

อำนาจดำเนินคดีของอัยการสูงสุดในความผิดที่เกิดขึ้นนอกราชอาณาจักร

กฤษฎิ์เดช จินฟูง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ปริัติ พนมยงค์

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พ.ศ. 2564

**AUTHORITY TO PROSECUTION OF ATTORNEY GENERAL IN  
THE OFFENSES HAS BEEN COMMITTED OUTSIDE THE  
KINGDOM OF THAILAND**

**KASIDET JEENFOONG**

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements  
for the Degree of Master of Laws**

**Department of Law**

**Pridi Banomyong Faculty of Law, Dhurakij Pundit University**

**2021**



## ใบรับรองวิทยานิพนธ์

คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

หัวข้อวิทยานิพนธ์      อำนาจดำเนินคดีของอัยการสูงสุดในความผิดที่เกิดขึ้นนอกราชอาณาจักร

เสนอโดย                 นายกษิต์เดช จินพึ้ง

สาขาวิชา                 นิติศาสตร์

หมวดวิชา                 กฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์      รองศาสตราจารย์อัจฉริยา ชูตินันท์

ได้พิจารณาเห็นชอบโดยคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์แล้ว

.....ประธานกรรมการ

(ศาสตราจารย์ ดร.คณิต ฒ นกร)

.....กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(รองศาสตราจารย์อัจฉริยา ชูตินันท์)

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ปกป้อง ศรีสนิท)

.....กรรมการ

(อาจารย์ ดร.จิรวุฒิ ลิปิพันธ์)

คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมยงค์ รับรองแล้ว

..... คณบดีคณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมยงค์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาย รัตนชื่อสกุล)

วันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ. ....

หัวข้อวิทยานิพนธ์	อำนาจดำเนินคดีของอัยการสูงสุดในความผิดที่เกิดขึ้นนอกราชอาณาจักร
ชื่อผู้เขียน	กษิติเดช จินพึง
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์อัจฉริยา ชูตินันท์
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
ปีการศึกษา	2563

### บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จะมุ่งศึกษาถึงอำนาจในการสอบสวนดำเนินคดีของอัยการสูงสุดในความผิดที่เกิดขึ้นนอกราชอาณาจักรตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 20 เกี่ยวกับกรณีของการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 4 วรรคสอง มาตรา 5 และมาตรา 6 ว่าอำนาจในการสอบสวนดำเนินคดีจะเป็นของอัยการสูงสุดหรือเจ้าพนักงานตำรวจ ซึ่งจากผลแห่งการศึกษาพบว่า หากพิจารณาตามสถานที่เกิดเหตุในการกระทำความผิดตามความเป็นจริงว่า ลักษณะในการกระทำความผิดดังกล่าวได้กระทำลงนอกราชอาณาจักรไทยหรือไม่นั้น พบว่าเฉพาะแต่กรณีตามมาตรา 4 วรรคสอง และมาตรา 6 เท่านั้นที่เป็นการกระทำความผิดนอกราชอาณาจักร แต่ในกรณีตามมาตรา 5 นั้น สถานที่ในการกระทำความผิดส่วนหนึ่งคือประเทศไทย ดังนั้น จึงถือว่าความผิดส่วนหนึ่งในเกิดขึ้นในราชอาณาจักรด้วย ตามทฤษฎีรวมสถานที่เกิดเหตุ แต่หากพิจารณาตามหลักเกณฑ์การตีความกฎหมาย หรือตามบทสันนิษฐานเด็ดขาดตามกฎหมายแล้ว พบว่าความผิดดังกล่าวถือว่าเป็นความผิดที่กระทำลงในราชอาณาจักรไทย แต่เมื่อได้พิจารณาถึงบทบาทขององค์กรที่ทำหน้าที่สอบสวนในคดีที่มีลักษณะเทียบเคียงกับการกระทำความผิดดังกล่าว พบว่าทั้งในสาธารณรัฐฝรั่งเศส สหพันธรัฐเยอรมนี หรืออังกฤษนั้น พนักงานอัยการต่างเป็นผู้รับผิดชอบในการสอบสวนหรือมีส่วนร่วมในการสอบสวนคดีดังกล่าวด้วยทั้งสิ้น

ดังนั้น เพื่อให้การสอบสวนดำเนินคดีตามดังกล่าวที่มีลักษณะเกี่ยวข้องกับต่างประเทศ ซึ่งถือเป็นเรื่องละเอียดอ่อนและจำเป็นที่จะต้องดำเนินการสอบสวนอย่างมีประสิทธิภาพ มีการควบคุมและกำกับดูแลการสอบสวน โดยวิธีการพิเศษแตกต่างจากการสอบสวนคดีอาญาอื่นทั่วไป โดยให้บุคคลผู้ทำหน้าที่สอบสวนและฟ้องร้องดำเนินคดีในชั้นศาล คืออัยการสูงสุด เพื่อให้การสอบสวนและฟ้องร้องเป็นกระบวนการเดียวกัน ผู้เขียนจึงได้เสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้อัยการสูงสุดแต่เพียงผู้เดียวมีอำนาจในการดำเนินคดีในความผิดเหล่านี้ เพื่อสร้างบรรทัดฐานและการตีความกฎหมายที่มีความเป็นภววิสัยในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

Thesis Title	Authority to prosecution of Attorney General in the offenses has been committed outside the Kingdom of Thailand
Author	Kasidet Jeenfoong
Thesis Advisor	Assoc. Prof. Archareeya Chutinan
Department	Law
Academic Year	2020

### ABSTRACT

This Thesis focused on the scope of Authority to prosecution of Attorney General in the offenses has been committed outside the Kingdom of Thailand under Section 20 of the Criminal Procedure Code in the case of an offense under Section 4, paragraph two, Section 5 and Section 6 of Criminal Code, the law prescribed that the Attorney General or the police officer shall be the responsible inquirer for the offense shall be deemed as being committed within the Kingdom. From the results of this study, it was found that if considering the scene of action, whether the nature of the said offense was committed outside the Kingdom of Thailand or not, only the case under Section 4, paragraph two and Section 6 was considered as the offense committed outside the Kingdom. However, in the case of Section 5, offenses partially committed in Thailand. Therefore, it was considered that the offenses partially committed within the Kingdom as well according to the theory of the scene of action (Ubiquitätstheorie), but if the rules of legal interpretation was considered or it was considered according to the Irrebuttable Presumption, it can be said that offence it shall be deemed as being committed within the Kingdom; whereas, when considering the role of the investigative organization in cases similar to the crime, it was found that, in the French Republic, Federal Republic of Germany, or the United Kingdom (UK), the prosecutor was entirely responsible for the investigation or participation in the investigation of the said case.

Therefore, to investigate and prosecute the aforementioned issues related to foreign matters, this would be a sensitive matter, so an effective investigation would be necessary. The investigation would be controlled and supervised by a special method, unlike any other criminal investigation, in which the person who would be responsible for the investigation and prosecution

in court would be the Attorney General, so that the investigation and prosecution would be pursued in the same direction. Hence, the author suggested ways to revise various relevant laws to provide the Attorney General with the sole power of investigation to prosecute these offenses in order to establish the norms and interpret the laws that would be objective in the criminal justice process.



## กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้เพราะเหตุที่ผู้เขียนได้รับความกรุณาจากท่านรองศาสตราจารย์อัจฉริยา ชูตินันท์ ที่ท่านให้ความกรุณารับเป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แก่ผู้เขียน ทั้งยังเสียสละเวลาอันมีค่ายิ่งเพื่อให้คำแนะนำ คำปรึกษา ตลอดจนแนะนำแนวทางต่าง ๆ เพื่อผลักดันให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จไปได้ ซึ่งผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์เป็นอย่างสูงในความเมตตาที่มีให้แก่ศิษย์

ในโอกาสเดียวกันนี้ ผู้เขียนใคร่ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงต่อท่านศาสตราจารย์ ดร.คณิต ณ นคร ที่ท่านได้ให้ความกรุณารับเป็นประธานในการสอบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ซึ่งท่านได้ให้ข้อคิดเห็น ข้อชี้แนะ คำแนะนำ ตลอดจนชี้ให้เห็นถึงประเด็นปัญหาที่สำคัญ จนทำให้เนื้อหาของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ ซึ่งในโอกาสนี้ ผู้เขียนขอกล่าวจากจิตใจอย่างแท้จริงว่า วิชาความรู้ที่ท่านอาจารย์คณิตได้ประสิทธิ์ประสาทให้แก่วงการกฎหมายไว้ ล้วนแต่เป็นสิ่งที่มีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนากระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย ซึ่งผู้เขียนจะขอยึดถือเป็นแนวปฏิบัติไว้ตลอดชีวิตการเป็นนักกฎหมาย

พร้อมกันนี้ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงต่อท่านรองศาสตราจารย์ ดร. ปกป้อง ศรีสนิท ที่ท่านได้ให้ความกรุณารับเป็นกรรมการในการสอบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ซึ่งนอกจากท่านอาจารย์จะเสียสละเวลาอันมีค่ายิ่งในการรับเป็นกรรมการให้แก่ผู้เขียนแล้ว ท่านอาจารย์ยังให้ความเมตตาในการชี้แนะข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างสูง ให้ความเห็นและคำแนะนำเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องของวิทยานิพนธ์ คำแนะนำต่าง ๆ ที่ท่านได้กรุณาอบให้แก่ผู้เขียนนั้น ล้วนแต่เป็นข้อสำคัญที่สามารถทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ ผู้เขียน ขอกราบขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูงในความกรุณา

ในการนี้ ผู้เขียนยังใคร่ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงต่อท่านอาจารย์ ดร.จิรวุฒิ ลิปิพันธ์ ซึ่งท่านอาจารย์ได้เสียสละเวลาอันมีค่าเพื่อรับเป็นกรรมการในการสอบวิทยานิพนธ์ให้แก่ผู้เขียน ตลอดจนให้คำแนะนำและให้ความกรุณาในการชี้แนะถึงข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนขอใช้โอกาสนี้กราบขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูง

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้คงไม่อาจสำเร็จลุล่วงสมบูรณ์ได้เลย หากปราศจากความเมตตา กรุณา ที่บรรดาท่านอาจารย์ทั้งหลายได้มอบให้แก่ผู้เขียน ซึ่งคุณูปการทั้งหลายเหล่านี้ที่ผู้เขียนได้รับมานั้น ถือเป็นพระคุณแก่ตัวผู้เขียนเป็นอย่างยิ่ง

ท้ายที่สุดนี้ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณบิดามารดาของผู้เขียน ที่ท่านได้เสียสละทั้งกำลังกายและกำลังทรัพย์ เพื่อให้ผู้เขียนได้ศึกษาหาความรู้อย่างเต็มที่ ตลอดจนทั้งยังให้กำลังใจ

เสมอมายามที่ผู้เขียนเหนื่อยล้า หรือท้อใจ ผู้เขียนรู้สึกขอบพระคุณและภูมิใจอย่างยิ่งที่ได้เกิดเป็นบุตรของท่านทั้งสอง

หากวิถยานิพนธ์ฉบับนี้ก่อให้เกิดประโยชน์ใด ๆ ต่อการศึกษาหรือเป็นประโยชน์ในเชิงวิชาการ ผู้เขียนขอยกความดีความชอบเหล่านั้นให้แก่ผู้มีพระคุณทั้งหลายที่เกี่ยวข้องที่ผู้เขียนได้กล่าวมาข้างต้น แต่หากวิถยานิพนธ์ฉบับนี้มีข้อบกพร่องหรือผิดพลาดประการใด ผู้เขียนกราบขออภัยและขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

กษิติเดช จินพึง





สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	๗
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	๘
กิตติกรรมประกาศ.....	๙
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	7
1.3 สมมุติฐาน.....	8
1.4 ขอบเขตของการศึกษา.....	8
1.5 ระเบียบวิธีวิจัย.....	9
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	9
2. แนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับอำนาจในการดำเนินคดีของอัยการสูงสุด ในความผิดที่เกิดขึ้นนอกราชอาณาจักร.....	10
2.1 หลักการที่รัฐนำมาใช้ในการบัญญัติกฎหมายเพื่อกำหนดขอบเขตของการใช้ กฎหมายอาญาบังคับแก่บุคคลและขอบเขตของกฎหมายอาญา.....	10
2.2 หลักเกณฑ์การตีความกฎหมายอาญาและกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.....	26
2.3 แนวคิดการสอบสวนคดีอาญา.....	30
2.4 บทสันนิษฐานตามกฎหมาย.....	39
3. บทบาทและอำนาจหน้าที่ของอัยการสูงสุดและพนักงานอัยการในการดำเนิน คดีอาญาในต่างประเทศ.....	45
3.1 สาธารณรัฐฝรั่งเศส.....	45
3.2 สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน.....	62
3.3 อังกฤษ.....	66
4. วิเคราะห์เปรียบเทียบอำนาจในการดำเนินคดีของอัยการสูงสุดในความผิดที่เกิดขึ้น นอกราชอาณาจักรตามกฎหมายไทยกับต่างประเทศ.....	77

สารบัญ(ต่อ)

บทที่	หน้า
4.1 วิเคราะห์ลักษณะและพฤติกรรมของความผิดที่ถือว่าความผิดนั้นได้กระทำใน ราชอาณาจักรกับความผิดซึ่งมีโทษตามกฎหมายไทยได้กระทำลง นอกราชอาณาจักร.....	78
4.2 วิเคราะห์ปัญหาการตีความกฎหมายเกี่ยวกับอำนาจในการดำเนินคดีของอัยการ สูงสุดในการดำเนินการสอบสวนเกี่ยวกับความผิดที่ประมวลกฎหมายอาญาถือว่า ความผิดนั้นได้กระทำในราชอาณาจักร.....	93
4.3 วิเคราะห์ความสำคัญและความเหมาะสมที่สมควรจะให้อัยการสูงสุดเป็น พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบในการดำเนินการสอบสวนกรณีของการกระทำ ความผิดที่ถือว่าความผิดนั้นได้กระทำในราชอาณาจักรตามกฎหมายไทย กับกฎหมายต่างประเทศ.....	110
5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	126
5.1 บทสรุป.....	126
5.2 ข้อเสนอแนะ.....	131
บรรณานุกรม.....	132
ประวัติผู้เขียน.....	138

# บทที่ 1

## บทนำ

### 1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เนื่องด้วยโลกในยุคปัจจุบันนี้ได้ก้าวเข้าสู่ยุคดิจิทัลและมีความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี ทำให้ผู้คนต่าง ๆ ทั่วโลกเข้าถึงและเชื่อมต่อกันได้ง่ายยิ่งขึ้น และอาจจะทำให้ปรากฏการณ์การกระทำความผิด ซึ่งเป็นความผิดในลักษณะอาชญากรรมข้ามชาติ อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ การค้ามนุษย์ องค์กรก่อการร้าย หรือความผิดที่มีลักษณะที่เกี่ยวข้องกันระหว่างประเทศ อีกทั้งการติดต่อสื่อสารหรือการคมนาคมระหว่างประเทศก็ได้มีความเจริญก้าวหน้าและมีความทันสมัยของเทคโนโลยีซึ่งมีประสิทธิภาพสูง ทำให้เป็นปัจจัยสำคัญในการก่อให้เกิดโอกาสที่จะกระทำความผิดระหว่างประเทศ ซึ่งมีจุดเกาะเกี่ยวกับประเทศไทย หรือมีคนไทยเป็นผู้กระทำความผิด ต่างประเทศ ซึ่งอาจมีเหตุให้ถูกดำเนินคดีภายในประเทศในจำนวนที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งความผิดต่างๆที่เกิดขึ้นและมีจุดเกาะเกี่ยวระหว่างประเทศไทยและต่างประเทศนั้น ถือว่าเป็นเรื่องสำคัญที่มีความเกี่ยวข้องถึงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ซึ่งหากปล่อยปะละเลยไม่พิจารณาตรวจสอบอย่างถูกต้องและเหมาะสมอาจจะมีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในวงกว้างได้ ซึ่งบุคคลผู้ที่สมควรจะมีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินคดีอาญาในประเภทคดีดังกล่าวทั้งในแง่ของความเหมาะสมและในแง่ของอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ก็คือ อัยการสูงสุด ผู้เป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดขององค์กรอัยการ

อัยการสูงสุดมีอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ใน การอำนวยความสะดวกหรืออยู่ หลากหลายประการด้วยกัน เป็นต้นว่า<sup>1</sup>

- (1) ทำหน้าที่เป็นชั้นไต่ตรองคดีชั้นที่สุด
- (2) เป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบในความผิดตามกฎหมายไทยที่ได้กระทำลงนอก

ราชอาณาจักรไทย

---

<sup>1</sup> คณิต ฒ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 9

(กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2561), น. 132-133.

(3) เป็นผู้สังคศิฆาตกรรมซึ่งผู้ตายถูกเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ฆ่าตาย หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือที่เรียกกันว่าคดีวิสามัญฆาตกรรม

(4) เป็นผู้ชี้ขาดอำนาจสอบสวนเพื่อมิให้เกิดการดำเนินคดีซ้ำในเรื่องเดียวกัน

(5) เป็นผู้ตรวจสอบการดำเนินคดีและดูแลเอกภาพการบังคับใช้กฎหมายโดยการอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ฟ้องคดี

(6) อนุญาตหรือไม่อนุญาตให้อุทธรณ์ ฎีกา ซึ่งการอนุญาตให้อนุญาตให้อุทธรณ์ ฎีกานี้ รวมถึงกรณีและผู้เสียหายฟ้องคดีเองด้วย

อีกทั้งบทบาทของพนักงานอัยการในการอำนวยความสะดวกตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้บัญญัติรับรองให้องค์กรอัยการมีอิสระในการพิจารณาสั่งคดีและการปฏิบัติหน้าที่ โดยไม่ถูกแทรกแซงจากองค์กรภายนอก การดำเนินการกระบวนการยุติธรรมของพนักงานอัยการจึงต้องมีการพัฒนาให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาอาชญากรรมในปัจจุบันและเป็นไปตามมาตรฐานสากล ซึ่งจากเดิมอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการมีเพียงอำนาจฟ้องและการสั่งคดี โดยได้มีการแก้ไขกฎหมายและระเบียบต่างๆ ให้พนักงานอัยการมีอำนาจหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมายและคุ้มครองสิทธิของประชาชนให้มากขึ้น โดยการให้พนักงานอัยการเข้าร่วมในการสอบสวนกับพนักงานสอบสวนในคดีหลายประเภท

เมื่อกล่าวโดยเฉพะถึงอำนาจหน้าที่ในการดำเนินคดีของอัยการสูงสุดในการเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบในกรณีความผิดตามกฎหมายไทยที่ได้กระทำลงนอกราชอาณาจักรไทยนั้น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 20 แก้ไขเพิ่มเติมโดย พ.ร.บ. แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 29) พ.ศ. 2551 ที่บัญญัติว่า

“มาตรา 20 ถ้าความผิดซึ่งมีโทษตามกฎหมายไทยได้กระทำลงนอกราชอาณาจักรไทยให้อัยการสูงสุดหรือผู้รักษาการแทนเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบหรือจะมอบหมายหน้าที่นั้นให้พนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวนคนใดเป็นผู้รับผิดชอบทำการสอบสวนแทนก็ได้

ในกรณีที่อัยการสูงสุดหรือผู้รักษาการแทนมอบหมายให้พนักงานสอบสวนคนใดเป็นผู้รับผิดชอบทำการสอบสวน อัยการสูงสุดหรือผู้รักษาการแทนจะมอบหมายให้พนักงานอัยการคนใดทำการสอบสวนร่วมกับพนักงานสอบสวนก็ได้

ให้พนักงานอัยการที่ได้รับมอบหมายให้เป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบหรือให้ทำการสอบสวนร่วมกับพนักงานสอบสวนมีอำนาจและหน้าที่ในการสอบสวนเช่นเดียวกับพนักงาน

สอบสวน บรรดาอำนาจและหน้าที่ประการอื่นที่กฎหมายบัญญัติไว้เป็นอำนาจและหน้าที่ของพนักงานอัยการ

ในกรณีจำเป็น พนักงานสอบสวนต่อไปนี้มีอำนาจสอบสวนในระหว่างรอคำสั่งจากอัยการสูงสุดหรือผู้รักษาการแทน

- (1) พนักงานสอบสวนซึ่งผู้ต้องหาถูกจับในเขตอำนาจ
- (2) พนักงานสอบสวนซึ่งรัฐบาลประเทศอื่นหรือบุคคลที่ได้รับการความเสียหายได้ร้องขอให้ทำโทษผู้ต้องหา

เมื่อพนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบในการสอบสวนแล้วแต่กรณีเห็นว่า การสอบสวนเสร็จแล้ว ให้ทำความเห็นตามมาตรา 140 มาตรา 141 หรือมาตรา 142 ส่งพร้อมสำนวนไปยังอัยการสูงสุดหรือผู้รักษาการแทน”

ตามบทบัญญัติดังกล่าว เป็นกรณีความผิดที่มีโทษตามกฎหมายไทยได้กระทำความผิดนอกราชอาณาจักรไทย อัยการสูงสุดหรือผู้รักษาการแทนเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบหรือจะมอบหมายหน้าที่ให้พนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวนคนใดเป็นผู้รับผิดชอบทำการสอบสวนก็ได้ นอกจากตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 20 วรรคแรก จะกำหนดให้อัยการสูงสุดหรือผู้รักษาการแทนมอบหมายให้พนักงานอัยการเป็นผู้รับผิดชอบในการสอบสวนได้แล้ว ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 20 วรรคสอง ยังกำหนดให้อัยการสูงสุดหรือผู้รักษาการแทนสามารถมอบหมายให้พนักงานอัยการคนใดทำการสอบสวนร่วมกับพนักงานสอบสวนได้อีกด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้การสอบสวนความผิดซึ่งมีโทษตามกฎหมายไทยได้กระทำความผิดนอกราชอาณาจักรเป็นไปด้วยความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น<sup>2</sup>

เมื่อพิจารณาถึงกรณีของการกระทำความผิดซึ่งมีโทษตามกฎหมายไทยซึ่งได้กระทำความผิดนอกราชอาณาจักรตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 20 ที่กล่าวมาข้างต้นนี้ มีปัญหาที่ผู้เขียนจะต้องพิจารณาและศึกษาอันเป็นปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ในการดำเนินคดีอาญาของอัยการสูงสุดเกี่ยวกับกรณีของการกระทำความผิดตามบททั่วไปของประมวลกฎหมายอาญาที่การกระทำความผิดบางอย่างได้กระทำนอกราชอาณาจักร หรือมีพฤติการณ์ของการกระทำความผิดที่ได้กระทำขึ้นทั้งในราชอาณาจักรและนอกราชอาณาจักร หรือมีบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับคดีในการกระทำความผิดได้กระทำการดังกล่าวนอกราชอาณาจักร อันถือเป็นการกระทำความผิด

<sup>2</sup> ชัยเกษม นิตสิริ, ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาภาค 2 สอบสวน, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2552), น. 18.

ที่ถือว่าได้กระทำในราชอาณาจักรตามความที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญามาตรา 4 วรรคสอง มาตรา 5 และมาตรา 6 ซึ่งมีข้อพิจารณาว่าจะอยู่ในอำนาจสอบสวนของอัยการสูงสุดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 20 หรือไม่

โดยที่บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 4 วรรคสอง มาตรา 5 และมาตรา 6 ซึ่งเป็นบทบัญญัติของกฎหมายสารบัญญัติที่ทำให้รัฐสามารถดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิดนอกราชอาณาจักรและเป็นความผิดที่มีส่วนเกี่ยวพันกันกับการกระทำความผิดในราชอาณาจักรได้ ซึ่งประเด็นปัญหาที่จะให้อัยการสูงสุดเข้ามาเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 20 นั้น กลับพบว่าเป็นปัญหาความขัดแย้งในทางวิชาการเกี่ยวกับการเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบของอัยการสูงสุด ระหว่างความผิดที่เกิดขึ้นนอกราชอาณาจักร ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 7 มาตรา 8 และมาตรา 9 กับความผิดที่ตามความเป็นจริงได้กระทำลงนอกราชอาณาจักร หรือการกระทำส่วนหนึ่งส่วนใดได้กระทำในราชอาณาจักรและอีกส่วนหนึ่งได้กระทำนอกราชอาณาจักร ตามมาตรา 4 วรรคสอง มาตรา 5 และมาตรา 6 อันเป็นความผิดที่มีส่วนเกี่ยวพันกันนอกราชอาณาจักร ซึ่งในกรณีปัญหาดังกล่าว ได้มีความเห็นแตกต่างกันในทางวิชาการเป็นสองฝ่ายด้วยกัน ดังนี้

ความเห็นของฝ่ายแรก เห็นว่า ความผิดซึ่งมีโทษตามกฎหมายไทยได้กระทำลงนอกราชอาณาจักรไทยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 20 นั้น หมายความว่ารวมถึงกรณีตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 4 วรรคสอง มาตรา 5 และมาตรา 6 ด้วย<sup>3</sup>

ส่วนความเห็นของอีกฝ่ายหนึ่ง เห็นว่า ความผิดซึ่งมีโทษตามกฎหมายไทยได้กระทำลงนอกราชอาณาจักรไทย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 20 เป็นกรณีของความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 7 มาตรา 8 และมาตรา 9 เท่านั้น แต่ไม่หมายความรวมถึงกรณีของความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 4 วรรคสอง มาตรา 5 และมาตรา 6<sup>4</sup>

นอกจากความเห็นที่มีความขัดแย้งกันทางวิชาการดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้วนั้น ก็ยังปรากฏอีกด้วยว่า แนวทางการวินิจฉัยกฎหมายของศาลฎีกาเกี่ยวกับความผิดที่ที่มีส่วนเกี่ยวพัน

<sup>3</sup> ความเห็นของฝ่ายแรกนี้ ได้แก่ความเห็นของศาสตราจารย์พิเศษคณิง ภาไชย, ศาสตราจารย์พิเศษ ดร. เกียรติจักร วัจนะ-สวัสดิ์, ศาสตราจารย์พิเศษจุลสิงห์ วสันตสิงห์, นายอรรถพล ใหญ่สว่าง, นายธานีศ เกศวพิทักษ์ และนายถาวร พานิชพันธ์.

<sup>4</sup> ความเห็นของฝ่ายที่สองนี้ ได้แก่ความเห็นของศาสตราจารย์ ดร. หยุต แสงอุทัย, ศาสตราจารย์พิเศษชัยเกษม นิตสิริ, ศาสตราจารย์ ดร.สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล.

กันทั้งในราชอาณาจักรและนอกราชอาณาจักร ก็ยังเกิดความไม่ชัดเจนแน่นอนในการปรับใช้กฎหมายของศาลอีกด้วย

ในกรณีตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 4 วรรคสองนั้น ได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2670/2535 ที่วินิจฉัยว่า “เหตุเกิดขึ้นในเรือไทย เป็นการกระทำความผิดในราชอาณาจักร พนักงานสอบสวนกองปราบปรามกรมตำรวจ มีอำนาจสอบสวนคดีอาญาได้ทั้งราชอาณาจักร จึงมีอำนาจสอบสวน”

ในกรณีตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 5 ในกรณีของความผิดที่การกระทำส่วนหนึ่งได้กระทำในราชอาณาจักรและอีกส่วนหนึ่งได้กระทำนอกราชอาณาจักร ได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6552/2559 ที่วินิจฉัยว่า “โจทก์ฟ้องและนำสืบว่า จำเลยพานางสาว ร. ผู้เสียหายออกจากประเทศไทยส่งออกไปนอกราชอาณาจักรไปยังประเทศญี่ปุ่นแล้วหน่วงเหนี่ยวกักขังและจัดให้อยู่อาศัยในประเทศญี่ปุ่นเพื่อให้ผู้เสียหายทำการค้าประเวณีที่สถานการค้าประเวณีที่ประเทศญี่ปุ่น โดยการฉ้อฉลและใช้อุบายหลอกลวงผู้เสียหายเพื่อบังคับข่มขู่ให้ผู้เสียหายทำการค้าประเวณีหรือเพื่อสนองความใคร่หรือสำเร็จความใคร่ในทางกามารมณ์ของผู้อื่นเพื่อสินจ้างหรือประโยชน์อื่นใดอันเป็นการมิชอบเพื่อจำเลยจะได้แสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณีของผู้เสียหายโดยไม่ยินยอมและไม่สามารถจัดขึ้นได้”

เหตุเกิดที่ตำบลหรือแขวงอำเภอต่างๆ ในจังหวัดเพชรบูรณ์ จังหวัดขอนแก่น กรุงเทพมหานครและประเทศญี่ปุ่น หลายท้องที่เกี่ยวพันกัน

ขอให้ลงโทษตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 การกระทำของจำเลยเป็นการกระทำความผิดที่มีโทษตามกฎหมายไทยและได้ทำลงนอกราชอาณาจักรไทยด้วย เมื่ออัยการสูงสุด มอบหมายให้พนักงานสอบสวนกองบังคับการปราบปรามและการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ทำการสอบสวน โดยให้พนักงานอัยการร่วมทำการสอบสวนและให้ผู้บังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์หรือผู้รักษาการแทนเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 20 พนักงานสอบสวนกอง บังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์จึงมีอำนาจสอบสวนโจทก์มีอำนาจฟ้อง”<sup>5</sup>

โดยกรณีตามคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าว ได้มีหมายเหตุให้ความเห็นท้ายฎีกาว่า “เดิมที่มีฎีกาที่ 2679/2559 และฎีกาที่ 3118/2559 วินิจฉัยว่า กรณีเช่นนี้เมื่อมิใช่ความผิดที่เกิดนอก

<sup>5</sup> เนติบัณฑิตยสภา, “คำพิพากษาศาลฎีกา ประจำปีพุทธศักราช 2560,” น. 373 – 379.

ราชอาณาจักรอย่างเดียว แต่มีการกระทำบางส่วนอยู่ในราชอาณาจักรด้วยจึงมิใช่ความผิดซึ่งมิโทษทางกฎหมายไทยเกิดขึ้นนอกราชอาณาจักรไม่อยู่ในบังคับของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 20 แต่อยู่ในบังคับของมาตรา 19 โดยตามฎีกาที่ 3118/2559 มีข้อเท็จจริงเช่นเดียวกับฎีกานี้ ส่วนฎีกาที่ 2679/2559 วินิจฉัยว่าโจทก์ร่วมดำเนินการติดต่อซื้อขายข้าวสารจากจำเลยที่หนึ่งในประเทศไทย และมีการติดต่อผ่านทางโทรศัพท์และจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ในขณะที่โจทก์ร่วมอยู่ต่างประเทศ ซึ่งจำเลยที่หนึ่งอยู่ในประเทศไทย การที่จำเลยที่หนึ่งพุดหลอกลวงโจทก์ร่วมให้หลงเชื่อและมีการโอนเงินเข้าบัญชีธนาคารของจำเลยที่หนึ่งที่ประเทศไทย แม้จะมีการส่งมอบเงินจำนวนหนึ่งในต่างประเทศก็ตาม แต่มีการกระทำส่วนหนึ่งอยู่ในประเทศไทย จึงมิใช่เป็นการกระทำความผิดนอกราชอาณาจักรซึ่งพนักงานอัยการต้องเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบตามป.วิ.อ. มาตรา 20 แต่ฎีกานี้วินิจฉัยแย้งกับฎีกาที่ 3118/2559 ว่าเมื่อเกิดเหตุที่ประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่นหลายท้องที่เกี่ยวพันกันจึงเป็นการกระทำความผิดที่มีโทษตามกฎหมายไทยและทำลงนอกราชอาณาจักรอยู่ในบังคับมาตรา 20 ด้วย แสดงว่าศาลฎีกาในคดีนี้ไม่ถือตามฎีกาที่ 2679/2559 และ 3118/2559 ดังกล่าว”<sup>6</sup>

เมื่อพิจารณาจากคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6552/2559 ดังกล่าว กับคำพิพากษาศาลฎีกาตามแนวทางการวินิจฉัยเดิมที่ 2679/2559 และ 3118/2559 นั้น จะพบว่าข้อเท็จจริง ตลอดจนลักษณะและพฤติการณ์แห่งการกระทำความผิดล้วนแต่มีลักษณะเป็นอย่างเดียวกัน อีกทั้งคำพิพากษตามแนวทางการวินิจฉัยปัจจุบันกับตามแนวทางการวินิจฉัยเดิมนั้น ยังเป็นคำพิพากษาในปีเดียวกันอีกด้วย และเมื่อพิจารณาถึงผลแห่งคำพิพากษาจะพบว่า ศาลต่าง ได้วินิจฉัยเป็นไปในแนวทางเดียวกัน กล่าวคือ โจทก์มีอำนาจฟ้องคดีเนื่องจากการสอบสวนขอบนั้นด้วยกฎหมายแล้ว ซึ่งแสดงให้เห็นได้โดยประจักษ์ชัดว่า ความผิดที่มีจุดเกาะเกี่ยวกับในราชอาณาจักร หรือมีความเกี่ยวพันกันระหว่างในราชอาณาจักรและนอกราชอาณาจักรนั้น ได้เกิดความไม่ชัดเจนแน่นอนในการปรับใช้กฎหมายของศาลไทยในปัจจุบันอย่างเห็นได้ชัด

เมื่อพิจารณาจากความเห็นต่างๆ ในทางวิชาการและแนวทางการบังคับใช้กฎหมายของศาลฎีกาในปัจจุบัน ในเรื่องเกี่ยวกับความผิดที่มีจุดเกาะเกี่ยวกับในราชอาณาจักร หรือมีความเกี่ยวพันกันระหว่างในราชอาณาจักรและนอกราชอาณาจักร ไม่ว่าจะเป็นเพราะสถานที่กระทำความผิด ผลของการกระทำความผิด หรือการกระทำส่วนหนึ่งส่วนใดได้กระทำในราชอาณาจักร

<sup>6</sup> นายสมชัย ธิมาอุดมกร, “เนติบัณฑิตยสภา,” คำพิพากษาศาลฎีกา ประจำพุทธศักราช 2560, หมายเหตุท้ายคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6552/2559, น. 370 - 381



ซึ่งประมวลกฎหมายอาญาบัญญัติให้ถือว่าเป็นการกระทำความผิดในราชอาณาจักร แต่กลับปรากฏว่าคดีดังกล่าวอยู่ในอำนาจสอบสวนของอัยการสูงสุด ซึ่งคดีที่จะอยู่ในอำนาจสอบสวนของอัยการสูงสุดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จะเป็นกรณีของความผิดนอกราชอาณาจักรไทยเท่านั้น และแม้การที่จะให้คดีที่มีความเกี่ยวพันกันระหว่างประเทศเหล่านี้อยู่ในอำนาจสอบสวนของอัยการสูงสุด ซึ่งถือเป็นผลดีทั้งต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เศรษฐกิจและสังคมที่อาจจะมีผลกระทบต่อประเทศก็ตาม แต่กลับเป็นการใช้กฎหมายวิธีสบัญญัติในเรื่องของเขตอำนาจการสอบสวนที่ดูมีความคลุมเครือว่าจะนำไปในทางที่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายสารบัญญัติตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 4 วรรคสอง มาตรา 5 และมาตรา 6 หรือไม่

ดังนั้นแล้ว ด้วยเหตุปัญหาความขัดแย้งในแง่ของการบังคับใช้กฎหมายในประเด็นปัญหาตามที่ได้อ้างมาข้างต้นนี้ จึงเป็นที่มาให้ผู้เขียนจำเป็นต้องศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์ปัญหาดังกล่าว เพื่อเสนอแนะให้มีการแก้ไขบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายอาญา หรือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ตลอดจนกฎหมายอื่นๆที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การปฏิบัติงานดังกล่าวเป็นไปโดยถูกต้องตามหลักและทฤษฎีแห่งกฎหมายและมีความสอดคล้องกับแนวทางในการปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ด้วยเหตุประการฉะนี้ จึงได้เกิดผลงานนิพนธ์เล่มนี้ขึ้น

## 1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับหลักการกำหนดขอบเขตของการใช้กฎหมายอาญาและบทบาทของอัยการสูงสุดในการดำเนินคดีในความผิดที่กระทำลงนอกราชอาณาจักร
2. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ถึงปัญหาการตีความกฎหมายเกี่ยวกับเขตอำนาจสอบสวนของอัยการสูงสุดในกรณีของการกระทำความผิดที่ถือว่าความผิดนั้นได้กระทำในราชอาณาจักรตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 4 วรรคสอง มาตรา 5 และมาตรา 6
3. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์เปรียบเทียบในกรณีของการกระทำความผิดที่ถือว่าความผิดนั้นได้กระทำในราชอาณาจักรตามกฎหมายไทยกับกฎหมายต่างประเทศ
4. เพื่อวิเคราะห์และหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับเขตอำนาจสอบสวนของอัยการสูงสุดในกรณีของการกระทำความผิดที่ถือว่าความผิดนั้นได้กระทำในราชอาณาจักร

### 1.3 สมมติฐาน

เนื่องด้วยบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 20 ที่มีหลักเกณฑ์ว่าถ้าความผิดซึ่งมีโทษตามกฎหมายไทยได้กระทำลงนอกราชอาณาจักร ให้อัยการสูงสุดหรือผู้รักษารแทนเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบนั้น กรณีมีปัญหาเกี่ยวกับเขตอำนาจสอบสวนของอัยการสูงสุดตามบทบัญญัติดังกล่าวว่าจะมีขอบเขตเพียงใด โดยจะหมายความเฉพาะถึงกรณีของการกระทำความผิดนอกราชอาณาจักรที่ผู้กระทำจะต้องรับโทษในราชอาณาจักร ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 7 มาตรา 8 และมาตรา 9 หรือจะหมายความรวมถึงกรณีของการกระทำความผิดที่มีส่วนเกี่ยวพันกันทั้งในราชอาณาจักรและนอกราชอาณาจักรซึ่งกฎหมายบัญญัติให้ถือว่าความผิดเหล่านี้ได้กระทำในราชอาณาจักร ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 4 วรรคสอง มาตรา 5 และมาตรา 6 ด้วยหรือไม่ ซึ่งตามแนวทางในการปฏิบัติงานของสำนักงานอัยการสูงสุดในปัจจุบันถือว่าการสอบสวนในคดีของความผิดที่ถือว่าความผิดนั้นได้กระทำในราชอาณาจักร ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 4 วรรคสอง มาตรา 5 และมาตรา 6 นั้น อยู่ในอำนาจสอบสวนของอัยการสูงสุดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 20 ด้วย รวมถึงแนวทางการวินิจฉัยกฎหมายในประเภทคดีดังกล่าวของศาลฎีกาก็ยังไม่เป็นไปโดยมีบรรทัดฐานที่ชัดเจนแน่นอน

ดังนั้นเพื่อให้การดำเนินการสอบสวนในประเภทคดีดังกล่าวเป็นไปโดยมีประสิทธิภาพ มีมาตรฐานที่มีความชัดเจนแน่นอนและเป็นไปโดยถูกต้องตามหลักแห่งกฎหมายและสอดคล้องกับแนวทางในการปฏิบัติงานของสำนักงานอัยการสูงสุด จึงเกิดสมมติฐานขึ้นว่า หากมีการแก้ไขบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 20 หรือประมวลกฎหมายอาญามาตรา 4 วรรคสอง มาตรา 5 และมาตรา 6 เพื่อให้การกำหนดตัวพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบในความผิดเหล่านี้ คืออัยการสูงสุด จะสามารถสร้างบรรทัดฐานที่ชัดเจนและเสริมสร้างประสิทธิภาพในการดำเนินคดีอาญาแก่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยได้มากยิ่งขึ้น

### 1.4 ขอบเขตของการศึกษา

การวิจัยศึกษาครั้งนี้จะมุ่งศึกษาถึงแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความผิดที่มีส่วนเกี่ยวพันกันทั้งในราชอาณาจักรและนอกราชอาณาจักร ซึ่งความผิดเหล่านี้ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 4 วรรคสอง มาตรา 5 และมาตรา 6 ถือว่าความผิดนั้นได้กระทำในราชอาณาจักร กับปัญหาเรื่องอำนาจการสอบสวนของอัยการสูงสุดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 20

ในกรณีที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดดังกล่าว โดยศึกษาจากบทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องต่างๆ อาทิเช่น ประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา รวมทั้งแนวคิดและทฤษฎีต่างๆที่เกี่ยวข้องของกฎหมายต่างประเทศ เพื่อนำมาซึ่งแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงและเสนอข้อเสนอนี้เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาในเรื่องอำนาจในการสอบสวนของอัยการสูงสุดต่อไป

### 1.5 ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพและเป็นการวิจัยทางเอกสาร (Documentary Research) เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาในเชิงกฎหมาย โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากบทบัญญัติของกฎหมาย ตำรากฎหมาย คำพิพากษาศาลฎีกาของไทย บทความและวารสารจากอัยการนิเทศ บทความและวารสารต่าง ๆ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ทางด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ ตลอดจนการค้นคว้ารวบรวมข้อมูลจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์และสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศประเภทอื่นอีกด้วย

### 1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับหลักการกำหนดขอบเขตของการใช้กฎหมายอาญาและบทบาทของอัยการสูงสุดในการดำเนินคดีในความผิดที่กระทำลงนอกราชอาณาจักร
2. ทำให้ทราบถึงเขตอำนาจสอบสวนที่มีความชัดเจนแน่นอนของอัยการสูงสุดในกรณีของการกระทำความผิดที่ถือว่าความผิดนั้นได้กระทำในราชอาณาจักรตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 4 วรรคสอง มาตรา 5 และมาตรา 6
3. ทำให้ทราบถึงลักษณะของการกระทำความผิดที่ถือว่าความผิดนั้นได้กระทำในราชอาณาจักรตามกฎหมายไทยกับกฎหมายต่างประเทศ
4. ทำให้ทราบถึงวิธีการในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับเขตอำนาจสอบสวนของอัยการสูงสุดในกรณีของการกระทำความผิดที่ถือว่าความผิดนั้นได้กระทำในราชอาณาจักร

## บทที่ 2

### แนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับอำนาจในการดำเนินคดีอัยการสูงสุดใน กรณีความผิดซึ่งมีโทษตามกฎหมายไทยได้กระทำลงนอกราชอาณาจักร

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาโดยองค์กรอัยการนั้น ถือเป็นระบบจัดการด้านความยุติธรรมในคดีอาญาตามกฎหมาย และกระบวนการในการดำเนินคดีโดยพนักงานอัยการนั้น จะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานในการอำนวยความสะดวกและเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม โดยนอกจากกระบวนการจะต้องมีความโปร่งใสและตรวจสอบได้แล้ว การปฏิบัติหน้าที่ให้สอดคล้องกับอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้และเป็นไปอย่างมีความเป็นทวิภาคีถือเป็นสิ่งสำคัญคู่เดียวกัน ซึ่งในกรณีของความผิดที่มีส่วนเกี่ยวพันกันระหว่างในราชอาณาจักรและนอกราชอาณาจักรนั้น เมื่อพิจารณาตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายและแนวทางการปฏิบัติงานจริงแล้วพบว่ายังเป็นปัญหาที่คลุมเครือในการปฏิบัติหน้าที่ด้านอำนาจสอบสวนของอัยการสูงสุด จึงจะได้ศึกษาถึงบทบาทและอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการและอัยการสูงสุดในการดำเนินคดีอาญารวมถึงหลักการและแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับอำนาจสอบสวนในคดีความผิดที่กฎหมายให้ถือว่าได้กระทำในราชอาณาจักรตามประมวลกฎหมายอาญา เพื่อศึกษาถึงบทบาทและอำนาจหน้าที่ขององค์กรที่สมควรจะมีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนในประเภทคดีดังกล่าวต่อไป

#### 2.1 หลักการที่รัฐนำมาใช้ในการบัญญัติกฎหมายเพื่อกำหนดขอบเขตของการใช้กฎหมายอาญา บังคับแก่บุคคลและขอบเขตของกฎหมายอาญา

##### 2.1.1 หลักดินแดน

การใช้กฎหมายอาญาบังคับแก่บุคคลที่กระทำความผิดตามดินแดนนี้มีที่มาจาก “ทฤษฎีจำกัดขอบเขตอำนาจศาล”<sup>1</sup> ซึ่งถือว่ารัฐหนึ่งๆมีอำนาจแต่เพียงผู้เดียวที่จะลงโทษบุคคลที่ละเมิดกฎหมายอาญาของรัฐและก่อให้เกิดความไม่สงบสุขขึ้นภายในอาณาเขตของรัฐ ดังนั้นเมื่อเกิดการ

<sup>1</sup> ภาสกร ชุณหะวัณ, “ปัญหาบางประการในกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีอาญา,”  
วารสารนิติศาสตร์, ปีที่ 20,(2533).

กระทำความผิดอาญาขึ้นในอาณาเขตของรัฐ ไม่ว่าผู้กระทำความผิดจะเป็นพลเมืองของรัฐหรือคนต่างด้าว รัฐย่อมมีอำนาจลงโทษบุคคลนั้นได้โดยไม่ต้องคำนึงถึงสัญชาติ สถานะ หรือภูมิลำเนาของผู้กระทำความผิดและของผู้เสียหายด้วย

สาระสำคัญของหลักดินแดนจึงมีอยู่ว่า กฎหมายอาญาของรัฐ ย่อมใช้บังคับแก่ทุกคนที่ได้กระทำความผิดอาญาภายในอาณาเขตของรัฐ โดยถือเอาอาณาเขตของรัฐเป็นจุดเกาะเกี่ยว และจุดเกาะเกี่ยวในเรื่องอาณาเขตของรัฐนี้เป็นจุดเกาะเกี่ยวที่มีความสำคัญมาก เพราะดินแดนของรัฐเป็นที่มาของความเด็ดขาดของอำนาจรัฐ เอกราชของรัฐและความเสมอภาคของรัฐที่มีอธิปไตยทั้งหลาย<sup>2</sup>

โดยในการพิจารณาถึงดินแดนอันเป็นอาณาเขตของรัฐเพื่อที่จะใช้กฎหมายอาญาบังคับนั้น จะต้องพิจารณาประกอบไปด้วยหลักเกณฑ์และขอบเขตดังนี้ คือ

1) วงเขตดินแดน คือ พื้นที่ที่ฝูงชนชาติหนึ่งๆซึ่งอยู่ภายใต้อำนาจอธิปไตยเดียวกันได้เข้าครอบครองอยู่ และพื้นที่นี้ได้แยกต่างหากจากประเทศหรือบริเวณใกล้เคียง โดยมีเส้นขีดคั่นซึ่งเรียกว่า เขตแดน (Boundary)<sup>3</sup>

2) เขตแดนทางทะเล กรณีที่รัฐมีวงเขตดินแดนติดทะเล การกำหนดเขตแดนทางทะเลนั้นจะต้องเริ่มจากเส้นฐาน (Baseline) ซึ่งเส้นฐานมี 2 ประการ คือ<sup>4</sup>

เส้นฐานปกติ (Normal Baseline) ซึ่งยึดถือแนวน้ำลด (Low-Water Line) ตามชายฝั่งเป็นหลัก และ เส้นฐานตรง (Straight Baseline) ซึ่งจะนำมาใช้ในกรณีที่แนวชายฝั่งทะเลมีความเว้าแหว่งหรือมีเกาะเรียงรายตามชายฝั่งทะเล ในบริเวณใกล้ชิดกับฝั่งทะเลนั้น ทำให้ไม่สะดวกที่จะใช้วิธีการลากเส้นฐานปกติ

สำหรับเส้นฐานที่จะใช้กับประเทศที่มีพื้นที่เกาะเป็นจำนวนมาก หรือรัฐในหมู่เกาะใช้วิธีเส้นฐานตรงเชื่อมต่อจุดนอกสุดของเกาะที่ตั้งอยู่นอกสุดกับโขดหินที่โผล่พ้นน้ำ (Drying Reefs) ของหมู่เกาะได้<sup>5</sup>

<sup>2</sup> คณิศ วน นคร, กฎหมายอาญา ภาคทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ 7 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2563), น. 107.

<sup>3</sup> สุพนิต มั่นสุข, “เขตอำนาจศาลในคดีอาญา,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517), น. 29.

<sup>4</sup> พชร ชูติธรรมดำรง, “ทหารเรือกับอำนาจการสอบสวนการกระทำผิดทางอาญาที่เกิดขึ้นทางทะเล,” (เอกสารประจำภาค, 2532), น. 4.

<sup>5</sup> จุมพต สายสุนทร, คำอธิบายกฎหมายทะเลว่าด้วยอาณาเขตทางทะเล, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2532), น. 36.

## เขตแดนของรัฐทางทะเลประกอบด้วย<sup>6</sup>

### 2.1) น่านน้ำภายใน

โดยเป็นน่านน้ำที่อยู่หลังเส้นฐานเข้ามาหาฝั่ง รัฐมีอำนาจเต็มที่ในการตรากฎหมาย บังคับใช้กฎหมาย อำนาจดำเนินคดีเหนืออาณาเขต โดยมีหลักในทางปฏิบัติระหว่างประเทศ คือ ถ้าความคิดนั้นเป็นสิ่งที่เกิดขึ้น โดยไม่เกี่ยวข้องกับบุคคลภายนอกเลย รัฐชายฝั่งมักจะไม่ใช่ไปเกี่ยวข้องกับ แต่หากเป็นความคิดร้ายแรง เช่น การฆาตกรรม ยาเสพติด หรือความคิดที่กระทบกระเทือนต่อความสงบเรียบร้อยของประเทศ หรือได้รับการร้องขอจากกัปตันเรือหรือรัฐเจ้าของเรือ เช่นนี้ รัฐชายฝั่งก็จะเข้ามาใช้อำนาจ

### 2.2) ทะเลอาณาเขต

ตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ได้กำหนดอำนาจอธิปไตยของรัฐชายฝั่งไว้ไม่เกิน 12 ไมล์ทะเลจากเส้นฐาน แต่รัฐจะมีอำนาจอธิปไตยภายใต้ข้อยกเว้นบางประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อยกเว้นเรื่องการผ่านโดยสุจริต (Innocent Passage) ซึ่งควรนำมาพิจารณาประกอบด้วย เนื่องจากการผ่านโดยสุจริตเป็นข้อยกเว้นที่สำคัญที่สุด ซึ่งจะจำกัดเฉพาะการเดินทางเรือผ่านเท่านั้นไม่เกี่ยวข้องกับการบินผ่าน รัฐทั้งปวงไม่ว่าจะเป็นรัฐชายฝั่งหรือรัฐไร้ชายฝั่งสามารถใช้สิทธิผ่านโดยสุจริตได้ การผ่านโดยสุจริตนี้หมายความรวมถึงการเดินทางเรือผ่านทะเลอาณาเขตโดยมุ่งประสงค์ที่จะผ่านทะเลอาณาเขตนั้นโดยไม่เข้าไปในน่านน้ำภายในเพื่อแวะจอด ณ ที่จอด (Roadstead) หรือที่อำนวยความสะดวกของท่าเรือเช่นว่านั้น การผ่านจะต้องกระทำอย่างต่อเนื่องและเร่งรีบ อย่างไรก็ดี การผ่านย่อมหมายความรวมถึงการหยุดและการทอดสมอ เฉพาะที่อาจเกิดขึ้นได้ในการเดินทางเรือตามปกติ หรือการทำโดยจำเป็นอันเนื่องมาจากเหตุสุดวิสัย หรือทุกข์ภัย หรือเพื่อมุ่งประสงค์ที่จะให้ความช่วยเหลือแก่บุคคล เรือ หรืออากาศยานที่อยู่ในอันตรายหรือทุกข์ภัย<sup>7</sup> และการผ่านจะต้องเป็นการผ่านโดยสุจริตราบเท่าที่ไม่เป็นการเสื่อมเสียต่อเสรีภาพ ความสงบเรียบร้อยหรือความมั่นคงของรัฐชายฝั่ง และต้องสอดคล้องกับอนุสัญญา

<sup>6</sup> พชร ยุติธรรมดำรง, ทหารเรือกับอำนาจการสอบสวนการกระทำผิดทางอาญาที่เกิดขึ้นทางทะเล, *เพ็ญอ้าง*, น. 4 – 5.

<sup>7</sup> อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ข้อ 18. (อนุสัญญาดังกล่าวเปิดให้มีการลงนามเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 1982 และมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน 1994).

สหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982<sup>8</sup> และหลักเกณฑ์อื่นๆของกฎหมายระหว่างประเทศ การเดินเรือดำน้ำ ยานพาหนะได้นำอื่นๆจะต้องลอยลำและแสดงธงของตน<sup>9</sup>

### 2.3) เขตต่อเนื่อง

ตามอนุสัญญากรุงเจนีวาว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1958 ได้กล่าวถึงขอบเขตแดนทางเดินทะเลของเขตต่อเนื่องไว้ว่าในอนุสัญญาว่าด้วยทะเลอาณาเขตและเขตต่อเนื่อง แต่ในทางปฏิบัติ นั้นการที่รัฐชายฝั่งจะมีเขตต่อเนื่องได้ จำเป็นจะต้องมีการประกาศอ้างสิทธิเสียก่อน (กรณีจะแตกต่างจากทะเลอาณาเขตที่รัฐชายฝั่งได้สิทธิโดยไม่ต้องมีการประกาศ) โดยเขตต่อเนื่องจะมีระยะห่างจากเส้นฐานที่ใช้วัดความกว้างของทะเลอาณาเขตไปไม่เกิน 24 ไมล์ทะเลตามอนุสัญญา กฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 กล่าวคือ ถ้ารัฐชายฝั่งนั้นประกาศทะเลอาณาเขตไว้ 12 ไมล์ทะเล ก็จะมีเขตต่อเนื่องไปอีกไม่เกิน 12 ไมล์ทะเล ในเขตต่อเนื่องของรัฐชายฝั่งนี้ รัฐอาจใช้การควบคุมตามที่ จำเป็นเพื่อป้องกันการฝ่าฝืนกฎหมายและข้อบังคับเกี่ยวกับการศุลกากร รัชฎาการ การเมือง หรือการ ออนามัย ภายในอาณาเขตหรือทะเลอาณาเขตของตนและลงโทษการฝ่าฝืนกฎหมายและข้อบังคับ ข้างต้นที่ได้กระทำภายในอาณาเขตหรือทะเลอาณาเขตของตน<sup>10</sup>

สำหรับเขตอำนาจเหนือคดีอาญาของรัฐชายฝั่งเหนือทะเลอาณาเขตและเขตต่อเนื่องนั้น อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ได้บัญญัติหลักการไว้ ดังนี้

เขตอำนาจเหนือคดีอาญาในเรือต่างชาติ รัฐชายฝั่งไม่ควรใช้อำนาจเหนือคดีอาญาในเรือ ต่างชาติที่ผ่านทะเลอาณาเขตเพื่อดำเนินการจับกุมบุคคลใดๆ หรือสอบสวนเกี่ยวกับความผิดอาญา ซึ่งได้กระทำในเรือในระหว่างการผ่านของเรือ นั้น เว้นแต่ในกรณีดังนี้<sup>11</sup>

ก. ถ้าผลแห่งการกระทำความผิดอาญานั้นขยายไปถึงรัฐชายฝั่ง

ข. ถ้าความผิดอาญานั้น เป็นประเภทที่รบกวนต่อความสงบสุขของประเทศ หรือ กระทบต่อความสงบเรียบร้อยอันดีของทะเลอาณาเขต

ค. ถ้านายเรือหรือตัวแทนการทูต หรือพนักงานฝ่ายกงสุลของรัฐเจ้าของธงได้ร้องขอ ความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น หรือ

<sup>8</sup> อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ข้อ 19.

<sup>9</sup> อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ข้อ 20.

<sup>10</sup> พชร ยุติธรรมดำรง, ทหารเรือกับอำนาจการสอบสวนการกระทำผิดทางอาญาที่เกิดขึ้นทางทะเล, เพิ่งอ้าง, น. 7.

<sup>11</sup> อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ข้อ 20.

ง. ถ้ามาตรการเช่นว่านั้น จำเป็นสำหรับการปราบปรามการลักลอบค้ายาเสพติดให้โทษ หรือวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท

เขตแดนทางทะเลทั้ง 3 ประการที่ได้กล่าวมาข้างต้นนี้ ถือว่าอยู่ภายใต้อำนาจอธิปไตยของรัฐโดยเด็ดขาด (ยกเว้นกรณีของการผ่านโดยสุจริต) แต่ยังมีน่านน้ำทางทะเลที่รัฐมีสิทธิเหนือรัฐอื่นบางประการ เช่นด้านทรัพยากร สุลกากร สาธารณสุข คนเข้าเมือง เป็นต้น ซึ่งสิทธิเช่นว่านี้ เรียกว่า สิทธิอธิปไตย (Sovereign Right)<sup>12</sup> ซึ่งก็คือเขตเศรษฐกิจจำเพาะ (Exclusive Economic Zone) และไหล่ทวีป (Continental Shelf)

### 2.1.2 หลักธงชาติ

หลักธงชาตินั้นเป็นหลักกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีอาญาที่มีความใกล้ชิดและเกี่ยวพันกันกับ “หลักดินแดน” โดยในการกระทำความผิดอาญาที่ได้กระทำลงในเรือที่ชักธงของชาติใดหรืออากาศยานที่ได้จดทะเบียนเป็นของชาติใด ถือว่าเป็นการกระทำที่ต้องรับโทษตามกฎหมายอาญาของรัฐเจ้าของเรือหรือเจ้าของอากาศยานนั้น ทั้งนี้ โดยไม่คำนึงถึงสัญชาติของผู้กระทำความผิด และแม้เรือหรืออากาศยานนั้นจะอยู่ในอาณาเขตของรัฐอื่นหรืออยู่ในเขตทะเลหลวง ก็ถือว่าเป็นการกระทำที่ต้องใช้กฎหมายอาญาของรัฐเจ้าของเรือหรือเจ้าของอากาศยานนั้น เช่นเดียวกัน<sup>13</sup>

โดยที่เรือสามารถชักธงชาติได้เพียงชาติเดียว<sup>14</sup> และอากาศยานก็สามารถจดทะเบียนเป็นของรัฐได้เพียงรัฐเดียว<sup>15</sup> ดังนั้น หลักธงชาติ จึงแสดงให้เห็นเนื้อหาที่ชัดเจนว่ารัฐเจ้าของเรือหรือเจ้าของอากาศยานเป็นเจ้าของอำนาจลงโทษโดยไม่คำนึงว่าในขณะที่การกระทำความผิดเกิดขึ้นนั้น เรือหรืออากาศยานจะอยู่ ณ ที่ใด

### 2.1.3 หลักกรรมสถานที่เกิดเหตุ

สถานที่เกิดเหตุ นั้นถือเป็นสิ่งสำคัญในการอ้างอำนาจลงโทษตาม “หลักดินแดน” ซึ่งในอดีตเคยมีข้อโต้แย้งในทางวิชาการว่าสถานที่เกิดเหตุควรหมายความว่าอย่างไร โดยนักวิชาการฝ่ายหนึ่งเห็นว่า สถานที่เกิดเหตุ หมายถึง สถานที่ที่การกระทำได้กระทำลงหรือในกรณีละเว้นหรือด

<sup>12</sup> พชร ยุติธรรมดำรง, ทหารเรือกับอำนาจการสอบสวนการกระทำผิดทางอาญาที่เกิดขึ้นทางทะเล, *เพ็ญอ้าง*, น. 3.

<sup>13</sup> คณิต ณ นคร, *กฎหมายอาญา ภาคทั่วไป*, *เพ็ญอ้าง*, น. 107.

<sup>14</sup> จุมพต สายสุนทร, *กฎหมายระหว่างประเทศ เล่ม 1*, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2550), น. 267-275.

<sup>15</sup> *เพ็ญอ้าง*, น. 275 – 278.



เว้น คือสถานที่ที่ผู้กระทำความผิดต้องกระทำ และเรียกทฤษฎีสถานที่เกิดเหตุของตนนี้ว่า “ทฤษฎีสถานที่ที่การกระทำได้กระทำลง”(Tätigkeitstheorie) ส่วนนักวิชาการอีกฝ่ายหนึ่งเห็นว่า สถานที่เกิดเหตุหมายถึง สถานที่ที่ผลของการกระทำเกิดขึ้น และเรียกทฤษฎีสถานที่เกิดเหตุของตนว่า “ทฤษฎีสถานที่ที่ผลของการกระทำเกิดขึ้น”(Erfolgstheorie)

แต่อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันนี้ เห็นกันว่า สถานที่เกิดเหตุหมายรวมทั้งสถานที่ที่การกระทำได้กระทำลงและสถานที่ที่ผลของการกระทำเกิดขึ้น และเรียกทฤษฎีนี้ว่า “ทฤษฎีรวมสถานที่เกิดเหตุ” (Ubiquitätstheorie)<sup>16</sup>

ทฤษฎีรวมสถานที่เกิดเหตุนี้ เป็นทฤษฎีที่ได้แสดงให้เห็นว่า ในทางการเป็นอาชญากรรมของการกระทำได้การกระทำหนึ่งนั้น การกระทำกับผลของการกระทำมีค่าเท่าเทียมกัน นอกจากนั้น ทฤษฎีนี้ยังสามารถอุดช่องว่างของหลักดินแดนได้เป็นอย่างดีอีกด้วย<sup>17</sup>

#### 2.1.4 หลักบุคคล

หลักบุคคลนี้มีที่มาจากแนวความคิดของกฎหมายระหว่างประเทศที่ว่า รัฐย่อมจะต้องผูกพันและปกป้องผู้ถือสัญชาติของตน และการกระทำของบุคคลสัญชาติของรัฐ เป็นการกระทำที่ต้องรับโทษตามกฎหมายอาญาของรัฐนั้น แม้การกระทำนั้นจะได้กระทำลงบนดินแดนของรัฐต่างประเทศ<sup>18</sup> ฉะนั้น เมื่อมีการกระทำความผิดโดยผู้ที่มีสัญชาติใดแม้จะได้กระทำผิดนอกอาณาเขตของรัฐนั้นก็ตาม รัฐเจ้าของสัญชาติก็มีอำนาจที่จะลงโทษแก่บุคคลนั้นได้<sup>19</sup> หรือถือว่ากฎหมายของรัฐย่อมใช้บังคับและคุ้มครองคนของรัฐนั้นๆ ไม่ว่าจะอยู่ ณ ที่ใด<sup>20</sup> โดยหลักบุคคล แบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

<sup>16</sup> Hans-Heinrich Jescheck, *Lehrbuch des Strafrechts : Allgemeiner Teil*, 4. (Auflage: Munchen, 1988), S.159 f. อ้างถึงใน คณิต ณ นคร, *กฎหมายอาญา ภาคทั่วไป, เพิ่งอ้าง*, น. 115.

<sup>17</sup> *เพิ่งอ้าง*, น. 116.

<sup>18</sup> *เพิ่งอ้าง*, น. 108.

<sup>19</sup> D.J.harris, *Cases and Materials on International*, 3rd Ed., (London: Sweet & Maxwell, 1983), p. 210. อ้างถึงใน นพพร โพธิ์รังสิยากร, “กฎหมายระหว่างประเทศในศาลไทย : ข้อพิจารณาเกี่ยวกับเรื่องเขตอำนาจศาล,” *บทบัญญัติ*, เล่มที่ 46,(2533).

<sup>20</sup> ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ, *รวมกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีอาญา*, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2538).

### 1) อำนาจเหนือบุคคลผู้กระทำผิด (Active Personality)

กฎหมายอาญาของรัฐโดยอ้อมใช้บังคับกับบุคคลที่ถือสัญชาติของรัฐนั้นที่กระทำ ความผิดทั้งในและนอกราชอาณาเขตของรัฐนั้นๆ<sup>21</sup> ทั้งนี้ ไม่ว่าผู้เสียหายจะเป็นคนสัญชาติใดก็ตาม โดย ความผิดที่กระทำต้องเป็นความผิดประเภทที่กฎหมายของรัฐได้ระบุไว้ให้ศาลของตนเป็นผู้ทำ การพิจารณาพิพากษาได้และการกระทำผิดนั้นต้องเป็นความผิดเช่นเดียวกัน ซึ่ง โดยมากเป็น ความผิดที่เป็น Mala in se หรือความผิดที่กฎหมายอาญาของรัฐทุกรัฐได้บัญญัติเป็นความผิด นอกจากนั้นการที่รัฐจะลงโทษได้นั้น รัฐที่ความผิดได้เกิดขึ้นหรือผู้เสียหาย จะต้องร้องขอให้รัฐ เจ้าของสัญชาติลงโทษผู้กระทำผิด รัฐจึงจะมีอำนาจลงโทษได้ เหตุที่กฎหมายของประเทศต่างๆ บัญญัติให้ผู้เสียหายต้องร้องขอให้ดำเนินคดีเพื่อแสดงว่า ความผิดนั้นเป็นความผิดร้ายแรง สมควรที่ รัฐของสัญชาติผู้กระทำผิดจะมีอำนาจดำเนินคดีกับบุคคลผู้กระทำผิดด้วย สำหรับการดำเนินคดีนั้น ปกติรัฐเจ้าของสัญชาติจะไม่ใช้อำนาจเข้าไปก้าวล่วงในดินแดนของรัฐอื่นในอันที่จะใช้กฎหมาย ของตนต่อคนใน สัญชาติแต่รัฐจะคอยจนกว่าบุคคลนั้นจะกลับเข้ามาในรัฐจึงจะลงโทษบุคคลนั้น ในการกระทำความผิดที่ไปทำในประเทศอื่น หรือรัฐจะจัดการกับทรัพย์สินของบุคคลดังกล่าวนั้น เพื่อเป็นการชดเชยกับความผิดที่เขาได้กระทำขึ้นนอกเขตรัฐ<sup>22</sup>

### 2) อำนาจเหนือบุคคลผู้เสียหาย (Passive Personality)

กรณีที่คนสัญชาติของรัฐใดอยู่ต่างประเทศนั้น รัฐที่ดีควรจะมีหน้าที่ปกป้องคุ้มครองคน ในสัญชาติของตนจากการกระทำผิดไม่ว่าบุคคลนั้นอยู่ ณ ที่ใด โดยถือว่ากฎหมายอาญารัฐอ้อมใช้ คุ้มครองบุคคลที่ถือสัญชาตินั้นอยู่โดยหลักอำนาจเหนือบุคคลผู้เสียหายนี้ ประเทศส่วนมากได้ถือ เป็นอำนาจในการดำเนินคดีเหนือความผิดของรัฐซึ่งลงโทษในการกระทำผิดต่อชีวิตพลเมืองของรัฐ สุขภาพอนามัยและเสรีภาพบุคคลของรัฐไม่ว่าจะอยู่ ณ ที่ใด<sup>23</sup>

#### 2.1.5 หลักอำนาจลงโทษสากล

ตามหลักอำนาจลงโทษสากลนั้น รัฐทุกรัฐมีอำนาจที่จะลงโทษการกระทำที่กระทบถึง ผลประโยชน์ร่วมกันของรัฐได้ทุกกรณี โดยไม่คำนึงถึงสัญชาติของบุคคลและสถานที่กระทำ ความผิด<sup>24</sup> ซึ่งความผิดตามหลักอำนาจลงโทษสากลในความหมายอย่างกว้างนั้น ถือเป็น

<sup>21</sup> สุพานิต มั่นสุข, เขตอำนาจศาลในคดีอาญา, เพิ่งอ้าง, น. 69.

<sup>22</sup> เพิ่งอ้าง, น. 71.

<sup>23</sup> เพิ่งอ้าง, น. 13.

<sup>24</sup> คณิต ณ นคร, กฎหมายอาญา ภาคทั่วไป, เพิ่งอ้าง, น. 109.

อาชญากรรมที่กระทบผลประโยชน์ระหว่างประเทศ (international interest) อย่างเป็นทางการที่สำคัญ หรือการกระทำที่ชั่วร้ายที่กระทบคุณค่าร่วมกันที่มากกว่าคุณค่าของรัฐใดรัฐหนึ่ง<sup>25</sup> ที่ถือเป็นอาชญากรรมระหว่างประเทศที่สร้างผลกระทบต่อผลประโยชน์ระหว่างประเทศ (international interest) หรือกระทบประชาคมโลกในภาพรวม (international community as a whole)<sup>26</sup> ซึ่งในการดำเนินคดีความผิดเหล่านี้ถือหลักอำนาจทางกระบวนการยุติธรรมของประเทศที่จับกุมผู้กระทำความผิดได้ เป็นหลักอำนาจลงโทษสากล (Universal Principle) ซึ่งประเทศต่างๆ ในโลกยอมรับหลักการนี้ โดยถือว่าความผิดนั้นต้องเป็นความผิดตามกฎหมายนานาชาติ (Delicta juris genetium) ที่กำหนดไว้ในอนุสัญญาระหว่างประเทศเป็นความผิดที่ทุกรัฐภาคีมีอำนาจลงโทษการกระทำผิดเช่นนี้ได้<sup>27</sup> ความผิดเหล่านี้มีผลกระทบร้ายแรงต่อชุมชนระหว่างประเทศทั้งหมดซึ่งอนุสัญญาระหว่างประเทศได้กำหนดความผิดไว้ 9 ประเภท<sup>28</sup> ด้วยกันคือ

1) การกระทำอันเป็นภัยต่อความมั่นคงแห่งรัฐ (AN Attack Against Stute Authority)

การกระทำอันเป็นภัยต่อความมั่นคงแห่งรัฐ (AN Attack Against Stute Authority)

หมายถึงการกระทำความผิดที่กระทบกระเทือนต่อความมั่นคงแห่งชีวิตของรัฐ<sup>29</sup> เช่น กบฏ ก่อการจลาจล การล้มล้างอำนาจรัฐ ฯลฯ ความผิดเกี่ยวกับการปลอมแปลงเงินตราซึ่งเป็นการกระทำที่กระทบกระเทือนถึงความมั่นคงทางเศรษฐกิจของรัฐ<sup>30</sup> ความผิดเหล่านี้รัฐส่วนใหญ่ต่างก็กำหนดไว้ในกฎหมายภายในของตน

2) โจรสลัด (Piracy)

โจรสลัด (Piracy) หมายถึงการกระทำอันมิชอบด้วยกฎหมายโดยการใช้อำนาจบังคับหรือการกระทำอันเป็นการปล้นสะดมซึ่งกระทำเพื่อวัตถุประสงค์ในทางส่วนตัว โดยลูกเรือหรือผู้โดยสารของเรือเอกชนและมุ่งกระทำในทะเลหลวงต่อเรือหรืออากาศยานอีกลำหนึ่งหรือต่อบุคคลหรือทรัพย์สินในเรือหรืออากาศยานเช่นว่านั้น หรือต่อเรืออากาศยาน บุคคลหรือทรัพย์สินในที่ที่อยู่

<sup>25</sup> ปกป้อง ศรีสนิท, คำอธิบายกฎหมายอาญาระหว่างประเทศ, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2564), น. 38.

<sup>26</sup> เพิ่งอ้าง, น. 40.

<sup>27</sup> สุพานิต มั่นสุข, เขตอำนาจศาลในคดีอาญา, เพิ่งอ้าง, น. 93.

<sup>28</sup> เพิ่งอ้าง, น. 93-125.

<sup>29</sup> จิตติ ดิงสภัทร์, กฎหมายอาญาภาค 1, (กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2536), น. 101.

<sup>30</sup> เพิ่งอ้าง.

ภายนอกอำนาจของรัฐใด<sup>31</sup> การกระทำอันเป็นโจรสลัดนี้ เป็นภัยอย่างร้ายแรงต่อความปลอดภัยในการเดินเรือในทะเลหลวง ดังนั้นจึงควรเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องปราบโจรสลัด รัฐใดจับโจรสลัดได้ก็มิ้ออำนาจดำเนินคดีและลงโทษได้ตามกฎหมายระหว่างประเทศ

### 3) สลัดอากาศ (Hijacking)

สลัดอากาศ (Hijacking) หมายถึงการกระทำอันเป็นปฏิปักษ์ต่อความปลอดภัยของอากาศยานซึ่งเป็นการกระทำโดยใช้กำลังบังคับโดยมิชอบด้วยกฎหมาย เพื่อที่จะยึดอากาศยาน หรือขัดขวางการควบคุมบังคับบัญชาของอากาศยานให้เปลี่ยนเส้นทางการบินตามปกติไปสู่ทางการบินตามความต้องการของตน<sup>32</sup> ปัจจุบันมีอนุสัญญาระหว่างประเทศเกี่ยวกับเรื่อง Hijacking หลายฉบับคืออนุสัญญาว่าด้วยความผิดและการกระทำอื่นๆ บางประการที่กระทำบนอากาศยาน ค.ศ. 1963 อนุสัญญาเพื่อการปราบปรามการยึดอากาศยาน โดยมิชอบด้วยกฎหมายค.ศ. 1970 และอนุสัญญาเพื่อการปราบปรามการกระทำอันมิชอบด้วยกฎหมายต่อความปลอดภัยของการบินพลเรือน ค.ศ. 1971 และ ค.ศ. 1983 แต่ Hijacking ก็ยังเกิดขึ้นอยู่เสมอ บางครั้งพบว่าเป็นเรื่องการเมืองระหว่างประเทศเข้ามาพัวพัน สมควรที่นานาประเทศจะต้องร่วมมือกันวางมาตรการเด็ดขาดเพื่อปราบปราม Hijacking ให้มีประสิทธิภาพ

### 4) การค้าทาส (Slave Trade)

การค้าทาส (Slave Trade) หมายถึง เป็นการกระทำที่ขัดต่อศีลธรรมและกระทบกระเทือนต่อหลักมนุษยชาติที่ถือว่ามนุษย์เราเกิดมาพร้อมเท่าเทียมกัน และต่างได้รับสิทธิบางประการซึ่งไม่อาจโอนให้แก่กันได้คือสิทธิในชีวิต สิทธิในเสรีภาพ<sup>33</sup> ปัจจุบันปัญหาเรื่องการค้าทาสได้ผ่อนคลายลง แต่ได้เกิดปัญหาใหม่ซึ่งดูร้ายแรงไม่ยิ่งหย่อนกว่ากันคือการค้าหญิงและเด็ก ซึ่งส่วนมากจะเป็นไปในทางแสวงประโยชน์จากหญิงและเด็กในการค้าประเวณีหรือการกระทำอื่นๆ ที่เกี่ยวกับเพศ ปัญหาเช่นนี้นานาชาติเห็นถึงความสำคัญ จึงได้กำหนดให้มีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ.1989 (Convention On The Right Of The Child) แต่อย่างไรก็ตาม ก็ยังมีการละเมิดฝ่าฝืนและ

<sup>31</sup> อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982. ข้อ 101.

<sup>32</sup> สุเทพ อัดฉกร, กฎหมายระหว่างประเทศกับการเมืองระหว่างประเทศ พหุติกรรมและเอกสาร เล่ม 1 ภาคสันติ, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2516), น. 108.

<sup>33</sup> กุมพล พลวัน, พัฒนาการสิทธิมนุษยชน, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2538), น. 31.

การกระทำความผิดใดๆ ที่ขัดต่อหลักอนุสัญญาดังกล่าวและควรรัฐต่างๆ จะได้ร่วมมือกัน  
ปราบปรามแก้ไขปัญหานี้ให้มากขึ้น

#### 5) การเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติหรือที่เรียกอีกชื่อหนึ่งว่าการแบ่งแยกผิว (Apartheid)

การเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติหรือที่เรียกอีกชื่อหนึ่งว่าการแบ่งแยกผิว (Apartheid) หมายถึงการแบ่งแยกสีผิวและการเหยียดเชื้อชาติโดยเฉพาะต่อคนนิโกรมีที่มาจากตั้งแต่ยุคอาณานิคม และได้สืบเนื่องมาจากมาจนถึงการปฏิวัติอเมริกาและสืบเนื่องมาจนถึงสงครามกลางเมืองที่ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างรัฐทางเหนือและทางใต้จนนำไปสู่การเลิกทาสในที่สุด หากแต่หลังจากนั้น การแบ่งแยกสีผิวและความรุนแรงได้เพิ่มมากขึ้น ก่อนจะได้รับ การปรับปรุงให้มีความนุ่มนวลขึ้น หลังปี ค.ศ. 5 โดยหลังสงครามกลางเมืองได้เกิดการเผยแพร่ความรู้ทางด้านสังคมศาสตร์กลุ่มหนึ่ง ซึ่งส่งผลกระทบต่อด้านลบต่อการเรียกร้องเสรีภาพของคนดำนั้นคือกลุ่มความรู้เรื่องเชื้อชาติ (race) ที่เริ่มก่อตัวและมีอิทธิพลต่อความรู้สึก ซึ่งมีผลกระทบต่อฐานะความเป็นอยู่ของคนผิวดำในสังคมทุนนิยม ทฤษฎีนี้ได้อธิบายและสร้างหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ว่าคนผิวดำและคนเผ่าอื่น ๆ มีวิวัฒนาการที่เป็นลำดับขั้น และคนผิวดำอยู่ในขั้นต่ำหรือยังไม่มีวัฒนธรรมเมื่อเปรียบเทียบกับคนตะวันตก ดังนั้น จึงได้มีการนำความรู้ดังกล่าวมาอธิบายถึงความแตกต่างและสร้างความชอบธรรมแก่คนขาวว่าต้องมีความพิเศษกว่าคนผิวดำและทฤษฎีนี้ยังได้ช่วยสร้างความชอบธรรมแก่แนวคิดของตะวันตกที่ต้องการจะขยายดินแดนและล่าอาณานิคม ดังนั้น การต่อสู้เพื่อเสรีภาพของคนดำไม่เพียงแต่จะต้องต่อสู้กับอำนาจรัฐของคนผิวขาวแต่ยังต้องต่อสู้กับความเป็นอคติต่อเชื้อชาติอีกด้วย

#### 6) การทำลายล้างเผ่าพันธุ์ (Genocide)

การทำลายล้างเผ่าพันธุ์ (Genocide) คืออาชญากรรมที่เป็นการทำลายล้างพันธุ์มนุษย์ เพื่อที่จะจำกัดพันธุ์การบังคับขยี้หรือการกระทำใดๆ ที่ไร้ซึ่งมนุษยธรรมต่อประชาชนพลเมืองหรือการทำลายล้างอันเนื่องมาจากเหตุผลทางการเมืองเชื้อชาติศาสนา โดยเกี่ยวพันกับการกระทำทางอาชญากรรมนั้น ถือเป็นความผิดอาญาระหว่างประเทศด้วย

#### 7) การก่อการร้าย (Terrorism)

การก่อการร้าย (Terrorism) คือการกระทำที่ทำให้บุคคลใดจำต้องปฏิบัติตนโดยการประทุษร้ายอย่างใดๆ ซึ่งเป็นการกระทำโดยการข่มขู่หรือเป็นการขู่โดยมุ่งถึงการใช้อำนาจประทุษร้ายโดยการกระทำด้วยความเลวร้ายใด ๆ หรือการกระทำด้วยวิธีใดๆ<sup>34</sup> การก่อการร้ายเป็นความผิดอาญาระหว่างประเทศซึ่งสถาบันกฎหมายระหว่างประเทศ (International Law Institute)

<sup>34</sup> สุพานิต มั่นสุข, เขตอำนาจศาลในคดีอาญา, เพิ่งอ้าง, น. 113.

กำหนดให้เป็นความผิดที่อยู่ภายใต้หลักสากล และเป็นหน้าที่ของทุกรัฐที่จะต้องช่วยกันกำจัด การก่อการร้าย

#### 8) อาชญากรรมสงคราม (War Crime)

อาชญากรรมสงคราม (War Crime) คือการละเมิดกฎหรือจารีตประเพณีแห่งสงคราม โดยไม่จำกัดแต่เฉพาะการฆ่า แต่รวมถึงการทำรุนแรงหรือการข่มขู่ประชาชนในดินแดนที่ถูกยึดครอง เพื่อเอาไปใช้เป็นแรงงานทาส ฆาตกรรมหรือทรมานเชลยศึก หรือบุคคลในทะเล ฆาตกรรมตัวประกันการปล้นสะดมทรัพย์สินของรัฐหรือของเอกชน การทำลายเมืองหรือหมู่บ้านอย่างราบเรียบหรือการกระทำอื่นๆ ซึ่งไม่มีความจำเป็นทางทหาร<sup>35</sup> อาชญากรรมสงครามเป็นเรื่องที่กระทบกระเทือนความรู้สึกของมนุษย์เป็นการกระทำที่ขัดต่อศีลธรรม จึงได้มีการยอมรับเรื่องอาชญากรรมสงครามเข้าไว้ในหลักเรื่องการลงโทษสากล

#### 9) ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด (Narcotics Drugs)

ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด (Narcotics Drugs) ยาเสพติดให้โทษทุกชนิดเป็นภัยอันตรายต่อความมั่นคงของประเทศทั้งในด้านการเมืองเศรษฐกิจและสังคมเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นทุกประเทศในโลกจึงได้ตระหนักถึงพิษร้ายของยาเสพติดและได้พยายามร่วมมือกันป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับกฎหมายยาเสพติดให้โทษตลอดมา โคนอนุสัญญาเดี่ยวว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ ค.ศ. 1946 (The single Convention On Narcotic Drugs) ซึ่งได้แก้ไขเพิ่มเติมในปี ค.ศ. 1972 กำหนดให้ทุกประเทศภาคีมีอำนาจดำเนินคดีในความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ไม่ว่าจะความผิดนั้นจะได้กระทำความผิดขึ้น ณ ที่ใด ใครเป็นผู้ทำ รัฐที่ผู้กระทำความผิดปรากฏตัวอยู่ก็มีอำนาจดำเนินคดีนั้นได้ โดยใช้กฎหมายอาญาท้องถิ่นของตน<sup>36</sup>

ในบรรดาหลักทฤษฎีดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นนี้ ทฤษฎีหลักดินแดนเป็นหลักทั่วไป ทั้งนี้เพราะความผิดอาญาย่อมกระทบกระเทือนต่อความสงบเรียบร้อยของท้องถิ่นที่เกิดเหตุมากกว่าที่อื่น และด้วยเหตุผลในทางคดีเพื่อให้การสอบสวนคดีอาญาเป็นไปด้วยดีที่สุด จึงต้องทำการสอบสวนให้ใกล้กับสถานที่เกิดเหตุให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ เพราะมีร่องรอยของพยานหลักฐาน ทั้งยังสามารถหาพยานที่รู้เห็นข้อเท็จจริงได้ง่ายกว่าที่อื่น แต่ถึงกระนั้น ในกรณีของคดีความผิดที่ได้กระทำนอกประเทศนั้นไม่อาจนำหลักทฤษฎีหลักดินแดนมาใช้พิจารณาได้เพราะเป็นเรื่องที่เกิด

<sup>35</sup> เพิ่งอ้าง, น. 116.

<sup>36</sup> เพิ่งอ้าง, น. 125.

ภายนอกประเทศเหนืออำนาจอธิปไตยของรัฐจึงต้องนำหลักทฤษฎีว่าด้วยหลักบุคคลหรือหลักอำนาจลงโทษสากลปรับใช้ ซึ่งแต่ละประเทศก็ย่อมมีรายละเอียดที่แตกต่างกัน

#### 2.1.6 ขอบเขตของกฎหมายอาญา

ความผิดซึ่งมีโทษตามกฎหมายไทยที่ได้กระทำลงนอกราชอาณาจักร แต่กฎหมายให้ถือว่ากระทำในราชอาณาจักร ความผิดประเภทนี้โดยสภาพแล้วเป็นการกระทำนอกราชอาณาจักร แต่เนื่องจากมีความสำคัญเกี่ยวข้องกับประเทศไทยในบางประการ กฎหมายจึงบัญญัติให้ถือว่ากระทำความผิดในราชอาณาจักร ซึ่งได้แก่ความผิดตามมาตรา 4 วรรคสอง มาตรา 5 และ มาตรา 6 แห่งประมวลกฎหมายอาญา โดยกฎหมายไม่ได้ระบุว่าจะต้องเป็นความผิดตามกฎหมายใดและมาตราใด ผู้กระทำความผิดหรือผู้เสียหายเป็นคนไทยหรือต่างประเทศ หรือจะมีผู้ขอให้ลงโทษหรือไม่ หากมีการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดตรงตามที่กฎหมายบัญญัติแล้ว จำต้องได้รับโทษในราชอาณาจักรตามกฎหมายไทยซึ่งบัญญัติความผิดและกำหนดโทษไว้สำหรับการกระทำนั้นๆ เสมือนหนึ่งเป็นการกระทำความผิดในราชอาณาจักรทุกประการ อันถือเป็นหลักการขายหลักดินแดนในการบังคับใช้กฎหมายที่มีโทษทางอาญาของประเทศไทยให้กว้างขึ้น

โดยในกรณีของการกระทำความผิดนอกราชอาณาจักร แต่ถือว่ากระทำความผิดในราชอาณาจักร ได้แก่กรณีดังนี้<sup>37</sup>

- 1) การกระทำความผิดในเรือไทยหรืออากาศยานไทย (ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 4 วรรคสอง)
- 2) การกระทำความผิดบางส่วนนอกราชอาณาจักรและบางส่วนในราชอาณาจักร (ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 5 วรรคแรก)
- 3) ผลแห่งการกระทำเกิดในราชอาณาจักร (ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 5 วรรคแรก)
- 4) ผลของการกระทำจะเกิดขึ้นในราชอาณาจักร แต่การเตรียม หรือพยายามกระทำการนั้นเกิดขึ้นนอกราชอาณาจักร (ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 5 วรรคสอง)
- 5) ตัวการ ผู้ใช้ ผู้สนับสนุน ได้กระทำความผิดนอกราชอาณาจักร แต่ความผิดได้กระทำในราชอาณาจักร หรือกระทำนอกราชอาณาจักรแต่ถือว่ากระทำผิดในราชอาณาจักร (ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 6)

<sup>37</sup> เกียรติจิจร วัจนะสวัสดิ์, คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1 บทบัญญัติทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ 10 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พลสยาม พรินติ้ง, 2551)।

1) การกระทำความผิดในเรือไทยหรืออากาศยานไทย

มาตรา 4 วรรคสอง บัญญัติว่า การกระทำความผิดในเรือไทยหรืออากาศยานไทย ไม่ว่าจะอยู่ ณ ที่ใด ให้ถือว่ากระทำความผิดในราชอาณาจักร

คำว่า เรือไทย หมายถึง เรือตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติเรือไทย พ.ศ. 2481 มาตรา 4 มาตรา 8 และมาตรา 9

คำว่า อากาศยานไทย หมายถึง อากาศยาน ตามพระราชบัญญัติการบินอากาศ พ.ศ. 2499 มาตรา 4 มาตรา 30 และมาตรา 31

โดยเพื่อคุ้มครองผลประโยชน์ของประเทศไทย จึงได้ขยายรวมถึงการกระทำนอกราชอาณาจักรแต่เกิดขึ้นในเรือไทย หรืออากาศยานไทยด้วย เช่น อากาศยานไทยกำลังบินอยู่เหนือน่านฟ้าหลายประเทศนอกราชอาณาจักร แดงคนญี่ปุ่นลักทรัพย์คานเกาหลีในอากาศยานไทยนั้น การกระทำของแดงเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาของไทย มาตรา 334 หากแดงผู้กระทำความผิดเข้ามาในประเทศไทย ศาลย่อมลงโทษแดงตามมาตรา 334 ได้ โดยอาศัยมาตรา 4 วรรคสอง

ข้อสังเกต

คำว่า “ไม่ว่าจะอยู่ ณ ที่ใด” ตามมาตรา 4 วรรคสอง หมายถึงที่ใดก็ได้ซึ่งมิใช่ภายในราชอาณาจักรไทยตามมาตรา 4 วรรคแรก ด้วยเหตุนี้ หากคนญี่ปุ่นลักทรัพย์คนเกาหลีในอากาศยานไทยในขณะที่จอดอยู่ที่สนามบินกรุงโตเกียว กรณีนี้ถือว่าการกระทำความผิดทั้งหมดเกิดในอากาศยานไทย

กรณีตามมาตรา 4 วรรคสองนี้ หากการกระทำความผิดทั้งหมด หรือส่วนหนึ่งส่วนใด มิได้เกิดในเรือไทยหรืออากาศยานไทยเลย หากแต่ “ผล” เท่านั้น ที่เกิดขึ้นในเรือไทยหรืออากาศยานไทย ก็จะใช้มาตรา 4 วรรคสองไม่ได้ เพราะมิได้มีบทบัญญัติรวมถึงกรณีดังกล่าว ด้วยเหตุนี้ หากคนญี่ปุ่นให้ขนมผสมยาพิษแก่คนเกาหลีกินที่ห้องพักรู้โดยสารของสนามบินกรุงโตเกียว โดยทราบดีว่ายาพิษจะออกฤทธิ์เมื่อคนเกาหลีอยู่ในอากาศยานไทย หากคนเกาหลีกินยาพิษนั้นที่ห้องผู้โดยสารของสนามบินโตเกียวจนหมด แล้วจึงเดินมาขึ้นอากาศยานไทยที่จอดอยู่ ซึ่งต่อมายาพิษออกฤทธิ์ และคนเกาหลีตายในอากาศยานไทยขณะแล่นอยู่เหนือน่านฟ้าฮ่องกง เช่นนี้กรณีไม่เข้ามาตรา 4 วรรคสอง หากคนญี่ปุ่นเข้ามาในประเทศไทย จะลงโทษฐานฆ่าคนตายตามประมวลกฎหมายอาญา



ของไทยไม่ได้ การที่คนเกาหลีตายในอากาศยานไทย เป็นแต่เพียง “ผลแห่งการกระทำความผิด”<sup>38</sup> เท่านั้น

ข้อสังเกตเกี่ยวกับผู้กระทำความผิด

การกระทำความผิดในเรือไทยหรืออากาศยานไทยตามมาตรา 4 วรรคสอง ไม่จำกัดว่าผู้กระทำความผิดจะเป็นผู้ใด หากกระทำความผิดในเรือไทยหรืออากาศยานไทยแล้ว ก็ถือว่ากระทำความผิดในราชอาณาจักร ทั้งนี้ต่างกับกฎหมายอาญาของบางประเทศ เช่น นอร์เวย์ ซึ่งกำหนดว่า จะต้องเป็นการกระทำความผิดโดยลูกเรือหรือผู้โดยสารเท่านั้น หากความผิดกระทำโดยผู้มาเยี่ยมชมเรือนั้น ก็ไม่อาจใช้กฎหมายอาญาของนอร์เวย์กับผู้กระทำความผิดได้ เว้นแต่จะอยู่ภายใต้หลักอำนาจลงโทษสากลหรือหลักบุคคล<sup>39</sup>

โดยในกรณีของการกระทำความผิดในเรือไทยหรืออากาศยานไทยซึ่งอยู่ต่างประเทศ จะถือว่าเป็นกรณีความผิดที่มีโทษตามกฎหมายไทยโดยได้กระทำลงนอกราชอาณาจักรตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 20 ซึ่งจะอยู่ในอำนาจสอบสวนของอัยการสูงสุดหรือไม่ ซึ่งยังไม่มีคำพิพากษาฎีกาใดวินิจฉัยออกมาในมูลกรณีของความผิดดังกล่าว

2) การกระทำความผิดบางส่วนนอกราชอาณาจักรและบางส่วนในราชอาณาจักร

มาตรา 5 วรรคแรก บัญญัติว่า ความผิดใดที่การกระทำแม้แต่ส่วนหนึ่งส่วนใดได้กระทำในราชอาณาจักรก็ดี ผลแห่งการกระทำเกิดในราชอาณาจักรโดยผู้กระทำประสงค์ให้ผลนั้นเกิดในราชอาณาจักร หรือโดยลักษณะการกระทำผลที่เกิดควรเกิดในราชอาณาจักรหรือย่อมสังเกตเห็นได้ว่าผลนั้นจะเกิดในราชอาณาจักรก็ดี ให้ถือว่าการกระทำผิดนั้นได้กระทำในราชอาณาจักร

การกระทำความผิดตามมาตรา 5 วรรคแรกดังกล่าวนี้ คือความผิดที่การกระทำบางส่วนได้กระทำในราชอาณาจักร เช่น แดงคนลาว ยืนอยู่ฝั่งลาว ใช้ปืนยิงมาที่ดำคนฟิลิปปินส์ซึ่งยืนอยู่ฝั่งไทย กระสุนถูกดำตาย เช่นนี้เป็นกรณีตามมาตรา 5 วรรคแรก โดยมีข้อสังเกตว่า หากแดงยิงมาที่ดำแล้วกระสุนไม่ถูกดำ หรือถูกดำแต่ไม่ตาย เช่นนี้ก็ปรับเข้ามาตรา 5 วรรคแรกเช่นเดียวกัน เพราะมีการกระทำส่วนหนึ่งนอกราชอาณาจักร และอีกส่วนหนึ่งในราชอาณาจักรแล้ว

<sup>38</sup> ข้อสอบพร้อมธงคำตอบในการสอบคัดเลือกเพื่อบรรจุเป็นข้าราชการอัยการในตำแหน่งอัยการผู้ช่วย พ.ศ. 2547 วิชากฎหมายอาญา ข้อ 4 สอบวันที่ 1 พฤษภาคม 2548

<sup>39</sup> มาตรา 12(2) ของกฎหมายอาญานอร์เวย์, *The American Series of Foreign Penal Codes*, 3 The Norwegian Penal Code (London : Sweet & Maxwell , 1961)

โดยศาสตราจารย์จิติ ดิงศภัทย์ ได้กล่าวไว้ในหมายเหตุท้ายฎีกาที่ 1702-1703/2523 ว่า “ที่ผู้กระทำความผิดนั้น ที่ผู้ตายยืนอยู่ขณะถูกยิง เป็นที่ที่มีการกระทำอันรวมกันเป็นความผิดเกิดขึ้น ทั้งสิ้น เห็น ได้ชัดจาก ป.อ. ม.5 ที่แสดงความเข้าใจของบทกฎหมายว่า ส่วนใดส่วนหนึ่งของการกระทำ...อาจเกิดได้ในที่ต่าง ๆ กัน รวมถึงเป็นที่ที่เกิดการกระทำหรือที่เกิดความผิด...ได้ทั้งสิ้น...มิใช่ แต่เพียงจุดเดียวที่การกระทำสำเร็จเป็นความผิดขึ้นเท่านั้น”

### 3) ผลแห่งการกระทำเกิดในราชอาณาจักร (มาตรา 5 วรรคแรก)

โดยความผิดใดที่แม้จะกระทำนอกราชอาณาจักร แต่ผลเกิดในราชอาณาจักรแล้ว ถือว่ากระทำผิดในราชอาณาจักร การที่ผลเกิดนั้น ไม่ว่าผู้กระทำจะมีเจตนาประสงค์ต่อผลหรือยอมเล็งเห็นผล ต้องถือว่าเป็นการกระทำความผิดในราชอาณาจักรทั้งสิ้น

กรณีตามมาตรา 5 วรรคแรก ในส่วนที่ว่า “ผู้กระทำประสงค์ให้ผลนั้นเกิดขึ้นในราชอาณาจักร หมายความว่า”<sup>40</sup>

(1) ผลแห่งการกระทำได้เกิดในราชอาณาจักรตามและผู้กระทำประสงค์ หากความจริงผลไม่เกิด เช่น ดำถูกยิงจากฝั่งลาว แล้วมารักษาตัวที่โรงพยาบาลในฝั่งไทย หากดำไม่ตายเพราะแพทย์ช่วยไว้ได้ เช่นนี้การลงโทษจะต้องอาศัยมาตรา 5 วรรคสอง ไม่ใช่วรรคแรก

(2) หากส่วนหนึ่งส่วนใดได้กระทำในราชอาณาจักร แม้ผลเกิดในราชอาณาจักร การที่จะลงโทษผู้กระทำก็ต้องอาศัยมาตรา 5 วรรคแรกส่วนที่ว่า “ความผิดใดที่การกระทำแม้แต่ส่วนหนึ่งส่วนใดได้กระทำในราชอาณาจักร” เพราะกรณีของมาตรา 5 วรรคแรกส่วนที่ว่า “ผลแห่งการกระทำเกิดในราชอาณาจักร โดยผู้กระทำประสงค์ให้ผลนั้นเกิดในราชอาณาจักร” นั้นหมายความว่า เพียงแต่ผลเท่านั้นที่เกิดในราชอาณาจักร โดยที่ไม่มีการกระทำส่วนหนึ่งส่วนใดในราชอาณาจักรเลย

(3) กรณีตามมาตรา 5 วรรคแรกนี้จำกัดเฉพาะ “ผลแห่งการกระทำเกิดในราชอาณาจักร” โดยไม่รวมถึงเรือไทยหรืออากาศยานไทยด้วย ด้วยเหตุนี้ หากผู้กระทำประสงค์ให้ผลเกิดในเรือไทยหรืออากาศยานไทย และความจริงผลนั้นก็เกิดในเรือไทยหรืออากาศยานไทย เช่นนี้จะลงโทษผู้กระทำผิดไม่ได้ เพราะไม่เข้าตามมาตรา 5 วรรคแรก ตัวอย่างเช่น แดงต้องการให้ดำตายในเครื่องบินไทย เมื่อแดงพบดำที่ห้องพักผู้โดยสารขาออกที่สนามบินกรุงโตเกียว แดงให้ดำกินขนมผสมยาพิษโดยรู้ดีว่ายาพิษจะออกฤทธิ์ทำให้ดำตายขณะที่ดำขึ้นมาในเครื่องบินไทยแล้ว หากดำกินยาพิษนั้นและเดินมาขึ้นเครื่องบินไทย และตายเมื่อเครื่องบินไทยแล่นอยู่ในต่างประเทศ เช่นนี้หาก

<sup>40</sup> เกียรติจักร วัจนะสวัสดิ์, คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1 บทบัญญัติทั่วไป, เพิ่งอ้าง.

แดงเข้ามาในประเทศไทย จะลงโทษแดงฐานฆ่าค่าโดยอาศัยหลักใดๆในมาตรา 4 มาตรา 5 หรือมาตรา 6 ไม่ได้เลย

4) ผลของการกระทำจะเกิดขึ้นในราชอาณาจักร แต่การเตรียม หรือพยายามกระทำการนั้นเกิดขึ้นนอกราชอาณาจักร

มาตรา 5 วรรคสอง บัญญัติว่า ในกรณีการเตรียมการ หรือพยายามกระทำการใด ซึ่งกฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิด แม้การกระทำนั้นจะได้กระทำการนอกราชอาณาจักร ถ้าหากการกระทำนั้นจะได้กระทำตลอดไปจนถึงขั้นความผิดสำเร็จผลจะเกิดในราชอาณาจักร ให้ถือว่าการเตรียมการหรือพยายามกระทำความผิดนั้น ได้กระทำในราชอาณาจักร

กรณีตามมาตรา 5 วรรคสองนี้ หมายความว่า การกระทำนอกราชอาณาจักรนั้นอยู่ในขั้นเตรียมหรือพยายามเท่านั้น การกระทำยังไม่ถึงขั้นเกิดผลเป็นความผิดสำเร็จขึ้นในราชอาณาจักร ทั้งนี้เพราะมาตรานี้ใช้คำว่า “ผลจะเกิด” ซึ่งแสดงว่า ผลยังไม่ได้เกิด ซึ่งโดยปกติแล้วการกระทำในขั้นเตรียมการยังไม่เข้าขั้นจะเป็นความผิด ยกเว้นแต่ในความผิดบางฐานที่เป็นความผิดร้ายแรง และมีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นพิเศษให้ผู้กระทำความผิด แม้จะเป็นการกระทำในขั้นเตรียมการก็ตาม เช่น การเตรียมเพื่อจะกระทำความผิดต่อองค์พระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 107 ถึง มาตรา 110 การเตรียมการเพื่อเป็นกบฏ ตามมาตรา 114 การเตรียมเพื่อกระทำความผิดต่อความมั่นคงภายนอกราชอาณาจักรตามมาตรา 128 หรือว่าการเตรียมเพื่อการวางเพลิงเผาทรัพย์ตามมาตรา 219

5) ตัวการ ผู้ใช้ ผู้สนับสนุน ได้กระทำความผิดนอกราชอาณาจักร แต่ความผิดได้กระทำในราชอาณาจักร หรือกระทำการนอกราชอาณาจักรแต่ถือว่ากระทำผิดในราชอาณาจักร

มาตรา 6 บัญญัติว่า ความผิดใดที่ได้กระทำในราชอาณาจักร หรือที่ประมวลกฎหมายนี้ถือว่าได้กระทำในราชอาณาจักร แม้การกระทำของผู้เป็นตัวการ ของผู้สนับสนุน หรือของผู้ใช้ให้กระทำความผิดนั้นจะได้กระทำการนอกราชอาณาจักร ก็ให้ถือว่าตัวการ ผู้สนับสนุน ผู้ใช้ให้กระทำได้กระทำในราชอาณาจักร

โดยกรณีตามมาตรา 6 นี้ หากตัวการ ผู้สนับสนุน หรือผู้ใช้ให้กระทำความผิด กระทำการในส่วนของตนนอกราชอาณาจักร ถือว่าการกระทำของบุคคลเหล่านั้นเป็นการกระทำความผิดในราชอาณาจักรไปด้วย หากความผิดนั้นได้เกิดขึ้นในราชอาณาจักร หากกรณีกลับกัน กล่าวคือ ตัวการ ผู้ใช้ ผู้สนับสนุน ได้กระทำการในราชอาณาจักร แต่ความผิดได้กระทำการนอกราชอาณาจักร ในกรณี

เช่นนี้จะลงโทษตัวการ ผู้ใช้ ผู้สนับสนุนในราชอาณาจักรได้ก็ต่อเมื่อความผิดที่ได้กระทำนอกราชอาณาจักรนั้นสามารถลงโทษในราชอาณาจักรได้<sup>41</sup>

แต่อย่างไรก็ตามกรณีนี้ต้องมีข้อสอบคัดเลือกเพื่อบรรจุเป็นข้าราชการอัยการในตำแหน่งอัยการผู้ช่วย ซึ่งให้ชงคำตอบว่า<sup>42</sup> สามารถลงโทษผู้ใช้ ซึ่งกระทำการใช้ในราชอาณาจักร แม้ว่าผู้ถูกใช้จะกระทำความผิดนอกราชอาณาจักร และไม่อาจลงโทษผู้ถูกใช้ในราชอาณาจักร โดยอาศัยมาตรา 8 ได้ เพราะผู้ถูกใช้เป็นคนต่างด้าว และผู้เสียหายก็เป็นคนต่างด้าว

## 2.2 หลักเกณฑ์การตีความกฎหมายอาญาและกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

กฎหมายทุกฉบับต้องการการตีความ โดยการตีความบทบัญญัติของกฎหมาย คือ การค้นหาความหมายที่แท้จริงของบทบัญญัติของกฎหมายเพื่อที่จะใช้กับกรณีใดกรณีหนึ่ง โดยเฉพาะ<sup>43</sup> และในการตีความกฎหมายอาญามีหลักเช่นเดียวกับการตีความกฎหมายอื่นๆ กล่าวคือ ต้องตีความตามตัวอักษรและตามเจตนารมณ์ (Spirit)<sup>44</sup> การตีความกฎหมายอาญาจะตีความโดยขยายความออกไปให้เป็นผลร้ายแก่ผู้กระทำความผิดไม่ได้ แต่ตีความโดยการขยายความให้เป็นผลดีแก่ผู้กระทำความผิดได้ และถ้ากรณีเป็นที่สงสัยต้องตีความให้เป็นประโยชน์แก่ผู้ต้องหา (in dubio pro reo)<sup>45</sup>

การตีความกฎหมายต้องมีลักษณะของ “ความเป็นภาวะวิสัย” ที่สามารถตรวจสอบความถูกต้องได้<sup>46</sup> และเมื่อก้าวถึงหลักเกณฑ์ในการตีความกฎหมาย มีหลักเกณฑ์ที่สำคัญดังนี้

### 1) การตีความตามหลักภาษา (Grammatical interpretation)

<sup>41</sup> จิตติ ดิงศภัทย์, กฎหมายอาญาภาค 1, เพิ่งอ้าง.

<sup>42</sup> ข้อสอบคัดเลือกเพื่อบรรจุเป็นข้าราชการอัยการในตำแหน่งอัยการผู้ช่วย พ.ศ. 2529 วิชา กฎหมายอาญา ข้อ 1 . สอบวันที่ 27 กันยายน 2529 และข้อสอบความรู้ชั้นเนติบัณฑิตภาคหนึ่ง สมัยที่ 45 ปีการศึกษา 2535 ซึ่งเหมือนกับชงคำตอบของข้อสอบอัยการผู้ช่วย

<sup>43</sup> คณิต ณ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 9 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2561), น. 83.

<sup>44</sup> หยุต แสงอุทัย, กฎหมายอาญา ภาค 1, พิมพ์ครั้งที่ 16 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2537), น. 43.

<sup>45</sup> เพิ่งอ้าง, น. 44.

<sup>46</sup> คณิต ณ นคร, กฎหมายอาญา ภาคทั่วไป, เพิ่งอ้าง, น. 74.

2) การตีความตามความสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบของกฎหมาย (Systematical interpretation)

3) การตีความตามประวัติความเป็นมาของกฎหมาย (Historical interpretation)<sup>47</sup>

4) การตีความตามความมุ่งหมายหรือเจตนารมณ์ของกฎหมาย (Teleological interpretation)<sup>47</sup>

1) การตีความตามหลักภาษา (Grammatical interpretation)

จุดเริ่มต้นของการตีความกฎหมายอยู่ที่ถ้อยคำของตัวบทกฎหมาย ความหมายของตัวบทกฎหมายย่อมเป็นกรอบของการตีความกฎหมายที่สำคัญที่จะป้องกันมิให้เกิดผลร้ายแก่บุคคล<sup>48</sup> โดยที่ถ้อยคำของตัวบทกฎหมายเป็น “วัตถุ” (object) แห่งการตีความกฎหมาย ตามปกติจึงต้องพิจารณาตามหลักภาษาหรือพิจารณาการตีความตามหลักภาษาเป็นลำดับแรก<sup>49</sup> โดยการตีความตามหลักภาษามีความยากตรงที่ว่า จะรู้ได้อย่างไรว่าถ้อยคำที่จะตีความนั้น มีความหมายที่ตรงกันทั้งตามที่ใช้ทั่วไปและในทางกฎหมาย ดังนั้น ผู้ตีความจึงต้องคู่ด้วยว่า ฝ่ายนิติบัญญัติได้มุ่งประสงค์ให้ถ้อยคำในตัวบทกฎหมายนั้นมีความหมายเป็นพิเศษอย่างใดอย่างหนึ่งหรือไม่ การดูความหมายพิเศษของถ้อยคำในกฎหมายก็คือการดู “นิยาม” ของตัวกฎหมาย<sup>50</sup>

2) การตีความตามความสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบของกฎหมาย (Systematical interpretation)

ในการตีความกฎหมายนั้น แม้ผู้ตีความจะต้องถือความหมายในทางกฎหมายเป็นเกณฑ์ แต่ผู้ตีความก็ต้องระลึกด้วยว่าภาษากฎหมายเองก็อาจแตกต่างกันได้ ซึ่งความแตกต่างนี้ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบของกฎหมาย กฎหมายอาญาเองก็มีความสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ และบางสิ่งที่ไม่ได้อยู่ในกฎหมายอาญาแต่มีอยู่ในกฎหมายอื่น และเนื่องจากความสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบของกฎหมาย กรณีจึงต้องนำหลักในกฎหมายอื่นนั้นมาใช้ในกฎหมายอาญาด้วย เป็นต้นว่า กฎหมายอาญาไม่ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับ “ทรัพย์” ไว้ แต่กฎหมายแพ่งได้ให้ความหมายของ “ทรัพย์” ว่า “ทรัพย์” หมายความว่า วัตถุมีรูปร่าง ดังนั้น กรณีจึงต้องนำหลักใน

<sup>47</sup> คณิต ฒ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, เพิ่งอ้าง, น. 83.

<sup>48</sup> Vgl. Harro Otto, Grundkur Strafrecht : Allgemein Strafrechtslehre, 7. Auflage. Berlin 2004. § 2 Randnummer. 41. S. 26. อ้างใน คณิต ฒ นคร, กฎหมายอาญา ภาคทั่วไป, เพิ่งอ้าง, น. 76.

<sup>49</sup> คณิต ฒ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, เพิ่งอ้าง, น. 83.

<sup>50</sup> คณิต ฒ นคร, กฎหมายอาญา ภาคทั่วไป, เพิ่งอ้าง, น. 76.

กฎหมายแพ่งมาใช้ในกฎหมายอาญาด้วย ตามหลักความเป็นหนึ่งเดียวของระบบกฎหมาย<sup>51</sup> เช่นเดียวกันกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในเรื่องบทบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐเพื่อการดำเนินคดีอันมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการจับกุมและการขัง ตลอดจนการปล่อยชั่วคราว เป็นบทบัญญัติที่มีความสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ ดังนั้นในการตีความจึงต้องคำนึงหลัก “การตีความตามความสัมพันธ์อย่างเป็นระบบของกฎหมาย” ด้วย กล่าวคือ ต้องถือว่าบทบัญญัติเกี่ยวกับการจับกุม การขัง ตลอดจนการปล่อยชั่วคราวเป็นเรื่องเดียวกัน กล่าวคือ เป็นการกระทำตามเจตนาของกฎหมายของการควบคุมตัวระหว่างคดี<sup>52</sup>

### 3) การตีความตามประวัติความเป็นมาของกฎหมาย (Historical interpretation)

การตีความตามประวัติความเป็นมาของกฎหมาย คือการหาความหมายของตัวบทกฎหมายจากประวัติความเป็นมาของตัวบทกฎหมายนั้น

การพิจารณาประวัติความเป็นมาของกฎหมายนั้น อาจพิจารณาจากประวัติการยกเว้นและเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น ต้นร่าง เหตุผลในการร่าง ตลอดจนรายงานการประชุมของสภานอกจากนี้ “เหตุผลในการประกาศใช้กฎหมาย” ซึ่งมีอยู่ในระบบกฎหมายของไทยเราก็เป็นข้อมูลหนึ่งที่สามารถยังทราบถึงประวัติความเป็นมาของกฎหมาย ตลอดจนความหมายของตัวบทกฎหมายได้ การตีความวิธีนี้จะนำไปสู่ “การตีความตามความมุ่งหมายของตัวบทกฎหมาย”<sup>53</sup>

### 4) การตีความตามความมุ่งหมายหรือเจตนารมณ์ของกฎหมาย (Teleological interpretation)

การตีความตามความมุ่งหมายหรือเจตนารมณ์ของกฎหมายคือการค้นหาความมุ่งหมายของตัวบทกฎหมาย

ในการตีความวิธีนี้ คุณธรรมทางกฎหมาย จะเป็นเครื่องช่วยในการตีความได้เป็นอย่างดี เป็นต้นว่า คุณธรรมทางกฎหมายของความผิดฐานลักทรัพย์คือ กรรมสิทธิ์และการครอบครอง<sup>54</sup> ซึ่งกรรมสิทธิ์ หมายถึงสิทธิในสิ่งที่มีรูปร่าง<sup>55</sup> หรือสิทธิในทรัพย์

<sup>51</sup> เพิ่งอ้าง, น. 77 – 78.

<sup>52</sup> คณิต ฒ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, เพิ่งอ้าง, น. 84.

<sup>53</sup> คณิต ฒ นคร, กฎหมายอาญา ภาคทั่วไป, เพิ่งอ้าง, น. 78 – 79.

<sup>54</sup> คณิต ฒ นคร, กฎหมายอาญา ภาคความผิด, พิมพ์ครั้งที่ 11, เพิ่งอ้าง, น. 382.

<sup>55</sup> เสนีย์ ปราโมช, กฎหมายลักษณะทรัพย์, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรศาสตร์, 2520), น. 171.

ในการตีความตามความมุ่งหมายของตัวบทกฎหมายนั้น นอกจากจำเป็นที่จะต้องค้นหาคุณธรรมทางกฎหมาย<sup>56</sup>แล้ว อาจจำเป็นต้องคำนึงถึง “คุณค่า” ของการกระทำด้วย เป็นต้นว่า การทำให้ดีขึ้น อาทิ การกระทำต่อร่างกายในการรักษาพยาบาลย่อมไม่เป็นการทำร้ายในความหมายของความผิดฐานทำร้ายร่างกาย<sup>57</sup>

เช่นเดียวกันกับในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ที่การพิจารณาเหตุผลโดยใช้เครื่องช่วยต่างๆดังกล่าวย่อมจะทำให้การตีความกฎหมาย เป็นไปโดยมีหลักเกณฑ์ เช่น “เงื่อนไขระงับคดี” ตามมาตรา 39 ย่อมใช้กับกรณีอื่นๆได้ด้วยไม่เฉพาะฟ้องเท่านั้น<sup>58</sup> ทั้งนี้ เป็นไปตามหลัก “การตีความตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย”<sup>59</sup>

เช่นนี้ จึงอาจกล่าวได้โดยสรุปว่า หลักเกณฑ์ในการตีความกฎหมายอาญาของไทยนั้น ต้องตีความตามถ้อยคำตามที่กฎหมายบัญญัติ โดยค้นหาความหมายของถ้อยคำในบทบัญญัติของกฎหมายว่า กฎหมายต้องการให้มีความหมายทั่วไป หรือต้องการให้มีความหมายเป็นพิเศษอย่างไรหรือไม่ ถ้ากฎหมายต้องการให้มีความหมายพิเศษ กฎหมายอาญาก็จะบัญญัติบทนิยามศัพท์ไว้ การตีความก็ต้องเป็นไปตามบทนิยามนั้น แต่หากกฎหมายอาญาไม่มีบทนิยามศัพท์คำใดไว้เป็นการเฉพาะ เช่นนี้จึงต้องตีความโดยอาศัยความสัมพันธ์อย่างเป็นระบบระหว่างกฎหมายอาญากับกฎหมายอื่น ดังเช่นในกรณีของคำว่า “ทรัพย์” เนื่องจากกฎหมายอาญาไม่มีบทนิยามศัพท์คำว่า “ทรัพย์” ไว้ให้มีความหมายเพียงใด จึงต้องตีความโดยอาศัยความสัมพันธ์อย่างเป็นระบบระหว่างกฎหมายอาญากับกฎหมายอื่น ซึ่งในกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 137 บัญญัติคำว่า “ทรัพย์หมายความว่า วัตถุมีรูปร่าง” เท่านั้น ดังนั้น คำว่า “ทรัพย์” ในกฎหมายอาญาจึงต้องตีความตามขอบเขตของความหมายตามที่กฎหมายบัญญัติเท่านั้น คือหมายถึงทรัพย์นั้นต้องเป็นวัตถุและวัตถุนั้นต้องมีรูปร่างซึ่งความมีรูปร่างต้องถือความมีตัวตนตามที่สาธารณชนทั่วไป เข้าใจกัน ประกอบกับเมื่อพิจารณาถึงความมุ่งหมายของการบัญญัติความผิดฐานลักทรัพย์แล้วนั้น จะเห็นได้

<sup>56</sup> คณิต ฅ นคร, “การอภิปรายเรื่อง “การตีความกฎหมายอาญา,” วารสารนิติศาสตร์, ฉบับที่ 4, ปีที่ 14, (ธันวาคม 2527). น. 59. อ้างใน แสง บุญเฉลิมภาส, หลักกฎหมายอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2546), น. 30.

<sup>57</sup> คณิต ฅ นคร, กฎหมายอาญา ภาคทั่วไป, เพิ่งอ้าง, น. 80 – 81.

<sup>58</sup> คณิง ฤๅไชย, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1, พิมพ์ครั้งที่ 9 โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2551), น. 142-143.

<sup>59</sup> คณิต ฅ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, เพิ่งอ้าง, น. 85.

ว่าคุณธรรมทางกฎหมาย คือการคุ้มครองกรรมสิทธิ์และการครอบครองตัวทรัพย์สินเท่านั้นไม่ใช่ทรัพย์สิน แต่แรงไฟฟ้าเป็นพลังงานไหลไปตามสื่อจึงไม่ใช่วัตถุและหาวิธีปรุงรังไม่และไม่อาจจะจับหรือหีบฉวยเอาไปได้กระแสไฟฟ้าจึงไม่ใช่วัตถุมีรูปร่างตามความหมายของกฎหมาย จึงไม่เป็นที่ทรัพย์สินที่จะลักกันได้ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 334<sup>60</sup>

หรืออย่างเช่นในกรณีตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 289 (1) ที่ไม่มีบทนิยามศัพท์ในการกำหนดความหมายของ คำว่า “บุพการี” ไว้เป็นพิเศษ ดังนั้น การตีความคำว่า “บุพการี” ดังกล่าวกฎหมายจึงต้องการให้มีความหมายตามความเข้าใจของสาธารณชนโดยทั่วไปว่าหมายถึงพ่อแม่ ปู่ ย่า ตายาย ทวดที่สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปของบุตรที่ถือกำเนิดมา อย่างไรก็ดี การตีความคำว่า “บุพการี” ยังต้องใช้เครื่องมืออื่นเข้ามาช่วยเพื่อค้นหาถึงเจตนารมณ์อันเป็นความมุ่งหมายที่แท้จริงของการบัญญัติความผิดฐานฆ่าบุพการีด้วย โดยพิจารณาจากประวัติความเป็นมาบริบทของวัฒนธรรมของสังคมไทย ความเชื่อและศาสนาซึ่งหล่อหลอมมนุษย์ให้เคารพและกตัญญูต่อพ่อแม่ที่ให้กำเนิดบุตร ซึ่งถือว่าเป็นความสัมพันธ์ทางพันธุกรรมและตามสายโลหิต ประกอบกับคุณธรรมทางกฎหมายในความผิดฐานฆ่าบุพการีนี้ นอกจากคุ้มครองชีวิตมนุษย์แล้วยังคุ้มครองความกตัญญูต่อบุพการีที่ให้กำเนิดบุตรด้วย ดังนั้น คำว่า “บุพการี” กฎหมายจึงมุ่งประสงค์จะคุ้มครองบุพการีตามความเป็นจริงที่ให้กำเนิดบุตรมา ฉะนั้น ความเป็นบุพการีจึงไม่ควรนำเฉพาะเรื่องการจดทะเบียนสมรสในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่เป็นเพียงเรื่องการรับรองสถานะของบุคคลตามกฎหมาย หรือความเป็นบิดาที่ชอบด้วยกฎหมายมาเป็นตัวกำหนดสถานะของความเป็น “บุพการี” ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 289 (1)<sup>61</sup>

## 2.3 แนวคิดการสอบสวนคดีอาญา

### 2.3.1 แนวคิดเกี่ยวกับการสอบสวนคดีอาญา<sup>62</sup>

#### 1) หลักฟังความทุกฝ่าย

<sup>60</sup> อัจฉริยา ชูตินันท์, “นิติวิธีในการตีความกฎหมายอาญาของประเทศไทย,” วารสารสุทธิปริทัศน์, ปีที่ 33, ฉบับที่ 107, น. 256 (2562).

<sup>61</sup> เพ็ญอ้าง, น. 259.

<sup>62</sup> ยิ่งพรพันธุ์ คำภูเวียง, “เขตอำนาจการสอบสวนคดีอาญา,” อัยการนิเทศ (หนังสือราชการของสำนักงานอัยการสูงสุด), เล่มที่ 77, น. 46-49(2555).



จากการที่ระบบกล่าวหาผู้ถูกกล่าวหาไม่มีสิทธิที่จะให้การแก้ข้อกล่าวหา ซึ่งผู้ถูกกล่าวหา จะให้การแก้ข้อกล่าวหาได้เขาจะต้องทราบว่าคุณกล่าวหาว่าอย่างไรก่อน ดังนั้น จึงต้องมีการแจ้งข้อกล่าวหาให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบอันเป็นไปตาม “หลักฟังความทุกฝ่าย” (audiatur et altera pars)<sup>63</sup> ซึ่งหลัก ฟังความทุกฝ่ายนี้ เป็นหลักกฎหมายประการหนึ่งซึ่งเป็นหลักพื้นฐานของหลักความยุติธรรมตามธรรมชาติและเป็นหลักกฎหมายจารีตประเพณีของประเทศอังกฤษที่ใช้ในศาลมาเป็นเวลานานหลายศตวรรษ โดยให้ศาลหรือองค์กรเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้มีหน้าที่วินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทจะต้องฟัง ความจากคู่ความทั้งสองฝ่าย ซึ่งถือเป็นหลักที่คุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาโดยให้สิทธิแก่ผู้ถูกกล่าวหาที่จะให้การแก้ข้อกล่าวหาเพื่อต่อสู้คดีและเป็นหน้าที่ของเจ้าพนักงานที่จะต้องแจ้งข้อกล่าวหาให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบ ทั้งต้องให้โอกาสแก่ผู้ถูกกล่าวหาพอสมควรในการให้การแก้ข้อกล่าวหา นั้น ซึ่ง “หลักฟังความทุกฝ่าย” (audiatur et altera pars) นั้นหมายความว่า “จะต้องเปิดโอกาสให้ผู้ถูกกล่าวหาที่จะแก้ข้อกล่าวหาได้” จากเนื้อหาของ “หลักฟังความ ทุกฝ่าย” นี้เอง จึงต้องสอบสวนปากคำผู้ต้องหาก่อนเสมอ ดังที่มาตรา 120 บัญญัติไว้ว่า “ห้ามมิให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีใดต่อ ศาล โดยมีได้มีการสอบสวนในความผิดนั้นก่อน” และมาตรา 2 (11) บัญญัติไว้ว่า “การสอบสวน” หมายความว่า การรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการทั้งหลายอื่นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิดและเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ” จากบทบัญญัติมาตรา 120 นี้เอง จึงแสดงให้เห็นว่า แม้จะ ได้มีการรวบรวมพยานหลักฐานจนฟังได้ว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิดแล้วก็ตาม แต่ก่อนที่จะฟ้องคดีจะต้องมีการสอบปากคำผู้ต้องหา ก่อนฟ้องคดีเสมอ เพราะหัวใจสำคัญของบทบัญญัติแห่งมาตรา 120 นี้คือต้องการสอบปากคำผู้ต้องหา นั้นเอง<sup>64</sup>

จะเห็นได้ว่าเมื่อมีคดีใดเกิดขึ้น หรืออ้างหรือเชื่อว่า ได้เกิดขึ้นก็ตกเป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่จะต้องเริ่มดำเนินคดีนั้น กล่าวคือทำการตรวจสอบข้อเท็จจริงหรือเริ่มสอบสวนคดีนั้นและตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 130 การสอบสวนกระทำได้โดยผู้ต้องหาไม่จำเป็นต้องอยู่ด้วย โดยที่กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นกฎหมายที่คุ้มครองสิทธิ

<sup>63</sup> คณิต ฅ นคร, การสอบสวนผู้ต้องหา. ภูมิธรรมและบทบาทของพนักงานอัยการ, (ม.ป.ท: ม.ปพ, 2551), น. 105-115.

<sup>64</sup> คณิต ฅ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, เพิ่งอ้าง, น. 69-71 และ ณรงค์ ใจหาญ, หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1, พิมพ์ครั้งที่ 10 (ม.ป.ท: ม.ปพ, 2552), น. 37-38.

ประกอบกับผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาเป็นประธานในคดี การใช้มาตรการบังคับ เช่น การจับ การควบคุมหรือขังนั้น โดยทั่วไปจะใช้ได้ก็ต่อเมื่อมีความจำเป็นต้องใช้เท่านั้น ฉะนั้น การสอบสวน โดยไม่มีการสอบสวนปากคำผู้ต้องหาเลยจึงย่อมมิได้โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพนักงานสอบสวนได้ทำการสอบข้อเท็จจริงไปแล้วเห็นว่าผู้ต้องหามิได้กระทำความผิด พนักงานสอบสวนย่อมสามารถสรุปผลการสอบสวนส่งสำนวนการสอบสวนให้พนักงานอัยการพิจารณาได้เลยทีเดียว เพราะเมื่อพนักงานสอบสวนเห็นว่าผู้ต้องหามิได้กระทำความผิดแล้ว พนักงานสอบสวนก็ย่อมไม่มีอำนาจที่จะใช้มาตรการบังคับใดๆแก่ผู้ต้องหาได้ ในกรณีดังกล่าวนี้ความจำเป็นในการสอบสวนผู้ต้องหาไม่มีอยู่เลยแม้ว่าในการดำเนินคดีอาญาในระบบกล่าวหาผู้ต้องหาสิทธิที่จะไม่ให้การใดๆเลยก็ได้ แต่ในบางกรณีที่หากจะได้ฟังคำให้การของผู้ต้องหาด้วยแล้วจะทำให้การตรวจสอบความจริงของเจ้าพนักงานมีความเป็นภาวะวิสัยยิ่งขึ้น ในกรณีดังกล่าวนี้ย่อมมีความจำเป็นที่จะต้องมีการสอบสวนปากคำผู้ต้องหา นอกจากนั้น ในกรณีที่พนักงานอัยการจะยื่นฟ้องผู้ใด ผู้นั้นจะต้องได้รับหลักประกันว่า เขาได้ทราบและมีโอกาสแก้ตัวได้แล้วตามหลักฟังความทุกฝ่าย เหตุนี้จะต้องได้มีการสอบสวนข้อเท็จจริงแล้วและได้มีการสอบสวนผู้ต้องหาแล้วด้วย พนักงานอัยการจึงจะยื่นฟ้องคดีนั้นได้นั่นเอง นอกจากนี้การที่กฎหมายบังคับให้ต้องมี “การแจ้งข้อหา” ให้ผู้ต้องหาทราบนั้นก็สืบเนื่องมาจากสิทธิของผู้ต้องหา ในการที่จะต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ในฐานะที่เขาเป็น “ประธานในคดี” และสิทธิดังกล่าวก็คือ “สิทธิที่จะให้การแก้ข้อกล่าวหา” การไม่แจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบมีผลทำให้พนักงานอัยการฟ้องคดีนั้นไม่ได้ตามนัยแห่งมาตรา 120 ที่ว่า “ห้ามมิให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีใดต่อศาลโดยมิได้มีการสอบสวนในความผิดนั้นก่อน” บทบัญญัติมาตรา 120 นี้ หมายความว่า แม้จะได้รวบรวมพยานหลักฐานทั้งหมดแล้ว ซึ่งตามมาตรา 130 สามารถกระทำได้โดยผู้ต้องหาไม่จำเป็นต้องอยู่ด้วย และกรณีฟังได้ว่าผู้ต้องหาได้กระทำตามที่ถูกกล่าวหาจริง ก็ต้องมีการสอบปากคำผู้ต้องหาเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ต้องหาแก้ข้อหาได้ กล่าวคือ ต้องการมีการสอบสวนปากคำผู้ต้องหาตามนัยแห่งมาตรา 134 เสียก่อน พนักงานอัยการจึงจะฟ้องคดีได้ แม้ว่าตามกฎหมายผู้ต้องหาสิทธิที่จะให้การหรือไม่ให้การอย่างไรก็ได้ก็ตาม แต่ถ้าผู้ต้องหาเต็มใจให้การแล้ว กรณีอาจเป็นการช่วยขจัดความผิดพลาดของการสอบสวนคดีนั้นได้ อันจะเป็นการช่วยคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาได้แต่ต้นมือ<sup>65</sup>

<sup>65</sup> คณิต ฌ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, เพิ่งอ้าง, น. 197-198.

## 2) หลักอำนาจสอบสวนและฟ้องร้องเป็นอำนาจเดียว

อำนาจสอบสวนเป็นอำนาจเดียว หมายความว่า การสอบสวนในส่วนหนึ่งเป็นการกระทำที่กระทบถึงสิทธิและเสรีภาพของบุคคลและโดยที่ในการดำเนินคดีอาญาในระบบกล่าวหา (Akkusationsprozess/accusatorial system) นั้น ผู้ถูกกล่าวหาเป็นประธานในคดี (Prozess-subjekt/procedural subject) ฉะนั้น หากให้พนักงานสอบสวนที่มีอำนาจและหน้าที่ต่างคนต่างทำ กรณีก็อาจจะเป็นการกระทบต่อหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาข้อหนึ่งที่ว่า “บุคคลใดจะไม่เดือดร้อนหลายครั้งในเรื่องเดียวกัน” (Prinzip “ne bis in idem” /principle of double jeopardy)<sup>66</sup>

ในการดำเนินคดีอาญาตามหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐนั้น เมื่อมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้นก็ถือว่ารัฐเป็นผู้เสียหาย ดังนั้น รัฐจึงมีสิทธิและหน้าที่ในการดำเนินคดีอาญา โดยรัฐจะดำเนินคดีผ่านองค์กรของรัฐ ซึ่งในชั้นสอบสวนฟ้องร้องตามระบบอัยการที่สมบูรณ์จะกำหนดให้องค์กรอัยการเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินคดีในชั้นสอบสวนฟ้องร้องและให้ศาลเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินคดีในชั้นพิจารณาพิพากษา ซึ่งในประเทศต่างๆ ที่ยึดถืออัยการที่สมบูรณ์เช่น สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และเยอรมนีจึงถือว่าการสอบสวนฟ้องร้องเป็นกระบวนการเดียวกันไม่อาจแบ่งแยกได้ และต้องอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบขององค์กรอัยการเท่านั้น ทั้งอัยการยังมีอำนาจสอบสวนคดีอาญาได้อย่างกว้างขวางนอกจากการฟ้องร้องคดีอาญา โดยอัยการสามารถรับคำร้องทุกข์ คำกล่าวโทษได้เองแล้ว ดำเนินการสอบสวนหรือเข้าควบคุมการสืบสวนของตำรวจหรือสั่งการตำรวจตามที่เห็นสมควรได้ด้วยเหตุนี้ผู้ที่รับผิดชอบในการดำเนินคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงานจึงเป็นองค์กรอัยการ ตำรวจซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวกับการสอบสวนคดีอาญาจึงเป็นเพียงเจ้าพนักงานซึ่งมีหน้าที่ช่วยเหลืออัยการเท่านั้น มิใช่เจ้าพนักงานผู้รับผิดชอบการสอบสวนคดีอาญา<sup>67</sup>

### 2.3.2 บุคคลผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา

#### 2.3.2.1 บุคคลผู้มีอำนาจสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18

การกำหนดเขตอำนาจสอบสวนของพนักงานสอบสวนที่มีอำนาจและหน้าที่ในการสอบสวนในกรณีความผิดเกิดขึ้นในราชอาณาจักรนั้น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18 ได้บัญญัติว่า “ในจังหวัดอื่นนอกจากจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรี พนักงานฝ่าย

<sup>66</sup> คณิต ฒ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, เพิ่งอ้าง.

<sup>67</sup> อรุณี กระจำแง้ง, “บทบาทของอัยการในการสอบสวนคดีอาญา : ศึกษาเปรียบเทียบเยอรมัน สหรัฐอเมริกาและไทย,” วารสารนิติศาสตร์, น. 58-75 (2533).

ปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ปลัดอำเภอและข้าราชการตำรวจซึ่งมียศตั้งแต่ชั้นนายร้อยตำรวจตรี หรือเทียบเท่า นายร้อยตำรวจตรีขึ้นไป มีอำนาจสอบสวนความผิดอาญาซึ่งได้เกิดหรืออ้างหรือเชื่อว่า ได้เกิดภายในเขตอำนาจของตน หรือผู้ต้องหาที่มีที่อยู่หรือถูกจับภายในเขตอำนาจของตนได้

สำหรับในจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรี ให้ข้าราชการตำรวจซึ่งมียศตั้งแต่ชั้นนายร้อยตำรวจตรีหรือเทียบเท่า นายร้อยตำรวจตรีขึ้นไป มีอำนาจสอบสวนความผิดอาญาซึ่งได้เกิดหรืออ้างหรือเชื่อว่า ได้เกิดภายในเขตอำนาจของตน หรือผู้ต้องหาที่มีที่อยู่หรือถูกจับภายในเขตอำนาจของตนได้”

จากบทบัญญัติข้างต้น จะเห็นได้ว่า มีการกำหนดให้พนักงานสอบสวนที่มีอำนาจสอบสวน คือ พนักงานสอบสวนในท้องที่ที่ความผิดได้เกิดขึ้น หรืออ้างหรือเชื่อว่า ได้เกิดภายในเขตอำนาจของตน หรือพนักงานสอบสวนในท้องที่ที่ผู้ต้องหาที่มีที่อยู่หรือถูกจับภายในเขตอำนาจของตน ซึ่งการกำหนดเขตอำนาจดังกล่าวสอดคล้องกับหลักที่ว่า “ความผิดเกิดขึ้นที่ใดควรชำระคดีที่นั่น” เพราะเมื่อความผิดอาญาเกิดขึ้นในท้องที่ใด ความสงบเรียบร้อยในท้องที่นั้นจะได้รับการกระทบกระเทือน คดีอาญาคงจะถูกชำระในเขตนั้น นอกจากนี้ การชำระคดีอาญาในท้องที่ความผิดเกิดขึ้นย่อมทำให้เกิดความสะดวกในการรวบรวมพยานหลักฐานและการหาตัวผู้ร่วมกระทำผิด ส่วนการขยายเขตอำนาจพนักงานสอบสวนและเขตอำนาจศาลให้รวมถึงท้องที่ที่จับผู้ต้องหาได้ด้วย เหตุผลคือความสะดวกในการสอบสวนตัวผู้ต้องหาและการขยายอำนาจให้รวมถึงท้องที่ที่เป็นถิ่นที่อยู่ของผู้ต้องหาด้วย เหตุผลคือถิ่นที่อยู่ของผู้ต้องหาทำให้ทราบถึงเบื้องหลังในอดีตของผู้ต้องหา<sup>68</sup>

จากบทบัญญัตินี้ดังกล่าว คำว่า “ได้เกิด” หมายความว่า ปราบฎว่า ได้เกิดขึ้นจริง เช่น มีผู้ถูกยิงตายอยู่ในเขตของพนักงานสอบสวน ส่วนคำว่า “อ้างว่าได้เกิด” หมายความว่า มีผู้ร้องทุกข์หรือผู้กล่าวโทษ หรือพยาน อ้างว่าการกระทำผิดเกิดขึ้นในเขตนั้นๆ สำหรับคำว่า “เชื่อว่าได้เกิด” หมายความว่า พนักงานสอบสวนเชื่อว่าคดีได้เกิดในเขตอำนาจพื้นที่ของตน เช่น คดีเกิดในท้องที่คาบเกี่ยวกัน แต่พนักงานสอบสวนเชื่อว่าการกระทำผิดได้เกิดในเขตของตน<sup>69</sup>

<sup>68</sup> Jean PRADAL, “Procédure pénale,” (Cujas, 2002), n° 85 อ้างใน ปกป้อง ศรีสนิท, “ฎีกาวิเคราะห์ฎีกา,” *นิติศาสตร์*, ปีที่ 39, ฉบับที่ 1, น. 157-163(2553).

<sup>69</sup> หยุต แสงอุทัย, *ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาศึกษาทางคำพิพากษาฎีกา*, (พระนคร: สำนักพิมพ์แม่บ้านการเรือน, 2507), น. 223-224.

เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติเกี่ยวกับเขตอำนาจสอบสวนของพนักงานสอบสวนที่มีหน้าที่ทำการสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาข้างต้นนั้น จะเห็นได้ว่า ตามมาตรา 18 นั้น เป็นการกำหนดเขตอำนาจสอบสวนในกรณีปกติที่ความผิดเกิดขึ้นในท้องที่เดียวทั่วไปนั้น พนักงานสอบสวนที่มีเขตอำนาจหน้าที่ในการสอบสวน ได้แก่

1. พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ความผิดอาญาได้เกิดภายในเขตอำนาจของตน
2. พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่อ้างว่าความผิดอาญาได้เกิดภายในเขตอำนาจของตน
3. พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่เชื่อว่าความผิดอาญาได้เกิดภายในเขตอำนาจของตน
4. พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ผู้ต้องหาหรือผู้ต้องหาที่อยู่ในเขตอำนาจของตน
5. พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ถูกจับภายในเขตอำนาจของตน

หากเปรียบเทียบบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18 ของไทย กับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18 ของประเทศฝรั่งเศสแล้ว พบว่าได้วางหลักเกณฑ์ไว้ทำนองเดียวกันกล่าวคือเขตอำนาจสอบสวนในกรณีปกติของพนักงานสอบสวนนั้น จะต้องเป็นพนักงานสอบสวนในท้องที่ที่ความผิดได้เกิดหรืออ้างหรือเชื่อว่าได้เกิดภายในเขตอำนาจของตน หรือมิฉะนั้นก็ต้องเป็นพนักงานสอบสวนในท้องที่ที่ผู้ต้องหาหรือผู้ต้องหาอยู่ในเขตอำนาจของตน การสอบสวนนอกเขตพื้นที่อำนาจของพนักงานสอบสวนนั้น ไม่อาจกระทำได้ ที่พนักงานสอบสวนสามารถกระทำได้ในกรณีที่การกระทำใดในการสอบสวนอยู่นอกเขตอำนาจของตน ก็คือต้องส่งประเด็นไปให้พนักงานสอบสวนซึ่งมีอำนาจทำการนั้นจัดการได้ เช่นอย่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย มาตรา 128<sup>70</sup>

นอกจากนี้ ยังมีข้อควรสังเกตต่อไปว่า ลักษณะที่มีเหตุผลเชื่อได้ว่าความผิดเกิดในเขตและทำให้พนักงานสอบสวนท้องที่นั้นเกิดอำนาจสอบสวนได้นั้น นับว่าเป็นการขยายอำนาจสอบสวนออกไปอย่างกว้างขวางมาก เหตุผลอาจเป็นเพราะต้องการให้มีการสอบสวนความผิดทางอาญาในท้องที่ใดท้องที่หนึ่ง จึงไม่ผูกมัดเฉพาะท้องที่ที่เกิดเหตุที่แน่นอน เพียงแต่มีความเชื่อว่าการผิดนั้นน่าจะเกิดในเขตก็สามารถจะสอบสวนได้แล้ว เป็นการป้องกันการมัดอำนาจสอบสวนอย่างหนึ่ง ดังนั้น หากปรากฏหลักฐานแต่เพียงว่าที่เกิดเหตุแท้จริงไม่ได้อยู่ในท้องที่นั้น ยังไม่พอที่จะถือว่าพนักงานสอบสวนท้องที่นั้นไม่มีอำนาจสอบสวน ทั้งนี้ เพราะพนักงานสอบสวนท้องที่ทำการสอบสวนนั้นอาจมีเหตุให้เชื่อว่าความผิดได้เกิดในเขตอำนาจของตน ก็ย่อมจะทำการ

<sup>70</sup> อุทัย อาทิวา, การสอบสวน, เพิ่งอ้าง, น. 49.

สอบสวนได้ตามนัยดังกล่าวนี้ และเมื่อพนักงานสอบสวนที่เชื่อว่าความผิดได้เกิดในเขตอำนาจสอบสวนแล้ว ศาลท้องที่ที่ทำการสอบสวนนั้นก็มีอำนาจที่จะพิจารณาพิพากษาคดีนั้นได้<sup>71</sup>

2.3.2.2 บุคคลผู้มีอำนาจสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 19

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 19 วรรคหนึ่งบัญญัติว่า “ในกรณีดังต่อไปนี้

(1) เป็นการไม่แน่ว่าการกระทำผิดอาญาได้กระทำในท้องที่ใดในระหว่างหลายท้องที่  
 (2) เมื่อความผิดส่วนหนึ่งกระทำในท้องที่หนึ่ง แต่มีอีกส่วนหนึ่งในอีกท้องที่หนึ่ง  
 (3) เมื่อความผิดนั้นเป็นความผิดต่อเนื่องและกระทำต่อเนื่องกันในท้องที่ต่างๆเกินกว่าท้องที่หนึ่งขึ้นไป

(4) เมื่อเป็นความผิดซึ่งมีหลายกรรม กระทำลงในท้องที่ต่าง ๆ กัน

(5) เมื่อความผิดเกิดขึ้นขณะผู้ต้องหา กำลังเดินทาง

(6) เมื่อความผิดเกิดขึ้นขณะผู้เสียหาย กำลังเดินทาง

พนักงานสอบสวนในท้องที่หนึ่งท้องที่ใดที่เกี่ยวข้องมีอำนาจสอบสวนได้”

จะเห็นได้ว่า บทบัญญัติดังกล่าว ได้ให้อำนาจพนักงานสอบสวนในท้องที่หนึ่งท้องที่ใดที่เกี่ยวข้องมีอำนาจสอบสวนได้ ซึ่งหมายความว่าพนักงานสอบสวนทุกท้องที่ที่เกี่ยวข้องกับความผิดที่เกิดขึ้นหลายท้องที่ตามมาตรา 19 (1) - (6) นั้นเอง และย่อมมีอำนาจสอบสวนความผิดฐานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องซึ่งเกิดขึ้นนอกเขตท้องที่ของตนได้ด้วย หากว่ามีอำนาจสอบสวนเฉพาะฐานความผิดที่เกิดขึ้นภายในเขตอำนาจของตนเท่านั้น<sup>72</sup>

บทบัญญัติตามมาตรา 19 วรรคหนึ่ง แสดงว่า จะไม่มีที่ใดหรือคดีใดที่อยู่นอกอำนาจการสอบสวน ดังนั้น กรณีที่การสอบสวนไม่ชอบเพราะเหตุพนักงานสอบสวนไม่มีอำนาจทำการสอบสวนนั้นไม่อาจเกิดขึ้นได้เลย<sup>73</sup>

<sup>71</sup> รชฎ เจริญกล้า, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา 1, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2545), น. 321.

<sup>72</sup> ธานิส เกศพิทักษ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 1-2, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พลสยามพรีนติ้ง, 2551), น. 117-120.

<sup>73</sup> คณิต ฒ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, เพิ่งอ้าง, น. 441.

การแบ่งเขตพื้นที่ความรับผิดชอบของพนักงานสอบสวนเพื่อดำเนินคดีในกรณีพิเศษ ที่ห้องที่ที่ความผิดเกิดมีจุดเกาะเกี่ยวกันหลายพื้นที่ ซึ่งพนักงานสอบสวนในห้องที่ใด ห้องที่หนึ่งที่เกี่ยวข้องมีอำนาจสอบสวนได้ มีกำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 19 วรรคสอง ซึ่งบัญญัติว่า

“ในกรณีข้างต้นพนักงานสอบสวนต่อไปนี้เป็นผู้รับผิดชอบในการสอบสวน

(ก) ถ้าจับผู้ต้องหาได้แล้ว คือพนักงานสอบสวนซึ่งห้องที่ที่จับได้อยู่ในเขตอำนาจ

(ข) ถ้าจับผู้ต้องหาไม่ได้ คือพนักงานสอบสวนซึ่งห้องที่ที่พบการกระทำผิดก่อนอยู่ในเขตอำนาจ”

บทบัญญัติมาตรา 19 นี้ เป็นการกำหนดให้ต้องมีพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบทำคดี หากมีปัญหากันในระหว่างพนักงานสอบสวนหลายห้องที่ที่มีอำนาจสอบสวนเท่านั้น แต่มิได้หมายความว่าพนักงานสอบสวนที่เคยมีอำนาจสอบสวนอยู่แล้วต้องหมดอำนาจไปเพราะบทบัญญัติของมาตรานี้ไม่<sup>74</sup>

2.3.2.1 บุคคลผู้มีอำนาจสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 20

อำนาจหน้าที่ในการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการตามระบบอัยการของประเทศไทยนั้น เป็นอำนาจหน้าที่ของอัยการสูงสุด ส่วนอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการประจำศาลนั้น เป็นอำนาจหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากอัยการสูงสุด กล่าวคือ อัยการสูงสุดมี “อำนาจในการที่จะมอบหมาย”(Devoting Power) เช่นนี้อัยการสูงสุดจึงมี “อำนาจในการที่จะเรียกคืน”(Revocation Power) อำนาจหน้าที่ที่ได้มอบหมายไปนั้นได้เสมอ

อัยการสูงสุดมีอำนาจหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกหลายหลาย เป็นต้นว่า

(1) ทำหน้าที่เป็นชั้นไต่ตรองคดีชั้นที่สุด

(2) เป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบในความผิดตามกฎหมายไทยที่ได้กระทำลงนอกราชอาณาจักร

(3) เป็นผู้สั่งคดีฆาตกรรมซึ่งผู้ตายถูกเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ฆ่าตาย หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่หรือที่เรียกกันว่าคดีวิสามัญฆาตกรรม

(4) เป็นผู้ชี้ขาดอำนาจสอบสวนเพื่อมิให้เกิดการดำเนินคดีซ้ำในเรื่องเดียวกัน

<sup>74</sup> เห่งอ้าง, น. 441.

(5) เป็นผู้ตรวจสอบการดำเนินคดีและดูแลเอกภาพการบังคับใช้กฎหมายโดยการอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ฟ้องคดี

(6) อนุญาตหรือไม่อนุญาตให้อุทธรณ์ฎีกา ซึ่งการอนุญาตให้อุทธรณ์ฎีกานี้ รวมถึงกรณี ที่ผู้เสียหายฟ้องคดีด้วย<sup>75</sup>

โดยอำนาจในการเป็นบุคคลผู้มีอำนาจสอบสวนของอัยการสูงสุดนั้น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 20 บัญญัติว่า “ถ้าความผิดซึ่งมีโทษตามกฎหมายไทยได้ กระทำลงนอกราชอาณาจักรไทยให้อัยการสูงสุดหรือผู้รักษาการแทนเป็นพนักงานสอบสวน ผู้รับผิดชอบหรือจะมอบหมายหน้าที่นั้นให้พนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวนคนใดเป็นผู้รับผิดชอบทำการสอบสวนแทนก็ได้

ในกรณีที่อัยการสูงสุดหรือผู้รักษาการแทนมอบหมายให้พนักงานสอบสวนคนใดเป็นผู้รับผิดชอบทำการสอบสวน อัยการสูงสุดหรือผู้รักษาการแทนจะมอบหมายให้พนักงานอัยการคนใดทำการสอบสวนร่วมกับพนักงานสอบสวนก็ได้

ให้พนักงานอัยการที่ได้รับมอบหมายให้เป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบหรือให้ทำการสอบสวนร่วมกับพนักงานสอบสวนมีอำนาจและหน้าที่ในการสอบสวนเช่นเดียวกับพนักงานสอบสวน บรรดาอำนาจและหน้าที่ประการอื่นที่กฎหมายบัญญัติไว้เป็นอำนาจและหน้าที่ของพนักงานอัยการ

ในกรณีจำเป็น พนักงานสอบสวนต่อไปนี้มีอำนาจสอบสวนในระหว่างรอคำสั่งจากอัยการสูงสุดหรือผู้รักษาการแทน

(1) พนักงานสอบสวนซึ่งผู้ต้องหาถูกจับในเขตอำนาจ

(2) พนักงานสอบสวนซึ่งรัฐบาลประเทศอื่นหรือบุคคลที่ได้รับการความเสียหายได้ร้องฟ้องให้ทำโทษผู้ต้องหา

เมื่อพนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบในการสอบสวนแล้วแต่กรณีเห็นว่า การสอบสวนเสร็จแล้ว ให้ทำความเห็นตามมาตรา 140 มาตรา 141 หรือมาตรา 142 ส่งพร้อมสำนวนไปยังอัยการสูงสุดหรือผู้รักษาการแทน”

ดังนั้น ในความผิดซึ่งมีโทษตามกฎหมายไทยได้กระทำความผิดนอกราชอาณาจักรไทยนั้น กฎหมายให้อัยการสูงสุดหรือพนักงานอัยการที่อัยการสูงสุดมอบหมายมีอำนาจหน้าที่เริ่มสอบสวนคดีได้ และเมื่ออัยการสูงสุดหรือพนักงานอัยการที่อัยการสูงสุดมอบหมายให้ทำการสอบสวนคดีเอง

<sup>75</sup> คณิต ฒ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, เพิ่งอ้าง, น. 132-133.



กรณีก็จะเป็ยคคีที่ต้้งต้้นที่พนักงนอัยการตามกฎหมาย พนักงนอัยการและอัยการสูงสุดจึงมีอำนาจทำนองเดียวกับพนักงนสอบสวน<sup>76</sup>

โดยอำนาจสอบสวนของอัยการสูงสุดตามมาตรา 20 นี้ สามารถจำแนกข้อคิดเห็นได้เป็น 4 ประการด้วยกัน คือ

(1) การที่กฎหมายกำหนดให้อัยการสูงสุดเป็นพนักงนสอบสวนที่รับผิชอบคคีความผิซึ่งมีโทษตามกฎหมายไทยที่ได้กระทำลงนอกราชอาณาจักรนั้นก็เพราะว่าเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศซึ่งเป็นเรื่องละเอียดอ่อน

(2) การสอบสวนตามปกติพนักงนสอบสวนเป็นผู้เริ่มต้้น แต่สำหรับการสอบสวนคคีดังกล่าวยอมเป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงนอัยการภายใต้การควบคุมของอัยการสูงสุด และเป็นคคีที่ต้้งต้้นที่พนักงนอัยการ

(3) คคีดังกล่าวเป็นคคีที่ต้้งต้้นที่พนักงนอัยการซึ่งพระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงนอัยการ พ.ศ. 2553 ใหพนักงนอัยการมีอำนาจในการแสวงหาข้อเท็จจริงและรวบรวมพยานหลักฐาน สอบปากคำพยานบุคคล ออกคำสั่งเรียกบุคคลใดมาให้การ

(4) ในการดำเนินการสอบสวนคคีดังกล่าวนี้้อัยการสูงสุดอาจมอบหมายให้พนักงนสอบสวนทำแทนได้ นั้น หมายถึงการมอบหมายให้พนักงนสอบสวนในฐานะองค์กรมิใช่พนักงนสอบสวนคนใดคนหนึ่งทำแทนและพนักงนสอบสวนนั้นมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตาม แต่การดำเนินการสอบสวนของพนักงนสอบสวนที่ได้รับมอบหมายนั้นยังต้องอยู่ในความรับผิชอบของอัยการสูงสุด<sup>77</sup>

## 2.4 บทสันนิษฐานตามกฎหมาย

### 2.4.1 ความหมายของบทสันนิษฐานตามกฎหมาย

ความหมายของบทสันนิษฐานตามกฎหมายนี้นักนิติศาสตร์ได้ให้ความหมายไว้ว่า เป็นผลซึ่งกฎหมายหรือศาลรับรู้ไว้เป็นเบื้องต้นว่าความจริงเป็นอยู่เช่นไร<sup>78</sup> เป็นหลักการรับฟังข้อเท็จจริงซึ่งจะนำมาใช้ได้ต่อเมื่อมีการพิสูจน์ข้อเท็จจริงบางอย่างให้ปรากฏแล้วศาลจำต้อง

<sup>76</sup> คณิต ฅ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, เพิ่งอ้าง, น. 145.

<sup>77</sup>  เพิ่งอ้าง, น. 65-66.

<sup>78</sup> แอล คูปลาดร์ และ วิจิตร ลุติตานนท์, กฎหมายลักษณะพยานและจิตวิทยา, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรนิติ, 2475), น. 186.

สันนิษฐานหรืออาจสันนิษฐานได้ว่าข้อเท็จจริงอื่นบางประการได้มีหรือได้เกิดขึ้นแล้ว ข้อสันนิษฐานจึงเป็นหลักในทางกฎหมายลักษณะพยานที่ยอมอนุญาตให้ศาลรับฟังข้อเท็จจริงว่าเป็นเช่นข้อสันนิษฐานนั้นได้โดยไม่ต้องมีการสืบพยานเพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงนั้นก่อน<sup>79</sup> เช่นในกรณีที่ได้มีการกำหนดบทสันนิษฐานตามกฎหมายไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 437<sup>80</sup> ว่า บุคคลที่ครอบครองหรือควบคุมยานพาหนะนั้น เมื่อได้มีความเสียหายขึ้นอันเป็นผลมาจากการควบคุมยานพาหนะดังกล่าว บุคคลนั้นจะต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายนั้น เว้นแต่ผู้ที่ต้องรับผิดชอบตามข้อสันนิษฐานของกฎหมายนั้นจะพิสูจน์ได้ว่า เหตุดังกล่าวเกิดขึ้นเพราะเหตุสุดวิสัยหรือเพราะความผิดของผู้เสียหาย หรือในกรณีของบทสันนิษฐานตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 4วรรคสอง ที่บัญญัติว่า “การกระทำความผิดในเรือไทยหรืออากาศยานไทย ไม่ว่าจะอยู่ ณ ที่ใด ให้ถือว่ากระทำความผิดในราชอาณาจักร” เพราะการกระทำความผิดบนสิ่งที่สามารถเคลื่อนที่ได้ที่อย่างเรือหรือเครื่องบินนั้น อาจจะไม่สามารถที่จะรู้ได้อย่างแน่ชัดว่า การกระทำความผิดนั้นเกิดขึ้น ณ ที่ใด แต่เมื่อเป็นการกระทำความผิดบนเรือหรือเครื่องบินสัญชาติไทยแล้ว กฎหมายจึงบัญญัติบทสันนิษฐานโดยเด็ดขาดเอาไว้ว่า “ให้ถือว่า” การกระทำความผิดนั้นเกิดขึ้นในราชอาณาจักร<sup>81</sup>

#### 2.4.2 ประเภทของบทสันนิษฐาน

บทสันนิษฐานแบ่งออกเป็น 2 ประเภทด้วยกัน กล่าวคือ บทสันนิษฐานตามข้อเท็จจริง และบทสันนิษฐานตามกฎหมาย<sup>82</sup>

##### 1. บทสันนิษฐานตามข้อเท็จจริง (Presumption of Facts)

เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมดาในกระบวนการพิจารณาข้อเท็จจริงด้วยเหตุผลทางกฎหมาย โดยมีได้มีกฎหมายลายลักษณ์อักษรบังคับว่าต้องเป็นเช่นนั้น แต่กรณีเกิดขึ้น โดยตามหลัก

<sup>79</sup> เจ่มชัย ชุตินวงศ์, พยาน, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ประยูรวงศ์, 2527), น. 45.

<sup>80</sup> ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 437 บัญญัติว่า “ผู้ใดครอบครองหรือควบคุมดูแลยานพาหนะใดๆ อันเดินด้วยกำลังเครื่องจักร บุคคลนั้นจะต้องรับผิดชอบเพื่อการเสียหายอันเกิดแต่ยานพาหนะนั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่า การเสียหายนั้นเกิดแต่เหตุสุดวิสัย หรือเกิดเพราะความผิดของผู้ต้องเสียหายนั่นเอง

ความข้อนี้ให้ใช้บังคับได้ตลอดถึงผู้มิไว้ในครอบครองซึ่งทรัพย์สินอันเป็นของเกิดอันตรายได้โดยสภาพ หรือโดยความมุ่งหมายที่จะใช้ หรือโดยอาการกลไกของทรัพย์สินด้วย”

<sup>81</sup> ปวีณี ไพรทอง, “ปัญหาการนำบทสันนิษฐานเด็ดขาดมาใช้ในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522,” (วิทยานพินธ์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551), น. 6.

<sup>82</sup> ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนสานต์, “บทสันนิษฐานตามกฎหมายในคดีอาญา,” วารสารอัยการ, น. 1 – 10 (กรกฎาคม 2534).

เหตุและผลตามความเป็นจริง (derive their force from logic) ซึ่งบางครั้งก็เรียกกันว่า inference และมีใช้สิ่งที่บังคับตามกฎหมาย ผู้พิพากษาในคดีจึงจะยึดถือตามหรือไม่ก็ได้ ดังนั้น การนำสืบหักล้างบทสันนิษฐานตามข้อเท็จจริงจึงอาจกระทำได้เสมอ ซึ่งหลักการที่ใช้อยู่เป็นปกติก็เช่น ผู้ครอบครองทรัพย์สินของผู้อื่นที่อธิบายการได้มาไม่ได้ ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้ลักทรัพย์นั้นมา หรือผู้ที่ใช้อาวุธที่มีอานุภาพร้ายแรงถึงขนาดทำอันตรายต่อชีวิตได้ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่ามีกระทำความผิดเจตนาฆ่า เป็นต้น เมื่อมีข้อเท็จจริงอันเป็นฐานสำหรับบทสันนิษฐานประเภทนี้เกิดขึ้น แม้จะไม่มีผลโดยตรงต่อหน้าที่นำสืบข้อเท็จจริงในการพิจารณาคดี แต่เมื่อผลการซึ่งนำนักพยานหลักฐานที่ปรากฏเอนเอียงไปเช่นนั้น คู่ความฝ่ายที่ถูกสันนิษฐานเป็นผลร้ายก็ย่อมต้องพยายามขวนขวายสืบพยานหลักฐานเพิ่มเติมเพื่อแสดงเหตุผลของตนไปโดยปริยาย แต่หากสืบพยานหักล้างไม่ได้เพียงพอก็อาจถูกลงโทษไปตามพยานหลักฐานที่ปรากฏสมกับบทสันนิษฐานตามข้อเท็จจริงดังกล่าว

## 2. บทสันนิษฐานตามกฎหมาย (Presumption of Laws)

เป็นกรณีที่กฎหมายบัญญัติบทสันนิษฐานไว้เป็นลายลักษณ์อักษรว่า เมื่อพิสูจน์แสดงถึงข้อเท็จจริงอันเป็นฐานได้แล้ว (basic fact) ให้ถือว่าข้อเท็จจริงตามที่สันนิษฐาน (presumed fact) อยู่ด้วย บทสันนิษฐานประเภทนี้จึงเป็นบทสันนิษฐานที่ฝ่ายนิติบัญญัติเป็นผู้สร้างขึ้น (derive their force from law) โดยแบ่งออกได้เป็น 2 ชนิด ดังนี้

ก. บทสันนิษฐานเด็ดขาดหรือหลักกฎหมายปิดปาก (Irrebuttable Presumption or Estoppel)

บทสันนิษฐานเด็ดขาดตามกฎหมายหรือหลักกฎหมายปิดปากนั้น มีนักนิติศาสตร์ได้ให้นิยามความหมายถึงหลักการดังกล่าวไว้หลายท่าน ดังเช่น

รูเปอร์ท คอรัส และแนนซี วิลกินส์ (Rupert Cross and Nancy Willkins) กล่าวว่า คือการที่คู่ความถูกตัดไม่ให้อ้างเป็นอย่างอื่นและไม่มีเจตนาจำเป็นที่จะต้องพิจารณาพยานหลักฐานใดๆ ที่เกี่ยวกับข้อเท็จจริงนั้นอีกต่อไป<sup>83</sup>

อา เจ วอลเกอร์ และ เอ็ม เจ วอลเกอร์ (R.J. Walker and M.J. Walker) ก็ได้ให้ความหมายไว้ว่า คือการที่คู่ความถูกห้ามจากการที่จะกล่าวอ้างหรือปฏิเสธในข้อเท็จจริงอย่างใดอย่างหนึ่ง<sup>84</sup>

<sup>83</sup> Rupert Cross and Nancy Willkins, *An Outline of the law of Evidence* 5 the ed., (London . Butterworths, 1980), p. 163.

จี ดี โนกส์ (G.D. Nokes) ให้ความหมายว่า เป็นกฎซึ่งห้ามคู่ความในการฟ้องร้อง กล่าวอ้าง หรือปฏิเสธข้อเท็จจริงอย่างใดอย่างหนึ่ง<sup>85</sup>

กล่าวได้ว่าบทสันนิษฐานเด็ดขาดนี้จะต้องถือว่ามีผลตามที่ต้องสันนิษฐาน โดยจะนำพยานหลักฐานมาสู้บให้ศาลรับฟังข้อเท็จจริงให้ผิดเพี้ยนเป็นอย่างอื่น ไปไม่ได้ แต่เนื่องจากผลที่เป็นเด็ดขาดเช่นนั้นทำให้เกิดทัศนคติเชิงซ้อนขึ้น โดยหากจะพิจารณาในช่วงของผลแล้วก็จะเข้าใจไปว่าเป็นหลักกฎหมายสารบัญญัติและผลในทางกฎหมายลักษณะพยานก็เป็นเช่นนั้นจริงๆ เพราะไม่อาจหักล้างเป็นอย่างอื่นได้ แต่หากจะพิจารณาสาเหตุจะเห็นได้ว่าความเป็นจริงต้องเป็นการสันนิษฐานอย่างหนึ่ง เพราะความเป็นจริงไม่อาจเป็นเช่นนั้นได้ แต่กฎหมายต้องการบัญญัติเพื่อตัดการโต้แย้งเสีย ซึ่งเมื่อกฎหมายบัญญัติเช่นนี้ แม้สาเหตุจะเป็นการสันนิษฐานแต่ด้วยความตายตัวของกฎหมายนั้น มีผลทำให้กรณีดังกล่าวกลายเป็นกฎหมายสารบัญญัติไป

เมื่อในคดีมีข้อเท็จจริงเช่นนี้ปรากฏ คู่ความจะไปโต้เถียงว่าความจริงไม่ได้เป็นอย่างที่กฎหมายสันนิษฐานไว้เด็ดขาดเช่นนั้น ไม่ได้ เนื่องจาก<sup>86</sup>มีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นเด็ดแล้วทำให้ข้อเท็จจริงเป็นอย่างนั้น แม้จะคลาดเคลื่อนไปจากความจริงก็ต้องถือว่าเป็นกรณียกเว้นที่สังคมจำเป็นต้องตรากฎหมายให้เป็นอย่างนั้น

#### ข. บทสันนิษฐานไม่เด็ดขาด (Rebuttable Presumption)

เป็นกรณีที่เกิดขึ้นโดยกฎหมายให้มีการพิสูจน์หักล้างได้ โดยที่ได้กำหนดถึงทิศทางของบทสันนิษฐานและการสู้หักล้างได้โดยตรง ทำให้มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงภาระในการพิสูจน์ (Reverse Burden of Proof) ดังนั้น<sup>87</sup>แม้คู่ความฝ่ายหนึ่งจะพิสูจน์ข้อเท็จจริงอันเป็นเงื่อนไขในการกระทำความผิดได้ ศาลก็ยังฟังเป็นยุติตามข้อเท็จจริงที่ได้รับการสันนิษฐานนั้น ไม่ได้ เพียงแต่จะมีผลเป็นการผลักภาระหน้าที่นำสืบ ไปให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งเท่านั้น ถ้าอีกฝ่ายหนึ่งสู้หักล้างไม่ได้ ศาลจึงจะฟังข้อเท็จจริงเป็นยุติตามข้อสันนิษฐาน ข้อสันนิษฐานประเภทนี้กฎหมายมักใช้คำว่า “ให้

<sup>84</sup> R.J. Walker and M.J. Walker, *The English Legal System* 5 th ed, (London. Butterworths, 1980), p. 564.

<sup>85</sup> G.D. Nokes, *An Introduction to Evidence* 3 th ed, (London. Sweet & Maxwell, 1962), p. 208.

<sup>86</sup> จรัญ ภัคศิษานากุล, *คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน*, พิมพ์ครั้งที่ 13 (กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2561), น. 4.

<sup>87</sup> ปัญญา สุทธิบดี, *กฎหมายลักษณะพยาน*, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2547), น. 67.

สันนิษฐานไว้ก่อน” เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1369 บัญญัติว่า “บุคคลใดยึดถือทรัพย์สินใด ท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าบุคคลนั้นยึดถือไว้เพื่อตน”

#### 2.4.3 บทสันนิษฐานในคดีอาญา

ตามหลักสิทธิของจำเลยในคดีอาญาทั้งตามรัฐธรรมนูญหรือตามประมวลกฎหมายอาญา จำเลยจะต้องเป็นผู้บริสุทธิ์ก่อนเสมอจนกว่าจะมีการพิสูจน์ความผิดได้ว่าจำเลยมีความผิด (Presumption of Innocent) กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ จะสันนิษฐานไว้ก่อนว่าจำเลยเป็นผู้ผิดก่อนหรือสันนิษฐานเป็นโทษแก่จำเลยมิได้<sup>88</sup> แต่อย่างไรก็ตาม ด้วยประโยชน์บางประการ การกำหนดบทสันนิษฐานในกฎหมายอาญาก็มีประโยชน์ในการปราบปรามผู้กระทำความผิดอยู่มาก เพราะในบางสถานการณ์ก็ยากต่อการคาดเดาเจตนาภายในที่อยู่ลึกกลงไปในจิตใจของบุคคลได้ ซึ่งข้อสันนิษฐานประเภทนี้มักจะใช้คำว่า “ให้ถือว่า”

ดังเช่น กรณีเด็กที่มีอายุต่ำกว่ากำหนดระดับหนึ่ง (ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 73) ที่ถือว่าไม่รู้ผิดชอบชั่วดีพอที่จะต้องรับผิดในทางอาญา (incapable of committing an offence) ทั้งที่ความเป็นจริงเด็กทุกคนมีระดับความรู้ผิดชอบไม่เท่าเทียมกัน แต่กฎหมายเห็นว่าการยึดถือตามอายุอย่างตายตัวนั้นจะเป็นการง่ายแก่การใช้กฎหมายมากกว่าจะให้ศาลพิจารณาลักษณะเฉพาะเป็นรายตัวบุคคล หรือในกรณีของการกระทำความผิดในเรือไทยหรืออากาศยานไทยก็เช่นกัน (ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 4 วรรคสอง) ที่ตามความเป็นจริงแล้ว สถานที่ในการกระทำความผิดได้กระทำลงนอกราชอาณาจักรไทย แต่กฎหมายก็บัญญัติให้สันนิษฐานไว้โดยเด็ดขาดว่า “ให้ถือว่ากระทำความผิดในราชอาณาจักร” หรือในกรณีตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 60 ที่บัญญัติว่า “ผู้ใดเจตนาที่จะกระทำต่อบุคคลหนึ่ง แต่ผลของการกระทำเกิดแก่อีกบุคคลหนึ่งโดยพลาดไป ให้ถือว่าผู้นั้นกระทำโดยเจตนาแก่บุคคลซึ่งได้รับผลร้ายจากการกระทำนั้น” ที่แม้ผู้กระทำจะไม่มีเจตนากระทำต่อบุคคลที่ได้รับผลร้าย หากแต่เป็นไปเพราะพลาดก็ตาม แต่กฎหมายก็บัญญัติปิดปากผู้กระทำความผิดเพื่อไม่ให้โต้แย้งว่าไม่มีเจตนาในการกระทำ

หรือกรณีของความผิดฐานอั้งยี่หรือช่องโจร ตามมาตรา 211 ซึ่งบัญญัติว่า “ผู้ใดประชุมในที่อั้งยี่หรือช่องโจร ผู้นั้นกระทำความผิดฐานเป็นอั้งยี่หรือช่องโจร เว้นแต่ผู้นั้นจะแสดงได้ว่าได้ประชุมโดยไม่รู้ว่าเป็นการประชุมของอั้งยี่หรือช่องโจร” และมาตรา 213 ที่บัญญัติว่า “ถ้าสมาชิกอั้งยี่หรือพรรคพวกช่องโจรคนหนึ่งคนใดได้กระทำความผิดตามความมุ่งหมายของอั้งยี่หรือช่อง

<sup>88</sup> สมพร พรหมพิตร, พยานหลักฐานในคดีอาญา, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2537), น. 45-48.

โจรนั้น สมาชิกอัยย์หรือพรรคพวกของช่องโจรที่อยู่ด้วยในขณะที่กระทำความผิด หรืออยู่ด้วยในที่ประชุมแต่ไม่คัดค้านในการตกลงให้กระทำความผิดนั้นและบรรดาหัวหน้า ผู้จัดการ หรือผู้มีตำแหน่งหน้าที่ในอัยย์หรือช่องโจรนั้น ต้องระวางโทษตามที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้นทุกคน” ซึ่งสังเกตได้ว่า ตามมาตรา 211 นั้น ให้ผู้ที่ต้องด้วยข้อสันนิษฐานว่ามีความผิดสามารถนำพยานหลักฐานมาสู้หักล้างได้ อันถือว่าเป็นบทสันนิษฐานไม่เด็ดขาด แต่ในกรณีตามมาตรา 213 นั้น ให้ถือว่าต้องรับโทษสำหรับการกระทำความผิดนั้น แม้จะไม่ใช่ผู้ลงมือกระทำความผิดก็ตาม ซึ่งถือเป็นบทสันนิษฐานเด็ดขาดหรือกฎหมายปิดปากที่ไม่ให้ผู้ที่ต้องด้วยข้อสันนิษฐานนำสืบข้อเท็จจริงเพื่อให้ศาลรับฟังข้อเท็จจริงให้ผิดเพี้ยนเป็นอย่างอื่นไปได้



## บทที่ 3

### บทบาทและอำนาจหน้าที่ของอัยการสูงสุดและพนักงานอัยการในต่างประเทศ

เนื่องด้วยกฎหมายอาญานั้นมีบทบาทและภารกิจที่สำคัญในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิด การอันใดก็ตามที่กระทบต่อความสงบสุขของสังคม บ้านเมืองหรือประชาชนส่วนรวม ถือว่าเป็นภัยร้ายแรงต่อความปกติสุขและความปลอดภัยของสังคมหรือประชาชน ซึ่งถือเป็นเรื่องสำคัญและมีผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของประเทศชาติบ้านเมือง ดังนั้นในการบังคับใช้กฎหมายอาญาซึ่งเป็นกฎหมายสารบัญญัติ ผ่านกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งถือเป็นกฎหมายวิธีสบัญญัตินั้น ก็จำเป็นที่จะต้องยึดถือและปฏิบัติให้เป็นไปโดยมีความสอดคล้องต้องกัน เพื่อให้การดำเนินคดีในประเภทดังกล่าวมีความเป็นทวิสัยที่สามารถยึดถือปฏิบัติเป็นแนวทางเดียวกันได้อย่างมีประสิทธิภาพและอำนาจให้เกิดความยุติธรรมต่อสังคมส่วนรวม ซึ่งองค์กรที่ทำหน้าที่ในการสอบสวนและฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาล้วนเป็นองค์กรสำคัญที่จำต้องปฏิบัติหน้าที่ทั้งในแง่ของการรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองและการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวจะต้องเป็นไปโดยสอดคล้องกับบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

ดังนั้น ในบทนี้จึงจะมุ่งศึกษาถึงบทบาทและอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนดำเนินคดีของอัยการสูงสุด พนักงานอัยการในต่างประเทศ โดยจะศึกษาถึงบทบาทและอำนาจหน้าที่ของอัยการสูงสุดและพนักงานอัยการในสาธารณรัฐฝรั่งเศส สหพันธรัฐเยอรมันและอังกฤษ ดังนี้

บทบาทและอำนาจหน้าที่ของอัยการสูงสุดและพนักงานอัยการในการดำเนินคดีอาญาในต่างประเทศ

#### 3.1. สาธารณรัฐฝรั่งเศส

##### 3.1.1 บทบาทและอำนาจหน้าที่อัยการสูงสุดและพนักงานอัยการในสาธารณรัฐฝรั่งเศส

พนักงานอัยการฝรั่งเศสได้รับการแต่งตั้งจากรัฐกฤษฎีกาที่ออกโดยประธานาธิบดีตามข้อเสนอของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ซึ่งได้รับความเห็นจากคณะกรรมการตุลาการ (ฝ่ายอัยการ) อย่างไรก็ตามแม้ว่าอัยการฝรั่งเศสจะมีสถานะเป็นตุลาการทำนองเดียวกับผู้พิพากษา

แต่อำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาและอัยการแตกต่างกัน ดังที่ได้เคยมีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญของฝรั่งเศส (Le Constitutionnel) เลขที่ 95-360 DC เมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1995 ในกรณีที่เคยมีการเสนอร่างกฎหมายซึ่งให้อำนาจพนักงานอัยการออกคำสั่งทางอาญาให้ผู้กระทำความผิดดำเนินการตามคำสั่ง (Injonction pénale) โดยไม่ผ่านการเห็นชอบจากศาลยุติธรรมว่าร่างกฎหมายดังกล่าวขัดต่อรัฐธรรมนูญของฝรั่งเศส โดยศาลรัฐธรรมนูญของฝรั่งเศสเห็นว่าคำสั่งทางอาญาของพนักงานอัยการตามร่างกฎหมายฉบับนี้มีลักษณะเป็นโทษ ดังนั้นผู้มีอำนาจฟ้องคดีคือพนักงานอัยการซึ่งเป็น ฝ่ายบริหารจึงไม่สามารถที่จะใช้มาตรการที่มีลักษณะของการลงโทษได้ ผู้มีอำนาจพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิดได้คือศาลแต่เพียงผู้เดียว ด้วยเหตุดังกล่าวศาลรัฐธรรมนูญฝรั่งเศสจึงวินิจฉัยว่าร่างกฎหมายฉบับนี้ขัดต่อรัฐธรรมนูญ แสดงว่าแม้อัยการฝรั่งเศสจะมีสถานะของตุลาการ ก็ไม่มีผลต่อความแตกต่างระหว่างอำนาจหน้าที่ของอัยการกับผู้พิพากษา<sup>1</sup>

#### 1) โครงสร้างของระบบอัยการ

โครงสร้างของอัยการมีความสัมพันธ์กับ โครงสร้างของศาล เพราะถือว่าอัยการเป็นส่วนหนึ่งของการพิจารณาของศาล หากในการพิจารณาคดีอาญาของศาลใดไม่มีอัยการอยู่ร่วมด้วยในการพิจารณาของศาลนั้น ศาลก็ไม่สามารถพิจารณาคดีต่อไปได้เพราะหากศาลขึ้นดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีต่อไป การพิจารณาดังกล่าวก็ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ดังนั้น โครงสร้างการทำงานของอัยการจะมีลักษณะที่ผูกพันอยู่กับอำนาจหน้าที่ของศาลดังต่อไปนี้

##### (ก) อธิบดีอัยการประจำศาลฎีกา (Procureur général auprès de la cour cassation)<sup>2</sup>

ศาลฎีกาฝรั่งเศสเป็นศาลที่พิจารณาแต่เฉพาะปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น ไม่มีอำนาจพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริง ดังนั้นแม้ตำแหน่งอธิบดีอัยการประจำศาลฎีกาฝรั่งเศสจะถือว่าเป็นตำแหน่งสูงสุดทางฝ่ายของอัยการแต่เนื่องจากลักษณะงานของศาลฎีกาที่ไม่มีหน้าที่ในการพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริง อำนาจหน้าที่ของอธิบดีอัยการประจำศาลฎีกาจึงอยู่ในกรอบของการโต้แย้งคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ในประเด็นปัญหาข้อกฎหมายเพื่อให้ศาลฎีกาทำการวินิจฉัย

<sup>1</sup> อุทัย อาทิเวช, “ตำรวจกับการสอบสวนคดีอาญาในประเทศฝรั่งเศส,” รวมบทความกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส, พิมพ์ครั้งที่ 1 (ม.ป.ท: ม.ป.พ: ม.ป.ป), น. 132.

<sup>2</sup> ระบบอัยการฝรั่งเศส จัดให้มีพนักงานอัยการตามชั้นของศาลครบทั้งสามศาลคือ ศาลฎีกา ศาลอุทธรณ์และศาลชั้นต้น แต่ละศาลจะมีสำนักงานอัยการประจำอยู่ ชื่อของสำนักงานอัยการที่อยู่กับศาลใด ในภาษาฝรั่งเศส ก็จะมีคำว่า “auprès” ซึ่งมีความหมาย “ประจำ” อยู่ในศาลนั้นด้วย.



อธิบดีอัยการประจำศาลฎีกาฝรั่งเศสจะไม่มีบทบาทเข้ามาเกี่ยวข้องกับการใช้ดุลยพินิจของพนักงานอัยการในการสั่งคดีอย่างเช่นอัยการสูงสุดของไทย ผู้ที่มีอำนาจในการบริหารงานทางคดีและบังคับบัญชาพนักงานอัยการฝรั่งเศสคืออธิบดีอัยการประจำศาลอุทธรณ์ (Procureur général auprès de la cour d'appel ) และอัยการแห่งสาธารณรัฐ (Procureur de la République) ซึ่งเป็นหัวหน้าพนักงานอัยการในเขตอำนาจของศาลชั้นต้น

(๗) อธิบดีอัยการประจำศาลอุทธรณ์ (Procureur général auprès de la cour d'appel)

ในปัจจุบันประเทศฝรั่งเศสได้แบ่งเขตอำนาจของศาลอุทธรณ์ออกเป็นจำนวน 35 เขต ดังนั้นจึงมีอธิบดีอัยการประจำศาลอุทธรณ์จำนวน 35 คน และมีอัยการประจำศาลอุทธรณ์และอัยการผู้ช่วยประจำศาลอุทธรณ์จำนวน 282 คน<sup>3</sup> อธิบดีอัยการประจำศาลอุทธรณ์เป็นตำแหน่งของอัยการที่เป็นหัวหน้าฝ่ายบริหารของอัยการที่อยู่ในเขตที่ตนรับผิดชอบทั้งหมดและจะเป็นผู้รับคำสั่งและนโยบายของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมและเป็นผู้ออกคำสั่งให้พนักงานอัยการภายในเขตอำนาจของตนนำไปปฏิบัติ ดังนั้นอธิบดีอัยการประจำศาลอุทธรณ์จึงเป็นผู้กำกับดูแลการดำเนินการตามนโยบายทางอาญาของรัฐบาล โดยมีอำนาจสั่งการให้อัยการแห่งสาธารณรัฐและพนักงานอัยการในสังกัดของตนรับนโยบายทางอาญาของรัฐบาลไปปฏิบัติให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ตามมุ่งหมาย

นอกจากอำนาจหน้าที่ทางตุลาการ ซึ่งได้แก่การไปศาลการยื่นคำคัดค้านคำวินิจฉัยของศาลที่อยู่ในเขตอำนาจของอธิบดีอัยการประจำศาลอุทธรณ์แล้ว อธิบดีอัยการประจำศาลอุทธรณ์ยังรับผิดชอบงานด้านบริหารร่วมกับประธานศาลอุทธรณ์ ดังนี้คือ ดูแลให้มีการปฏิบัติงานของศาลดำเนินไปด้วยดีและมีบทบาทสำคัญในด้านการงบประมาณเนื่องจากเป็นผู้ออกคำสั่งด้านค่าใช้จ่ายของศาลในลำดับที่สองรองจากประธานศาลอุทธรณ์

นอกจากนี้อธิบดีอัยการประจำศาลอุทธรณ์ยังมีอำนาจในการแต่งตั้ง การพิจารณาความชอบการลงโทษเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีและมีอำนาจในการกำกับดูแลเจ้าพนักงานของศาลคือเจ้าศาลเจ้าพนักงาน โนตารีพับลิก (Notary public/Notaire) เจ้าพนักงานศาลซึ่งเป็นตัวแทนคู่ความในศาลอุทธรณ์ เจ้าพนักงานบังคับคดีขายทอดตลาด

<sup>3</sup> เป็นสถิติเมื่อปี พ.ศ. 2549 ในหนังสือ “พนักงานอัยการในวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส” (Le ministère public dans la procédure pénale française) ซึ่งแจกแก่อัยการผู้เข้าร่วมการประชุมประจำปีครั้งที่ 11 ของสมาคมอัยการระหว่างประเทศ ซึ่งจัดขึ้นระหว่างวันอาทิตย์ที่ 27 ถึงวันพฤหัสบดีที่ 31 สิงหาคม 2549 ณ กรุงปารีส สาธารณรัฐฝรั่งเศส

(ค) อัยการแห่งสาธารณรัฐ<sup>4</sup>

อัยการแห่งสาธารณรัฐและอัยการผู้ช่วยเป็นตัวแทนพนักงานอัยการประจำศาลชั้นต้น และประจำศาลอุทธรณ์ที่ตั้งอยู่ในเขตของศาลชั้นต้นดังกล่าวและศาลที่เกี่ยวข้อง

อัยการแห่งสาธารณรัฐมีอำนาจเฉพาะตัวที่สำคัญคือการฟ้องคดีอาญา ซึ่งแม้แต่อธิบดีอัยการศาลอุทธรณ์ก็ไม่สามารถที่จะฟ้องคดีอาญาได้ด้วยตนเอง

ในการปฏิบัติภารกิจดังกล่าวอัยการแห่งสาธารณรัฐอาจดำเนินการด้วยตนเองหรือให้มีการดำเนินการสืบสวนสอบสวนทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องในการแสวงหาพยานหลักฐานและการฟ้องคดีอาญา ในการนี้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้สิทธิพิเศษแก่อัยการแห่งสาธารณรัฐ โดยกำหนดให้มีฐานะเช่นเดียวกับเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดี รวมทั้งการอำนวยความสะดวกปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดี

การดำเนินคดีของอัยการแห่งสาธารณรัฐนั้นอาศัยหลักการใช้ดุลพินิจในการดำเนินคดี กล่าวคือเมื่ออัยการแห่งสาธารณรัฐเห็นว่า การกระทำที่เข้าสู่การพิจารณาของเขานั้นมีองค์ประกอบแห่งการทำความผิดครบถ้วนและรู้ตัวและที่อยู่อาศัยของผู้ทำความผิด อัยการแห่งสาธารณรัฐจะใช้ดุลพินิจพิจารณาว่าสมควรที่จะฟ้องคดี หรือจะใช้มาตรการในการเบี่ยงเบนจากการฟ้องคดี หรือยุติการดำเนินคดีเมื่อเห็นว่ามีเหตุที่สมควรอันเกิดจากพฤติการณ์เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการทำความผิด

บทบาทของอัยการแห่งสาธารณรัฐมีเพิ่มขึ้นมากเมื่อได้มีการนำมาตรการทางเลือกแทนการฟ้องคดีมาใช้ กฎหมายได้ให้อำนาจแก่อัยการแห่งสาธารณรัฐในการกำหนดหน้าที่ให้ผู้ต้องหาปฏิบัติเพื่อแลกเปลี่ยนกับการยุติการฟ้องคดี เช่น หน้าที่ในการชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหาย หน้าที่ในการรักษาพยาบาลการปฏิบัติตามข้อกำหนดเกี่ยวกับสุขภาพ สังคมและการอาชีพ เป็นต้น

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับวิธีพิจารณาโดยการปรากฏตัวของผู้ต้องหายอมรับว่าเป็นผู้กระทำความผิดซึ่งได้บัญญัติขึ้นตามรัฐธรรมนูญฉบับลงวันที่ 9 มีนาคม ค.ศ. 2004 นั้นอัยการแห่งสาธารณรัฐมีอำนาจยื่นข้อเสนอการลงโทษ รวมทั้งโทษจำคุกแก่ผู้ต้องหาด้วย ความตกลงระหว่างพนักงานอัยการกับผู้กระทำความผิดนั้นจะต้องได้รับความเห็นชอบจากผู้พิพากษา เป็นกรณีที่มีการนำเอามาตรการต่อรองคำรับสารภาพในระบบกฎหมายอเมริกันมาประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการกับคดีอาญา

<sup>4</sup> อูทซ์ อาทิวา, ตำรวจกับการสอบสวนคดีอาญาในประเทศฝรั่งเศส, เพิ่งอ้าง, น. 136.

## 2) บทบาทของอัยการในศาล<sup>5</sup>

ในระบบฝรั่งเศสซึ่งเป็นระบบไต่สวนนั้น บทบาทของกลุ่มความในการดำเนินคดีในศาลมีไม่มากนัก แตกต่างจากการดำเนินคดีในระบบกล่าวหาซึ่งกลุ่มความมีบทบาทสำคัญในการพิจารณาคดีและสืบพยานในศาลมาก ในการพิจารณาและสืบพยานในศาลฝรั่งเศสนั้น ผู้ที่มีบทบาทในการซักถามพยานคือศาล ด้วยเหตุนี้บทบาทของอัยการในการดำเนินคดีในศาลจึงมีไม่มากเหมือนในชั้นสอบสวนและในชั้นสั่งคดี

อย่างไรก็ดีในชั้นพิจารณาคดีในศาลนั้นมีหลักการของกฎหมายที่ให้อำนาจการดำเนินคดีแก่พนักงานอัยการอย่างมีอิสระไม่ถูกแทรกแซงโดยผู้บังคับบัญชา ดังสุภาษิตกฎหมายของฝรั่งเศสที่ว่า “La plume est serve, mais la parole est libre” ซึ่งแปลว่า “ปากกานั้นรับใช้ แต่ถ้อยวจีเป็นอิสระ” หมายความว่าแม้ในการสั่งคดี พนักงานอัยการจะต้องปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาซึ่งเกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีที่เป็นลายลักษณ์อักษร แต่เมื่อพนักงานอัยการไปปฏิบัติหน้าที่ในศาลแล้ว การถามพยานของพนักงานอัยการในศาล พนักงานอัยการมีเสรีภาพในการดำเนินคดีโดยไม่ต้องตกอยู่ในบังคับบัญชาของผู้ใดเหมือนเช่นการปฏิบัติหน้าที่ในชั้นก่อนพิจารณาคดีในชั้นศาล จึงเป็นที่มาของหลักกฎหมายและสุภาษิตดังกล่าว แม้ว่าผลการดำเนินคดีในที่สุดศาลจะยกฟ้องปล่อยตัวจำเลยไปก็ตาม

## 3) บทบาทของอัยการฝรั่งเศสในชั้นบังคับโทษ<sup>6</sup>

กระบวนการบังคับโทษของฝรั่งเศสนั้นมีการจัดระบบบริหารงานราชทัณฑ์ซึ่งมีลักษณะพิเศษยิ่งกว่าระบบราชทัณฑ์ของประเทศไทย กล่าวคือในกระบวนการชั้นบังคับโทษของฝรั่งเศสไม่ได้มีแต่กรมราชทัณฑ์เป็นหน่วยงานผู้มีอำนาจสิทธิขาดเพียงหน่วยงานเดียว แต่ยังมีองค์กรศาลซึ่งเป็นผู้มีบทบาทหลักในการพิจารณา มีคำสั่งอนุมัติให้มีการลดวันต้องโทษ การพักการลงโทษ การจำคุกในระบบกึ่งเรือนจำการควบคุมตัวโดยทางอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น และยังมีองค์กรอัยการซึ่งกฎหมายได้กำหนดบทบาทในการร้องขอและให้ความยินยอมหรือคัดค้านการให้มีการใช้วิธีการดังกล่าว รวมทั้งอุทธรณ์คัดค้านคำวินิจฉัยของศาลด้วย ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่ากระบวนการชั้นบังคับโทษของฝรั่งเศสมีลักษณะทำนองเดียวกับกระบวนการพิจารณาในชั้นพิจารณาพิพากษาอรรถคดีด้วย

<sup>5</sup> เฟ็งฮ้าง, น. 151.

<sup>6</sup> เฟ็งฮ้าง, น. 152.

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส ได้กำหนดให้มีผู้พิพากษาบังคับโทษ (Le juge de l' application des peines - JAP) เป็นหลักในกระบวนการยุติธรรมในชั้นบังคับโทษ ผู้พิพากษาบังคับโทษเป็นผู้พิพากษาพิเศษประจำศาลชั้นต้นที่มีหน้าที่ติดตามการบังคับโทษแก่ผู้ต้องโทษทั้งในและนอกเรือนจำตำแหน่งผู้พิพากษาบังคับโทษนี้ตั้งขึ้นเมื่อปีค.ศ. 1958 อันเนื่องมาจากอิทธิพลของหลักปัจเจกบุคคลของการลงโทษ (L' individualization de la peine) ผู้พิพากษาบังคับโทษมีหน้าที่ในการรักษาหลักการและสาระสำคัญของการลงโทษซึ่งรวมถึงการปรับปรุงตัวและแก้ไขฟื้นฟูนักโทษเพื่อกลับคืนสู่สังคม ดังนั้นผู้พิพากษาบังคับโทษจึงจำเป็นต้องทำงานอย่างใกล้ชิดกับเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์

ต่อมาได้มีรัฐบัญญัติฉบับที่ 2004-204 ลงวันที่ 9 มีนาคม ค.ศ. 2004 หรือที่กฎหมายแปลเป็น II (Loi Perben II) ซึ่งตราออกมาเพื่อปรับกระบวนการยุติธรรมในชั้นบังคับโทษให้เข้ากับวิวัฒนาการของการประกอบอาชญากรรมและมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 2005 กฎหมายดังกล่าวได้จัดรูปกระบวนการยุติธรรมในชั้นบังคับโทษขึ้นมาใหม่โดยการตั้งเขตอำนาจศาลบังคับโทษดังนี้<sup>7</sup>

1) เขตอำนาจศาลบังคับโทษชั้นต้น (Les juridictions de l' application des peines) ประกอบด้วยผู้พิพากษาบังคับโทษและศาลบังคับโทษชั้นต้นซึ่งมีอำนาจตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ในการกำหนดรูปแบบหลักในการลงโทษที่ตัดเสรีภาพหรือโทษจำคุกเสรีภาพบางประเภท โดยกำหนดทิศทางและควบคุมการบังคับโทษดังกล่าว (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 712-1 วรรคแรก) อำนาจของศาลชั้นต้นอยู่กับอัตราโทษที่กำหนดไว้ ศาลบังคับโทษชั้นต้นมีอำนาจในการพิจารณาคดีที่มีอัตราโทษจำคุกตั้งแต่สิบปีขึ้นไปและโทษจำคุกที่เหลือตั้งแต่สามปีขึ้นไป

2) ศาลบังคับโทษชั้นอุทธรณ์ (La chambre de l' application des peines - CHAP) มีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคำร้องอุทธรณ์คัดค้านคำวินิจฉัยของผู้พิพากษาบังคับโทษและศาลบังคับโทษชั้นต้น

3) คณะกรรมการบังคับโทษ (La Commission de l' application des peines) ซึ่งประกอบด้วยผู้พิพากษาบังคับโทษเป็นประธานและมีอัยการแห่งสาธารณรัฐและหัวหน้าเรือนจำเป็นกรรมการโดยตำแหน่ง มีหน้าที่ให้ความเห็นแก่ผู้พิพากษาบังคับโทษเพื่อประกอบการพิจารณาคำร้องเกี่ยวกับการใช้มาตรการต่างๆ แก่ผู้ต้องโทษในระหว่างการบังคับโทษตามคำพิพากษา

<sup>7</sup> เพิ่งอ้าง, น. 153.

อำนาจของผู้พิพากษาบังคับโทษแบ่งออกตามลักษณะของสถานที่ในการบังคับโทษ

(1) กรณีผู้ต้องโทษอยู่ในเรือนจำ<sup>8</sup>

หลังจากที่ผู้พิพากษาบังคับโทษได้พิจารณาความเห็นของคณะกรรมการบังคับโทษแล้ว มีอำนาจดังต่อไปนี้

- ลดโทษให้กับผู้ต้องโทษที่ได้แสดงความพยายามอย่างเต็มที่ในการปรับตัวให้เข้ากับสังคม

- อนุญาตให้ผู้ต้องโทษออกนอกเรือนจำ (Des permissions de sortir) และในกรณีที่ถูกกฎหมายกำหนดให้มีการอภิปรายโต้แย้งกัน (Le débat contradictoire) ผู้พิพากษาบังคับโทษมีอำนาจอนุญาตให้ทัณฑ์สถานดำเนินการดังต่อไปนี้ หลังจากการอภิปรายโต้แย้งกันแล้ว

(ก) การพักการลงโทษ (La liberation conditionnelle)

การพักการลงโทษในประเทศฝรั่งเศสเป็นกระบวนการที่แสดงให้เห็นถึงแนวคิดของการราชทัณฑ์ฝรั่งเศสซึ่งผสมผสานหลักการความจำเป็นในการลงโทษกับการประยุกต์ใช้ทฤษฎีป้องกันสังคมใหม่ (La défense sociale nouvelle) ในการฟื้นฟูแก้ไขผู้กระทำผิดเพื่อกลับคืนเข้าสู่สังคม ดังจะเห็นได้จากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 729 วรรคแรกได้กล่าวถึงการพักการลงโทษไว้ดังนี้

“การพักการลงโทษมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ต้องโทษได้กลับคืนเข้าสู่สังคมและเป็นการป้องกันการทำความผิดซ้ำ ผู้ต้องโทษซึ่งต้องโทษจำคุกเสรีภาพมีสิทธิได้รับประโยชน์จากมาตรการพักการลงโทษได้ ถ้าเขาได้แสดงความพยายามอย่างจริงจังในการปรับตัวให้เข้ากับสังคม โดยพิจารณาจากความตั้งใจในการฝึกหัดอาชีพหรือความสม่ำเสมอในการเรียนการสอน หรือการฝึกหัดอาชีพ หรือการฝึกหัดประกอบการประกอบการทำงานชั่วคราวเพื่อความมุ่งหมายในการกลับคืนเข้าสู่สังคมหรือการมีส่วนร่วมสำคัญในชีวิตครอบครัวหรือการปฏิบัติตนอยู่ภายใต้กฎข้อบังคับอย่างเคร่งครัดหรือความพยายามในการชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย

หลักเกณฑ์ทั่วไปสำหรับผู้ต้องโทษที่ไม่ใช่ผู้กระทำผิดซ้ำจะพักการลงโทษได้ต่อเมื่อระยะเวลาที่ต้องขังมาแล้วอย่างน้อยเท่ากับระยะเวลาต้องโทษที่ยังเหลืออยู่ ส่วนผู้ต้องโทษซึ่งเป็นผู้กระทำผิดซ้ำนั้นจะพักการลงโทษได้ต่อเมื่อระยะเวลาที่ต้องขังมาแล้วอย่างน้อยเท่ากับสองเท่าของระยะเวลาต้องโทษที่ยังเหลืออยู่

<sup>8</sup> เพิ่งอ้าง, น. 154-157.

(๑) การคุมตัวไว้ในสถานที่ภายนอกเรือนจำ (Le placement à l' exterieur) ในระบบบ้านกึ่งวิถี (Une semi-liberte) หรือกำหนดให้อยู่ภายใต้การควบคุมทางอิเล็กทรอนิกส์ (Le placement sous surveillance electronique)

ผู้พิพากษาบังคับโทษมีอำนาจอนุญาตให้ผู้ต้องโทษออกนอกเรือนจำได้ภายใต้การติดตามของเจ้าหน้าที่ในกรณีที่มีเหตุผลด้านความรุนแรงของปัญหาครอบครัว รวมทั้งอนุญาตให้รอการลงโทษหรือลดโทษได้

คำพิพากษาหรือคำสั่งของผู้พิพากษาบังคับโทษสามารถอุทธรณ์ได้นับแต่วันที่ได้แจ้งคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ทราบแล้วแต่กรณี ในกรณีที่เป็นคำสั่งให้อุทธรณ์ภายในกำหนด 24 ชั่วโมง ในกรณีที่เป็นคำพิพากษาให้อุทธรณ์ภายในกำหนดสิบวัน

คำวินิจฉัยของผู้พิพากษาบังคับโทษให้บังคับได้ทันทีวันแต่จะมีการอุทธรณ์ของอัยการภายใน 24 ชั่วโมง

## (2) กรณีผู้ต้องโทษอยู่เรือนจำเปิด

ผู้พิพากษาบังคับโทษมีอำนาจหน้าที่ในการติดตามดูแลการบังคับโทษซึ่งกระทำลงในสถานที่ภายนอกเรือนจำ เช่น การเลื่อนหรือรอการลงโทษที่มีเงื่อนไขการปฏิบัติหรือคุมประพฤติ (Le sursis avec à l' epreuve) การทำงานสาธารณประโยชน์ การรอการลงโทษ โดยมีหน้าที่ที่จะต้องทำงานสาธารณประโยชน์ การห้ามเข้าเขตกำหนด การติดตามการคุมประพฤติ (Le suivi socio - judiciaire) การพักการลงโทษโดยมีเงื่อนไข

นอกจากนี้ยังมีหน้าที่จัดการกับการลงโทษจำคุกที่ไม่เกินหนึ่งปีสำหรับผู้ต้องโทษที่ได้รับอิสรภาพภายใต้ระบบบ้านกึ่งวิถี การอยู่ภายใต้การควบคุมทางอิเล็กทรอนิกส์ การกำหนดให้อยู่นอกเรือนจำ การรอการลงโทษ การลดโทษ หรือการเปลี่ยนโทษจำคุกที่ไม่เกินหกเดือนให้เป็นการรอการลงโทษที่มีหน้าที่ในการทำงานสาธารณประโยชน์หรือการลงโทษปรับรายวัน (Les jours-amende)

สำหรับการปฏิบัติงานในสถานที่เปิดนี้ ผู้พิพากษาบังคับโทษจะได้รับการสนับสนุนการทำงานจากสำนักงานเพื่อการคืนสู่สังคมและการคุมประพฤติ (Le Service Pnitentiaire d' Insertion et de Probation - SPIP) สำนักงานนี้มีหน้าที่ในการสืบเสาะข้อเท็จจริงก่อนที่จะมีการพิพากษาลงโทษและช่วยผู้ต้องโทษ ในการเตรียมสำนวนข้อมูลของการบริหารจัดการโทษที่จะเสนอต่อผู้พิพากษาบรรดาที่ปรึกษาด้านการคืนสู่สังคมและการคุมประพฤติ (Les Conseillers d'

Insertion et de Probation) จะให้การสนับสนุนผู้ต้องโทษในการคืนสู่สังคมและตรวจตราว่าผู้ต้องโทษได้ปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับหน้าที่ที่ได้กำหนดไว้หรือไม่

นอกจากนี้ผู้พิพากษาบังคับโทษยังมีอำนาจในการควบคุมและจัดรูปแบบการบังคับโทษในสถานที่กักขังหรือเรือนจำอีกด้วย (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 709-1) และร่วมกับผู้พิพากษาไต่สวน อัยการแห่งสาธารณรัฐ และอธิบดีอัยการในการตรวจเยี่ยมทัณฑสถานด้วย

จะเห็นได้ว่ากระบวนการพิจารณาเกี่ยวกับการพักการลงโทษนั้นมีลักษณะคล้ายกับกระบวนการในชั้นพิจารณาพิพากษาคดีบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นพนักงานอัยการผู้ต้องโทษ ผู้แทนจากทั้งสองฝ่าย นับว่ากระบวนการยุติธรรมทางอาญาของฝรั่งเศสมีลักษณะของการทำงานที่เป็นระบบบูรณาการขององค์กรในกระบวนการยุติธรรมตั้งแต่ต้นจนจบ แม้กระทั่งกระบวนการชั้นบังคับโทษซึ่งเป็นกระบวนการหลังคำพิพากษา พนักงานอัยการก็มีบทบาทการทำงานเคียงคู่ไปกับบทบาทของศาล

### 3.1.2 อำนาจหน้าที่ในการสอบสวนดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการในฝรั่งเศส

ในระบบการดำเนินคดีอาญาของประเทศฝรั่งเศสนั้นไม่ได้มีแนวคิดในการแบ่งแยกการสอบสวนออกจากการฟ้องร้องคดีอย่างเช่นในระบบกฎหมายไทย หลักการดำเนินคดีอาญาในประเทศฝรั่งเศสถือว่าผู้ที่มีอำนาจในการสอบสวนและฟ้องร้องคดีคือพนักงานอัยการซึ่งเป็นไปตามหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐอย่างแท้จริง ดังนั้นในระบบการดำเนินคดีอาญาของฝรั่งเศสจึงไม่ได้แบ่งแยกการสอบสวนออกจากการฟ้องร้องคดี อัยการเป็นผู้รับผิดชอบการสอบสวนโดยอาจจะทำการสอบสวนด้วยตนเองหรือมอบให้ตำรวจฝ่ายคดีดำเนินการแทนก็ได้ แต่โดยทั่วไปแล้วอัยการจะมอบให้ตำรวจฝ่ายคดีดำเนินการสอบสวนแทน โดยอัยการเป็นผู้กำหนดทิศทางและกำกับดูแลการทำงานของตำรวจฝ่ายคดีซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

#### (ก) อำนาจควบคุมการสอบสวน

การปฏิบัติงานของตำรวจฝ่ายคดีหรือพนักงานสอบสวนในประเทศฝรั่งเศสนั้นมิใช่การทำงานที่เป็นอิสระจากหน่วยงานอื่นในกระบวนการยุติธรรม แต่เป็นการปฏิบัติงานที่มีความสัมพันธ์ของอำนาจระหว่างตำรวจฝ่ายคดีกับตุลาการซึ่งเป็นผู้อำนวยความสะดวกยุติธรรมอันประกอบด้วยพนักงานอัยการและผู้พิพากษาไต่สวน โดยถือว่าตำรวจเป็นเครื่องมือหรือกลไกของการอำนวยความสะดวกยุติธรรมทางอาญา ซึ่งพนักงานอัยการเป็นผู้กำกับดูแลและควบคุมทิศทางการสอบสวน

ในอดีตเมื่อครั้งยังใช้ประมวลกฎหมายวิธีไต่สวนคดีอาญาของฝรั่งเศส ค.ศ. 1808 (Le Code D' instruction criminelle-C.I.C.) ก่อนที่จะมีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส ค.ศ. 1959 นั้น กฎหมายได้กำหนดให้อัยการแห่งสาธารณรัฐและผู้พิพากษาไต่สวนทำหน้าที่ตำรวจฝ่ายคดีและให้ผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวมีสถานะเป็นเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดี (มาตรา 9 C.I.C.) จึงถือว่าอัยการแห่งสาธารณรัฐและผู้พิพากษาไต่สวนเป็นผู้บังคับบัญชาของตำรวจฝ่ายคดี กล่าวคือมีอำนาจไม่แต่เฉพาะการดำเนินคดีอย่างตำรวจฝ่ายคดีเท่านั้น แต่ยังมีอำนาจออกคำสั่งให้เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีปฏิบัติตามอีกด้วย ด้วยเหตุนี้กฎหมายในอดีตจึงกำหนดให้อัยการแห่งสาธารณรัฐอยู่ภายใต้การควบคุมทางวินัยของศาลไต่สวน (มาตรา 280 C.I.C.) ส่วนผู้พิพากษาไต่สวนอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของอธิบดีอัยการ ดังนั้น ความสัมพันธ์ของตำรวจฝ่ายคดีกับพนักงานอัยการจึงเป็นความสัมพันธ์ในแนวดิ่งในลักษณะของสายการปฏิบัติงานตามโครงสร้างของการดำเนินคดีอาญาแม้ว่าจะไม่ใช่ผู้บังคับบัญชาในการปฏิบัติงานตามโครงสร้างของหน่วยงานก็ตาม

ต่อมาเมื่อประกาศใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส ค.ศ. 1959 แล้ว ความสัมพันธ์ระหว่างพนักงานอัยการและตำรวจฝ่ายคดีก็ยังคงมีลักษณะของการบังคับบัญชาในการปฏิบัติงาน ดังจะเห็นได้จากหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

ตำรวจฝ่ายคดีปฏิบัติหน้าที่ภายใต้การอำนวยการของอัยการแห่งสาธารณรัฐ (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 12(1))

ตำรวจฝ่ายคดีอยู่ภายใต้การสอดส่องดูแลของอธิบดีอัยการและอยู่ภายใต้การควบคุมของศาลไต่สวน (Chambre de l' instruction) สอดคล้องกับที่บัญญัติไว้ในมาตรา 224 (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 13)

(ข) อำนาจสั่งคดีโดยใช้ดุลพินิจ<sup>9</sup>

อำนาจสั่งคดีโดยใช้ดุลพินิจถือเป็นหัวใจในการทำงานของอัยการฝรั่งเศส ซึ่งเป็นตัวแทนของรัฐในการบริหารงานและอำนวยความยุติธรรมทางอาญา ประเทศฝรั่งเศสเป็นประเทศหนึ่งซึ่งต้องเผชิญกับปัญหาสภาพของ “คดีล้นศาลคนล้นคุก” เช่นเดียวกับประเทศอื่นๆ คำร้องทุกข์ในคดีอาญาที่ส่งไปให้พนักงานอัยการดำเนินการในแต่ละปีมีจำนวนสูงมาก ตั้งแต่ปีค.ศ. 1987 มีคำร้องทุกข์จำนวนมากกว่าสี่ล้านเรื่องขึ้นไปและเมื่อปีค.ศ. 1992 สถิติคำร้องทุกข์ได้สูงขึ้นถึงห้าล้านเรื่อง หลังจากนั้นเป็นต้นมาสถิติจำนวนคำร้องทุกข์ของผู้เสียหายก็จะอยู่ที่จำนวนประมาณห้า

<sup>9</sup> เพิ่งอ้าง, น. 138.



ด้านเรื่องต่อปี ดังนั้นหากไม่มีการบริหารงานยุติธรรมที่เหมาะสมแล้ว ก็จะไม่สามารถแก้ไขปัญหา คดีล้นศาลคนล้นคุกได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บทบัญญัติของกฎหมายที่กล่าวถึงอำนาจการสั่งคดีโดยใช้ดุลพินิจของอัยการฝรั่งเศสคือ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส ค.ศ. 1991 มาตรา 40 ซึ่งให้อำนาจแก่พนักงาน อัยการฝรั่งเศสมีหน้าที่ในการจัดการกับคำร้องทุกข์ไว้ดังนี้

“ให้พนักงานอัยการรับคำร้องทุกข์และคำกล่าวโทษ และพิจารณาว่าจะดำเนินการ อย่างไรกับคำร้องทุกข์และคำกล่าวโทษนั้นต่อไป”

เมื่อพิจารณาบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวแล้วจะเห็นได้ว่าพนักงานอัยการฝรั่งเศสมี อำนาจใช้ดุลพินิจทั้งการสั่งฟ้องคดีเพื่อขอให้ศาลลงโทษผู้กระทำความผิดตามวิถีทางปกติของการ ดำเนินคดีอาญาได้แต่อัยการก็ไม่จำเป็นที่จะต้องสั่งฟ้องคดีเพื่อให้ศาลลงโทษผู้กระทำความผิดทุก คดีไป ดังนั้น อัยการฝรั่งเศสจึงสามารถใช้ดุลพินิจของตนในการบริหารจัดการกระบวนการ ยุติธรรมทางอาญาอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมได้หากเห็นว่าการใช้ มาตรการทางเลือกที่เหมาะสมสามารถทำให้สังคมกลับคืนสู่ความปกติสุขได้โดยเร็วและจะเป็น ประโยชน์ยิ่งกว่าการฟ้องคดีตามกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก

ตัวอย่างของการใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกเรียงตามลำดับตั้งแต่การใช้มาตรการ ใกล้เคียงทางอาญา ความตกลงทางอาญาและการต่อรองคำรับสารภาพขึ้นก่อนฟ้อง รวมถึงการลด ข้อหา ดังต่อไปนี้

(1) การใกล้เคียงทางอาญา (Médiation pénale) ในกฎหมายฝรั่งเศสเกิดขึ้นภายใต้ระบบ การใช้ดุลพินิจในการสั่งคดีของพนักงานอัยการ ถือเป็นทางเลือกที่สามของพนักงานอัยการ นอกเหนือจากการสั่งฟ้องหรือยุติคดีทั้งนี้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหาข้อพิพาทอัน เนื่องมาจากการกระทำความผิดอาญาเล็กน้อย โดยการเบี่ยงเบนผู้กระทำความผิดจากการฟ้องคดี เพื่อลงโทษจำกัดสิทธิและเสรีภาพของผู้กระทำความผิด

มาตรา 41 วรรค 7 ซึ่งมีการแก้ไขเพิ่มเติม บัญญัติว่า “ก่อนฟ้องคดี อัยการแห่ง สาธารณรัฐอาจสั่งให้มีการใกล้เคียงทางอาญาได้ ถ้าหากผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดยินยอม และอัยการแห่งสาธารณรัฐพิจารณาแล้วเห็นว่า การใกล้เคียงทางอาญาจะเป็นหลักประกันการชดใช้ ค่าสินไหมทดแทนที่เกิดขึ้นแก่ผู้เสียหาย ทำให้ข้อพิพาทอันเกิดจากการกระทำความผิดสิ้นสุดลง และจะมีส่วนช่วยในการที่ผู้กระทำความผิดกลับคืนเข้าสู่สังคม”

จากบทบัญญัติดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการใช้มาตรการไกล่เกลี่ยทางอาญามีหลักเกณฑ์ซึ่งสอดคล้องกับการอำนวยความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice - RJ) กล่าวคือจะต้องได้รับความยินยอมจากคู่กรณีทั้งสองฝ่าย และพนักงานอัยการจะต้องคำนึงถึงผลที่คู่กรณีจะได้รับจากการไกล่เกลี่ยทางอาญา โดยผู้เสียหายจะต้องได้รับการเยียวยาที่เหมาะสมและผู้กระทำความผิดสำนึกในการกระทำของตนและต้องปรับปรุงแก้ไขตนเองเพื่อกลับคืนเข้าสู่สังคมอีกครั้งหนึ่ง

(2) ความตกลงทางอาญา (La composition pénale) เป็นมาตรการที่ประยุกต์มาจากมาตรการต่อรองคำรับสารภาพ (Plea bargaining) ในระบบกฎหมายอเมริกัน นักกฎหมายฝรั่งเศสประสงค์นำมาตราการดังกล่าวมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการคดีความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษไม่ร้ายแรงมากนัก ในครั้งแรกที่ได้มีการเสรมนำเอามาตรการดังกล่าวมาประยุกต์ใช้นั้นได้เสนอเป็นร่างกฎหมายแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในปี ค.ศ. 1994 โดยใช้ชื่อเรียกมาตรการดังกล่าวว่า “คำสั่งทางอาญา” (L'injonction pénale หรือ Penal injunction) ร่างกฎหมายฉบับนี้ได้ให้อำนาจแก่พนักงานอัยการในการใช้ดุลพินิจสั่งยุติคดีหากผู้ต้องหาให้การรับสารภาพว่าเป็นผู้กระทำความผิดและยินยอมชำระเงินจำนวนหนึ่งแก่คลังแผ่นดินตามข้อเสนอของพนักงานอัยการเพื่อแลกกับการสั่งยุติคดี ถ้าหากผู้ต้องหายอมรับข้อเสนอดังกล่าวและปฏิบัติตามครบถ้วน พนักงานอัยการก็จะสั่งยุติคดีได้โดยไม่ต้องนำคดีขึ้นสู่ศาล อย่างไรก็ตามศาลรัฐธรรมนูญของฝรั่งเศส (Le Conseil constitutionnel) ได้พิจารณาร่างกฎหมายดังกล่าวแล้วเห็นว่าการให้อำนาจพนักงานอัยการมีคำสั่งทางอาญาโดยไม่ผ่านการพิจารณาเห็นชอบจากศาลยุติธรรมนั้น ขัดกับรัฐธรรมนูญของฝรั่งเศสดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้ว นักกฎหมายฝรั่งเศสเห็นพ้องต้องกันว่า แท้ที่จริงแล้วศาลรัฐธรรมนูญไม่ได้คัดค้านการนำเอามาตรการดังกล่าวมาใช้ในกระบวนการยุติธรรมอาญาของฝรั่งเศสแต่ประการใด เพียงแต่ว่าวิธีการที่จะใช้มาตรการดังกล่าวยังไม่สอดคล้องกับบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญฝรั่งเศส ดังนั้นรัฐบาลจึงได้ดำเนินการแก้ไขร่างกฎหมายดังกล่าวใหม่โดยกำหนดให้พนักงานอัยการมีหน้าที่ต้องเสนอเรื่องต่อศาลเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบกับข้อเสนอของพนักงานอัยการเสียก่อน ความตกลงที่ผู้ต้องหาให้ความยินยอมจึงจะมีผลใช้บังคับได้

ต่อมาในปีค.ศ. 1999 รัฐบาลจึงได้เสนอร่างกฎหมายที่แก้ไขใหม่ต่อรัฐสภา พร้อมทั้งเปลี่ยนชื่อเรียกมาตรการดังกล่าวใหม่เป็น “ความตกลงทางอาญา” (La composition pénale) โดยกำหนดให้มีการเสนอสำนวนวันที่พนักงานอัยการทำความตกลงกับผู้ต้องหาให้ศาลพิจารณาให้ความเห็นชอบด้วยจึงจะถือว่าคดียุติการเสนอร่างกฎหมายใหม่ครั้งนี้ได้อุดช่องว่างของร่างกฎหมายเดิมที่ตกไปเมื่อปี ค.ศ. 1994 ฝ่ายนิติบัญญัติจึงได้ให้ความเห็นชอบและประกาศใช้เป็นกฎหมายเมื่อ

วันที่ 23 มิถุนายน ค.ศ. 1999 แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของฝรั่งเศส มาตรา 411-2 และ 411-3

ดังที่ได้กล่าวไปข้างต้นแล้วว่า กระบวนการยุติธรรมทางอาญาในฝรั่งเศสนั้น องค์การอัยการถือเป็นองค์กรหลักที่ทำหน้าที่รับผิดชอบและควบคุมการสอบสวนดำเนินคดี แต่นอกเหนือจากองค์กรอัยการแล้ว องค์กรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในฝรั่งเศสที่ทำหน้าที่ในการสอบสวนดำเนินคดีในการกระทำความผิดอาญาก็ยังมีอยู่อีก 2 องค์กรหลักๆด้วยกัน กล่าวคือ ตำรวจฝ่ายคดี และผู้พิพากษาไต่สวน โดยในการสอบสวนคดีอาญาในฝรั่งเศสแบ่งการสอบสวนออกได้เป็น 3 ประเภท<sup>10</sup> ดังนี้

(1) การสอบสวนเบื้องต้น (L'enquête préliminaire)

การสอบสวนเบื้องต้นมีลักษณะสำคัญที่แตกต่างกับการสอบสวนแบบอื่น มีการใช้วิธีการที่นุ่มนวล ปราศจากพิธีรีตองและกระทำโดยตำรวจฝ่ายคดี ซึ่งจะไม่มีอำนาจบังคับ ยกเว้นอำนาจในการควบคุมตัวบุคคล ซึ่งสามารถที่จะควบคุมไว้ได้เพียง 24 ชั่วโมงเท่านั้น ผลของการสอบสวนเบื้องต้นจึงขึ้นอยู่กับความสามารถของเจ้าพนักงานผู้ทำการสอบสวน ซึ่งก็คือตำรวจฝ่ายคดีที่จะทำให้ประชาชนร่วมมือด้วยเป็นสำคัญ ในการสอบสวนเบื้องต้นแม้จะต้องอาศัยความสมัครใจของผู้ถูกสอบสวน แต่ก็มีส่วนสำคัญอย่างมากในการดำเนินคดีอาญา การสอบสวนเบื้องต้นนี้ทำให้อัยการสามารถพิจารณาคำร้องทุกข์และคำกล่าวโทษที่ได้รับไว้ได้ว่าสมควรดำเนินการต่อไปหรือไม่ อย่างไร หากเห็นว่าเป็นเรื่องที่ไม่อาจฟ้องร้องได้ เช่น ข้อกล่าวที่ไม่เป็นความจริง การกระทำที่กล่าวหาไม่เป็นความผิดอาญาหรือไม่อาจทราบได้ว่าผู้ใดเป็นผู้กระทำความผิดหรือเป็นเรื่องที่ไม่สมควรฟ้อง อัยการจะมีคำสั่งยุติคดี (Classement sans suite) ถ้าหากเป็นเรื่องเล็กน้อยที่ผู้ต้องการให้การรับสารภาพหรือยอมจำนนต่อพยานหลักฐาน อัยการก็อาจฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลได้โดยตรง แต่หากเป็นเรื่องที่ยุ่งยากซับซ้อน หรือเป็นเรื่องที่กฎหมายบังคับให้ต้องทำการสอบสวนโดยผู้พิพากษา ก็จะส่งต่อไปให้ผู้พิพากษาสอบสวนทำการสอบสวนคดีต่อไป ซึ่งประโยชน์ของการสอบสวนเบื้องต้นทำให้ลดปริมาณคดีที่จะไปสู่ผู้พิพากษาสอบสวนและลดปริมาณคดีที่จะไปสู่ศาลได้มากมาย<sup>11</sup>

<sup>10</sup> ณรงค์ ใจหาญ และคณะ, โครงการวิจัยเรื่องสิทธิของผู้ต้องหาและผู้ต้องโทษในคดีอาญา, (ม.ป.ท: ม.ป.พ, 2540), น. 63.

<sup>11</sup> กรมอัยการ, อัยการกับการสอบสวนคดีอาญา : รวบรวมความเกี่ยวกับการสอบสวนคดีอาญาในนานาประเทศ, (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์บริการเอกสารและวิชาการ กรมอัยการ, 2533), น. 70 – 71.

การสอบสวนเบื้องต้นอาจเริ่มต้นได้โดยพนักงานอัยการ เมื่อได้รับคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษ แล้วส่งเรื่องให้เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีดำเนินการสอบสวน หรืออาจเป็นกรณีที่เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีได้รับแจ้งเรื่องจากเจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายคดี หรือมีคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษแล้วรายงานให้พนักงานอัยการทราบ และพนักงานอัยการได้มีคำสั่งเป็นลายลักษณ์อักษรให้เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีดำเนินการสอบสวนต่อไป โดยวัตถุประสงค์ของการสอบสวนเบื้องต้น คือ เพื่อค้นหาพยานหลักฐานที่จำเป็นสำหรับการพิสูจน์ความจริง เป็นการสอบสวนที่มีความมุ่งหมายเพื่อแสวงหาข้อเท็จจริงซึ่งเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดให้พนักงานอัยการ

การสอบสวนเบื้องต้นจึงเป็นหน้าที่ของตำรวจฝ่ายคดี ซึ่งจะทำหน้าที่รวบรวมข้อเท็จจริงต่างๆ เพื่อที่จะทราบว่า ได้มีความผิดเกิดขึ้นหรือไม่ และถ้ามีก็จะได้ว่าตัวผู้กระทำความผิดต่อไป โดยการสอบสวนนี้จะไม่มีลักษณะเป็นการบังคับผู้ถูกสอบสวนแต่จะขึ้นอยู่กับความสมัครใจของผู้ถูกสอบสวนเองว่าจะให้ความร่วมมือในการสอบสวนเบื้องต้นหรือไม่ เพราะการสอบสวนเบื้องต้นไม่อาจกระทาลงต่อบุคคลใดได้ เว้นแต่บุคคลนั้นจะให้ความยินยอมโดยชัดแจ้งหรือโดยพฤตินัย ดังนั้น ตำรวจฝ่ายคดีจะต้องได้รับความยินยอมอนุญาตจากบุคคลผู้มีส่วนได้เสียก่อน แล้วจึงจะดำเนินการใดๆ อันเป็นส่วนหนึ่งของการสอบสวนเบื้องต้นได้<sup>12</sup>

ในการควบคุมตัว (La Garde à vue) หากมีความจำเป็น เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีมีอำนาจในการควบคุมตัวผู้ต้องสงสัย โดยมีเหตุผลอันควรหากเห็นว่าการควบคุมตัวไว้จะมีประโยชน์ในการถามคำให้การเพิ่มเติม หรือหากปล่อยตัวไปจะทำให้การสอบสวนของตำรวจเสียหาย แต่อย่างไรก็ตามเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีมีอำนาจที่จะควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยไว้ได้ไม่เกิน 24 ชั่วโมง และอาจขยายระยะเวลาได้อีกไม่เกิน 24 ชั่วโมงในกรณีจำเป็น โดยจะต้องได้รับการอนุญาตจากพนักงานอัยการเป็นลายลักษณ์อักษรและเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีจะต้องทำบันทึกควบคุมตัวอย่างละเอียด เมื่อสิ้นสุด 24 ชั่วโมงแล้ว ผู้ถูกจับมีสิทธิขอให้แพทย์ตรวจร่างกายได้ ทั้งนี้ผู้ควบคุมจะต้องแจ้งให้ผู้ควบคุมทราบถึงสิทธิดังกล่าวด้วย เมื่อทำการสอบสวนเบื้องต้นเสร็จ เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีจะต้องส่งสรุปสำนวนการสอบสวนพร้อมตัวผู้ต้องสงสัยนั้นให้แก่พนักงานอัยการเพื่อวินิจฉัยว่าควรมีการฟ้องร้องต่อไปหรือไม่ และการสอบสวนเบื้องต้นจะสิ้นสุดลงทันทีหากผู้พิพากษาสอบสวนเข้ามามีส่วนร่วมในการสอบสวน โดยตำรวจฝ่ายคดีจะมีหน้าที่สอบสวนในข้อหาที่ได้รับมอบหมายจากผู้พิพากษาสอบสวนเท่านั้น<sup>13</sup>

<sup>12</sup> อุทัย อาทิวา, รวมบทความกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส, เฟิงอ้าง, น. 94.

<sup>13</sup> พิมพ์เพ็ญ พัฒโน, “กลไกกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

## (2) การสอบสวนในกรณีความผิดซึ่งหน้า (L'enquête de flagrance délit)

การสอบสวนในกรณีความผิดซึ่งหน้าเป็นการสอบสวนที่มีวิธีการรวดเร็วเป็นพิเศษเพื่อรวบรวมพยานหลักฐานที่ยังมีความใหม่และพิสูจน์ความจริงได้ เพื่อให้เกิดความผิดพลาดน้อยที่สุด กฎหมายจึงให้อำนาจเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีและอัยการในการปฏิบัติหน้าที่และการใช้มาตรการบังคับทางอาญาเพื่อแสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความจริงมากกว่าการสอบสวนประเภทอื่นเนื่องจากเป็นความผิดที่เกิดขึ้นในระยะเวลาที่ใกล้ชิดกับการจับกุมตัวผู้กระทำความผิดได้ ซึ่งในการสอบสวนคดีความผิดซึ่งหน้านี้ จะมีได้เฉพาะแต่กรณีของความผิดที่ร้ายแรงคือ ความผิดประเภทอุกฤษฏ์โทษ (Les Crime) ซึ่งเป็นความผิดที่มีโทษจำคุกตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป และความผิดปานกลาง คือ ความผิดประเภทมิชฌิมโทษ (Les délits) ซึ่งเป็นความผิดที่มีโทษจำคุกมากกว่า 2 เดือน ถึง 10 ปี ส่วนความผิดที่มีแต่โทษปรับเท่านั้น หรือความผิด ลหุโทษ (Les contraventions) ซึ่งไม่มีโทษจำคุกอยู่แล้วนั้น ไม่ถือว่าเป็นความผิดซึ่งหน้า โดยเป็นเพียงความผิดเล็กน้อย จึงไม่มีความจำเป็นต้องใช้มาตรการบังคับทางอาญาที่รุนแรงในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจฝ่ายคดีแต่อย่างใด<sup>14</sup>

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศสได้กำหนดอำนาจหน้าที่ขององค์กรต่างๆที่เกี่ยวข้องไว้เป็นพิเศษ เพื่อให้สามารถรวบรวมพยานหลักฐานที่เพิ่งเกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว เพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ โดยที่มีโอกาสที่จะเกิดข้อผิดพลาดน้อยที่สุด กล่าวคือ เมื่อเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดี หลังจากพบหรือได้รับแจ้งเหตุว่ามีการกระทำความผิดซึ่งหน้าเกิดขึ้นแล้วมีหน้าที่ต้องแจ้งเรื่องไปยังพนักงานอัยการแห่งสาธารณรัฐในทันที (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 54 และ D.3) เมื่อพนักงานอัยการทราบเรื่องแล้ว ก็สามารถใช้อุปินิจได้ว่า จะไปควบคุมการสอบสวนด้วยตนเองหรือไม่ และเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีต้องไปให้ถึงที่เกิดเหตุโดยเร็ว การสอบสวนกรณีนี้กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศสให้เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีมีอำนาจดำเนินการทั้งหลายที่เป็นประโยชน์ในการสอบสวน เช่น มีอำนาจใช้มาตรการเชิงบังคับได้มากขึ้นเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานต่างๆที่จะพิสูจน์และหาตัวผู้กระทำความผิดได้โดยเร็ว<sup>15</sup>

พ.ศ. 2540, ศึกษากรณีการจับ,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542), น. 67 – 68.

<sup>14</sup> อุทัย อาทิวา, รวมบทกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส, เพิ่งอ้าง, น. 85.

<sup>15</sup> พิมพ์เพ็ญ พัฒโน, กลไกกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

พ.ศ. 2540, ศึกษากรณีการจับ,  เพิ่งอ้าง, น. 68 – 69.

### (3) การสอบสวนโดยผู้พิพากษาไต่สวน (L' instruction préparatoire)

ในการสอบสวนคดีต่างๆ หากปรากฏว่าเป็นคดีที่ยุ่งยากซับซ้อน หรือเป็นคดีความผิดร้ายแรงแล้ว อัยการแห่งสาธารณรัฐอาจร้องขอให้ผู้พิพากษาไต่สวนเปิดการสอบสวนได้ ซึ่งเรียกว่า “การไต่สวนคดีอาญา” (L' instruction) โดยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศสได้บัญญัติประเภทความผิดที่ผู้พิพากษาสอบสวนมีอำนาจที่จะเข้าไปทำการสอบสวนคดีเอาไว้ 2 ประเภทด้วยกัน คือคดีประเภทแรก เป็นคดีความผิดอาญาโทษ (Les Crime) และคดีประเภทที่สอง คือคดีความผิดมิชฌิมโทษ (Les délites) ที่มีความร้ายแรงและมีความยุ่งยากซับซ้อน เช่น คดีความมั่นคงแห่งรัฐ คดีทุจริตทางการเมืองหรือทางการเงิน คดีค้ายาเสพติด โดยในการปฏิบัติงานผู้พิพากษาไต่สวนอาจมอบหมายการสอบสวนให้เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีช่วยดำเนินการภายใต้การกำกับดูแลของผู้พิพากษาไต่สวนได้

ผู้พิพากษาไต่สวนไม่มีอำนาจเริ่มคดีด้วยตนเอง ผู้พิพากษาไต่สวนจะเข้ามาดำเนินคดีได้ต่อเมื่อมีคำร้องขอเปิดการไต่สวน (Le réquisitoire introductif) จากอัยการแห่งสาธารณรัฐ หรือคำร้องขอเพิ่มเติม (Le réquisitoire supplétif) ในภายหลัง ส่วนอีกกรณีหนึ่งที่ผู้พิพากษาไต่สวนมีอำนาจดำเนินคดีได้ก็คือเมื่อผู้เสียหายยื่นคำร้องคู่กับคำขอเข้ามาเป็นคู่ความฝ่ายแพ่ง แต่ผู้พิพากษาจะเข้ารับผิดชอบคดีได้ก็ต่อเมื่อได้รับมอบหมายสำนวนจากผู้พิพากษาหัวหน้าศาลชั้นต้นซึ่งผู้พิพากษาไต่สวนดังกล่าวสังกัดอยู่<sup>16</sup>

ฝรั่งเศสนั้นได้สร้างระบบผู้พิพากษาไต่สวนขึ้นมาเพื่อจุดประสงค์ในการสอบสวนคดีที่ยุ่งยากซับซ้อน ซึ่งเป็นการกระทำโดยบุคคลที่มีความชำนาญทั้งในด้านตัวบทกฎหมายและเป็นบุคคลที่มีความสามารถที่จะหาสาเหตุของการกระทำความผิด ก่อนที่จะนำไปสู่ศาลเพื่อตัดสินคดี ทั้งนี้ผู้พิพากษาไต่สวนจำเป็นต้องดำเนินคดีโดยปราศจากอคติอย่างแท้จริง เนื่องจากผลของการสอบสวนจะต้องถูกนำไปใช้เป็นหลักในการดำเนินคดี ดังนั้นผู้พิพากษาไต่สวนจึงต้องรวบรวมพยานหลักฐานให้มากที่สุดเพื่อที่จะได้นำไปใช้ประกอบการพิจารณาของศาลในชั้นพิจารณา<sup>17</sup>

ผู้พิพากษาไต่สวนนั้น มิใช่ผู้ทำหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดี แต่เป็นตุลาการที่มีอำนาจในการไต่สวนบุคคลที่มีพยานหลักฐานบ่งชี้ว่าเป็นผู้กระทำความผิดหรือบุคคลที่อยู่ในฐานะผู้ต้อง

<sup>16</sup> อุทัย อาทิวา, รวมบทกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส, เพิ่งอ้าง, น. 185 – 186.

<sup>17</sup> ณรงค์ ใจหาญ และคณะ, โครงการวิจัยเรื่องสิทธิของผู้ต้องหาและผู้ต้องโทษในคดีอาญา, เพิ่งอ้าง,



เขตอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีในความผิดที่กระทำลงบนเรือที่ชักธงชาติฝรั่งเศส หรือบนอากาศยานที่จดทะเบียนเป็นของสาธารณรัฐฝรั่งเศสเหล่านี้ คือศาลที่อากาศยานนั้นได้ลงจอด

ในกรณีที่ไม้อาจดำเนินคดีในศาลที่อากาศยานดังกล่าวได้ลงจอดได้ ให้ศาลที่มีเขตอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีประเภทดังกล่าวนี้ คือศาลปารีส<sup>21</sup>

### 3.2 สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน

3.2.1 บทบาทและอำนาจหน้าที่ของอัยการสูงสุดและพนักงานอัยการในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน

เยอรมันเป็นประเทศที่ปกครองแบบสหพันธ์จึงมีองค์กรการปกครองทั้งสหพันธรัฐ (Bund) และ มลรัฐ (Land) กล่าวคือมีรัฐสภาของสหพันธรัฐ (Bundestag) รัฐบาลของสหพันธรัฐ (Bundesregierung) และรัฐสภาของมลรัฐ (Landtag) รัฐบาลของมลรัฐ (Landesregierung) กฎหมายที่ใช้บังคับ คือกฎหมายว่าด้วยการศาลยุติธรรมทั้งทางแพ่งและทางอาญา รวมทั้งกฎหมายวิธีพิจารณาความซึ่งได้ประกาศใช้ในปีค.ศ. 1877 โดยได้รับอิทธิพลมาจากประเทศฝรั่งเศสเกี่ยวกับการให้อำนาจสอบสวนฟ้องร้องอยู่ในความรับผิดชอบของอัยการ กฎหมายดังกล่าวเป็นรากฐานของกฎหมายว่าด้วยศาลยุติธรรมและกฎหมายวิธีพิจารณาความที่ใช้ในปัจจุบัน<sup>22</sup>

การจัดองค์กรอัยการในเยอรมันจะเกี่ยวข้องกับลักษณะการปกครองของรัฐและเกี่ยวข้องกับศาลด้วย โดยศาลในเยอรมันมีทั้งศาลของสหพันธรัฐและศาลมลรัฐ ศาลของสหพันธรัฐที่พิจารณาพิพากษาคดีแพ่งและคดีอาญามีศาลเดียวคือศาลสูงสุดของสหพันธรัฐ (Bundesgerichtshof)

<sup>21</sup> ดู ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 693 (Article 693 The court with jurisdiction is the one where the accused resides, that of his last known residence, that of the place where he was found, that of the residence of the victim or, if the offence was committed aboard or against an aircraft, that of the place where the aircraft landed. These provisions do not preclude the eventual application of the specific rules of jurisdiction set out in articles 697-3, 705, 706-1 and 706-17

Where the provisions of the previous paragraph cannot be implemented, the court with jurisdiction is that of Paris, unless the case is sent for trial by the Court of Cassation to a court nearer to the place of the offence, upon the application of the public prosecutor or the request of the parties.)

<sup>22</sup> VGL Wolfgang Heyde, *Die Rechtspflege in der Bundesrepublik Deutschland*, 3 Auflage, Königshofen 972 S.9. อ้างถึงใน คณิต ฒ นคร, “อัยการเยอรมันและการดำเนินคดีอาญาของอัยการเยอรมันก่อนฟ้อง,” ในระบบอัยการต่างประเทศ กรมอัยการพิมพ์แจกในงานกฐินพระราชทาน ณ วัดบูรณศิริมาตยาราม เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร, น. 16.



และเป็นศาลชั้นฎีกาซึ่งพิจารณาเฉพาะคดีที่เป็นปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น นอกจากนี้ ศาลของมลรัฐที่พิจารณาพิพากษาคดีแพ่งและคดีอาญามี 3 ศาล คือ ศาลสูงมลรัฐ (Oderlandesgericht) ศาลจังหวัด (Landgericht) และศาลแขวง (Amtsgericht)

อัยการเยอรมันสังกัดอยู่ในกระทรวงยุติธรรม โดยแบ่งองค์กรของอัยการออกได้ดังนี้

(ก) สำนักงานอัยการประจำศาลสูงสุดของสหพันธ์รัฐ ผู้เป็นหัวหน้าอัยการประจำศาลสูงสุดของสหพันธ์รัฐเรียกว่าอัยการสูงสุดแห่งสหพันธ์รัฐ (General Bundesanwalt) มีอัยการในบังคับบัญชาเรียกว่า Bundesanwalt

(ข) สำนักงานอัยการประจำศาลสูงมลรัฐ ผู้เป็นหัวหน้าอัยการประจำศาลสูงมลรัฐเรียกว่า อัยการเขต (Generalstaatsanwalt)

(ค) สำนักงานอัยการประจำศาลจังหวัด ผู้เป็นหัวหน้าอัยการประจำศาลจังหวัดเรียกว่าอัยการจังหวัด (Oberstaatsanwalt)

(ง) สำนักงานอัยการประจำศาลแขวง อัยการจังหวัดทำหน้าที่เป็นหัวหน้าอัยการประจำศาลแขวง

อัยการสูงสุดแห่งสหพันธ์รัฐและอัยการประจำศาลสูงสุดของสหพันธ์รัฐจะได้รับการเสนอโดยกระทรวงยุติธรรมของรัฐบาลกลางตามข้อตกลงของสภากลาง (Bundesrat) และได้รับการแต่งตั้งโดยประธานาธิบดีแห่งสหพันธ์ (Bundespräsident) (§ 149 GVG)

อัยการสูงสุดแห่งสหพันธ์รัฐ อัยการประจำศาลสูงสุดของสหพันธ์รัฐ และอัยการอาวุโส นั้น ถือเป็นข้าราชการที่ได้รับการแต่งตั้งตลอดชีวิต แต่อย่างไรก็ตามอัยการสูงสุดแห่งสหพันธ์รัฐนั้นมีตำแหน่งเฉพาะ : ในฐานะข้าราชการการเมือง (§ 54 ย่อหน้า 1 ข้อ 5 BBG) โดยสามารถที่จะเข้าสู่การเกษียณอายุชั่วคราวโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมของรัฐบาลกลางได้ตลอดเวลา

สำนักงานอัยการประจำศาลสูงสุดของสหพันธ์รัฐไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของอำนาจตุลาการแต่สำนักงานอัยการประจำศาลสูงสุดของสหพันธ์รัฐนั้นเป็นหน่วยงานของฝ่ายบริหาร ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงยุติธรรม (§ 147 ข้อ 1 GVG) ดังนั้นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมของรัฐบาลกลางจึงมีหน้าที่ทางการเมืองต่อรัฐบาลกลางและรัฐสภาสำหรับการดำเนินงานของสำนักงานอัยการประจำศาลสูงสุดของสหพันธ์รัฐ

อัยการสูงสุดแห่งสหพันธ์รัฐนั้น ไม่มีอำนาจสั่งการหรือบังคับบัญชาอัยการของแต่ละรัฐภายในสหพันธ์รัฐ โดยอัยการประจำศาลสูงสุดของสหพันธ์รัฐนั้นจะอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของอัยการสูงสุดแห่งสหพันธ์รัฐและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม แต่อย่างไรก็ตามภายใต้

บทบัญญัติแห่งกฎหมาย สำนักงานอัยการประจำศาลสูงสุดของสหพันธรัฐสามารถมอบอำนาจในการดำเนินคดีจากขอบเขตความรับผิดชอบของตนไปยังสำนักงานอัยการอื่นของรัฐหรือเรียกคืนอำนาจในการดำเนินคดีได้<sup>23</sup>

### 3.2.2 อำนาจหน้าที่ในการสอบสวนดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการในเยอรมัน

การดำเนินคดีอาญาในเยอรมัน รัฐโดยพนักงานอัยการเป็นผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด ส่วนเอกชนผู้เสียหายฟ้องคดีได้อย่างจำกัด<sup>24</sup> เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นอัยการเยอรมันมีอำนาจในการเริ่มคดีได้เองหรือให้ตำรวจดำเนินการให้ได้ ซึ่งแม้กฎหมายจะให้ตำรวจมีหน้าที่ต้องติดตามความผิดอาญาที่เกิดขึ้นและต้องกระทำทุกอย่างโดยไม่ชักช้าเพื่อป้องกันมิให้คดีมีคืบหน้าไปก็ตาม แต่ตำรวจก็มีฐานะเป็นเพียงเครื่องมือหรือผู้ช่วยเหลือ<sup>25</sup> ซึ่งต้องฟังคำสั่งของอัยการเท่านั้น โดยในการดำเนินคดีอาญาชั้นสอบสวนฟ้องร้องในเยอรมนีถือเป็นกระบวนการเดียว ผู้รับผิดชอบในการดำเนินคดีอาญาชั้นนี้คืออัยการ<sup>26</sup>

การดำเนินคดีอาญาของเยอรมันใช้หลักการดำเนินคดีอาญาตามกฎหมาย ซึ่งถือว่าเมื่อการสอบสวนปรากฏหลักฐานว่าผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำความผิด อัยการจะต้องดำเนินการฟ้องร้องแต่ก็มีข้อยกเว้นที่อัยการจะไม่ดำเนินคดีซึ่งอาจแบ่งได้เป็น 7 กรณี<sup>27</sup>

1. กรณีเนื่องจากความเล็กน้อยของคดี
2. กรณีเนื่องจากความเกี่ยวข้องกับต่างประเทศ
3. กรณีใช้ดุลยพินิจในความผิดอาญาต่อความมั่นคงของรัฐ
4. กรณีเนื่องจากผู้กระทำกลับใจและช่วยเหลือป้องกันผลร้าย
5. กรณีเหยื่อในความรับผิดชอบอาญากรรโชก หรือโรคเอาทรัพย์สิน

<sup>23</sup> [www.generalbundesanwalt.de/DE/Generalbundesanwalt/Stellung-Generalbundesanwalt/Stellung-Generalbundesanwalt-node.html](http://www.generalbundesanwalt.de/DE/Generalbundesanwalt/Stellung-Generalbundesanwalt/Stellung-Generalbundesanwalt-node.html).

<sup>24</sup> ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน มาตรา 374 อ้างถึงใน คณิต ฅ นคร, อัยการเยอรมันและการดำเนินคดีอาญาของอัยการเยอรมันก่อนฟ้อง, เพิ่งอ้าง, น. 17.

<sup>25</sup> ตำรวจในเยอรมันไม่เป็นหน่วยงานที่ขึ้นอยู่กับอัยการ แต่ขึ้นอยู่กับกระทรวงมหาดไทยของมลรัฐ อย่างไรก็ตาม เจ้าหน้าที่ตำรวจส่วนใหญ่กฎหมายกำหนดให้เป็น “เจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ช่วยเหลืออัยการ,” (Hilfsbeamte der Staatsanwaltschaft)

<sup>26</sup> VGL Wolfgang Heyde, อ้างถึงใน คณิต ฅ นคร, อัยการเยอรมันและการดำเนินคดีอาญาของอัยการเยอรมันก่อนฟ้อง, เพิ่งอ้าง, น. 25.

<sup>27</sup> ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน มาตรา 153 และ 154.

6. กรณีคำตัดสินคดีแพ่งหรือคดีปกครอง

7. กรณีความผิดอาญฐานกล่าวหาเท็จและดูหมิ่นหรือหมิ่นประมาท

นอกจากนี้ยังอาจไม่ฟ้องผู้ต้องหาโดยเหตุอื่นก็ได้เช่น เมื่อคำนึงถึงอายุ บุคลิก สภาพแวดล้อม เป็นต้น โดยการดำเนินคดีของอัยการเยอรมันจะต้องพิจารณาถึงอำนาจของอัยการด้วย เนื่องจากเขตอำนาจของอัยการขึ้นอยู่กับเขตอำนาจของศาล กล่าวคือ อัยการประจำศาลใดก็ได้ดำเนินคดีได้เฉพาะในศาลนั้นเท่านั้น อัยการประจำศาลสูงสุดของสหพันธรัฐมีอำนาจหน้าที่จำกัดอยู่เฉพาะการฎีกาคดีที่เกี่ยวข้องกับศาลสูงสุดของสหพันธรัฐเท่านั้น โดยปกติจะไม่มีอำนาจดำเนินคดีอาญาในศาลชั้นต้น หรือสอบสวนฟ้องร้องคดีอาญาทั่วไปเนื่องจากเป็นงานในหน้าที่ของอัยการระดับมลรัฐ เว้นแต่การดำเนินคดีความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐ เช่น คดีกบฏ ซึ่งนำคดีมาพิจารณาพิพากษาที่ศาลสูงมลรัฐ โดยอัยการประจำศาลสูงสุดของสหพันธรัฐมีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนฟ้องร้องและคดีประเภทนี้ถือว่าอยู่ในความรับผิดชอบของอัยการสูงสุดของสหพันธรัฐ<sup>28</sup> อย่างไรก็ดีแม้คดีลักษณะนี้จะอยู่ในความรับผิดชอบของอัยการสูงสุดของสหพันธรัฐ แต่เมื่อคดีได้พิจารณาพิพากษาที่ศาลสูงระดับมลรัฐแล้ว อัยการสูงสุดสหพันธรัฐก็ไม่มีอำนาจสั่งการแก่อัยการมลรัฐไม่ว่ากรณีใดๆ เนื่องจากหลักกฎหมายเยอรมันที่ว่า พนักงานอัยการต้องฟังผู้บังคับบัญชาของตนและหัวหน้าอัยการประจำศาลใด ย่อมมีอำนาจออกคำสั่งใด ๆ ให้อัยการประจำศาลนั้นปฏิบัติได้ ดังนั้นอัยการสูงสุดของสหพันธรัฐมีอำนาจบังคับบัญชาอัยการประจำศาลสูงสุดของสหพันธรัฐเท่านั้น แต่จะบังคับบัญชาหรือสั่งการอัยการมลรัฐ อัยการประจำศาลจังหวัดหรืออัยการประจำศาลแขวงไม่ได้

จะเห็นได้ว่าแม้อัยการสูงสุดของสหพันธรัฐเยอรมันจะมีได้เป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดขององค์กรอัยการเยอรมนีเนื่องจากระบบอัยการเยอรมันได้แบ่งแยกหน่วยงานอัยการออกเป็นระดับต่าง ๆ ตามความเกี่ยวพันกับศาล คืออัยการประจำศาลสูงสุดของสหพันธรัฐ อัยการประจำศาลสูงมลรัฐ อัยการประจำศาลจังหวัดและอัยการประจำศาลแขวง โดยอัยการสูงสุดสหพันธรัฐเยอรมันเป็นเพียงผู้บังคับบัญชาสูงสุดของอัยการประจำศาลสูงสุดของสหพันธรัฐเท่านั้น แต่เมื่อได้พิจารณาถึงบทบาทหรืออำนาจหน้าที่ในการดำเนินคดีอาญาของรัฐที่เกี่ยวข้องกับต่างประเทศเกี่ยวกับความ

<sup>28</sup> เป็นอำนาจของอัยการสูงสุดของสหพันธรัฐที่อาจไม่ดำเนินคดีในข้อหาเกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐโดยตรงได้ ถ้าเห็นว่า การดำเนินคดีจะนำผลเสียหายอย่างอิ่งมาสู่ประเทศในแง่ความปลอดภัยและความมั่นคงของประเทศ หรือเห็นว่า การดำเนินคดีนั้นขัดต่อผลประโยชน์อันสำคัญของประเทศ (ดูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน มาตรา 153 วรรคหนึ่ง)

มั่นคงของรัฐตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 153D วรรคหนึ่งแล้ว เมื่อประเทศสหพันธ์รัฐเยอรมัน ได้มอบความไว้วางใจสูงสุดในการดำเนินคดีอาญาที่มีความสำคัญเช่นนี้แก่อัยการสูงสุดสหพันธ์รัฐเยอรมัน คำกล่าวที่ว่าอัยการสูงสุดสหพันธ์รัฐเยอรมันถือเป็นผู้รับผิดชอบสูงสุดในการดำเนินคดีอาญาของรัฐย่อมไม่เป็นคำกล่าวที่ผิดพลาดเลย

### 3.3 อังกฤษ

ระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) เป็นระบบกฎหมายที่ถูกสร้างขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลและระเบียบจารีตประเพณีของสังคมซึ่งสั่งสมมาเป็นเวลานานหลายศตวรรษของประเทศอังกฤษ ระบบกฎหมายดังกล่าวถือหลักว่า

“บุคคลทุกคนย่อมมีความเสมอภาคและอยู่ใต้บังคับของกฎหมายธรรมดาเท่าเทียมกัน ไม่มีผู้ใดถูกลงโทษได้เว้นแต่ผู้นั้นจะฝ่าฝืนกฎหมายโดยแน่ชัด ซึ่งได้มีการพิสูจน์กันตามวิธีการของกฎหมายธรรมดาในศาลธรรมดาของรัฐและสิทธิของบุคคลในทางศาลนั้นมิใช่เกิดจากหลักประกันที่บัญญัติไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญที่เป็นลายลักษณ์อักษร แต่เกิดจากการที่ศาลยุติธรรมได้ช่วยกันรักษาสีทธิของบุคคลไว้ตามวิธีการของกฎหมายธรรมดา กล่าวคือเมื่อบุคคลได้ถูกละเมิดหรือถูกลิดรอนเสรีภาพ บุคคลนั้นชอบที่จะดำเนินคดีแก่บุคคลที่ก่อให้เกิดความเสียหายในศาลธรรมดา ทั้งนี้ไม่ว่าผู้ซึ่งทำความเสียหายนั้นจะเป็นประชาชนทั่วไป หรือเป็นเจ้าพนักงานของรัฐ”<sup>29</sup>

ดังนั้น กระบวนการยุติธรรมของระบบกฎหมายจารีตประเพณีเอกชนจึงสามารถดำเนินคดีได้เอง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะถือหลักว่าประชาชนทุกคนมีหน้าที่ในการช่วยเหลือสังคมและมีหน้าที่ในการปราบปรามป้องกันอาชญากรรมร่วมกับรัฐ อย่างไรก็ตามจะเรียกว่าประชาชนไป “ฟ้อง” คดีอาญาเสียทีเดียวก็ไม่ตรงนักเพราะอังกฤษเขาเรียกของเขาว่าประชาชนไป “แจ้งข่าว” (Lay on Information) ต่อผู้พิพากษาศาลแขวงหรือ ผู้พิพากษาท้องถิ่น (Magistrate) ก็จะดำเนินการสอบสวน (หรือไต่สวนมูลฟ้อง) จนกระทั่งสั่งให้ดำเนินคดีอาญาได้ในศาลซึ่งมีอำนาจพิจารณาพิพากษา

หลักการในการช่วยเหลือสังคมและหน้าที่ในการปราบปรามป้องกันอาชญากรรมนอกจากจะเป็นหน้าที่ร่วมกันของประชาชนแล้ว ส่วนราชการต่างๆ เช่นกระทรวงแรงงาน กระทรวงสิ่งแวดล้อมการประกันภัยแห่งชาติ กรมศุลกากร กรมสรรพสามิต ไปรษณีย์ ฯลฯ ยังมีสำนักงานกฎหมายที่ทำหน้าที่ฟ้องร้องต่อศาลในการกระทำผิดทางอาญาที่เกี่ยวข้องกับส่วนราชการ

<sup>29</sup> อูสาห์ โกมลปาณิต, ศาลปกครอง กฎหมายมหาชน, (ม.ป.ท: ม.ป.พ, 2526), น. 931.

ของตนด้วย<sup>30</sup> สำหรับเจ้าหน้าที่ตำรวจของอังกฤษนั้นแต่เดิมนอกจากมีหน้าที่สืบสวนสอบสวน จับกุม ผู้กระทำผิดในคดีอาญาทั่วไปแล้ว ยังมีหน้าที่ฟ้องผู้ต้องหาต่อศาล Magistrate ซึ่งเป็นศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่มีโทษเบา แต่ถ้าคดีมี ข้อยุ่งยากตำรวจก็จะส่งสำนวนคดีให้ Solicitor ซึ่งถือเป็นผู้ทำหน้าที่ดำเนินการฟ้องร้องและว่าความในศาลที่มีคณะลูกขุน ในฐานะทนายโจทก์และ ตำรวจ<sup>31</sup>

ต่อมาแนวความคิดของระบบการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชนได้ถูกวิพากษ์วิจารณ์ จากนักกฎหมายชาวอังกฤษว่า หลักการดำเนินคดีโดยประชาชนนี้เป็นหลักการดำเนินคดีอาญาที่ไม่ ทันสมัยและผิดหลักเกณฑ์ หลักการดำเนินคดีอาญาที่ถูกต้องควรจะต้องให้เจ้าพนักงานของรัฐเป็นผู้ผลักดันกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ดังนั้น การดำเนินคดีควรจะต้องมีการแก้ไขปรับปรุง โดยตรง โดยควรจะต้องให้มีอัยการเป็นผู้ทำหน้าที่ในการดำเนินคดีอาญา ซึ่งในขณะนั้นประเทศ อังกฤษยังไม่มีเจ้าหน้าที่ที่จะฟ้องคดีแทนรัฐหรือทำหน้าที่เป็นอัยการ ดังนั้น ต่อมารัฐบาลจึงได้ แต่งตั้งคณะกรรมการ (Royal Commission) ขึ้นชุดหนึ่งเพื่อทำการวิเคราะห์ระบบการฟ้องคดีอาญา และอำนาจหน้าที่ของตำรวจ ซึ่งในขณะนั้นต้องรับผิดชอบทั้งการสอบสวนคดีอาญาและการฟ้อง คดีด้วย โดยคณะกรรมการชุดดังกล่าวได้เสนอให้ใช้ “ระบบเปิดและระบบปิด” (Open and Closed System)<sup>32</sup>

อย่างไรก็ตาม ทางปฏิบัติของประเทศอังกฤษในขณะนั้น เจ้าหน้าที่ของรัฐจะเข้าดำเนิน คดีอาญาแทนรัฐได้เฉพาะในคดีสำคัญที่มีผลกระทบต่อแผ่นดินเท่านั้น ส่วนในคดีที่เอกชนฟ้องเอง

<sup>30</sup> Sandford H.Kadish, Prosecutor : Comparative Aspect,” Encyclopedia of Crime and Justice Editor in Chief Volume 3, p. 1298.

<sup>31</sup> สัตยา อรุณธานี, “อำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการเกี่ยวกับการสอบสวนคดีอาญา,” (วิทยานิพนธ์ มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520), น. 48.

<sup>32</sup> ระบบเปิด หมายถึง การดำเนินคดีอาญาเป็นเรื่องของเอกชนและควรจำกัดเฉพาะในความผิดเล็กน้อยๆ ที่เป็นส่วนตัวโดยแท้เท่านั้น ส่วนระบบปิด หมายถึง การดำเนินคดีอาญาที่เป็นเรื่องของส่วนรวมซึ่งไม่มี เอกชนคนไหนคนใดได้รับความเสียหายเป็นพิเศษ รัฐจึงควรต้องดำเนินคดีอาญาเอง อ้างใน ภาวิน เมฆสวรรค์, “การขาดนัดในคดีอาญา: ศึกษากรณีพนักงานอัยการไม่สามารถมาศาลตามกำหนดนัด,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2548), น. 48.

เจ้าหน้าที่ของรัฐจะเข้าแทรกแซงต่อเมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าเอกชนดำเนินการไม่ถูกต้อง โดยการยื่นคำร้องขอให้ศาลจำหน่ายคดีที่เอกชนฟ้องนั้นเสีย (Nolle Prosequi)<sup>33</sup>

ต่อมาจนถึงปี ค.ศ. 1879 ประเทศอังกฤษมีคดีสำคัญๆเกิดขึ้นมากมาย จนเกิดความจำเป็นที่จะต้องมีการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อฟ้องคดีอาญาแทนประชาชน จึงได้มีการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่ดำเนินคดีอาญาและเป็นผู้ที่คอยควบคุมดูแลให้การฟ้องคดีของประชาชนเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ที่เรียกว่า Director of Public Prosecution (D.P.P.) โดยนอกจาก D.P.P. จะมีอำนาจหน้าที่ดำเนินการฟ้องคดีอาญาแทนประชาชนและควบคุมดูแลการฟ้องคดีของประชาชนให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยแล้ว ก็ยังมีอำนาจหน้าที่อื่นๆด้วย เช่น การรวบรวมพยานหลักฐานในคดีอาญาที่สำคัญ รับช่วงดำเนินคดีอาญาที่โจทก์ฟ้องเอาไว้แล้วแต่ได้ถอนฟ้องเสียให้การสนับสนุนเอกชนและตำรวจในการดำเนินคดีอาญาและให้ความเห็นชอบเอกชนในการฟ้องคดีอาญาบางข้อหา<sup>34</sup> ตลอดจนในความผิดสำคัญๆ เมื่อประชาชนประสงค์จะฟ้องคดีก็จะต้องขออนุญาต D.P.P. ก่อน และในบางเรื่อง D.P.P. ก็จะเข้าดำเนินการเอง อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติของอังกฤษนั้น ส่วนมากตำรวจดำเนินคดีมาก่อนโดยอยู่ภายใต้การควบคุมของ D.P.P. และในบางกรณี D.P.P. ก็จะเข้าดำเนินคดีเองหรือเข้าควบคุมอย่างใกล้ชิด ส่วนการดำเนินคดีในศาลก็จะใช้นักกฎหมายที่เป็นทนายความซึ่งเรียกว่า Barrister เป็นผู้ดำเนินการ

ทั้งนี้แม้ว่า Director of Public Prosecution (D.P.P.) จะยังไม่ใช่อัยการในความหมายที่เข้าใจกันในปัจจุบันก็ตาม แต่กระนั้นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ทำหน้าที่เป็นอัยการในประเทศอังกฤษ หรือ D.P.P. ก็มีบทบาทเป็นอย่างมาก เพราะรัฐมีคดีที่ยุ่งยากและมีความสำคัญเป็นพิเศษจำนวนมาก อย่างไรก็ตาม การดำเนินคดีอาญาในประเทศอังกฤษก็ยังคงประสบปัญหาอยู่ตลอดมา เพราะในพื้นฐานของความผิดแล้ว D.P.P. หาได้กระทำแทนรัฐไม่ แต่กระทำการแทนประชาชนอยู่นั่นเอง

<sup>33</sup> Nolle Prosequi หมายถึง การไม่ฟ้องคดีต่อไปตามคำแถลงของโจทก์ ซึ่งใช้ได้หลายกรณี เช่น Director of Public Prosecution (D.P.P.) มีอำนาจพิจารณาควบคุมตรวจสอบการฟ้องคดีของเจ้าหน้าที่ตำรวจทุกคดี มีอำนาจเข้าดำเนินคดีอาญาในคดีที่เห็นว่าเหมาะสมหรือในคดีความผิดบางประเภท ตลอดจนเป็นผู้พิจารณาว่าจะฟ้องคดีหรือไม่ฟ้องคดีในนามของรัฐและยังมีอำนาจเข้าไปควบคุมการดำเนินคดีโดยการขออนุญาตต่อศาลที่จะ “ไม่ดำเนินคดีต่อไป” หรือ Nolle Prosequi ก่อนศาลมีคำพิพากษาได้นั่นเอง ดูรายละเอียดประกอบใน, John Sprack, *Criminal Procedure*, Ninth Edition, (Great Britain : Oxford University Press, 2002), pp. 56-63.

<sup>34</sup> คณิต ณ นคร, *วิธีพิจารณาความอาญาของไทย : หลักกฎหมายกับทางปฏิบัติที่ไม่ตรงกัน*, รวมบทความด้านวิชาการของศาสตราจารย์ ดร.คณิต ณ นคร, (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดพิมพ์อักษร, 2540), น. 321.

และนอกจากนี้ แม้ D.P.P. เห็นว่าควรจะดำเนินคดีอาญา ก็ยังคงต้องมีการใช้ทนายความ(Barrister at Law) เป็นผู้ฟ้องคดีให้ ลักษณะการดำเนินคดีอาญาของประเทศอังกฤษจึงยังคงเท่ากับว่าเป็นเรื่องของกรณีที่เอกชนคนหนึ่งฟ้องเอกชนอีกคนหนึ่ง ผู้ฟ้องกับผู้ถูกฟ้องถือได้ว่ามีฐานะเท่าเทียมกัน อย่างเดียวกันกับโจทก์จำเลยในคดีแพ่งนั่นเอง จึงเห็นได้ว่า ระบบการดำเนินคดีอาญาในศาลประเทศอังกฤษมีลักษณะเป็นการต่อสู้ระหว่างคู่ความทำนองเดียวกับคดีแพ่งหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า ในประเทศอังกฤษนั้น การฟ้องคดีอาญา ก็คือการกล่าวอ้างของโจทก์ว่าจำเลยได้กระทำความผิด โจทก์ผู้ฟ้องจึงต้องมีหน้าที่นำสืบ (Burden of Proof) เพื่อให้ศาลเห็นว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริงตามที่กล่าวอ้างจึงมีพื้นฐานเป็นอย่างเดียวกับการต่อสู้ในคดีแพ่งนั่นเอง ส่วนศาลซึ่งเป็นผู้ชี้ขาด ก็จะต้องวางเฉย (Passive) หน้าที่ของศาลคือการควบคุมการต่อสู้มิให้ผิดกติกา ดังนั้น บทบาทของศาลที่สำคัญประการหนึ่ง ก็คือการวางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับเรื่องพยานหลักฐาน ทั้งนี้ เพื่อป้องกันมิให้มีการเอาเปรียบกันในการต่อสู้คดี<sup>35</sup>

อย่างไรก็ตาม แม้ประเทศอังกฤษจะได้ มีการจัดให้มี D.P.P. ขึ้นแล้วก็ตาม แต่การดำเนินคดีอาญาในประเทศอังกฤษก็ยังคงประสบปัญหาอยู่ ประเทศอังกฤษจึงได้มีการก่อตั้ง “The Royal Commission on Criminal Procedure” และสภาผู้แทนราษฎรได้ออกกฎหมายว่าด้วยการฟ้องร้องคดีอาญา (The Prosecution of Offences Act 1985) และได้มีการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมครั้งใหญ่ในประเทศอังกฤษ โดยมีการตั้งสถาบันอัยการแห่งชาติขึ้นเป็นครั้งแรก ใช้ชื่อว่า Crown Prosecution Service (CPS) ในปี ค.ศ. 1986<sup>36</sup> โดยให้ D.P.P. ที่มีอยู่เดิมมาเป็นหัวหน้าสำนักงาน หรืออาจกล่าวได้ว่าอำนาจหน้าที่ของ C.P.S. นั้น อยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของ D.P.P. และมี Attorney General เป็นผู้รับผิดชอบการปฏิบัติงานในคณะรัฐมนตรีโดย C.P.S. จะทำหน้าที่ในการฟ้องร้องคดีอาญาที่ตำรวจเป็นผู้ทำการสืบสวน ดังนั้น จึงได้มีการกำหนดอำนาจหน้าที่ของตำรวจใหม่ โดยให้รับผิดชอบการสอบสวนและจับกุมเท่านั้น ซึ่งในขั้นนี้ อัยการจะไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับแต่จะคอยให้คำแนะนำด้านกฎหมายในการดำเนินคดี เมื่อตำรวจสอบสวนแล้ว จึงจะเป็นหน้าที่ของอัยการในการพิจารณาต่อไปว่าจะฟ้องร้องคดีดังกล่าวต่อศาลหรือไม่ ซึ่งตำรวจไม่มี

<sup>35</sup>ภาวิน เมฆสุวรรณค์, การขาดนัดในคดีอาญา : ศึกษากรณีพนักงานอัยการไม่สามารถมาศาลตามกำหนดนัด, *เพ็ญอ้าง*, น. 49.

<sup>36</sup>กิตติพงษ์ กิตติยารักษ์, “กระบวนการยุติธรรมไทย” บทความประกอบการสัมมนาทางวิชาการ จัดโดยคณะกรรมการบริหารและการยุติธรรมวุฒิสภา คณะกรรมการยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน สภาผู้แทนราษฎร คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขานิติศาสตร์ และคณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ ระหว่างวันที่ 27-31 มีนาคม 2538 ณ รัฐสภา.

อำนาจหน้าที่เกี่ยวกับคดีนั้นอีก เว้นแต่อัยการจะขอให้ช่วยดำเนินการตามที่ต้องการ<sup>37</sup> โดยสถาบันอัยการหรือ C.P.S. นี้ เป็นองค์กรอิสระ มีบุคลากรของรัฐทำงานเต็มเวลาอยู่ถึง 2,000 คน มีหน้าที่ควบคุมเกี่ยวข้องกับคดีหรือปฏิบัติงานตามขั้นตอนของกระบวนการทางอาญาทั้งหมดที่เคลือบอยู่ภายใต้การดำเนินการของตำรวจ<sup>38</sup>

จะเห็นได้ว่า C.P.S. ก็ไม่ใช่ผู้เริ่มคดีหรือเป็นผู้สอบสวนคดีอาญา แต่การสอบสวนคดีอาญา เป็นอำนาจหน้าที่ของตำรวจ ดังนั้น อัยการของประเทศอังกฤษก็ยังคงแตกต่างกับระบบอัยการของประเทศในภาคพื้นยุโรป เนื่องจากระบบอัยการที่สมบูรณ์ในประเทศภาคพื้นยุโรปในปัจจุบัน อัยการจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบทั้งในการการสอบสวนและการฟ้องร้อง เพราะทั้งสองเรื่องดังกล่าวเป็นกระบวนการเดียวกันในการดำเนินคดีอาญาที่แบ่งแยกไม่ได้ โดยตำรวจเป็นเพียงเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ช่วยเหลืออัยการเท่านั้น<sup>39</sup>

สำหรับการฟ้องคดีโดยผู้เสียหายตามหลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชนก็ยังคงมีอยู่ต่อไปในคดีเล็กๆ น้อยๆ แต่จะอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของ C.P.S. กล่าวคือ C.P.S. อาจจะเข้าดำเนินคดีเสียเองหรืออาจจะใช้ดุลพินิจให้ระงับการฟ้องคดีนั้นๆ ได้ตามที่เห็นสมควร<sup>40</sup>

จึงอาจกล่าวได้ว่า The Crown Prosecution Service (C.P.S.) นั้น เท่ากับเป็นองค์กรในการตรวจสอบการดำเนินคดีอาญาทั้งหมด โดยมีอัยการสูงสุด (Attorney General) เป็นหัวหน้าสูงสุด และมี Director of Public Prosecution (D.P.P.) เป็นหัวหน้า ซึ่งในบางคดีนั้น C.P.S. จะฟ้องคดีได้จะต้องได้รับความยินยอมของอัยการสูงสุด (Attorney General) ก่อน หรือในบางคดีก็จะต้องได้รับความยินยอมจาก Director of Public Prosecution (D.P.P.) ก่อน จึงจะนำคดีมาฟ้องได้ แล้วแต่ว่าเป็นคดีที่มีผลกระทบต่อส่วนรวมหรือมีความสำคัญสลับซับซ้อนเพียงใด<sup>41</sup>

<sup>37</sup> ประพันธ์ นัยโกวิท, “การอำนวยความสะดวกในระบบในคดีอาญาโดยพนักงานอัยการ,” บทบัญญัติ, ปีที่ 52, น. 58 (2539).

<sup>38</sup> Julia Flonda, Public Prosecutors and Discretion : A Comparative, (Clarendon Press: Oxford, 1995), p.140.

<sup>39</sup> เสริมเกียรติ วรดิษฐ์, “การสั่งคดีของอัยการ,” รัฐสารวิจัย, ปีที่ 44, น. 91(มกราคม – มีนาคม 2545).

<sup>40</sup> See Robert J. Green, The Creation and Development of the Crown Prosecution Service, (1992), pp. 39-52 in UNAFEI Resource Material Series, No.42.

<sup>41</sup> ลันทนา เรื่องวิเศษทรัพย์, “การขอเข้าร่วมเป็นโจทก์และการรวมพิจารณาคดีอาญา,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2539), น. 15.



แต่ทั้งนี้ แม้ว่าจะได้มีการจัดตั้งหรือเปลี่ยนแปลงอำนาจหน้าที่ขององค์กรในกระบวนการยุติธรรมไปเพียงใดก็ตาม การดำเนินคดีอาญาของประเทศอังกฤษก็ยังถือการกล่าวอ้างของโจทก์ว่าจำเลยได้กระทำความผิด โดยโจทก์ผู้ฟ้องคดีต้องมีหน้าที่นำสืบ (Burden of Proof) เพื่อให้ศาลเห็นว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริงตามที่กล่าวอ้าง ซึ่งมีพื้นฐานเป็นอย่างเดียวกันกับการต่อสู้ในคดีแพ่ง และศาลซึ่งเป็นผู้ชี้ขาดก็จะต้องวางเฉย (Passive) ด้วยเหตุนี้แม้จะเป็นคดีที่ C.P.S. เป็นผู้ฟ้องก็ตาม ศาลก็มีอำนาจพิพากษายกฟ้องคดีอันเนื่องมาจากการทำงานที่ล่าช้าหรือเนื่องมาจากคำเบิกความที่สับสนได้<sup>42</sup>

### 3.3.1 อำนาจหน้าที่ของ CPS

หน้าที่หลักของ CPS คือให้คำแนะนำหน่วยงานของรัฐในการบังคับใช้กฎหมายอาญาอื่นๆ คำแนะนำต่อตำรวจในทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความผิดทางอาญา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง CPS มีอำนาจตรวจพิจารณาพยานหลักฐานที่ตำรวจได้สอบสวนมาว่า มีมาตรฐานเพียงพอที่จะฟ้องคดีหรือไม่ ในปัจจุบัน CPS เป็นองค์กรที่มีอำนาจเด็ดขาดในการพิจารณาสำนวนการสอบสวนของตำรวจและสิทธิเด็ดขาดที่จะสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องคดีอาญาเหล่านั้น นอกจากนี้ยังมีแนวโน้มว่าจะมีอำนาจเข้ากำกับดูแลการสอบสวนได้มากยิ่งขึ้นในลักษณะเดียวกับอัยการในประเทศยุโรป<sup>43</sup>

หัวหน้าของ CPS คือ Director of Public Prosecutions (DPP)<sup>44</sup> เป็นนักกฎหมายที่ได้รับการแต่งตั้งโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยโดยคำแนะนำของอัยการสูงสุด แต่ถือเป็นข้าราชการประจำซึ่งไม่ได้อยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ปกติเมื่อได้รับการแต่งตั้งแล้วจะปฏิบัติหน้าที่จนเกษียณอายุ<sup>45</sup>

บรรดาอำนาจหน้าที่ของ DPP นอกจากเป็นผู้บังคับบัญชาของ CPS แล้ว ยังมีระบุไว้ในระเบียบข้อบังคับว่าด้วยการดำเนินการฟ้องร้องความผิดอาญา ค.ศ.1946 (The Prosecution of offence Regulations 1946) ในระเบียบข้อบังคับดังกล่าวกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของ DPP ที่ต้องเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาในความผิดบางประเภท เช่น คดีฆาตกรรม คดีเกี่ยวข้องกับส่วน

<sup>42</sup> Robin C.A.White, *The English Legal System in Action*, (Great Britain :Oxford University Press, 1999), p. 129.

<sup>43</sup> กิตติพงษ์ กิตติยารักษ์, *กระบวนการยุติธรรมไทย, เฟิ่งอ้วง*.

<sup>44</sup> นักกฎหมายของไทยบางท่านเรียกตำแหน่งนี้ว่า อธิบดีกรมอัยการ, อมร จันทรมนุรณ, *อำนาจสืบสวน สอบสวน ฟ้องร้อง ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย, เฟิ่งอ้วง*, น. 634.

<sup>45</sup> Controlling Criminal Prosecutions : The Attorney General The Crown Prosecutor Working, p.62. Law Reform Commission of Canada.

ราชการหรือคดีที่เกี่ยวกับความปลอดภัยแห่งชาติ ความผิดต่างๆ เหล่านี้ DPP มีอำนาจพิจารณาพยานหลักฐานเพื่อดำเนินการเป็น โจทก์ฟ้องคดีเองหรือว่าจ้างทนายความ (Barrister at Law) เป็นผู้ฟ้องคดี<sup>46</sup> ในการดำเนินการนี้ DPP มีสำนักงานคือ Direction of Public Prosecutions โดย DPP จะมีผู้ช่วยเหลือในการดำเนินคดีอาญาในเขตพื้นที่ของพนักงานอัยการแต่ละคน

แม้ว่าประเทศอังกฤษจะมี DPP ซึ่งมีอำนาจหน้าที่มากมายในการดำเนินคดีอาญาของรัฐแล้วแต่อังกฤษก็ยังมีอัยการสูงสุด (Attorney General) ซึ่งถือเป็นผู้แทน หรือผู้รับผิดชอบสูงสุดในการดำเนินคดีอาญาของรัฐด้วย

ในประเทศอังกฤษ อัยการสูงสุดได้รับการแต่งตั้งจากพระราชินีตามคำแนะนำของนายกรัฐมนตรี โดยถือเป็นตำแหน่งทางการเมืองแต่มีภารกิจที่ต้องรับผิดชอบต่อรัฐสภาและหน่วยงานของรัฐเสมือนเป็นสมาชิกคนหนึ่งของคณะรัฐมนตรี (ไม่ใช่รัฐมนตรี) เป็นผู้ที่ทำหน้าที่ในฐานะตัวแทนของรัฐบาลในการดำเนินการใดๆ ที่เกี่ยวกับกฎหมาย รวมทั้งให้คำแนะนำกับกระทรวง ทบวง กรม ในปัญหาข้อกฎหมาย

สำหรับการดำเนินคดีอาญา อัยการสูงสุดจะมีอำนาจหน้าที่กว้างขวางมาก แต่พอจะกล่าวโดยสรุปได้ดังนี้

(ก) เป็นโจทก์หรือเป็นผู้รับผิดชอบสูงสุดในการฟ้องร้องคดีอาญาแทนรัฐบาลในศาล ซึ่งมีหน้าที่ให้คำแนะนำรัฐบาลในปัญหาด้านการดำเนินคดีอาญาที่สำคัญ<sup>47</sup>

(ข) เป็นผู้ดูแลกำกับหรือควบคุมการฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาที่กระทำโดย DPP หรือทนายความ (Barrister at Law) และในกรณี que se เห็นว่าการดำเนินคดีต่อไปจะกระทบต่อนโยบายสาธารณะหรือมีความไม่เหมาะสม ก็มีเอกสิทธิ์ด้วยการยื่นคำร้องต่อศาลที่เรียกว่า Nolle Prosequi ซึ่งจะมีผลให้ศาลยกฟ้อง

(ค) มีอำนาจตามที่กฎหมายบางฉบับกำหนดให้การฟ้องคดีอาญาบางชนิด เช่น คดีเปิดเผยความลับของทางราชการ (Prosecutions under the Official Secrets Act) ต้องได้รับอนุญาตจากอัยการสูงสุดก่อน โดยปกติแล้วอำนาจในการดำเนินคดีอาญาต่างๆ เหล่านี้ อัยการสูงสุดแทบ

<sup>46</sup> คณิต ฅ นคร, “วิธีพิจารณาความอาญาของไทย : หลักกฎหมายกับทางปฏิบัติที่ไม่ตรงกัน,” *วารสารนิติศาสตร์*, ปีที่ 15, น. 1-2 (2538).

<sup>47</sup> ระบบอัยการต่างประเทศ, พิมพ์แจกในงานพระกรุณาพระราชทานกรมอัยการ ณ วัดบูรณศิริมาตยาราม เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร, วันพุธที่ 16 พฤศจิกายน 2520, น. 59.

ไม่ได้ใช้เลย<sup>48</sup> ทั้งนี้เนื่องจากมี DPP ซึ่งเป็นข้าราชการในบังคับบัญชาหรือภายใต้การควบคุมของ อัยการสูงสุดเป็นผู้ดำเนินการอยู่แล้ว โดยทั่วไปอัยการสูงสุดจะไม่เข้าแทรกแซงการทำงานของ DPP โดย Sir Michael Havers อดีตอัยการสูงสุดของประเทศอังกฤษ ได้อธิบายเรื่องนี้ไว้<sup>49</sup>

โดยเมื่อพิจารณาถึงอำนาจหน้าที่ของ DPP และอัยการสูงสุดแล้ว อาจกล่าวได้ว่า ในประเทศอังกฤษ ผู้มีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบสูงสุดในการดำเนินคดีอาญาของรัฐ คือ อัยการสูงสุด ส่วน DPP นั้น หากจะเปรียบเทียบกับประเทศไทยแล้ว ก็อาจมีความคล้ายคลึงกับ อำนาจหน้าที่ของอธิบดีอัยการฝ่ายคดีอาญา แต่ DPP จะมีอำนาจทางคดีอาญากว้างกว่าอธิบดีอัยการ ฝ่ายคดีอาญาของไทยมาก

### 3.3.2 อำนาจหน้าที่ในการสอบสวนดำเนินคดีความผิดที่มีจุดเกาะเกี่ยวกับสหราชอาณาจักร

กรณีของการกระทำความผิดที่ความผิดนั้นมีจุดเกาะเกี่ยวระหว่างประเทศระหว่าง อังกฤษและเวลส์ หรือในประเทศอื่นๆ ซึ่งรวมถึงประเทศที่ไม่ได้อยู่ในสหภาพยุโรปด้วย และความผิดดังกล่าวนี้อาจอยู่ในเขตอำนาจของศาลได้หลายประเทศด้วยกัน ศาลในอังกฤษจะมีอำนาจ ในการพิจารณาคดีดังกล่าวได้ หากปรากฏว่าความผิดนั้นมีจุดเกาะเกี่ยวกับราชอาณาจักรของตน เว้นแต่จะปรากฏว่ามีเหตุผลอันสมควรหรือมีความจำเป็นที่ศาลในประเทศอื่นสมควรที่จะเป็นศาลที่ ชำระคดีดังกล่าวแทน<sup>50</sup>

กรณีที่มีศาลที่มีเขตอำนาจในการพิจารณาความผิดที่มีจุดเกาะเกี่ยวระหว่างประเทศอยู่ หลายประเทศด้วยกันนั้น พนักงานอัยการของ CPS จะพิจารณาถึงปัจจัยต่างๆว่าความผิดดังกล่าว

<sup>48</sup> Sandford H.Kadish, "Prosecutor : Comparative Aspect," p. 1298 .

<sup>49</sup> “ในความผิดรับชอบของผมต่อหน้าที่ DPP นั้น ไม่ได้ต้องการให้ผมเข้าควบคุมการบริหารงานวันต่อ วัน และผมไม่จำเป็นต้องพิจารณาในทุกเรื่องที่ DPP ตัดสินใจ เฉพาะอย่างยิ่ง การตัดสินใจของ DPP หลายครั้งไม่ได้ อ้างถึงผม แต่กระนั้นผมก็ยังต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของเขาในแง่ที่ว่า ผมจะต้องตอบคำถามในสภาว่า เขาทำ อะไรบ้าง การควบคุมดูแลในที่นี้ น่าจะหมายถึง DPP ต้องดำเนินคดีอาญาไปในแนวนโยบายโดยรวม ถึงผมเป็นผู้ รับผิดชอบ”.

(My responsibility for superintendence of the duties of the Director does not require me to exercise a day -today control and specific approval of every decision he takes. The Director makes many decisions in the course of his duties which he does not refer to me but nevertheless I am still responsible for his actions in the sense that I am answerable in the House for what he does. Superintendence Means that I must have regard to the overall prosecution policy which he pursues.)

<sup>50</sup> R v Smith (Wallace Duncan) (No.4) [2004]

สมควรที่จะดำเนินคดีที่ศาลของประเทศใด<sup>51</sup> ซึ่งหลักเกณฑ์ในการพิจารณาดังกล่าวถูกกำหนดไว้ในข้อ 4 แห่ง The Director's Guidance ดังนี้

1) สามารถที่จะติดตามการดำเนินการสืบสวนสอบสวนให้มีประสิทธิภาพสูงสุดได้ที่ไหน อย่างไร

2) ควรที่จะเริ่มต้นดำเนินคดีหรือยุติการดำเนินคดีที่ไหน อย่างไร

3) ควรที่จะดำเนินคดีในเขตอำนาจศาลที่แตกต่างกันในระหว่างหลายประเทศหรือไม่ โดยพนักงานอัยการของ CPS นั้น จะใช้หลักในการพิจารณาว่าความผิดที่อยู่ในเขตอำนาจดำเนินคดีในหลายประเทศนั้น สมควรที่จะดำเนินคดีในศาลของประเทศใด ดังนี้

1) เมื่อได้มีการแจ้งข้อหาและได้พิจารณาถึงความร้ายแรงและขอบเขตของการกระทำ ความผิดแล้ว การฟ้องร้องดำเนินคดีควรถูกดำเนินการในเขตอำนาจศาลซึ่งอาชญากรรมส่วนใหญ่ได้เกิดขึ้น

2) ภูมิลำเนาของพยาน ความสามารถในการให้ปากคำในเขตอำนาจศาลอื่นและความเหมาะสมที่จะได้รับการคุ้มครองสิทธิของพยาน

3) ภูมิลำเนาของผู้ต้องหาและความสัมพันธ์ของจำเลยกับสหราชอาณาจักร

4) ภูมิลำเนาของจำเลยร่วม และ/หรือผู้ต้องสงสัยอื่น ๆ และ

5) ความพร้อมในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนและ โอกาสที่จะดำเนินการดังกล่าวสำเร็จ<sup>52</sup>

นอกจากความผิดที่มีจุดเกาะเกี่ยวระหว่างประเทศหลายประเทศที่อยู่ในความผิดรับชอบในการดำเนินการของ CPS แล้วนั้น หากปรากฏว่าความผิดดังกล่าวเป็นอาชญากรรมระหว่างประเทศที่เป็นภัยคุกคามอย่างร้ายแรงต่อความมั่นคงหรือเศรษฐกิจของสหราชอาณาจักร ความผิดดังกล่าวก็อยู่ในอำนาจหน้าที่ดำเนินคดีของ CPS International Justice and Organised Crime Division (IJOCD) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่รับผิดชอบในความผิดที่มีจุดเกาะเกี่ยวระหว่างประเทศในสหราชอาณาจักร<sup>53</sup>

<sup>51</sup> <https://www.cps.gov.uk/publication/directors-guidance-handling-cases-where-jurisdiction-prosecute-shared-prosecuting>

<sup>52</sup> <https://www.cps.gov.uk/publication/directors-guidance-handling-cases-where-jurisdiction-prosecute-shared-prosecuting>

<sup>53</sup> The Inspection of CPS International Justice and Organised Crime Division , An inspection of governance, leadership, resilience and stakeholder relationships January 2019 No 29.

ในกรณีของความผิดนอกราชอาณาจักรซึ่งเป็นอาชญากรรมร้ายแรงนั้น กระบวนการในชั้นสอบสวน ได้มีการจัดตั้งสำนักงานอาชญากรรมแห่งชาติ (National Crime Agency (NCA))<sup>54</sup> โดยเป็นหน่วยงานมีหน้าที่ในการดำเนินการสอบสวนในความผิดที่อาจมีผลกระทบต่อความมั่นคงหรือเศรษฐกิจของสหราชอาณาจักร ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมที่ร้ายแรงและติดตามอาชญากรที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงสูงสุดต่อสหราชอาณาจักร<sup>55</sup> ในความผิดดังต่อไปนี้

- การค้าทาสและการค้ามนุษย์
- การรักษาความปลอดภัยทางพรมแดน
- อาวุธผิดกฎหมาย
- อาชญากรรมทางไซเบอร์
- การฉ้อโกง
- ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด
- การฟอกเงิน
- การลักพาตัว
- การล้วงละเมิดและการแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากเด็ก
- การทุจริตและการติดสินบน (ทั้งการทุจริตภายในประเทศและการทุจริตระหว่างประเทศ)<sup>56</sup>

ในคดีความผิดร้ายแรงที่อาจจะกระทบต่อความมั่นคงหรือเศรษฐกิจที่กล่าวมาข้างต้นนี้ สำนักงานอาชญากรรมแห่งชาติ (NCA) ที่เปรียบเสมือนหน่วยงานของเจ้าพนักงานตำรวจจะเป็นผู้ดำเนินการสืบสวนสอบสวน โดยทำงานร่วมกับ CPS International Justice and Organised Crime Division (IJOCD) และสำหรับกรณีของความผิดเหล่านี้ที่อาจต้องมีการประสานความร่วมมือระหว่างประเทศในการขอส่งตัวผู้ร้ายข้ามแดนนั้น อัยการผู้เชี่ยวชาญของ CPS จะเป็นผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินการดังกล่าว<sup>57</sup>

<sup>54</sup> <https://www.cps.gov.uk/international-justice-and-organised-crime-division-ijocd>

<sup>55</sup> <https://www.nationalcrimeagency.gov.uk/what-we-do/how-we-work>

<sup>56</sup> <https://www.nationalcrimeagency.gov.uk/what-we-do/crime-threats>

<sup>57</sup> <https://www.cps.gov.uk/crime-info/international-and-organised-crime>

คดีความผิดร้ายแรงที่อาจกระทบต่อความมั่นคงหรือเศรษฐกิจหรือคดีที่มีความยุ่งยาก ซับซ้อนเหล่านี้ กฎหมายได้กำหนดให้จะต้องมีการรายงานให้ D.P.P ทราบ เช่นคดีเกี่ยวกับการทุจริตของพนักงาน ความผิดเกี่ยวกับการปลอมแปลงเงินตรา ซึ่งในการดำเนินการสอบสวน ความผิดดังกล่าว CPS จะส่งอัยการที่มีความเชี่ยวชาญในคดีประเภทต่างๆไปร่วมสอบสวน ให้คำแนะนำแก่ตำรวจตั้งแต่ชั้นเริ่มต้นคดี ดังนั้น แม้อัยการของอังกฤษ โดยปกติจะไม่มีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนคดีอาญาตามกฎหมายก็ตาม แต่ในคดีต่างๆเหล่านี้ อัยการอังกฤษก็ได้เข้าร่วมสอบสวนกับตำรวจตามความเป็นจริง<sup>58</sup> ทำให้การสอบสวนดำเนินคดีประสบความสำเร็จ เช่น คดีเกี่ยวกับการฉ้อ โกงธนาคาร (Bank of commerce and Credit international) หรือคดีเกี่ยวกับการก่อการร้าย (The Animal Liberation Front) เป็นต้น

---

<sup>58</sup> Anthony Roy Taylor, "A Provincial English Prosecutor," *View Organized Crime*, (1993), p. 159.

## บทที่ 4

### วิเคราะห์และเปรียบเทียบอำนาจในการดำเนินคดีของอัยการสูงสุด ในความผิดที่เกิดขึ้นนอกราชอาณาจักร

อำนาจในการดำเนินคดีของบุคคลผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญานั้น เป็นกระบวนการที่สำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เนื่องจากหากปรากฏว่าบุคคลผู้ทำการสอบสวนคดีอาญานั้น ไม่ใช่บุคคลผู้มีอำนาจในการสอบสวนเสียแล้ว ย่อมส่งผลให้พนักงานอัยการไม่มีอำนาจในการฟ้องคดี และศาลย่อมไม่มีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีดังกล่าว อันจักส่งผลให้ต้องพิพากษายกฟ้องปล่อยตัวจำเลยผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดให้พ้นจากข้อหาไป โดยที่ไม่ได้วินิจฉัยในเนื้อหาแห่งคดีเพื่อพิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ของบุคคลดังกล่าวแล้วนั้นเลยว่าเป็นผู้กระทำความผิดตามฟ้องหรือไม่ ซึ่งในกรณีอำนาจสอบสวนของอัยการสูงสุดนั้น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 20 ได้กำหนดให้อัยการสูงสุดมีอำนาจสอบสวนในคดีความผิดที่มีโทษตามกฎหมายไทยได้กระทำความผิดนอกราชอาณาจักรไว้ โดยความผิดที่กระทำความผิดนอกราชอาณาจักรนี้ได้เกิดปัญหาความไม่ชัดเจนแน่นอนขึ้นว่าเป็นกรณีของการกระทำความผิดนอกราชอาณาจักรที่ประมวลกฎหมายอาญาได้กำหนดไว้เท่านั้น หรือรวมถึงความผิดที่มีส่วนเกี่ยวพันทั้งในและนอกราชอาณาจักรแต่ประมวลกฎหมายอาญาบัญญัติให้ถือว่าความผิดนั้นได้กระทำในราชอาณาจักรด้วย

ดังนั้น ในบทนี้ ผู้เขียนจึงจะทำการวิเคราะห์ถึงลักษณะและพฤติการณ์ของความผิดที่ประมวลกฎหมายอาญาบัญญัติให้ถือว่าความผิดนั้นได้กระทำในราชอาณาจักรเพื่อที่จะวิเคราะห์ศึกษาเพื่อค้นหาถึงสถานที่เกิดเหตุหรือสถานที่ในการกระทำความผิด ตลอดจนปัญหาในเรื่องการตีความเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของอัยการสูงสุดในการสอบสวนดำเนินคดีที่กฎหมายถือว่ากระทำในราชอาณาจักร ตลอดจนศึกษาหาแนวทางเพื่อที่จะทำการแก้ไขในปัญหาดังกล่าวเพื่อให้อัยการสูงสุดแต่ผู้เดียวที่สมควรที่จะเป็นผู้รับผิดชอบในการสอบสวนดำเนินคดีในประเภทคดีที่กล่าวมา

ข้างต้น โดยจะพิจารณาทั้งในแง่ของเหตุผลความจำเป็น และพิจารณาเปรียบเทียบกับต่างประเทศ ดังที่จะได้กล่าวต่อไป ดังนี้

#### 4.1 วิเคราะห์ลักษณะและพฤติการณ์ของความผิดที่ถือว่าความผิดนั้นได้กระทำในราชอาณาจักรกับความผิดซึ่งมีโทษตามกฎหมายไทยได้กระทำลงนอกราชอาณาจักร

ในการพิจารณาถึงอำนาจสอบสวนของอัยการสูงสุดในความผิดซึ่งมีโทษตามกฎหมายไทยได้กระทำลงนอกราชอาณาจักรตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 20 นั้น กรณีมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องวิเคราะห์ศึกษาให้ได้เสียก่อนว่า ความผิดที่ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 4 วรรคสอง , มาตรา 5 และมาตรา 6 บัญญัติให้ถือว่าความผิดนั้นได้กระทำในราชอาณาจักรนั้น ตามลักษณะและพฤติการณ์ในการกระทำความผิดดังกล่าว ได้กระทำลงนอกราชอาณาจักรตามนัยที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 20 ได้บัญญัติไว้หรือไม่ หรือลักษณะและพฤติการณ์ในการกระทำความผิดดังกล่าวได้เกิดขึ้นในราชอาณาจักรไทยด้วย เพื่อที่จะค้นหาถึง “สถานที่เกิดเหตุ” หรือสถานที่ในการกระทำความผิด เพื่อที่รัฐจะอ้างอำนาจในการลงโทษผู้กระทำความผิด

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า ดินแดนอันเป็นอาณาเขตของรัฐนั้น หมายถึง วงเขตดินแดน ซึ่งก็คือพื้นที่ที่ฝูงชนชาติหนึ่งๆ ซึ่งอยู่ภายใต้อธิปไตยเดียวกันได้เข้าครอบครองอยู่ และพื้นที่ดังกล่าวนี้ได้แยกต่างหากจากประเทศใกล้เคียง โดยมีเส้นขีดคั่นซึ่งเรียกว่า “เขตแดน” (Boundary)<sup>1</sup> และเขตแดนทางทะเล ซึ่งกำหนดเขตแดนจากเส้นฐานปกติ (Normal Baseline) และเส้นฐานตรง (Straight Baseline)<sup>2</sup> ซึ่งคือพื้นที่ท้องทะเลที่ติดกับดินแดนของรัฐห่างออกไปจากชายฝั่ง 12 ไมล์ทะเล และรวมถึงพื้นที่อากาศที่อยู่เหนือวงเขตดินแดน และเขตแดนทางทะเลนั้นด้วย

ซึ่งในกรณีตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 4 วรรคแรกที่บัญญัติว่า “ผู้ใดกระทำความผิดในราชอาณาจักร ต้องรับโทษตามกฎหมาย” นั้น ตามลักษณะและพฤติการณ์ในการกระทำความผิดดังกล่าวเกิดขึ้นในราชอาณาจักรไทยทั้งสิ้น ซึ่งถือเป็นความผิดในราชอาณาจักรไทยโดยแท้จริงตามหลักดินแดนที่รัฐสามารถใช้กฎหมายอาญาบังคับกับบุคคลที่กระทำความผิดดังกล่าวได้ตามหลักดินแดน

<sup>1</sup> สุมานิต มั่นสุข, กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีอาญา, เพ็ญอ้อาง.

<sup>2</sup> จุมพต สายสุนทร, ทหารเรือกับอำนาจสอบสวนการกระทำความผิดอาญาที่เกิดขึ้นทางทะเล, เพ็ญอ้อาง.



ส่วนในกรณีตามประมวลกฎหมายมาตรา 7 ที่บัญญัติว่า “ผู้ใดกระทำความผิดดังระบุไว้ต่อไปนี้นอกราชอาณาจักร จะต้องรับโทษในราชอาณาจักร คือ

(1) ความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 107 ถึงมาตรา 129

(1/1) ความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 135/1 มาตรา 135/2 มาตรา 135/3 และมาตรา 135/4

(2) ความผิดเกี่ยวกับการปลอมและการแปลง ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 240 ถึงมาตรา 249 มาตรา 254 มาตรา 256 มาตรา 257 และมาตรา 266 (3) และ(4)

(2 ทวิ) ความผิดเกี่ยวกับเพศตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 282 และมาตรา 283

(3) ความผิดฐานชิงทรัพย์ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 339 และความผิดฐานปล้นทรัพย์ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 340 ซึ่งได้กระทำในทะเลหลวง”

ตามบทบัญญัติดังกล่าว เป็นการที่รัฐมีอำนาจที่จะลงโทษการกระทำที่กระทบถึงผลประโยชน์ร่วมกันของรัฐได้ทุกกรณี โดยไม่คำนึงถึงสัญชาติของบุคคลและสถานที่ที่กระทำ ความผิด<sup>3</sup> ซึ่งเป็นไปตามหลักอำนาจลงโทษสากล

ส่วนในกรณีตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 8 ที่บัญญัติว่า “ผู้ใดกระทำความผิดนอกราชอาณาจักร และ

(ก) ผู้กระทำความผิดนั้นเป็นคนไทย และรัฐบาลแห่งประเทศที่ความผิดได้เกิดขึ้น หรือผู้เสียหายได้ร้องขอให้ลงโทษ หรือ

(ข) ผู้กระทำความผิดนั้นเป็นคนต่างด้าว และรัฐบาลไทย หรือคนไทยเป็นผู้เสียหายและผู้เสียหายได้ร้องขอให้ลงโทษ

ถ้าความผิดนั้นเป็นความผิดดังระบุไว้ต่อไปนี้จะต้องรับโทษภายในราชอาณาจักร คือ

(1) ความผิดเกี่ยวกับการก่อให้เกิดอันตรายต่อประชาชน ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 217 มาตรา 218 มาตรา 221 ถึงมาตรา 223 ทั้งนี้ เว้นแต่กรณีเกี่ยวกับมาตรา 220 วรรคแรก และมาตรา 224 มาตรา 226 มาตรา 228 ถึงมาตรา 232 มาตรา 237 และมาตรา 233 ถึงมาตรา 236 ทั้งนี้ เฉพาะเมื่อเป็นกรณีต้องระวางโทษตามมาตรา 238

(2) ความผิดเกี่ยวกับเอกสาร ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 264 มาตรา 265 มาตรา 266(1) และ (2) มาตรา 268 ทั้งนี้ เว้นแต่กรณีเกี่ยวกับมาตรา 267 และมาตรา 269

<sup>3</sup> คณิศ ฌ นคร, กฎหมายอาญา ภาคทั่วไป, เพิ่งอ้าง.

(2/1) ความผิดเกี่ยวกับบัตรอิเล็กทรอนิกส์ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 269/1 ถึงมาตรา 269/7

(2/2) ความผิดเกี่ยวกับหนังสือเดินทางตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 269/8 ถึงมาตรา 269/15

(3) ความผิดเกี่ยวกับเพศ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 276 มาตรา 280 และมาตรา 285 ทั้งนี้ เฉพาะที่เกี่ยวกับมาตรา 276

(4) ความผิดต่อชีวิตตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 288 ถึงมาตรา 290

(5) ความผิดต่อร่างกาย ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 295 ถึงมาตรา 298

(6) ความผิดฐานทอดทิ้งเด็ก คนป่วยเจ็บหรือคนชรา ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 306 ถึงมาตรา 308

(7) ความผิดต่อเสรีภาพ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 309 มาตรา 310 มาตรา 312 ถึงมาตรา 315 และมาตรา 317 ถึงมาตรา 320

(8) ความผิดฐานลักทรัพย์และวิ่งราวทรัพย์ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 334 ถึงมาตรา 336

(9) ความผิดฐานกรรโชก รีดเอาทรัพย์ ชิงทรัพย์ และปล้นทรัพย์ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 337 ถึงมาตรา 340

(10) ความผิดฐานฉ้อโกง ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 341 ถึงมาตรา 344 มาตรา 346 และมาตรา 347

(11) ความผิดฐานยักยอก ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 352 ถึงมาตรา 354

(12) ความผิดฐานรับของโจร ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 357

(13) ความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 358 ถึงมาตรา 360”

กรณีตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 9 ที่บัญญัติว่า “เจ้าพนักงานของรัฐบาลไทย กระทำความผิดตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 147 ถึงมาตรา 166 และมาตรา 200 ถึงมาตรา 205 นอกราชอาณาจักร จะต้องรับโทษในราชอาณาจักร”

โดยบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 8 และ 9 นี้ เป็นแนวคิดของกฎหมายระหว่างประเทศที่รัฐจะต้องผูกพันและปกป้องผู้ถือสัญชาติของตน และการกระทำของบุคคลสัญชาติของรัฐเป็นการกระทำที่จะต้องรับโทษตามกฎหมายอาญาของรัฐนั้น แม้จะได้กระทำลงใน

ดินแดนของรัฐต่างประเทศ<sup>4</sup> ซึ่งเป็นไปตามหลักบุคคลที่รัฐเจ้าของสัญชาติมีอำนาจลงโทษแก่บุคคลนั้นได้

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ในกรณีของความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 7 มาตรา 8 และ มาตรา 9 นั้น เป็นกรณีที่ลักษณะและพฤติการณ์ในการกระทำความผิดทั้งหมดได้เกิดขึ้นนอกราชอาณาจักร แต่เป็นความผิดที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ หรือมีจุดเกาะเกี่ยวด้านสัญชาติของบุคคล อันมีผลทำให้รัฐสามารถใช้กฎหมายอาญาบังคับแก่บุคคลผู้กระทำความผิดดังกล่าวได้ ซึ่งถือได้ว่าความผิดเหล่านี้ เป็น “ความผิดนอกราชอาณาจักร โดยแท้จริง”

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นถึงกรณีของความผิดที่เป็นความผิดในราชอาณาจักร โดยแท้จริง ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 4 วรรคแรก และความผิดนอกราชอาณาจักร โดยแท้จริง ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 7 มาตรา 8 และมาตรา 9 โดยต่อไปผู้เขียนจะศึกษาวิเคราะห์ถึงลักษณะและพฤติการณ์ในการกระทำความผิดที่ประมวลกฎหมายอาญาบัญญัติให้ถือว่ากระทำในราชอาณาจักร ซึ่งถือเป็นการขยายหลักดินแดนในการใช้กฎหมายอาญาบังคับแก่บุคคลในการกระทำความผิดนั้นๆ เสมือนหนึ่งว่าเป็นการกระทำความผิดในราชอาณาจักร ดังที่ปรากฏอยู่ในมาตรา 4 วรรคสอง มาตรา 5 และมาตรา 6 ว่าความผิดเหล่านี้ ตามข้อเท็จจริงตามพฤติการณ์แห่งการกระทำความผิดและตามทฤษฎีที่เกี่ยวข้องแล้ว จะถือว่าเป็นความผิดที่ได้กระทำลงในราชอาณาจักรหรือนอกราชอาณาจักร เพื่อค้นหาถึงสถานที่เกิดเหตุที่แท้จริงต่อไป ดังจะกล่าวต่อไปนี้

#### 4.1.1 ลักษณะและพฤติการณ์ในการกระทำความผิด กรณีตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 4 วรรคสอง

ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 4 วรรคสอง บัญญัติว่า “การกระทำความผิดในเรื่องไทยหรืออากาศยานไทย ไม่ว่าจะอยู่ ณ ที่ใด ให้ถือว่าเป็นความผิดในราชอาณาจักร”

คำว่า “เรื่องไทย” ที่ปรากฏในมาตราดังกล่าวนี้ หมายถึง เรื่องตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติเรื่องไทย พ.ศ. 2481 มาตรา 4 มาตรา 8 และมาตรา 9

ส่วนคำว่า อากาศยานไทยนั้น หมายถึง อากาศยานตามพระราชบัญญัติการเดินอากาศ พ.ศ. 2499 มาตรา 30 และมาตรา 31

กรณีตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 4 วรรคสองนี้ เป็นการกระทำความผิดอาญาในเรื่องไทยหรืออากาศยานไทย ไม่ว่าจะอยู่ ณ ที่ใด ซึ่งคำว่า “ไม่ว่าจะอยู่ ณ ที่ใด” นี้ หมายถึงสถานที่ใดก็ได้ที่มีไซภายในราชอาณาจักรไทย และหากการกระทำความผิดทั้งหมดหรือส่วนหนึ่งส่วนใดมิได้

<sup>4</sup> คณิศ ณ นคร, กฎหมายอาญา ภาคทั่วไป, เพิ่งอ้าง.

เกิดขึ้นในเรือไทยหรืออากาศยานไทยเลย หากแต่ผลเท่านั้น ที่เกิดขึ้นในเรือไทยหรืออากาศยานไทย ก็จะใช้มาตรา 4 วรรคสองมาใช้บังคับไม่ได้ เพราะมิได้มีบทบัญญัติรวมถึงกรณีดังกล่าว เช่น คนญี่ปุ่น ผสมยาพิษให้แก่คนเกาหลีคนที่ห้องพักผู้โดยสารของสนามบินกรุงโตเกียว โดยทราบดีว่า ยาพิษจะออกฤทธิ์เมื่อคนเกาหลีอยู่ในอากาศยานไทย หากคนเกาหลีคนนั้นที่ห้องผู้โดยสารสนามบินกรุงโตเกียวจนหมด แล้วจึงเดินขึ้นมาที่อากาศยานไทยที่จอดอยู่ ซึ่งต่อมายาพิษออกฤทธิ์ และคนเกาหลีตายในอากาศยานไทยขณะเล่นอยู่นานฟ้าฮ่องกง เช่นนี้ กรณีย่อมไม่เข้ามาตรา 4 วรรคสอง และหากคนญี่ปุ่นเข้ามาในประเทศไทย ก็จะลงโทษฐานฆ่าคนตายตามประมวลกฎหมายอาญาของไทยไม่ได้ การที่คนเกาหลีตายในอากาศยานไทย เป็นแต่เพียง “ผลแห่งการกระทำความผิด” เท่านั้น<sup>5</sup>

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า การกระทำความผิดในเรือไทยหรืออากาศยานไทยนั้น จะต้องเป็น กรณีที่ลักษณะและพฤติการณ์ในการกระทำความผิดได้กระทำขึ้นขึ้นบนเรือไทยหรืออากาศยานไทยนั้น กรณีตัวอย่างเช่น นายไมเคิลและนายปีเตอร์ เป็นบุคคลสัญชาติอังกฤษ ขณะที่บุคคลทั้งสองได้โดยสารสายการบินไทยเพื่อมาเที่ยวประเทศไทย โดยในขณะที่อากาศยานไทยได้เล่นอยู่นานฟ้าของประเทศไทยนั้น นายไมเคิลได้ใช้อาวุธปืนที่ตนแอบลักลอบนำติดมาด้วยว่าจะยิงไปยังศีรษะของนายปีเตอร์ หากว่านายปีเตอร์ไม่ยอมส่งมอบแหวนเพชรที่สวมใส่อยู่ให้แก่ตน แต่นายปีเตอร์ไม่ยินยอมและขัดขืนต่อสู้ นายไมเคิลจึงใช้อาวุธปืนดังกล่าวยิงไปที่บริเวณแขนของ นายปีเตอร์จนเป็นเหตุให้นายปีเตอร์ได้รับอันตรายแก่กาย จากนั้นจึงได้ถอดเอาแหวนเพชรที่นายไมเคิลสวมใส่อยู่มาเป็นของตน นอกจากนั้น นายไมเคิลยังได้ใช้อาวุธปืนดังกล่าวยิงให้บุคคลที่อยู่บนอากาศยานไทยลำดังกล่าวนั้นอยู่ในความสงบ และห้ามกระทำการใดๆ ทั้งสิ้นจนกว่าอากาศยานลำดังกล่าวจะเล่นเข้าสู่เหนือ่านฟ้าของประเทศไทย เช่นนี้ จะเห็นได้ว่าความผิดฐานชิงทรัพย์จึงเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายแก่กาย ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 339 และความผิดฐานข่มขืนใจผู้อื่นให้กระทำการใดหรือไม่กระทำการใด อันเป็นความผิดต่อเสรีภาพตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 309 นั้น การกระทำความผิดได้กระทำขึ้นบนอากาศยานไทย และขณะเกิดเหตุนั้น อากาศยานไทยดังกล่าวได้เล่นอยู่นานฟ้าของประเทศไทยอันอยู่นอกราชอาณาจักรไทย กรณีจึงเป็นการกระทำความผิดในอากาศยานไทยและถือว่านายไมเคิลได้กระทำความผิดฐานชิงทรัพย์และความผิดต่อเสรีภาพในราชอาณาจักรไทย

<sup>5</sup> ดู ข้อสอบพร้อมธงคำตอบในการคัดเลือกเพื่อบรรจุเป็นข้าราชการอัยการ ในตำแหน่งอัยการผู้ช่วย พ.ศ. 2547 วิชา กฎหมายอาญา ข้อ 4 สอบวันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2548

#### 4.1.1.1 สถานที่เกิดเหตุ

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วว่า การกระทำความผิดในเรือไทยหรืออากาศยานไทยตามมาตรา 4 วรรคสองนั้น จะต้องเป็นกรณีที่การกระทำความผิดได้กระทำขึ้นบนเรือไทยหรืออากาศยานไทยเท่านั้น และเรือไทยหรืออากาศยานไทยดังกล่าวจะต้องแล่นหรือจอดอยู่นอกราชอาณาจักรไทยด้วย เช่นนี้ตามพฤติการณ์ในการกระทำความผิดตามความเป็นจริงแล้ว การกระทำความผิดดังกล่าวจึงเป็นความผิดที่ได้กระทำลงนอกราชอาณาจักรไทย ดังนั้น กรณีจึงจำต้องวิเคราะห์เพียงอย่างเดียวว่า เรือไทยหรืออากาศยานไทยนั้น ถือเป็นดินแดนอันเป็นราชอาณาจักรไทยด้วยหรือไม่

กรณีนี้เมื่อพิจารณาตามหลักดินแดนแล้ว เรือไทยหรืออากาศยานไทยนั้น มิใช่พื้นที่ของประเทศไทยทั้งตามวงเขตดินแดนหรือตามเขตแดนทางทะเล และท่านอาจารย์จิติ ดิงศภัทย์ ได้ให้ข้อคิดเห็นในกรณีของความผิดตามมาตรา 4 วรรคสองนี้ไว้ว่า “มาตรา 4 วรรคสอง หมายความว่าเฉพาะการกระทำในเรือไทยหรืออากาศยานไทย ไม่หมายความว่าความเลยไปถึงผลที่เกิดในเรือไทยหรืออากาศยานไทยด้วย มิใช่ว่า “เรือหรืออากาศยานไทยถือเป็นราชอาณาจักรไทย”<sup>6</sup>

แต่อย่างไรก็ตาม ในอังกฤษนั้น ในคดีที่เกิดขึ้นบนเรือสัญชาติอังกฤษหรือซักรงอังกฤษฐานะของเรือเปรียบเสมือน “ส่วนหนึ่งของดินแดนอังกฤษ” ดังนั้นไม่ว่าเรือจะแล่นไปอยู่ ณ ที่ใด ก็ย่อมอยู่ภายใต้เขตอำนาจการดำเนินคดีของอังกฤษ (A British ship is for the purpose of this question , like a floating island; and, when a crime is committed on board a British, it is within the jurisdiction of the Admiralty Court, and therefore of the Central Criminal Court)<sup>7</sup>

ดังนั้น กรณีนี้ ผู้เขียนเห็นว่า หากพิจารณาถึงสถานะของเรือไทยหรืออากาศยานไทยตามหลักดินแดนแล้ว เรือไทยหรืออากาศยานไทยดังกล่าว ย่อมมิใช่ดินแดนของราชอาณาจักรไทย หากแต่เป็นเพียงการขยายอำนาจลงโทษของรัฐตามหลักดินแดนเท่านั้น แต่ไม่ได้ส่งผลให้เรือไทยหรืออากาศยานไทยกลับกลายมามีสถานะเป็นดินแดนของราชอาณาจักรไทยด้วย

แต่อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาตามกฎหมายอังกฤษแล้ว แม้ถึงว่าในอังกฤษนั้นจะถือว่าเรือของสัญชาติอังกฤษหรือที่ซักรงชาติอังกฤษนั้น เปรียบเสมือนหนึ่งเป็นดินแดนส่วนหนึ่งของอังกฤษก็ตาม แต่หากพิจารณาต่อไปถึงถ้อยคำที่ได้บัญญัติไว้แล้วจะพบว่า กฎหมายอังกฤษนั้นใช้ถ้อยคำในลักษณะของการเปรียบเทียบว่าเป็นดินแดนของรัฐอังกฤษเพื่อที่รัฐอังกฤษจะอ้างอำนาจ

<sup>6</sup> จิติ ดิงศภัทย์, กฎหมายอาญาภาค 1, พิมพ์ครั้งที่ 8 (กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2529), น. 105. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 22 ก.

<sup>7</sup> 1868 . Great Britain, Court of Criminal Appeal, 11 Cox’s Criminal Cases, p.198.

ในการใช้กฎหมายอาญาบังคับแก่การกระทำความผิดบนเรือเท่านั้น แต่ตามข้อเท็จจริงแล้ว การกระทำความผิดดังกล่าวก็ถือว่าได้กระทำลงนอกราชอาณาจักรอยู่นั่นเอง ซึ่งกรณีนี้ผู้เขียนเห็นว่า ลักษณะกฎหมายดังกล่าวมีความใกล้เคียงกับบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายอาญามาตรา 4 วรรคสองของประเทศไทย ที่การกระทำความผิดในเรือไทยหรือ อากาศยานไทยนั้น กฎหมายถือว่าได้กระทำในราชอาณาจักร ทั้งที่โดยความเป็นจริงแล้ว การกระทำดังกล่าวได้กระทำลงนอกราชอาณาจักร และทั้งนี้ หากจะแปลความในทางตรงกันข้ามว่าเรือไทยหรืออากาศยานไทยถือเป็นดินแดนของรัฐไทย อันถือเป็นราชอาณาจักรไทยด้วย เช่นนั้น หากมีบุคคลใดกระทำความผิดนอกราชอาณาจักร โดยประสงค์ให้ผลแห่งการกระทำนั้นเกิดขึ้นในเรือไทยหรืออากาศยานไทยที่จอดอยู่นอกราชอาณาจักร กรณีก็ต้องด้วยประมวลกฎหมายอาญามาตรา 5 วรรคแรก เพราะถือว่าผลแห่งการกระทำเกิดขึ้นในราชอาณาจักร ซึ่งก็คงจะดูไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์แห่งกฎหมายเท่าใดนัก

ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า ความผิดที่ได้กระทำในเรือไทยหรืออากาศยานไทยตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 4 วรรคสองนี้ หากพิจารณาตามความเป็นจริงแล้ว สถานที่เกิดเหตุในการกระทำความผิดคือ สถานที่อันอยู่นอกราชอาณาจักรไทย

#### 4.1.2 ลักษณะและพฤติการณ์ในการกระทำความผิด กรณีตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 5

ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 5 บัญญัติว่า “ความผิดใดที่การกระทำแม้แต่ส่วนหนึ่งส่วนใดได้กระทำในราชอาณาจักรก็ดี ผลแห่งการกระทำจะเกิดในราชอาณาจักรโดยผู้กระทำ ประสงค์ให้ผลนั้นเกิดในราชอาณาจักรหรือโดยลักษณะแห่งการกระทำ ผลที่เกิดขึ้นนั้นควรเกิดในราชอาณาจักร หรือย่อมเล็งเห็นได้ว่าผลนั้นจะเกิดขึ้นในราชอาณาจักรก็ดี ให้ถือว่าความผิดนั้นได้กระทำในราชอาณาจักร

ในกรณีเตรียมการ หรือพยายามกระทำการใดซึ่งกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด แม้การกระทำนั้นจะได้กระทำนอกราชอาณาจักร ถ้าหากการกระทำนั้นจะได้กระทำตลอดไปจนถึงขั้นความผิดสำเร็จ ผลจะเกิดขึ้นในราชอาณาจักร ให้ถือว่าการเตรียมการหรือพยายามกระทำความผิดนั้นได้กระทำในราชอาณาจักร”

การกระทำความผิดนั้น เริ่มตั้งแต่ลงมือกระทำ คือตั้งแต่พยายามกระทำความผิดตามมาตรา 80<sup>8</sup> จนถึงการกระทำนั้นเกิดผลอันเป็นจุดประสงค์ใกล้ขีด การกระทำในขั้นเตรียมไม่ถึงเป็นส่วนหนึ่งของการกระทำความผิดที่เตรียมจะกระทำนั้น แต่อาจเป็นความผิดในฐานนั้นหรือฐานอื่นในตัวเองอีกส่วนหนึ่ง ถ้าไม่ใช่ความผิดที่ต้องมีผลต่างหากที่เกิดขึ้นจากการกระทำ เช่น แจ่ง

<sup>8</sup> 1 Garraud no. 171 p.364 อ้างถึงใน จิตติ ดิงศกัทธิ์, กฎหมายอาญาภาค 1. เพิ่งอ้าง, น. 110.

ความเท็จ การกระทำก็ยุติลงเพียงผลที่เป็นจุดประสงค์ใกล้ชดนั้น และเกิดเป็นความผิดสำเร็จพร้อมกัน ในขณะที่แจ้งความเท็จต่อเจ้าพนักงาน ถ้าเป็นความผิดที่ต้องมีผลต่างหากจากการกระทำ เช่น ฆ่าคน แม้การกระทำจะยุติลง เช่น ทำร้ายสมประสงค์แล้วแต่ความผิดยังไม่ถึงขั้นสำเร็จจนกว่าจะเกิดผลสุดท้าย คือผู้ถูกทำร้ายตายลงครบองค์ประกอบตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ เหตุนี้ ถ้าส่วนหนึ่ง ส่วนใดของการกระทำตั้งแต่ลงมือจนถึงผลที่เป็นจุดประสงค์ใกล้ชดเกิดในราชอาณาจักร การกระทำความคิดนั้นก็ได้ชื่อว่ากระทำในราชอาณาจักร ส่วนผลสุดท้ายที่ทำให้เกิดผลสำเร็จครบองค์ประกอบต้องพิจารณากันอีกส่วนหนึ่ง การกระทำต่อจากนั้นไปแม้จะเกี่ยวกับความคิดนั้น ก็ไม่ใช่ส่วนของความผิด เช่น ลักทรัพย์สำเร็จแล้วนอกราชอาณาจักร แล้วพาทรัพย์ที่ลักเข้ามาในราชอาณาจักร ไม่ถือว่าการที่พาทรัพย์เข้ามาในราชอาณาจักรนั้น เป็นการกระทำส่วนหนึ่งในความผิดฐานลักทรัพย์<sup>9</sup>

โดยในกรณีของการกระทำความคิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 5 บัญญัติให้ถือว่าได้กระทำความผิดในราชอาณาจักรนั้น สามารถจำแนกลักษณะและพฤติการณ์ในการกระทำความผิดได้ ดังนี้

1) กรณีการกระทำส่วนหนึ่งได้กระทำในราชอาณาจักรและอีกส่วนหนึ่งได้กระทำนอกราชอาณาจักร (มาตรา 5 วรรคแรก)

ในการกระทำความผิดตามมาตรา 5 วรรคแรกดังกล่าวนี้ เป็นกรณีที่พฤติการณ์ในการกระทำความผิดได้กระทำส่วนหนึ่งในราชอาณาจักรไทย และอีกส่วนหนึ่งได้กระทำนอกราชอาณาจักรไทย และที่ว่าการกระทำส่วนหนึ่งส่วนใดเกิดในราชอาณาจักรนี้ ไม่ได้หมายความว่าผู้กระทำความผิดจะต้องกระทำการนั้นด้วยตนเองเสมอไป แต่หมายความว่าผู้ใช้สิ่งใดเป็นเครื่องมือและการใช้คนซึ่งมิได้ร่วมกระทำความผิดด้วยเป็นเครื่องมือ<sup>10</sup>

กรณีตัวอย่างเช่น นายวิชัย บุคคลสัญชาติไทย ในขณะที่ยื่นอุทธรณ์ฝั่งแม่น้ำโขง จังหวัดมุกดาหาร ได้ใช้อาวุธปืนยิงมายังนายแสงพระจันทร์ บุคคลสัญชาติลาว ในขณะที่ยื่นอุทธรณ์ฝั่งแม่น้ำโขง ประเทศลาว ซึ่งนายแสงพระจันทร์ได้ถูกกระสุนปืนดังกล่าวที่นายวิชัยยิงมาจากประเทศไทย เข้าที่บริเวณศีรษะ จนเป็นเหตุให้นายแสงพระจันทร์ถึงแก่ความตาย ณ ประเทศลาว เช่นนี้ กรณีตามตัวอย่างดังกล่าวข้างต้น สถานที่ที่นายวิชัยกระทำการอันเป็นการฆ่านายแสงพระจันทร์นั้น คือ

<sup>9</sup> Clark & Marshall no. 520 p.735 อ้างถึงใน จิตติ ดิงศภัทย์, กฎหมายอาญาภาค 1, เพิ่งอ้าง, น. 111.

<sup>10</sup> Clark & Marshall nos. 518,525 pp. 731, 745 อ้างถึงใน จิตติ ดิงศภัทย์, กฎหมายอาญาภาค 1, เพิ่งอ้าง, น. 111.

จังหวัดมุกดาหาร ประเทศไทยส่วนสถานที่ที่ผลเกิดขึ้นตามประสงค์ของนายวิชัย กล่าวคือ 2 นาย แสงพระจันทร์ได้ถึงแก่ความตายนั้น คือประเทศลาว กรณีดังกล่าวจึงถือว่า นายวิชัยได้กระทำความผิดฐานฆ่าผู้อื่นตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 288 อันเป็นการกระทำความผิดที่การกระทำส่วนหนึ่งส่วนใดได้กระทำในราชอาณาจักร จึงถือว่าความผิดฐานฆ่าผู้อื่นนั้น ได้กระทำในราชอาณาจักรไทย ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 5 วรรคแรก

2) กรณีที่ผลแห่งการกระทำความผิดเกิดขึ้นในราชอาณาจักรไทย (มาตรา 5 วรรคแรก)<sup>11</sup>

ผลของการกระทำเกิดในราชอาณาจักรนั้น หมายความว่าผลที่ผู้กระทำประสงค์ให้เกิดในราชอาณาจักรประการหนึ่ง หรือเป็นผลที่ควรเกิดในราชอาณาจักรอีกประการหนึ่ง ผลที่ผู้กระทำประสงค์หรือย่อมสังเกตเห็นได้ในขณะที่กระทำว่าจะเกิดในราชอาณาจักรมิได้แต่ผลของการกระทำโดยเจตนา ถ้าเป็นความผิดประเภทที่การกระทำโดยประมาทหรือกระทำโดยไม่ต้องมีเจตนา หรือประมาทก็อยู่นอกเหนือผลนี้ ฉะนั้น จึงต้องบัญญัติให้รวมถึงผลที่ควรเกิดขึ้นในราชอาณาจักรด้วย ซึ่งให้พิจารณาตามลักษณะแห่งการกระทำตามปกติว่า จะเกิดผลนั้นขึ้นในราชอาณาจักรหรือไม่ ผู้กระทำจะประสงค์หรือสังเกตเห็นเช่นนั้นหรือไม่ ไม่สำคัญ คือผลอันมีลักษณะเดียวกับที่บัญญัติในมาตรา 63 ว่า ผลซึ่งตามธรรมดาย่อมเกิดขึ้นได้ ผลที่ควรเกิดในราชอาณาจักรในประการหลังนี้ ย่อมใช้ได้ในความผิดโดยประมาทหรือที่ไม่ต้องมีเจตนา หรือประมาทโดยเฉพาะ แต่ไม่รวมถึงความผิดที่กระทำโดยเจตนา เพราะเมื่อเป็นผลที่มิได้สังเกตเห็น แม้ควรจะเกิดก็จะนำมาวินิจฉัยเป็นโทษแก่ผู้กระทำไม่ได้ อย่างไรก็ตาม ผลที่เกิดตามที่สังเกตเห็นก็คงเป็นผลที่ควรเกิดตามที่สังเกตเห็นด้วยในตัว แม้ผลที่ควรเกิดขึ้นตามปกติอาจไม่ใช่ผลที่สังเกตเห็นว่าจะต้องเกิดโดยแน่นอนก็ตาม

กรณีตัวอย่างเช่น การทำร้ายกันเกิดในดินแดนของประเทศลาว แต่ใกล้เคียงจังหวัดชายแดนไทย ผู้ถูกทำร้ายจึงเข้ามารักษาตัวในโรงพยาบาลจังหวัดชายแดน เพราะไม่มีที่ที่จะรักษาได้ดีพอสมควรในที่ที่ถูกทำร้าย ผู้ถูกทำร้ายตายเพราะพิษบาดแผลในโรงพยาบาลนั้น ถือได้ว่าผลของการกระทำควรเกิดขึ้นในประเทศไทยโดยลักษณะของการกระทำ เพราะการทำร้ายในพฤติการณ์เช่นนั้น ย่อมมีการรักษาตัวในดินแดนไทยเป็นธรรมดา การทำร้ายกันถึงตายนี้จะเป็นโดยเจตนาหรือประมาท หรือตายโดยไม่มีเจตนาที่ดี ถือได้ว่าความผิดได้กระทำในราชอาณาจักร

3) การเตรียมการหรือพยายามกระทำการใดซึ่งกฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิดนอกราชอาณาจักร แต่ผลของการเตรียมการหรือพยายามกระทำนั้นจะเกิดขึ้นในราชอาณาจักร (มาตรา 5 วรรคสอง)<sup>12</sup>

<sup>11</sup> จิตติ ดิงศภัทย์, กฎหมายอาญาภาค 1, เพิ่งอ้าง, น. 112-113



กรณีตามมาตรา 5 วรรคสองนี้ หมายความว่า การกระทำนอกราชอาณาจักรนั้นอยู่ในชั้นเตรียมหรือพยายามเท่านั้น การกระทำยังไม่ถึงขั้นเกิดผลเป็นความผิดสำเร็จขึ้นในราชอาณาจักร ทั้งนี้เพราะมาตรานี้ใช้คำว่า “ผลจะเกิด” ซึ่งแสดงว่า ผลยังไม่ได้เกิด ซึ่งโดยปกติแล้วการกระทำในชั้นเตรียมการยังไม่เข้าขั้นจะเป็นความผิด ยกเว้นแต่ในความผิดบางฐานที่เป็นความผิดร้ายแรง และมีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นพิเศษให้ผู้กระทำความผิด แม้จะเป็นการกระทำในชั้นเตรียมการก็ตาม ซึ่งการเตรียมการที่กฎหมายบัญญัติไว้เป็นความผิดนั้น เช่นกรณีความผิดต่อองค์พระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาท และผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 107 ถึงมาตรา 110 ความผิดต่อความมั่นคงของรัฐภายในราชอาณาจักรตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 114 ความผิดต่อความมั่นคงของรัฐภายนอกราชอาณาจักรตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 119 ถึง มาตรา 127 ความผิดเกี่ยวกับการก่อให้เกิดภัยอันตรายต่อประชาชนตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 218 และมาตรา 219

ส่วนการพยายามนั้นเป็นความผิดอยู่แล้วโดยทั่วไป ที่ว่าหากได้กระทำจนถึงขั้นความผิดสำเร็จ ผลจะเกิดขึ้นในราชอาณาจักรนั้น ผลในที่นี้เป็นผลที่บัญญัติไว้ในมาตรา 5 วรรคแรก การเตรียมหรือพยายามมีเฉพาะความผิดที่กระทำโดยเจตนา ผลในที่นี้ตามมาตรา 5 จึงมีเฉพาะผลที่ประสงค์หรือยอมเล็งเห็นตามเจตนาเท่านั้น ไม่รวมถึงผลที่ควรเกิดแต่ไม่เล็งเห็น ความผิดตามมาตรา 107 ถึงมาตรา 129 แม้จะทำนอกราชอาณาจักรก็ต้องรับโทษในราชอาณาจักรตามมาตรา 7 อยู่แล้ว แต่ความผิดตามมาตรา 219 นั้น ไม่ได้ระบุไว้ในมาตรา 8(1) ถ้าเตรียมเพื่อวางเพลิงเผาทรัพย์ในราชอาณาจักร จักต้องรับโทษในราชอาณาจักร โดยถือว่าได้กระทำความผิดในราชอาณาจักรตามมาตรา 5 วรรคสอง

ส่วนการเตรียมหรือพยายามในราชอาณาจักรเพื่อกระทำความผิดนอกราชอาณาจักรนั้น การพยายามเป็นส่วนหนึ่งของความผิดอยู่แล้ว ถ้าได้กระทำในราชอาณาจักรแต่ไม่สำเร็จ แม้กระทำจนสำเร็จ ผลของความผิดจะเกิดขึ้นนอกราชอาณาจักร ก็ถือว่าได้กระทำความผิดขึ้นพยายามในราชอาณาจักร สำหรับการเตรียมนั้น ไม่ใช่ส่วนหนึ่งของความผิด แต่เป็นความผิดขึ้นก็เพราะกฎหมายบัญญัติให้เป็นความผิดในตัวเอง ทั้งๆที่การกระทำไม่ถึงขั้นพยายามหรือสำเร็จ เมื่อกฎหมายถือว่ากระเตรียมเป็นความผิดในตัวเอง ก็ต้องถือว่ากระเตรียมนั้นเป็นความผิดที่ได้กระทำในราชอาณาจักรด้วย

<sup>12</sup> ดู จิตติ ดิงศภัทย์, กฎหมายอาญาภาค 1, เพิ่งอ้าง, น. 114 – 115 และ เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1 บทบัญญัติทั่วไป, เพิ่งอ้าง, น. 56.

กรณีตัวอย่างเช่น จำเลยลอบเรือเพื่อให้เรือลำอื่นที่ชักธงชาติไทยรับช่วงน้ำมันไปจำหน่ายแก่เรือประมงอีกทอดหนึ่ง แม้เหตุจะเป็นการกระทำผิดอาญา แต่เห็นได้ว่าจำเลยมีเจตนาประสงค์ต่อผลหรือยอมจะเล็งเห็นผลได้ว่าผลนั้นจะเกิดขึ้นในราชอาณาจักร เพราะเรือที่รับช่วงน้ำมันจะต้องนำน้ำมันไปจำหน่ายให้แก่เรือประมงที่ทำการประมงในทะเลอาณาเขตซึ่งอยู่ในเขตราชอาณาจักรไทย การกระทำของจำเลยจึงอยู่ในชั้นพยายาม ต้องด้วยประมวลกฎหมายอาญามาตรา 5 วรรคสอง จำเลยจึงมีความผิดตามพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 มาตรา 27<sup>13</sup>

#### 4.1.2.1 สถานที่เกิดเหตุ

การพิจารณาถึงสถานที่ในการกระทำความผิดหรือสถานที่เกิดเหตุตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 5 วรรคแรก ว่าสถานที่เกิดเหตุอยู่ ณ ที่ใดนั้น กรณีมีข้อคิดเห็นแตกต่างกันหลายประการ ทั้งนี้ เพราะการกระทำความผิดมิใช่จะเกิดขึ้นเฉพาะชั่วเวลาขณะหนึ่งขณะใดเท่านั้น แต่อาจเกิดขึ้นในระยะเวลาเริ่มต้นขณะหนึ่ง จนไปถึงสิ้นสุด ณ เวลาอีกขณะหนึ่ง และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในระหว่างระยะเวลาเริ่มต้นไปจนถึงสิ้นสุดนั้นอาจเกิดขึ้นได้ในหลายสถานที่แตกต่างกัน ซึ่งหากสถานที่เกิดเหตุเป็นสถานที่ที่มีดินแดนของหลายรัฐเข้ามาเกี่ยวพันกัน ดังตัวอย่างที่ได้กล่าวมาข้างต้น เช่น การใช้ปืนยิงจากดินแดนไทยเพื่อเจตนาฆ่าบุคคลที่ยืนอยู่ในดินแดนลาว หรือการทำร้ายกันในดินแดนลาว ซึ่งติดกับเขตแดนประเทศไทยและผู้ถูกทำร้ายเข้ามารักษาตัวในประเทศไทย และตายเพราะพิษบาดแผลในโรงพยาบาลไทย เช่นนี้ เดิมทีนักกฎหมายในประเทศที่ใช้กฎหมายแบบจารีตประเพณีเคยมีความเห็นว่า หากสถานที่เกิดเหตุมีหลายดินแดน ก็ถือไม่ได้ว่าเหตุเกิดในประเทศไทยหรือลาว และศาลของแต่ละประเทศไม่มีอำนาจพิจารณา<sup>14</sup> ซึ่งตามแนวความเห็นดังกล่าวนี้ จะส่งผลให้ไม่สามารถฟ้องร้องผู้กระทำความผิดได้เลย จึงไม่มีประเทศใดนิยมใช้

นอกจากนี้ ยังมีข้อคิดเห็นอีกอย่างหนึ่งว่า ไม่ว่าดินแดนใดดินแดนหนึ่งในดินแดนเหล่านั้น ถือเป็นที่เกิดเหตุได้ทั้งนั้น ซึ่งตามความเข้าใจอย่างหลังนี้ ทำให้เกิดแนวความเห็นแตกต่างกันไปหลายทาง คือ

<sup>13</sup> ดู คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5442/2552

<sup>14</sup> Clark & Marshall ed. 5 no. 526 p.746 อ้างถึงใน จิตติ ดิงศภัทย์, กฎหมายอาญามาตรา 1, *เพิ่งอ้าง*, น.

- 1) ถือว่าเหตุเกิด ณ ที่ๆเริ่มลงมือกระทำ<sup>15</sup>
- 2) ถือว่าเหตุเกิด ณ ที่ๆการกระทำเป็นผล<sup>16</sup>
- 3) ถือว่าเหตุเกิดทั้งสองแห่ง คือ ทั้ง ณ ที่ๆเริ่มกระทำ หรือที่ๆการกระทำเป็นผลสำเร็จที่ใดที่หนึ่งก็ได้<sup>17</sup>
- 4) ต้องเป็นผลที่เกิดจากการกระทำโดยเจตนาเท่านั้น จึงจะถือว่าที่ๆเกิดผลนั้น เป็นที่เกิดเหตุ<sup>18</sup>

นอกจากนี้แล้ว ยังมีความเข้าใจในคำว่า “ผล” แยกออกไปอีกสองอย่าง อย่างแรกคือผลที่เป็นจุดประสงค์ใกล้ชิด (But immédiat) กับ ผลสุดท้าย (Résultat)<sup>19</sup>

ดังตัวอย่างที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผลอันเป็นจุดประสงค์ใกล้ชิด (But immédiat) ก็คือสถานที่ที่ได้มีการทำร้ายกัน ซึ่งก็คือประเทศลาว ส่วนผลสุดท้าย (Résultat) ก็คือสถานที่ที่ผู้ถูกทำร้ายได้ตายลง ซึ่งก็คือโรงพยาบาลในประเทศไทย

แต่อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันนี้ เห็นกันว่า สถานที่เกิดเหตุหมายความรวมทั้งสถานที่ที่การกระทำได้กระทำลงและสถานที่ที่ผลของการกระทำเกิดขึ้น และเรียกทฤษฎีนี้ว่า “ทฤษฎีรวมสถานที่เกิดเหตุ” (Ubiquitätstheorie)<sup>20</sup>

ดังนั้นแล้ว เมื่อพิจารณาตามทฤษฎีรวมสถานที่เกิดเหตุข้างต้นและตามลักษณะและพฤติการณ์ในการกระทำความผิดตามความเป็นจริง ในกรณีของความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 5 นี้ ถือได้ว่า เป็นทั้งการกระทำความผิดในราชอาณาจักร และเป็นความผิดที่ได้กระทำลงนอกราชอาณาจักรทั้งสองกรณีในขณะเดียวกัน

แต่ถึงกระนั้นก็มีนักนิติศาสตร์บางท่านไม่เห็นด้วยโดยเหตุผลที่ว่า “หลักฐานในการพิสูจน์ความผิดย่อมมีอยู่ในดินแดนที่เกิดการกระทำยิ่งกว่าที่อื่น”<sup>21</sup>

<sup>15</sup> Salmond, Jurisprudence ed. 11 p.407 note s. อ้างถึงใน จิตติ ดิงศภัทย์, กฎหมายอาญาภาค 1, เพิ่งอ้าง, น. 107.

<sup>16</sup> เป็นแนวคิดของกฎหมายในอังกฤษ Kenny no. 648 p. 512 . อ้างถึงใน จิตติ ดิงศภัทย์, กฎหมายอาญาภาค 1, เพิ่งอ้าง, น. 106.

<sup>17</sup> Clark & Marshall ed. 5 no. 526 p.748, Andenaes no.39 V p.321 อ้างถึงใน จิตติ ดิงศภัทย์, กฎหมายอาญาภาค 1, เพิ่งอ้าง, น. 106.

<sup>18</sup> ดู Kenny no. 648 p. 512 . ลัทธิที่ 2.

<sup>19</sup> จิตติ ดิงศภัทย์, กฎหมายอาญาภาค 1, เพิ่งอ้าง, น. 107.

<sup>20</sup> คณิต ณ นคร, กฎหมายอาญา ภาคทั่วไป, เพิ่งอ้าง, น. 107.

#### 4.1.3 ลักษณะและพฤติการณ์ในการกระทำความผิด กรณีตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 6

ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 6 บัญญัติว่า “ความผิดใดที่ได้กระทำในราชอาณาจักรหรือที่ประมวลกฎหมายนี้ถือว่าได้กระทำในราชอาณาจักร แม้การกระทำของผู้เป็น ตัวการด้วยกัน ของผู้สนับสนุน หรือของผู้ใช้ให้กระทำความผิดนั้นจะได้กระทำนอกราชอาณาจักร ก็ให้ถือว่าตัวการ ผู้สนับสนุน หรือผู้ใช้ให้กระทำได้กระทำในราชอาณาจักร”

กรณีตัวการหลายคนร่วมกันกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 83 ถือว่าการกระทำของตัวการทุกคนเป็นการกระทำส่วนหนึ่งแห่งความผิดที่ร่วมกันกระทำ ฉะนั้นแม้ ตัวการบางคนกระทำหรือถือว่ากระทำในราชอาณาจักร บางคนกระทำนอกราชอาณาจักร ก็ต้องถือว่าความผิดนั้นเป็นความผิดที่กระทำในราชอาณาจักร ซึ่งทุกคนได้ร่วมกระทำด้วยกันใน ราชอาณาจักร

ส่วนในกรณีของผู้สนับสนุนและผู้ใช้ ซึ่งได้กระทำการสนับสนุนหรือใช้อยู่นอก ราชอาณาจักร ในความผิดที่กระทำหรือถือว่ากระทำในราชอาณาจักรนั้นตามกฎหมายฝรั่งเศส ถือว่า การสนับสนุนหรือการใช้ เป็นความผิดเกิดขึ้นก็โดยอาศัยความผิดของตัวการที่ลงมือกระทำ (La Criminalite d' emprunt) การสนับสนุนไม่เป็นความผิดในตัวเอง จึงถือว่าการสนับสนุนเกิดเป็น ความผิดขึ้น ณ ที่ๆความผิดที่สนับสนุนได้เกิดขึ้น<sup>22</sup> ถ้าความผิดเกิดในราชอาณาจักร การสนับสนุน ที่กระทำนอกราชอาณาจักรก็ถือว่าเป็นการกระทำในราชอาณาจักร แต่ถ้าในทางกลับกัน หากความผิดได้กระทำนอกราชอาณาจักร แต่การสนับสนุนได้กระทำในราชอาณาจักร ตามกฎหมายฝรั่งเศสถือว่าเป็นการกระทำในราชอาณาจักร โดยถือหลักเดียวกันว่า การสนับสนุน เป็นความผิดที่เกิดขึ้น ณ ที่ๆความผิดที่สนับสนุนได้เกิดขึ้น<sup>23</sup> โดยศาลฝรั่งเศสจะไม่รับพิจารณาคดีที่ คนต่างด้าวในประเทศฝรั่งเศสสนับสนุนความผิดที่กระทำนอกดินแดนฝรั่งเศส

ในกฎหมายอังกฤษนั้นถือว่าการกระทำในอังกฤษซึ่งเป็นการสมคบเพื่อกระทำความผิด นอกราชอาณาจักร (Conspiracy) หรือการสนับสนุนให้กระทำความผิดนอกราชอาณาจักรจะเป็น ความผิดในอังกฤษ ก็ต่อเมื่อความผิดนอกราชอาณาจักรนั้นสามารถจะลงโทษในอังกฤษได้ มิฉะนั้น

<sup>21</sup> Bouzat no.1969 p.1303 อ้างถึงใน จิตติ ดิงศภัทย์. กฎหมายอาญาภาค 1. เพิ่งอ้าง, น. 108.

<sup>22</sup> เทียบดูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 24 (1) และวรรคท้าย ซึ่งถือเป็นความคิด ในทางความคิดเกี่ยวพันกันอีกส่วนหนึ่ง

<sup>23</sup> 1 Garraud no. 171, p.367.

ศาลอังกฤษจะไม่รับรู้ว่าเป็นความผิด แต่ถึงกระนั้นก็มีพระราชบัญญัติให้ลงโทษได้ แต่เฉพาะกรณี ที่ความผิดนอกราชอาณาจักรนั้นเป็นความผิดฐานฆ่าคน โดยเจตนา (Murder)<sup>24</sup>

ส่วนในกฎหมายของอเมริกาถือว่า ศาลในประเทศที่มีการสมคบหรือสนับสนุนเท่านั้น เป็นศาลที่พิจารณาความผิดฐานสมคบหรือสนับสนุนนั้นได้ แต่ศาลที่ความผิดซึ่งสนับสนุนเกิดขึ้นจริงไม่มีอำนาจพิจารณา นอกจากจะได้มีกฎหมายบัญญัติให้อำนาจไว้<sup>25</sup>

ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายอาญามาตรา 6 นี้ แม้จะได้บัญญัติให้ถือว่าการเป็น ตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุนนั้นได้กระทำในราชอาณาจักร แต่ในทางกลับกัน หากได้ใช้หรือ สนับสนุนให้มีการกระทำความผิดนอกราชอาณาจักร การใช้หรือการสนับสนุนนั้นจะถือเป็นการ กระทำความผิดในราชอาณาจักรก็ต่อเมื่อความผิดที่ได้ใช้หรือสนับสนุนนั้นสามารถลงโทษได้ใน ราชอาณาจักร อันเป็นกรณีตามมาตรา 7 มาตรา 8 และมาตรา 9 นั้นเอง มิฉะนั้นแล้วก็ถือไม่ได้ว่ามี ความผิดอันได้ใช้หรือสนับสนุนให้กระทำเกิดขึ้น

กรณีตัวอย่างเช่น นายเวียงคำว่าจ้างนายจันทลาที่ประเทศลาว เพื่อให้กระทำการฆ่านาย สมชาย ที่จังหวัดเลย ประเทศไทย เช่นนี้ ย่อมถือว่า การกระทำความผิดฐานเป็นผู้ใช้ให้ฆ่านายของ นายเวียงคำเป็นความผิดสำเร็จทันทีนับแต่ได้กระทำการเช่นนั้น โดยไม่จำเป็นต้องคำนึงว่านายจันทลาจะ ได้เดินทางมาฆ่านายสมชายตามที่นายเวียงคำได้ว่าจ้างหรือไม่นั้น เพียงแต่หากความผิดที่ใช้มิได้ กระทำลง ก็คงเป็นเพียงเหตุให้นายเวียงคำได้รับโทษน้อยลงเท่านั้น<sup>26</sup> และหากต่อมานายจันทลาได้ เดินทางมาฆ่านายสมชายที่จังหวัดเลย ประเทศไทย ตามความประสงค์ของนายเวียงคำ เช่นนี้ ย่อม ถือว่าการกระทำความผิดฐานเป็นผู้ใช้ให้ฆ่านายผู้อื่นตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 288 ประกอบ มาตรา 83 ของนายเวียงคำนั้น ถือเป็นการใช้ให้กระทำความผิดที่ได้กระทำการในราชอาณาจักรตาม ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 6

#### 4.1.3.1 สถานที่เกิดเหตุ

ในการพิจารณาเพื่อค้นหาถึงสถานที่เกิดเหตุของการเป็นตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุน ในกรณีตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 6 ตามพฤติการณ์แห่งความเป็นจริงแล้ว จำต้องพิจารณา ว่าการกระทำอันได้มีลักษณะเป็นตัวการในการกระทำความผิด การใช้ให้กระทำความผิด หรือการ

<sup>24</sup> Kenny no. 451 p.394, no.645 p.511.

<sup>25</sup> Clark & Marshall nos. 513, 514 pp.728,729, no.519 p.33.

<sup>26</sup> ดูประมวลกฎหมายอาญามาตรา 83 วรรคแรก ประกอบวรรคสอง

สนับสนุนให้กระทำความผิดนั้น ได้กระทำลง ณ ที่ใด ซึ่งสถานที่นั้นๆ ย่อมถือเป็นสถานที่เกิดเหตุตามความเป็นจริง

การเป็นตัวการนั้น คือ การที่บุคคลหลายคนร่วมกระทำความผิดฐานใดฐานหนึ่งหรือหลายฐานด้วยกัน กล่าวคือ ทุกคนที่ได้ร่วมกระทำความผิดด้วยกันนั้นต่างเป็น “ผู้กระทำความผิด” ซึ่งผู้ที่ได้ร่วมกระทำความผิดด้วยกันนี้เป็น “ผู้ร่วมกระทำความผิดด้วยกัน” หรือ “ตัวการ”<sup>27</sup>

การใช้ให้ผู้อื่นกระทำความผิดนั้น คือ การก่อให้เกิดผู้อื่นกระทำความผิด ทั้งนี้ เป็นการก่อให้เกิดผู้อื่นกระทำความผิดฐานใดฐานหนึ่งให้สำเร็จ<sup>28</sup>

ส่วนการสนับสนุนให้ผู้อื่นกระทำความผิดนั้น ต้องประกอบด้วยลักษณะดังต่อไปนี้ คือ

(1) เป็นการสนับสนุนการกระทำความผิดฐานใดฐานหนึ่งของผู้อื่นใน “ความผิดที่กระทำโดยเจตนา”

(2) ความผิดที่กระทำโดยเจตนาตาม (1) ต้องอย่างน้อย “ผิดกฎหมาย”

(3) จะต้องปรากฏว่า มีความเชื่อมโยงระหว่างความผิดฐานนั้นกับการกระทำที่เป็นการสนับสนุนการกระทำความผิดทำนองเดียวกับกรณีการใช้ให้ผู้อื่นกระทำความผิด<sup>29</sup>

ดังนั้น ในข้อพิจารณาถึงสถานที่เกิดเหตุของการเป็นตัวการร่วมในการกระทำความผิดกับบุคคลอื่นนั้น จึงจะต้องปรากฏว่า สถานที่ในการกระทำความผิดทั้งหมดของตัวการผู้นั้น ตามความเป็นจริงแล้วจะต้องเป็นสถานที่อันอยู่นอกราชอาณาจักรเท่านั้น เนื่องจากหากเป็นกรณีที่สถานที่ในการกระทำอันเป็นตัวการตามมาตรา 6 นี้ อยู่ในราชอาณาจักรไทย ผู้กระทำก็จะต้องรับโทษตามกฎหมายไทย ตามมาตรา 4 วรรคแรก อันถือเป็นความผิดในราชอาณาจักรโดยแท้จริง และหากสถานที่ในการกระทำความผิดทั้งหมดของตัวการนั้น มิใช่คงมีเพียงสถานที่อันอยู่นอกราชอาณาจักรเพียงอย่างเดียว หากแต่มีสถานที่ในการกระทำความผิดปรากฏอยู่ในดินแดนของราชอาณาจักรไทยด้วย กรณีก็จะต้องด้วยมาตรา 5 ซึ่งถือมีการกระทำส่วนหนึ่งในราชอาณาจักรเช่นนี้แล้ว จึงอาจกล่าวได้ว่า การกระทำฐานเป็นตัวการตามมาตรา 6 นี้ ตามลักษณะและพฤติการณ์ในการกระทำตามความเป็นจริงแล้ว สถานที่เกิดเหตุคือนอกราชอาณาจักรไทย

ส่วนในกรณีของการเป็นผู้ใช้หรือผู้สนับสนุนนั้น สถานที่ในการกระทำการใช้หรือสนับสนุนให้กระทำความผิดนั้น ก็จะต้องปรากฏว่าผู้ใช้หรือผู้สนับสนุนนั้นได้กระทำการใช้หรือ

<sup>27</sup> คณิต ฅ นคร, กฎหมายอาญา ภาคความผิด, เพ็ญอ้อ, น. 405.

<sup>28</sup> เพ็ญอ้อ, น. 416.

<sup>29</sup> เพ็ญอ้อ, น. 420.

สนับสนุนขณะที่อยู่ในสถานที่อันมิใช่ในราชอาณาจักรไทย กล่าวคือ ได้กระทำการใช้หรือสนับสนุนให้กระทำความผิดในขณะที่อยู่นอกราชอาณาจักร เพียงแต่ความคิดที่ได้กระทำลงตามที่ได้ใช้หรือสนับสนุนนั้น ผู้กระทำความผิดได้กระทำความผิดในราชอาณาจักรไทย ดังนั้น ตามลักษณะและพฤติการณ์ในการกระทำความผิดตามความเป็นจริงแล้ว สถานที่เกิดเหตุในการใช้หรือสนับสนุนนั้น ก็คือนอกราชอาณาจักรไทยเช่นเดียวกัน

#### 4.2 วิเคราะห์ปัญหาการตีความกฎหมายเกี่ยวกับอำนาจในการดำเนินคดีของอัยการสูงสุดในการดำเนินการสอบสวนเกี่ยวกับความผิดที่ประมวลกฎหมายอาญาถือว่าความผิดนั้นได้กระทำในราชอาณาจักร

ตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 20 วรรคแรก ได้บัญญัติไว้ว่า “ถ้าความผิดซึ่งมีโทษตามกฎหมายไทยได้กระทำลงนอกราชอาณาจักรไทย ให้อัยการสูงสุดหรือผู้รักษาราชการแทนเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ หรือจะมอบหมายหน้าที่นั้นให้พนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวนคนใดเป็นผู้รับผิดชอบทำการสอบสวนแทนก็ได้”

โดยอำนาจในการสอบสวนในคดีของความผิดที่มีโทษตามกฎหมายไทยได้กระทำลงนอกราชอาณาจักรของอัยการสูงสุดตามมาตรา 20 นี้ เป็นที่แน่ชัดว่า คือกรณีของความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 7 มาตรา 8 และมาตรา 9 ซึ่งความผิดเหล่านี้ถือเป็นการผิดนอกราชอาณาจักรโดยแท้จริง แต่ถึงกระนั้นกลับพบปัญหาและข้อขัดแย้งทั้งในทางทฤษฎีและในทางปฏิบัติต่อไปอีกว่า หากเป็นกรณีของความผิดตามบทบัญญัติทั่วไปของกฎหมายอาญาที่เป็นการกระทำความผิดในเรือไทยหรืออากาศยานไทยขณะที่จอดหรือแล่นอยู่เหนือน่านฟ้าต่างประเทศ หรือมีพฤติการณ์ในการกระทำความผิดบางส่วนได้กระทำขึ้นในราชอาณาจักร แต่อีกส่วนได้กระทำลงนอกราชอาณาจักร หรือเป็นความผิดที่กระทำขึ้นนอกราชอาณาจักร หากแต่ผลนั้นได้เกิดขึ้นหรือจะได้เกิดขึ้นในราชอาณาจักร หรือบุคคลผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องด้วยในการกระทำความผิดในราชอาณาจักรนั้น ได้กระทำการนั้นนอกราชอาณาจักร อันเป็นกรณีตามที่ปรากฏในประมวลกฎหมายอาญามาตรา 4 วรรคสอง มาตรา 5 และมาตรา 6 ซึ่งบทบัญญัติเหล่านี้ ประมวลกฎหมายอาญาบัญญัติให้ถือว่าการกระทำเหล่านั้นได้กระทำลงในราชอาณาจักร ซึ่งมีปัญหาว่า ความผิดเหล่านี้จะอยู่ในอำนาจสอบสวนของอัยการสูงสุดด้วยหรือไม่

กรณีดังกล่าวนี้ พบว่า ได้มีข้อคิดเห็นที่แตกต่างกันในทางวิชาการ โดยที่ความเห็นของฝ่ายแรกนั้น เห็นว่า ความผิดซึ่งมีโทษตามกฎหมายไทยได้กระทำลงนอกราชอาณาจักรตามประมวล

กฎหมายอาญามาตรา 20 นั้น หมายความว่ารวมถึงกรณีตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 4 วรรคสอง มาตรา 5 และมาตรา 6 ด้วย ดังนี้

นายอรรถพล ใหญ่สว่าง อธิบดีอัยการสูงสุด เห็นว่า “คำว่านอกราชอาณาจักรให้ถือตามสภาพความเป็นจริง ดังนั้น การกระทำความผิดในเรือไทยหรืออากาศยานไทยที่อยู่นอกราชอาณาจักรตามความเป็นจริงจึงอยู่ในความหมายของคำว่า “นอกราชอาณาจักร” ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 20 จุดนี้มีความหมายแตกต่างกับหลักในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 4 วรรคสอง”<sup>30</sup>

ศาสตราจารย์พิเศษคณิศร ภาไชย เห็นว่า “ในส่วนของกรกระทำผิดตามมาตรา 5 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งส่วนหนึ่งกระทำผิดในประเทศไทย อีกส่วนหนึ่งกระทำในต่างประเทศ ซึ่งประมวลกฎหมายอาญาให้ถือว่าเป็นความผิดภายในราชอาณาจักร จึงเป็นประเด็นของกฎหมายว่า การสอบสวนคดีที่เกิดขึ้นดังกล่าวซึ่งเป็นความคาบเกี่ยวระหว่างราชอาณาจักรไทย และนอกราชอาณาจักรไทย จะเป็นความผิดในราชอาณาจักรตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 19 หรือเป็นความผิดนอกราชอาณาจักรไทย ตามมาตรา 20 กรณีดังกล่าวหากเป็นแนวทางปฏิบัติของอัยการสูงสุด ถือว่าเป็นคดีที่เกิดขึ้นนอกราชอาณาจักรตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งอัยการสูงสุดเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ แต่แนวคำพิพากษาของศาลฎีกา ถือเป็นความผิดในราชอาณาจักร ซึ่งพนักงานสอบสวนที่มีเขตอำนาจตามมาตรา 19 เป็นผู้รับผิดชอบ อย่างไรก็ดี ในปัจจุบันมีคำพิพากษาศาลฎีกามีแนววินิจฉัยไปในทางเดียวกับอัยการสูงสุดคือ เป็นความผิดที่เกิดขึ้นนอกราชอาณาจักร ซึ่งอัยการสูงสุดเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ แต่อาจจะมอบหมายให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการเป็นผู้รับผิดชอบได้ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 20 ซึ่งผู้เขียนเห็นด้วยกับแนวทางดังกล่าว เพราะมาตรา 20 มีเจตนารมณ์ให้อัยการสูงสุดรับผิดชอบ เพราะต้องประสานงานเกี่ยวกับความร่วมมือระหว่างประเทศในทางอาญาและการส่งผู้ร้ายข้ามแดน”<sup>31</sup>

ศาสตราจารย์พิเศษ ดร. เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์ เห็นว่า “อันที่จริงการให้อัยการสูงสุดเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบความผิดที่กระทำลงนอกราชอาณาจักร (ไม่ว่าจะเป็นกรณีตาม

<sup>30</sup> อรรถพล ใหญ่สว่าง, คำอธิบายวิชาสัมมนากฎหมายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2561), น. 209.

<sup>31</sup> คณิศร ภาไชย, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1, พิมพ์ครั้งที่ 11 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2561), น 110 -111.



ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 4 วรรคสอง มาตรา 5 มาตรา 6 หรือกรณีตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 7 มาตรา 8 หรือมาตรา 9 ก็ตาม) ก็น่าจะเหมาะสม เพราะเป็นกรณีที่เกี่ยวข้องกับต่างประเทศ สำนักงานอัยการสูงสุดคงมีความพร้อมมากกว่าที่จะรับผิดชอบการสอบสวนในคดีเช่นนี้<sup>32</sup>

ศาสตราจารย์พิเศษจุลสิงห์ วสันตสิงห์ อธิบดีอัยการสูงสุด เห็นว่า “ความผิดใดตามความเป็นจริงกระทำนอกราชอาณาจักรแต่ในบางกรณีกฎหมายก็ให้ถือว่าเป็นความผิดในราชอาณาจักรได้ ตามประมวลกฎหมายอาญาภาค 1 ลักษณะ 1 หมวด 2 เรื่อง “การใช้กฎหมายอาญา” ซึ่งเป็นกฎหมายสารบัญญัติที่มีความมุ่งหมายที่จะกำหนดว่ากรณีใดบ้างให้ใช้ประมวลกฎหมายอาญาบังคับ ส่วนกระบวนการสอบสวนเพื่อลงโทษผู้กระทำผิดนั้นมิได้อยู่ในบังคับแห่งประมวลกฎหมายอาญา เมื่ออธิบดีกรมอัยการวางหลักไว้ว่าคดีความผิดซึ่งได้กระทำลงนอกราชอาณาจักรตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 20 นั้น หมายถึงคดีซึ่งได้กระทำลงนอกราชอาณาจักรตามความเป็นจริง ดังนั้นนอกจากคดีความผิดในเรือไทย หรืออากาศยาน ไทยตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 4 วรรคสองแล้ว ความผิดนอกราชอาณาจักรซึ่งกฎหมายให้ถือว่าเป็นความผิดในราชอาณาจักรกรณีอื่น ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 5 และมาตรา 6 อธิบดีกรมอัยการก็เป็นพนักงานสอบสวนที่รับผิดชอบเช่นกัน และกรณีความผิดตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 4 วรรคสอง มาตรา 5 และมาตรา 6 เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับต่างประเทศ กรณีมีลักษณะพิเศษแตกต่างจากความผิดที่เกิดขึ้นในประเทศโดยแท้ ทั้งไม่อาจปรับเป็นกรณีที่จะยึดถือพื้นที่ของพนักงานสอบสวนปกติดังเช่นกรณีธรรมดาได้ บทบัญญัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 20 ถือได้ว่าเป็นกฎหมายวิธีสบัญญัติว่าด้วยตัวบุคคลผู้มีอำนาจสอบสวน ต่างจากมาตรา 4 วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งเป็นกฎหมายสารบัญญัติว่าด้วย ประเภทคดีที่จะต้องรับโทษตามกฎหมายเพิ่มเติมตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ ดังนั้น จะนำบทบัญญัติทั้งสองมาเป็นข้อยกเว้นซึ่งกันและกันหาได้ไม่ หากข้อเท็จจริงในคดีใดได้ความว่า ความผิดเกิดขึ้นนอกราชอาณาจักร แม้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 4 วรรคสอง ให้ถือว่าเป็นการกระทำในราชอาณาจักร ก็ยังต้องถือว่าอยู่ในอำนาจอธิบดีกรมอัยการ (ปัจจุบันคือ อัยการสูงสุด) หรือผู้รักษากรแทนที่จะรับผิดชอบในการสอบสวนหรือจะมอบหมายหน้าที่ให้พนักงานสอบสวนคนใดก็ได้<sup>33</sup>

<sup>32</sup> เกียรติจักร วัจนะสวัสดิ์, คำอธิบายหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยการดำเนินคดีในขั้นตอนก่อนการพิจารณา, เพิ่งอ้าง.

<sup>33</sup> จุลสิงห์ วสันตสิงห์, ขออนุมัติการสอบสวนคดีความผิดนอกราชอาณาจักร, เพิ่งอ้าง.

นายธานีศ เกศวพิทักษ์ เห็นว่า “ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 4 วรรคหนึ่ง วางหลักการสำคัญของขอบเขตการใช้กฎหมายอาญาว่า “ผู้ใดกระทำความผิดในราชอาณาจักร ต้องรับโทษตามกฎหมาย” ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากฎหมายอาญาของไทยนั้น ใช้อย่างบังคับแก่บุคคลผู้กระทำความผิดในราชอาณาจักรเท่านั้น อย่างไรก็ตาม ประมวลกฎหมายอาญาได้บัญญัติยกเว้นให้บุคคลผู้กระทำความผิดนอกราชอาณาจักรต้องรับโทษในราชอาณาจักรด้วย ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 4 วรรคสอง มาตรา 5 มาตรา 6 มาตรา 7 มาตรา 8 และ มาตรา 9

การกำหนดตัว “พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ” กรณีความผิดเกิดขึ้นนอกราชอาณาจักรไทย ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 4 วรรคสอง มาตรา 5 มาตรา 6 มาตรา 7 มาตรา 8 และมาตรา 9 เป็นกรณีที่กฎหมายบัญญัติเป็นข้อยกเว้นให้บุคคลผู้กระทำความผิดนอกราชอาณาจักรต้องรับโทษในราชอาณาจักร อันเข้าเกณฑ์เป็นความผิดที่มีโทษตามกฎหมายไทยได้กระทำความผิดนอกราชอาณาจักร ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 20 ซึ่งการสอบสวนดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิดในกรณีเช่นนี้ เมื่อมิใช่ความผิดที่เกิดขึ้นในราชอาณาจักรย่อมไม่เข้าเกณฑ์มาตรา 18,19 ที่จะมีพนักงานสอบสวนท้องที่หนึ่งท้องที่ใดมีอำนาจสอบสวน หรือจะทำหน้าที่เป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบได้ ดังนั้นในกรณีเป็นความผิดที่มีโทษตามกฎหมายไทยได้กระทำความผิดนอกราชอาณาจักรเช่นนี้ มาตรา 20 จึงจำเป็นที่จะต้องบัญญัติกำหนดตัวเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจและหน้าที่ทำการสอบสวนไว้เป็นพิเศษว่า “ให้อธิบดีกรมอัยการ (ปัจจุบันคืออัยการสูงสุด) หรือผู้รักษาการแทนเป็นพนักงานสอบสวนที่รับผิดชอบหรือจะมอบหมายหน้าที่นั้นให้พนักงานสอบสวนคนใดก็ได้”<sup>34</sup>

นายถาวร พานิชพันธ์ อธิบดีกรมอัยการสูงสุด เห็นว่า “ที่เคยปฏิบัติแนวความคิดเดิมสมัยที่นายชัยเกษม นิติสิริ เป็นอัยการสูงสุด ยึดหลักว่า ประมวลกฎหมายอาญาคือกฎหมายว่าด้วยความผิด โทษและการรับโทษ ในมาตรา 4 วรรคแรกจะเขียนว่าผู้ใดกระทำความผิดในราชอาณาจักรต้องรับโทษตามกฎหมาย นี่คือหลักของทั้งหมด หมายถึงต้องทำผิดในราชอาณาจักรเท่านั้นถึงจะต้องรับโทษตามกฎหมายและขยายความว่า ถ้า ความผิดในเรื่องไทย หรืออากาศยานไทย ก็ถือว่าเป็นความผิดในราชอาณาจักรด้วยก็จะไปเข้าวรรคแรก คือว่าต้องรับโทษตามกฎหมาย ซึ่งที่วรรคสองเขียนดังนี้ เพื่อจะให้ไปรับโทษตามวรรคแรก มาตรา 5 เช่นกัน โดยเฉพาะวรรคแรกส่วนที่สองกระทำความผิดนอกราชอาณาจักรแต่เกิดผลในราชอาณาจักรก็ถือว่าเป็นความผิดในราชอาณาจักร

<sup>34</sup> ธานีศ เกศวพิทักษ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1 ภาค 1-2, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, ม.ป.ป), น. 159, 162.

ต้องรับโทษตามมาตรา 4 วรรค 1 มาตรา 5 วรรคสอง เช่นเดียวกัน ตรีเตรียมการนอกราชอาณาจักร ให้ถือว่าเพื่อจะไปโยงมาตรา 4 วรรคแรก มาตรา 6 เช่นกัน ส่วนมาตรา 7 กระทำผิดนอกราชอาณาจักร ซึ่งเป็นสากล มาตรา 8 เป็นลักษณะกระทำความผิดนอกราชอาณาจักรเพื่อให้เข้ามารับโทษในราชอาณาจักรแต่ถ้าเกี่ยวกับวิธีพิจารณาอำนาจการสอบสวน อำนาจศาล ต้องเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พอยึดหลักดังนี้ เรามาดูมาตรา 20 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งเขียนไว้สอดคล้องกับมาตราทั้งหลายว่า ถ้าความผิดที่มีโทษตามกฎหมายไทย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 4 วรรคแรก อะไรก็ตาม ถ้าได้กระทำความผิดนอกราชอาณาจักรให้อัยการสูงสุดหรือผู้รักษาการแทนเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ โดยหลักต้องถือว่ากระทำความผิดนอกราชอาณาจักรตามความเป็นจริงและการรับโทษ เป็นไปตามประมวลกฎหมายอาญา กล่าวคือ ถิ่นที่เกิดเหตุคืออาญาซึ่งมีโทษตามกฎหมายไทยที่ได้กระทำลงนอกราชอาณาจักรไทย จะให้อัยการสูงสุดหรือผู้รักษาการแทนเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบตามหลักภูมิศาสตร์<sup>35</sup>

ส่วนความเห็นของอีกฝ่ายหนึ่ง เห็นว่า ความผิดซึ่งมีโทษตามกฎหมายไทยได้กระทำลงนอกราชอาณาจักรไทยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 20 เป็นกรณีของความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 7 มาตรา 8 และมาตรา 9 เท่านั้น แต่ไม่หมายความรวมถึงกรณีของความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 4 วรรคสอง มาตรา 5 และมาตรา 6 ด้วย ดังนี้

ศาสตราจารย์พิเศษชัยเกษม นิติสิริ อธิบดีอัยการสูงสุด เห็นว่า “ความผิดที่ได้กระทำนอกราชอาณาจักรแต่มีโทษตามกฎหมายไทย ได้แก่กรณีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 7 มาตรา 8 และมาตรา 9”<sup>36</sup>

ศาสตราจารย์ ดร.สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล เห็นว่า “ความผิดซึ่งมีโทษตามกฎหมายไทย ที่ได้กระทำลงนอกราชอาณาจักรนั้น ได้แก่ ความผิดทั้งหลายที่ได้กระทำลงตาม ป.อาญา มาตรา 7 ,

<sup>35</sup> ท้าว พานิชพันธ์, บรรยายกิจกรรมประชุมสัมมนาเพิ่มศักยภาพพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญานอกราชอาณาจักร วันที่ 28 มิถุนายน 2555 ณ โรงแรมเจ้าพระยาปาร์ก, (กรุงเทพมหานคร: จัดโดยสำนักงานคดีอาญา, ม.ป.ป).

<sup>36</sup> ชัยเกษม นิติสิริ, ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาภาค 2 สอบสวน, เพิ่งอ้าง.

มาตรา 8 และ 9 แต่ไม่รวมถึงกรณีตาม ป.อาญา มาตรา 4 วรรค 2 , มาตรา 5 และ 6 ซึ่งเป็นกรณีที่ถือ  
ว่าเกิดขึ้นในราชอาณาจักรไทย”<sup>37</sup>

ศาสตราจารย์ ดร. หยุต แสงอุทัย เห็นว่า “ความผิดซึ่งมีโทษตามกฎหมายไทยได้กระทำ  
ลงนอกราชอาณาจักร ได้แก่กรณีตาม ป.อ. มาตรา 7 มาตรา 8 และมาตรา 9 ซึ่งมาตราต่างๆเหล่านี้  
บัญญัติไว้ชัดเจนว่าเป็นกรณีกระทำความผิดต่างๆ “นอกราชอาณาจักร” ดังนั้น จึงไม่รวมถึงกรณี  
ตาม ป.อ. มาตรา 4 วรรคสอง มาตรา 5 และมาตรา 6 เพราะแม้จะกระทำนอกราชอาณาจักรแต่  
ประมวลกฎหมายอาญาก็ “ให้ถือว่ากระทำความผิดในราชอาณาจักร”<sup>38</sup>

นอกจากความเห็นที่มีความขัดแย้งกันในทางวิชาการดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้วนั้น ก็  
ยังปรากฏอีกด้วยว่า แนวทางการวินิจฉัยกฎหมายของศาลฎีกาเกี่ยวกับความผิดที่ที่มีส่วนเกี่ยวพัน  
กันทั้งในราชอาณาจักรและนอกราชอาณาจักร ก็ยังเกิดความไม่ชัดเจนแน่นอนในการปรับใช้  
กฎหมายของศาลอีกด้วย ดังนี้

(1) กรณีตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 4 วรรคสองนั้น ได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่  
2670/2535 ที่วินิจฉัยว่า “เหตุเกิดขึ้นในเรือไทย เป็นการกระทำความผิดในราชอาณาจักร พนักงาน  
สอบสวนกองปราบปราม กรมตำรวจ มีอำนาจสอบสวนคดีอาญาได้ทั่วราชอาณาจักร จึงมีอำนาจ  
สอบสวน”

(2) กรณีตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 5 ในกรณีของความผิดที่การกระทำส่วน  
หนึ่งได้กระทำในราชอาณาจักรและอีกส่วนหนึ่งได้กระทำนอกราชอาณาจักร ได้มีคำพิพากษาศาล  
ฎีกาที่ 6552/2559 ที่วินิจฉัยว่า “โจทก์ฟ้องและนำสืบว่า จำเลยพานางสาว ร. ผู้เสียหายออกจาก  
ประเทศไทยส่งออกไปนอกราชอาณาจักรไปยังประเทศญี่ปุ่นแล้วหวังเห็นยักยอกและจัดให้อยู่  
อาศัยในประเทศญี่ปุ่นเพื่อให้ผู้เสียหายทำการค้าประเวณีที่สถานการค้าประเวณีที่ประเทศญี่ปุ่น โดย  
การฉ้อฉลและใช้อุบายหลอกลวงผู้เสียหายเพื่อบังคับข่มขู่ให้ผู้เสียหายทำการค้าประเวณีหรือ  
เพื่อสนองความใคร่หรือสำเร็จความใคร่ในทางกามรมณ์ของผู้อื่นเพื่อสินจ้างหรือประโยชน์อื่นใด  
อันเป็นการมิชอบเพื่อจำเลยจะได้แสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณีของผู้เสียหายโดยไม่ยินยอม  
และไม่สามารถขัดขืนได้

<sup>37</sup> สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล, ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ฉบับอ้างอิง ตัวยก คำอธิบายย่อ  
และเอกสารอ้างอิง เรียงมาตรา, เพิ่งอ้าง.

<sup>38</sup> หยุต แสงอุทัย, ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาศึกษาทางคำพิพากษาศาลฎีกา, เพิ่งอ้าง.

เหตุเกิดที่ตำบลหรือแขวงอำเภอต่างๆ ในจังหวัดเพชรบูรณ์ จังหวัดขอนแก่น กรุงเทพมหานครและประเทศญี่ปุ่น หลายท้องที่เกี่ยวพันกัน

ขอให้ลงโทษตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 การกระทำของจำเลยเป็นการกระทำความผิดที่มีโทษตามกฎหมายไทยและได้ทำลงนอกราชอาณาจักรไทยด้วย เมื่ออัยการสูงสุด มอบหมายให้พนักงานสอบสวนกองบังคับการปราบปรามและการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ทำการสอบสวน โดยให้พนักงานอัยการร่วมทำการสอบสวน และให้ผู้บังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์หรือผู้รักษาการแทนเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 20 พนักงานสอบสวนกองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์จึงมีอำนาจสอบสวนโจทก์ที่มีอำนาจฟ้อง”<sup>39</sup>

กรณีตามคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าว ได้มีหมายเหตุให้ความเห็นท้ายฎีกาว่า “เดิมที่มีฎีกาที่ 2679/2559 และฎีกาที่ 3118/2559 วินิจฉัยว่า กรณีเช่นนี้เมื่อมิใช่ความผิดที่เกิดนอกราชอาณาจักรอย่างเดียว แต่มีการกระทำบางส่วนอยู่ในราชอาณาจักรด้วยจึงมิใช่ความผิดซึ่งมิโทษทางกฎหมายไทยเกิดขึ้นนอกราชอาณาจักรไม่อยู่ในบังคับของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 20 แต่อยู่ในบังคับของมาตรา 19 โดยตามฎีกาที่ 3118/2559 มีข้อเท็จจริงเช่นเดียวกับฎีกานี้ ส่วนฎีกาที่ 2679/2559 วินิจฉัยว่าโจทก์ร่วมดำเนินการติดต่อซื้อขายข้าวสารจากจำเลยที่หนึ่งในประเทศไทย และมีการติดต่อผ่านทางโทรศัพท์และจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ในขณะที่โจทก์ร่วมอยู่ต่างประเทศ ซึ่งจำเลยที่หนึ่งอยู่ในประเทศไทย การที่จำเลยที่หนึ่งพูดหลอกลวงโจทก์ร่วมให้หลงเชื่อและมีการโอนเงินเข้าบัญชีธนาคารของจำเลยที่หนึ่งที่ประเทศไทย แม้จะมีการส่งมอบเงินจำนวนหนึ่งในต่างประเทศก็ตาม แต่มีการกระทำส่วนหนึ่งอยู่ในประเทศไทย จึงมิใช่เป็นการกระทำความผิดนอกราชอาณาจักรซึ่งพนักงานอัยการต้องเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบตามป.วิ.อ. มาตรา 20 แต่ฎีกานี้วินิจฉัยแย้งกับฎีกาที่ 3118/2559 ว่าเมื่อเกิดเหตุที่ประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่นหลายท้องที่เกี่ยวพันกันจึงเป็นการกระทำความผิดที่มีโทษตามกฎหมายไทยและทำลงนอกราชอาณาจักรอยู่ในบังคับมาตรา 20 ด้วย แสดงว่าศาลฎีกาในคดีนี้ไม่ถือตามฎีกาที่ 2679/2559 และ 3118/2559 ดังกล่าว”<sup>40</sup>

<sup>39</sup> เนติบัณฑิตยสภา, คำพิพากษาศาลฎีกา ประจำปีพุทธศักราช 2560, น. 373 – 379.

<sup>40</sup> เนติบัณฑิตยสภา, คำพิพากษาศาลฎีกา ประจำปีพุทธศักราช 2560, น. 379 - 381  
หมายเหตุท้ายคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6552/2559 โดยนายสมชัย ชีมาอุดมกร.

เมื่อพิจารณาจากคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6552/2559 ดังกล่าว กับคำพิพากษาศาลฎีกาตามแนวทางการวินิจฉัยเดิมที่ 2679/2559 และ 3118/2559 นั้น จะพบว่าข้อเท็จจริง ตลอดจนลักษณะ และพฤติการณ์แห่งการกระทำความผิดล้วนแต่มีลักษณะเป็นอย่างเดียวกัน อีกทั้งคำพิพากษาศาลฎีกาตามแนวทางการวินิจฉัยปัจจุบัน ก็ตามแนวทางการวินิจฉัยเดิมนั้น ยังเป็นคำพิพากษาในปีเดียวกันอีกด้วย และเมื่อพิจารณาถึงผลแห่งคำพิพากษาจะพบว่า ศาลต่างได้วินิจฉัยเป็นไปในแนวทางเดียวกัน กล่าวคือ โจทก์มีอำนาจฟ้องคดีเนื่องจากการสอบสวนขบนั้นด้วยกฎหมายแล้ว ซึ่งแสดงให้เห็นได้โดยประจักษ์ชัดว่า ความผิดที่มีจุดเกาะเกี่ยวกับในราชอาณาจักร หรือมีความเกี่ยวพันกันระหว่างในราชอาณาจักรและนอกราชอาณาจักรนั้น ได้เกิดความไม่ชัดเจนแน่นอนในการปรับใช้กฎหมายของศาลไทยในปัจจุบันอย่างเห็นได้ชัด

ในกรณีของปัญหาดังกล่าวนี้ ดร.อุทัย อาทิวะ อธิบดีอัยการสำนักงานการสอบสวน (ตำแหน่ง ณ ปัจจุบัน (พ.ศ.2564)) ได้ให้ความเห็นว่า “ทั้งแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6552/2559 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2679/2559 และ 3118/2559 ยอมรับความชอบด้วยกฎหมายของสำนักงานการสอบสวนในกรณีความผิดซึ่งมีโทษตามกฎหมายไทยที่ได้กระทำลงนอกราชอาณาจักร ไม่ว่าจะ เป็นกรณีที่การสอบสวนได้กระทำโดยอัยการสูงสุดหรือผู้รักษาการแทนซึ่งเป็นพนักงานสอบสวน ผู้รับผิดชอบตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 20 หรือพนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจหรือผู้รับผิดชอบตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 19 ก็ตาม เป็นการอุดช่องว่างในการที่จำเลยจะหยิบยกเรื่องอำนาจสอบสวนของผู้เป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดี เพื่อให้ศาลพิพากษายกฟ้องโจทก์ได้ การยกฟ้องในกรณีดังกล่าวเป็นเรื่องวิธีสบัญญัติ มิใช่การพิจารณาในเนื้อหาของความผิดอันเป็นเป้าประสงค์ของหลักการค้นหาความจริงในคดีอาญาแต่ประการใด”<sup>41</sup>

ในปัญหาดังกล่าวข้างต้นที่ผู้เขียนได้ยกขึ้นกล่าวอ้างมานั้น ผู้เขียนเห็นว่าข้อที่ควรจะพิจารณาเพื่อตีความค้นหาความหมายของบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 20 ที่ว่า “ความผิดซึ่งมีโทษตามกฎหมายไทยได้กระทำลงนอกราชอาณาจักร” กับบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายอาญามาตรา 4 วรรคสอง มาตรา 5 และมาตรา 6 ที่ว่า “ให้ถือว่าความผิดนั้นได้กระทำในราชอาณาจักร” ว่าอัยการสูงสุดจะมีอำนาจสอบสวนในความผิดที่ถือว่าได้กระทำในราชอาณาจักรดังกล่าวทั้งตามหลักทฤษฎีทางกฎหมายหรือตามความเป็นจริงหรือไม่นั้น ผู้เขียนเห็นว่า มีข้อที่ควรจะต้องพิจารณาดังนี้

<sup>41</sup> อุทัย อาทิวะ, การสอบสวน, เพิ่งอ้าง.

#### 4.2.1. การพิจารณาตามหลักเกณฑ์การตีความกฎหมายอาญาและกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

เนื่องด้วยประเทศไทยนั้น เป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแบบลายลักษณ์อักษร (Civil Law) ซึ่งการบันทึกหลักเกณฑ์ของกฎหมายต่างๆไว้เป็นลายลักษณ์อักษรนี้ ถือเป็นตัวกำหนดขอบเขตการใช้กฎหมายที่สำคัญของประเทศ ซึ่งหลักเกณฑ์ในการตีความกฎหมายแบบลายลักษณ์อักษรนั้น ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า มีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาอยู่ 4 หลักการด้วยกัน กล่าวคือ

- 1) การตีความตามหลักภาษา (Grammatical interpretation)
- 2) การตีความตามความสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบของกฎหมาย (Systematical interpretation)
- 3) การตีความตามประวัติความเป็นมาของกฎหมาย (Historical interpretation)
- 4) การตีความตามความมุ่งหมายหรือเจตนารมณ์ของกฎหมาย (Teleological interpretation)<sup>42</sup>

จุดเริ่มต้นในการตีความกฎหมายนั้นอยู่ที่ถ้อยคำที่ใช้ในตัวของกฎหมาย ซึ่งคำว่า “ความคิดที่มีโทษตามกฎหมายไทยได้กระทำลงนอกราชอาณาจักร” นี้ ไม่ได้มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายให้ความหมายของการกระทำลงนอกราชอาณาจักรไว้เป็นการเฉพาะ กล่าวคือ กฎหมายไม่ได้นิยามให้ความหมายไว้ ดังนั้นย่อมไม่อาจทราบถึงความหมายที่แท้จริงของคำว่า กระทำลงนอกราชอาณาจักรตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานี้ได้

แต่เมื่อพิจารณาต่อไปตามหลักความสัมพันธ์อย่างเป็นระบบของกฎหมาย ซึ่งถือเป็นหลักเกณฑ์ที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ที่เป็นระบบของกฎหมายไว้ว่า ในกรณีของถ้อยคำใดๆที่กฎหมายฉบับที่มุ่งจะตีความนั้น ไม่ได้บัญญัติให้ความหมายไว้เป็นการเฉพาะหรือเป็นกรณีพิเศษ กรณีจึงต้องนำความหมายหรือกรณีที่กฎหมายฉบับอื่นได้บัญญัติไว้เป็นการเฉพาะแล้วมาปรับใช้ตามหลักความเป็นหนึ่งเดียวกันของกฎหมาย

ดังนั้น ในกรณีนี้ประมวลกฎหมายอาญาได้บัญญัติไว้เป็นการเฉพาะแล้วว่า ความคิดในราชอาณาจักรนั้น คือกรณีตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 4 วรรคแรก ซึ่งถือเป็นความคิดในราชอาณาจักรโดยแท้จริง และความคิดที่ถือว่าได้กระทำในราชอาณาจักรนั้น คือกรณีตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 4 วรรคสอง มาตรา 5 และมาตรา 6 และความคิดที่เป็นความคิดนอกราชอาณาจักร คือกรณีตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 7 มาตรา 8 และมาตรา 9

<sup>42</sup> คณิต ฒ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, เพิ่งอ้าง, น. 83.

ดังนี้ ในการพิจารณาและปรับใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 20 อันเป็นกฎหมายวิธีสบัญญัติที่ว่าด้วยตัวบุคคลผู้มีอำนาจสอบสวนในความผิดนอกราชอาณาจักร นั้น ก็จำเป็นต้องถือตามนัยแห่งประมวลกฎหมายอาญาที่ได้บัญญัติถึงลักษณะของความผิดไว้เป็นการ เฉพาะแล้ว ว่าความผิดนอกราชอาณาจักรคือกรณีตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 7 มาตรา 8 และมาตรา 9

กรณีดังกล่าวนี้ ผู้เขียนอาจจะเปรียบเทียบกับกรณีของการที่กฎหมายกำหนดให้มีการ ชันสูตรพลิกศพ ดังที่ปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 148 วรรคแรก ที่ บัญญัติว่า “เมื่อปรากฏแน่ชัดหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลใดตายโดยผิดธรรมชาติ หรือตายใน ระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน ให้มีการชันสูตรพลิกศพ เว้นแต่ตายโดยการประหาร ชีวิตตามกฎหมาย”

กรณีนี้ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กำหนดให้มีการชันสูตรพลิกศพ หาก บุคคลใดตายในระหว่างที่อยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน แต่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญานั้น ไม่ได้ให้ความหมายของคำว่า “เจ้าพนักงาน” ไว้เป็นการเฉพาะว่าหมายรวมถึง บุคคลใดบ้าง แต่ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 1(16) ได้บัญญัติให้นิยามความหมายของคำว่า เจ้าพนักงานไว้เป็นการเฉพาะว่า “เจ้าพนักงาน” หมายความว่า บุคคลซึ่งกฎหมายบัญญัติว่าเป็นเจ้า พนักงานหรือได้รับแต่งตั้งตามกฎหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ราชการ ไม่ว่าจะเป็นประจำหรือครั้งคราว และ ไม่ว่าจะได้รับค่าตอบแทนหรือไม่”

ดังนั้น ในการตีความประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 148 วรรคแรกนี้ ว่าบุคคลที่ทำการควบคุมตัวผู้ตายไว้และผู้ตายได้ตายลงในระหว่างที่อยู่ในการควบคุมตัวนั้น เป็น เจ้าพนักงานอันจะมีผลทำให้ต้องทำการชันสูตรพลิกศพหรือไม่นั้น ก็ต้องถือตามความหมายของคำ ว่าเจ้าพนักงานที่ประมวลกฎหมายอาญาได้บัญญัติไว้ โดยในการใช้กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จะตีความความหมายของคำว่าเจ้าพนักงานให้มีความหมายแคบกว่าหรือกว้างกว่าที่กฎหมายอาญา บัญญัติไว้มิได้

แต่ถึงกระนั้นเมื่อพิจารณาถึงบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 4 วรรคสอง มาตรา 5 และมาตรา 6 ซึ่งหากได้พิจารณาเปรียบเทียบกับประเทศในภาคพื้นยุโรปที่ใช้ระบบ กฎหมายแบบลายลักษณ์อักษร เช่น ฝรั่งเศส เยอรมนี หรือประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแบบจารีต ประเพณี เช่น อังกฤษ เกี่ยวกับบทบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดในเรือที่ชักธงชาติของรัฐหรือ



อากาศยานที่ได้จดทะเบียนเป็นของรัฐ พบว่าประเทศต่างๆเหล่านี้ได้บัญญัติกฎหมายในเรื่องดังกล่าวไว้ ดังนี้

1) สาธารณรัฐฝรั่งเศส

ประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศส มาตรา 113-3 บัญญัติว่า “ให้กฎหมายอาญาฝรั่งเศส มีผลใช้บังคับกับความผิดที่ได้กระทำบนเรือที่ชักธงชาติฝรั่งเศส หรือกระทำบนเรือรบ ไม่ว่าจะอยู่ ณ สถานที่ใด ในกรณีนี้ให้กฎหมายมีผลใช้บังคับเฉพาะการกระทำความผิดบนเรือของกองทัพเรือ หรือเรือรบ ไม่ว่าจะอยู่ ณ สถานที่ใด”<sup>43</sup>

ประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศส มาตรา 113-4 บัญญัติว่า “ให้กฎหมายอาญาฝรั่งเศส มีผลใช้บังคับกับความผิดที่ได้กระทำบนอากาศยานที่จดทะเบียนเป็นของรัฐฝรั่งเศส หรือกระทำบนอากาศยานรบ ไม่ว่าจะอยู่ ณ สถานที่ใด ในกรณีนี้ให้กฎหมายมีผลใช้บังคับเฉพาะการกระทำความผิดบนอากาศยานของกองทัพอากาศ หรืออากาศยานรบ ไม่ว่าจะอยู่ ณ สถานที่ใด”<sup>44</sup>

2) สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

ประมวลกฎหมายอาญาเยอรมนี มาตรา 4 ว่าด้วยความผิดที่กระทำบนเรือหรืออากาศยาน บัญญัติว่า “ให้กฎหมายอาญาเยอรมนีมีผลใช้บังคับ โดยไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงกฎหมายของสถานที่ที่ได้กระทำความผิดว่าจะเป็นสถานที่ใด ถ้าหากว่าเป็นการกระทำบนเรือหรืออากาศยานที่ชักธงชาติ หรือจดทะเบียนเป็นของสหพันธ์รัฐเยอรมนี”<sup>45</sup>

<sup>43</sup> ดู ประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศส มาตรา 113-3 (Article 113-3 French Criminal law is applicable to offences committed on board ships flying the French flag, or committed against such ships, wherever they may be. It is the only applicable law in relation to offences committed on board ships of the national navy, or against such ships, wherever they may be)

<sup>44</sup> ดู ประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศส มาตรา 113-4 (Article 113-4 French Criminal law is applicable to offences committed on board aircraft registered in France, or committed against such aircraft, wherever they may be. It is the only applicable law in relation to offences committed on board French military aircraft, or against such aircraft, wherever they may be)

<sup>45</sup> ดูประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน มาตรา 4

### 3) ประเทศอังกฤษ

กฎหมายอาญาอังกฤษ กำหนดว่า “ฐานะของเรือเปรียบเสมือนส่วนหนึ่งของดินแดนอังกฤษ ดังนั้นไม่ว่าเรือจะแล่นอยู่ ณ สถานที่ใด ก็ย่อมอยู่ภายใต้เขตอำนาจในการดำเนินคดีของศาลอังกฤษ”<sup>46</sup>

ดังนั้นแล้ว เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบบทบัญญัติที่ให้ถือว่าเป็นความผิดในราชอาณาจักรตามประมวลกฎหมายอาญาของไทย ซึ่งเป็นบทบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดบนเรือไทยหรืออากาศยานไทยตามมาตรา 4 วรรคสอง กับบทบัญญัติที่ว่าด้วยการกระทำความผิดบนเรือหรืออากาศยานของฝรั่งเศส เยอรมนี และอังกฤษแล้ว จะพบว่า ในฝรั่งเศสและเยอรมนีนั้น กำหนดให้กฎหมายอาญาของรัฐตนมีผลใช้บังคับกับการกระทำความผิดบนเรือหรืออากาศยานไทย กล่าวคือการกระทำความผิดดังกล่าวจะต้องรับโทษตามกฎหมายอาญาของรัฐเท่านั้น ส่วนในอังกฤษนั้น กำหนดให้การกระทำความผิดบนเรือนั้น จะต้องอยู่ภายใต้เขตอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีของศาลอังกฤษ กล่าวคือ ให้กฎหมายอาญาของประเทศมีผลใช้บังคับกับการกระทำความผิดในสถานที่ดังกล่าวเช่นเดียวกัน

เช่นนี้ เมื่อพิจารณาถึงความมุ่งหมายหรือเจตนารมณ์ของบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 4 วรรคสอง มาตรา 5 และมาตรา 6 แล้ว จะพบว่า เจตนารมณ์ที่แท้จริงแห่งกฎหมายมุ่งประสงค์ที่จะกำหนดให้การกระทำความผิดเหล่านี้ เป็นการกระทำที่ต้องรับโทษตามกฎหมายภายในรัฐ กล่าวคือ เป็นบทบัญญัติว่าด้วยการใช้กฎหมายอาญาของรัฐบังคับกับการกระทำความผิดดังกล่าว อันเป็นเจตนารมณ์ที่แท้จริงที่สอดคล้องกับหลักดินแดน และเจตนารมณ์แห่งกฎหมายอันมีที่มาจากหลักดินแดนนี้ มิได้มุ่งประสงค์ที่จะบัญญัติให้ความผิดดังกล่าวถือเป็นการกระทำความผิดในราชอาณาจักรดังเช่นที่ประมวลกฎหมายอาญาได้บัญญัติอยู่จวบจนทุกวันนี้ หากแต่เพียงให้ถือว่ากระทำความผิดดังกล่าวจะต้องรับโทษในราชอาณาจักรเพียงเท่านั้น

แต่ถึงกระนั้น แม้เจตนารมณ์ที่แท้จริงของความผิดที่กฎหมายถือว่าเป็นความผิดในราชอาณาจักรหรือถือได้ว่าได้กระทำในราชอาณาจักรตามประมวลกฎหมายอาญานั้น จะมีได้มุ่งประสงค์ที่จะกำหนดว่าสถานที่ในการกระทำความผิดหรือสถานที่เกิดเหตุว่าเป็นที่ใดก็ตาม แต่ก็ไม่อาจปฏิเสธความชัดเจนแน่นอนของกฎหมายตามหลักภาษา ที่ถือถ้อยคำของตัวบทกฎหมาย

<sup>46</sup> ดู 1868 . Great Britain, Court of Criminal Appeal, 11 Cox’s Criminal Cases, p.198 .(A British ship is for the purpose of this question , like a floating island; and, when a crime is committed on board a Bristish, it is within the jurisdiction of the Admiralty Court, and therefore of the Central Criminal Court)

เป็นวัตถุแห่งการตีความกฎหมายได้เลย เมื่อกรณีนี้กฎหมายได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจนเป็นประจักษ์แล้วว่า การกระทำความผิดดังกล่าวถือเป็นความผิดในราชอาณาจักรหรือถือว่าได้กระทำลงในราชอาณาจักร เช่นนั้น ก็คงฟังไม่ได้ว่า การกระทำความผิดดังกล่าวคือความผิดนอกราชอาณาจักร แม้แท้จริงแล้วสถานที่เกิดเหตุหรือสถานที่ในการกระทำความผิดจะอยู่นอกราชอาณาจักรไทยก็ตาม

#### 4.2.2 การพิจารณาตามสถานที่เกิดเหตุ

ตามความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิทางสาขานิติศาสตร์หลายท่าน ซึ่งโดยส่วนใหญ่ท่านเหล่านั้นล้วนเคยดำรงตำแหน่งเป็นอัยการสูงสุด ผู้ซึ่งเป็นบุคคลผู้มีอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ให้มีอำนาจในการสอบสวนคดีความผิดนอกราชอาณาจักร โดยตรง ซึ่งหลักเกณฑ์ในการพิจารณาว่าเป็นกรณีของความผิดที่มีโทษตามกฎหมายไทยได้กระทำลงนอกราชอาณาจักรหรือไม่ นั้น หนึ่งในหลักแห่งการพิจารณาคือ ให้คำนึงถึง “การกระทำนอกราชอาณาจักรตามความเป็นจริง”

ดังนั้น ดังที่ผู้เขียนได้ค้นหาลงถึงสถานที่เกิดเหตุตามความเป็นจริงในบทที่ 4.1 มาแล้วว่า ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 4 วรรคสอง มาตรา 5 และมาตรา 6 เหล่านี้ สถานที่เกิดเหตุหรือสถานที่ในการกระทำความผิดตามความเป็นจริงคือสถานที่ใด โดยสามารถที่จะแยกพิจารณาถึงสถานที่เกิดเหตุได้ ดังนี้

##### 1) กรณีตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 4 วรรคสอง

การกระทำความผิดบนเรือไทยหรืออากาศยานไทย ต้องเป็นการกระทำในขณะที่อากาศยานไทยหรือเรือไทยนั้นอยู่ ณ สถานที่อื่น อันมิใช่ราชอาณาจักรไทยเท่านั้น และเมื่อถือว่าเรือไทยหรืออากาศยานไทย มิใช่ดินแดนของราชอาณาจักรไทยแล้ว ดังนั้นสถานที่เกิดเหตุตามความเป็นจริงก็คือ สถานที่อื่นอยู่นอกราชอาณาจักรไทย

##### 2) กรณีตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 5

เมื่อตามแนวคิดในปัจจุบัน ถือว่าสถานที่เกิดเหตุ นั้น หมายถึงสถานที่ที่การกระทำได้กระทำลง และสถานที่ที่ผลของการกระทำได้เกิดขึ้นตาม “ทฤษฎีรวมสถานที่เกิดเหตุ” ดังนั้น สถานที่เกิดเหตุตามความเป็นจริงในกรณีของการกระทำความผิดตามมาตรา 5 นี้ ก็คือ ทั้งในราชอาณาจักรไทยและนอกราชอาณาจักรไทยทั้งสองกรณี

##### 3) กรณีตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 6

สถานที่ในการกระทำการเป็นตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุนเพื่อให้ผู้อื่นกระทำความผิดในราชอาณาจักรไทยนั้น คือการกระทำเป็นตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุนนอกราชอาณาจักร ดังนั้น สถานที่เกิดเหตุตามความเป็นจริงคือสถานที่อื่นอยู่นอกราชอาณาจักรไทย

ดังนั้นแล้ว จึงสรุปได้ว่า หากจะแปลความคำว่า “ความผิดซึ่งมีโทษตามกฎหมายไทยได้กระทำลงนอกราชอาณาจักร” ตามความเป็นจริงแล้วนั้น พบว่ามีเฉพาะแต่กรณีตามมาตรา 4 วรรคสอง และมาตรา 6 เท่านั้น ที่ถือได้ว่าได้กระทำลงนอกราชอาณาจักรตามความเป็นจริง แต่ในกรณีของมาตรา 5 นั้น สถานที่ในการกระทำความผิดไม่ได้มีเพียงนอกราชอาณาจักรเพียงเท่านั้น หากแต่ตามความเป็นจริงแล้วก็ได้กระทำลงในราชอาณาจักรไทยด้วย ไม่ว่าจะราชอาณาจักรไทยนั้นจะเป็นสถานที่ในการกระทำ (เช่น การยิงปืนจากประเทศไทย เพื่อให้กระสุนข้ามแม่น้ำโขงมาฆ่าคนที่อยู่ในประเทศลาว) หรือจะเป็นสถานที่ที่ผลเกิดขึ้น (เช่น การยิงปืนจากประเทศลาว เพื่อให้กระสุนข้ามแม่น้ำโขงมาฆ่าคนที่อยู่ในประเทศไทย) ก็ตาม

เช่นนี้ หากพิจารณาถึงอำนาจสอบสวนของอัยการสูงสุดในความผิดที่มีโทษตามกฎหมายไทยได้กระทำลงนอกราชอาณาจักรตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 20 ตามความเป็นจริงแล้วนั้น อัยการสูงสุดก็ยังมีแต่เพียงอำนาจสอบสวนในคดีของความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 4 วรรคสอง และมาตรา 6 เท่านั้น ซึ่งเป็นกรณีของการกระทำความผิดนอกราชอาณาจักรตามความเป็นจริง หากแต่ในกรณีตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 5 นั้น ก็คงฟังไม่ได้แน่ชัดนักว่าจะถือเป็นการกระทำความผิดนอกราชอาณาจักรตามความเป็นจริงหรือไม่ เนื่องจากพฤติการณ์ในการกระทำความผิดดังกล่าวได้กระทำลงทั้งในราชอาณาจักรและนอกราชอาณาจักร ซึ่งถือว่าสถานที่ในการกระทำความผิดนั้น คือทั้งในราชอาณาจักรไทยและนอกราชอาณาจักรทั้งสองแห่งตาม “ทฤษฎีรวมสถานที่เกิดเหตุ” (Ubiquitätstheorie)<sup>47</sup>

4.2.3 การพิจารณาตามบทสันนิษฐานเด็ดขาดหรือหลักกฎหมายปิดปาก (Irrebuttable Presumption or Estoppel)

บทบัญญัติตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 4 วรรคสอง บัญญัติขึ้นโดยใช้ถ้อยคำว่า “ให้ถือว่า” กระทำความผิดในราชอาณาจักร ส่วนกรณีตามมาตรา 5 ใช้ถ้อยคำว่า “ให้ถือว่า” ความผิด การตระเตรียมการ หรือพยายามกระทำความผิดนั้นได้กระทำในราชอาณาจักร และตามมาตรา 6 ใช้ถ้อยคำว่า “ให้ถือว่า” ตัวการ ผู้สนับสนุน หรือผู้ใช้ให้กระทำได้กระทำในราชอาณาจักร

เมื่อพิจารณาถึงถ้อยคำที่ใช้ในการบัญญัติกฎหมายตามมาตรา 4 วรรคสอง มาตรา 5 และมาตรา 6 แล้ว จะพบว่าทุกกรณีกฎหมายล้วนแต่บัญญัติโดยใช้ถ้อยคำว่า “ให้ถือว่า” ทั้งสิ้น ซึ่งกรณีนี้เอง ผู้เขียนเห็นว่าเป็นกรณีที่กฎหมายบัญญัติบทสันนิษฐานไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งถือเป็นบทสันนิษฐานตามกฎหมาย (Presumption of Laws) กล่าวคือ

<sup>47</sup> คณิต ฒ นคร, กฎหมายอาญา ภาคทั่วไป, เพิ่งอ้าง, น. 107.

การที่บทบัญญัติดังกล่าวข้างต้นใช้ถ้อยคำว่า “ให้ถือว่า” กับกรณีของการกระทำ ความผิดบนเรือหรืออากาศยานสัญชาติไทยในขณะที่ยานพาหนะดังกล่าวแล่นหรือลอยอยู่นอก ราชอาณาจักร การกระทำความผิดที่ส่วนหนึ่งกระทำในราชอาณาจักรแต่อีกส่วนหนึ่งกระทำนอก ราชอาณาจักร การกระทำความผิดนอกราชอาณาจักรแต่ประสงค์จะให้ผลเกิดขึ้นในราชอาณาจักร และการกระทำ ความผิดในราชอาณาจักรหรือที่ประมวลกฎหมายอาญาถือได้กระทำใน ราชอาณาจักร แต่การกระทำของผู้เป็นตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุนในการกระทำความผิดดังกล่าว ได้กระทำการเป็นตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุนนอกราชอาณาจักร

กรณีต่างๆเหล่านี้ที่กล่าวมาข้างต้น ประมวลกฎหมายอาญาบัญญัติขึ้นโดย “ให้ถือว่า” ได้กระทำในราชอาณาจักร ทั้งที่ในความเป็นจริงแล้ว การกระทำความผิดบนเรือหรืออากาศยาน สัญชาติไทย และการกระทำการเป็นตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุนนอกราชอาณาจักรตามมาตรา 4 วรรคสอง และมาตรา 6 นั้น เป็นการกระทำความผิดที่ได้กระทำลงนอกราชอาณาจักร

ด้วยเหตุนี้เอง แม้ตามความเป็นจริงในการกระทำความผิดดังกล่าวจะไม่ได้กระทำลงใน ราชอาณาจักรเพราะความเป็นจริงไม่อาจเป็นเช่นนั้นได้ก็ตาม แต่กฎหมายต้องการบัญญัติเพื่อตัด การโต้แย้งเสีย จึงให้ถือว่าการกระทำความผิดดังกล่าวได้กระทำลงในราชอาณาจักร อันมีลักษณะ เป็นบทสันนิษฐานเด็ดขาดหรือหลักกฎหมายปิดปาก (Irrebuttable Presumption or Estoppel) ซึ่ง เป็นการที่<sup>48</sup> คู่ความถูกตัดไม่ให้อ้างเป็นอย่างอื่นและไม่มี ความจำเป็นที่จะต้องพิจารณา พยานหลักฐานใดๆที่เกี่ยวกับข้อเท็จจริงนั้นอีกต่อไป

เมื่อปรากฏข้อเท็จจริงขึ้นว่าเป็นการกระทำ ความผิดบนเรือหรืออากาศยานสัญชาติไทย การกระทำ ความผิดที่ส่วนหนึ่งกระทำในราชอาณาจักรแต่อีกส่วนหนึ่งกระทำนอกราชอาณาจักร การกระทำ ความผิดนอกราชอาณาจักรแต่ประสงค์จะให้ผลเกิดขึ้นในราชอาณาจักร และการกระทำ ความผิดในราชอาณาจักรหรือที่ประมวลกฎหมายอาญาถือได้กระทำในราชอาณาจักร แต่การ กระทำของผู้เป็นตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุนในการกระทำ ความผิดดังกล่าวได้กระทำการเป็น ตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุนนอกราชอาณาจักรตามมาตรา 4 วรรคสอง มาตรา 5 และมาตรา 6 แล้ว คู่ความจะไปโต้แย้งว่าความจริงไม่ได้เป็นอย่างที่กฎหมายสันนิษฐานไว้เด็ดขาดเช่นนั้นไม่ได้ เนื่องจาก<sup>49</sup> มีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นเด็ดขาดแล้วว่าให้ข้อเท็จจริงเป็นอย่างนั้น แม้จะคลาดเคลื่อนไป

<sup>48</sup> Rupert Cross and Nancy Willkins, *An Outline of the law of Evidence*, 5 the ed (London: Butterworths, 1980), p. 16 .

<sup>49</sup> จริฎ ภัคศิรินากุล, *คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน, เพิ่งอ้าง*, น. 4.

จากความจริงก็ต้องถือว่าเป็นกรณียกเว้นที่สังคมจำเป็นต้องตรากฎหมายให้เป็นอย่างนั้น ดังเช่นการกระทำความคิดบนสิ่งที่สามารถเคลื่อนได้ที้อย่างเร็วหรือเครื่องบินนั้น อาจจะไม่สามารถที่จะรู้ได้อย่างแน่ชัดว่า การกระทำความคิดนั้นเกิดขึ้น ณ ที่ใด เช่นนี้ กฎหมายจึงบัญญัติบทสันนิษฐานเด็ดขาดหรือบัญญัติกฎหมายปิดปากไว้ว่า “ให้ถือว่า” การกระทำความคิดในราชอาณาจักร

เมื่อบทบัญญัติตามมาตรา 4 วรรคสอง มาตรา 5 และมาตรา 6 ดังที่ผู้เขียนได้กล่าวมานั้นล้วนแต่มีลักษณะเป็นบทบัญญัติที่กฎหมายกำหนดบทสันนิษฐานไว้โดยเด็ดขาดแล้วว่า “ให้ถือว่า” ความคิดนั้นได้กระทำในราชอาณาจักร จึงต้องถือว่าการกระทำความคิดดังกล่าวเป็นการกระทำในราชอาณาจักร อันเป็นไปตามข้อสันนิษฐานโคดเด็ดขาดของกฎหมาย โดยไม่อาจที่จะกล่าวอ้างหรือปฏิเสธเพื่อมารับฟังข้อเท็จจริงดังกล่าวให้ผิดเพี้ยนเป็นอย่างอื่นไปได้ อันถือเป็นข้อตัดบทที่กฎหมายกำหนดไว้ให้ไม่อาจโต้แย้งเป็นอย่างอื่น ดังการถูกปิดปากที่ “ให้ถือว่า” เป็นเช่นไร ก็ให้เป็นไปเช่นนั้น

ดังนั้นแล้ว ด้วยเหตุที่ผู้เขียนได้กล่าวและวิเคราะห์มาแล้วข้างต้นนั้น จึงถือได้ว่า กรณีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 20 ที่กำหนดให้อัยการสูงสุดเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบในกรณีของการกระทำความคิดซึ่งมีโทษตามกฎหมายไทยได้กระทำลงนอกราชอาณาจักรนั้น จึงหมายความว่าเฉพาะถึงกรณีตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 7 มาตรา 8 และมาตรา 9 เท่านั้น หากแต่ไม่อาจหมายความว่ารวมถึงกรณีของการกระทำความคิดตามมาตรา 4 วรรคสอง มาตรา 5 และมาตรา 6 ไปด้วยได้ เนื่องจากบทบัญญัติต่างๆเหล่านี้ บัญญัติ “ให้ถือว่า” เป็นการกระทำความคิดในราชอาณาจักร อันเป็นไปตามบทสันนิษฐานเด็ดขาดหรือหลักกฎหมายปิดปากนั่นเอง

4.2.4 ข้อสรุปในการพิจารณาอำนาจสอบสวนของอัยการสูงสุดในความผิดที่ถือว่ากระทำในราชอาณาจักร

เมื่อพิจารณาถึงอำนาจสอบสวนของอัยการสูงสุดในความผิดที่ประมวลกฎหมายอาญาให้ถือว่ากระทำความคิดในราชอาณาจักรหรือให้ถือว่าความคิดนั้นได้กระทำในราชอาณาจักรตามมาตรา 4 วรรคสอง มาตรา 5 และมาตรา 6 ตามหลักเกณฑ์ในการตีความกฎหมายอาญาและกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ประกอบกับพิจารณาตามสถานที่เกิดเหตุและตามบทสันนิษฐานเด็ดขาดหรือหลักกฎหมายปิดปากแล้ว ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า ความผิดซึ่งมีโทษตามกฎหมายไทยได้กระทำลงนอกราชอาณาจักรไทยตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 20 นั้น หมายความว่าเฉพาะกรณีของความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 7 มาตรา 8 และมาตรา 9 เท่านั้น หากแต่ไม่

รวมถึงกรณีตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 4 วรรคสอง มาตรา 5 และมาตรา 6 ซึ่งสอดคล้องกับแนวความเห็นของ ศาสตราจารย์ ดร.หยุด แสงอุทัยที่ว่า “ความผิดซึ่งมีโทษตามกฎหมายไทยได้กระทำความผิดนอกราชอาณาจักร ได้แก่กรณีตาม ป.อ. มาตรา 7 มาตรา 8 และมาตรา 9 ซึ่งมาตราต่างๆ เหล่านี้บัญญัติไว้ชัดเจนว่าเป็นกรณีกระทำความผิดต่างๆนอกราชอาณาจักร ดังนั้นจึงไม่รวมถึงกรณีตาม ป.อ. มาตรา 4 วรรคสอง มาตรา 5 และมาตรา 6 เพราะแม้จะกระทำความผิดนอกราชอาณาจักร แต่ประมวลกฎหมายอาญาก็ “ให้ถือว่ากระทำความผิดในราชอาณาจักร”<sup>50</sup>

ทั้งนี้ เนื่องจากกฎหมายอาญานั้น คือบรรดากฎหมายทั้งหลายที่ระบุถึงความผิดอาญาโทษ วิธีการเพื่อความปลอดภัยและมาตรการการบังคับทางอาญาอื่น และเป็นกฎหมายที่กำหนดให้ความผิดอาญาเป็นเงื่อนไขของการใช้โทษ วิธีการเพื่อความปลอดภัยและมาตรการการบังคับทางอาญาอื่นนั้น<sup>51</sup>

ส่วนกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้น เป็นกฎหมายวิธีสบัญญัติ เพราะเป็นกฎหมายที่กำหนดหลักเกณฑ์การบังคับใช้กฎหมายอาญาสารบัญญัติหรือกฎหมายอาญา ซึ่งการที่จะทำให้กฎหมายอาญามีผลบังคับและที่จะทำให้ภารกิจของกฎหมายอาญาเกิดผลในทางปฏิบัตินั้น จำเป็นต้องอาศัยกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นสำคัญ ดังนั้นกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจึงมีภารกิจในการที่จะทำให้กฎหมายอาญามีผลบังคับและทำให้ภารกิจของกฎหมายอาญาเกิดผลอย่างจริงจัง<sup>52</sup>

เช่นนี้ จึงอาจเปรียบได้ว่า กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการบังคับใช้กฎหมายอาญาเพื่อลงโทษผู้กระทำความผิด และการใช้กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาอันเป็นกฎหมายวิธี สบัญญัตินี้ หากไม่ได้มีบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้ให้นิยามความหมายของถ้อยคำใดไว้เป็นการเฉพาะแล้ว ก็จะต้องถือตามนัยที่ประมวลกฎหมายอาญาได้กำหนดไว้ ซึ่งไม่ว่าจะเป็นการตีความกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือการปรับใช้กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานี้ ก็จะต้องคำนึงและถือตามกฎหมายอาญาซึ่งถือเป็นกฎหมายส

<sup>50</sup> หยุด แสงอุทัย. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาศึกษาทางคำพิพากษาฎีกา. อ่างแล้ว.

<sup>51</sup> Vgl. etwa Paul Bockemann, Strafrecht : Allgemeiner Teil, 3. Auflage, München 1979 S. 1; Hermann Blei, Strafrecht I : Allgemeiner Teil, 16. Auflage, München 1975, S. 4 f.; Hans-Heinrich Jescheck, Lehrbuch des Strafrechts : Allgemeiner Teil, 4. Auflage, Berlin 1988, S. 8; Claus Roxin, Strafrechts : Allgemeiner Teil, 3. Auflage, München 1977, S.1, Randnummer 1 อ้างถึงใน คณิต ณ นคร, กฎหมายอาญาภาคทั่วไป, เพิ่งอ้าง, น. 49.

<sup>52</sup> คณิต ณ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, เพิ่งอ้าง, น. 59.

บัญญัติ โดยไม่อาจจะแปลความให้มีความหมายผิดแผกแตกต่างไปจากที่ประมวลกฎหมายอาญา กำหนดไว้ และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อกรณีตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 4 วรรคสอง มาตรา 5 และมาตรา 6 ต้องด้วยข้อสันนิษฐานเด็ดขาดตามกฎหมายด้วยแล้ว เช่นนี้ ไม่ว่าจะกรณีจะเป็นประการใด ก็ไม่อาจที่จะโต้แย้งหรือตีความหมายให้ผิดเพี้ยนไปเป็นอย่างอื่นนอกเสียจากที่กฎหมาย สันนิษฐานไว้ได้เลย

ดังนั้น ด้วยเหตุและผลที่ผู้เขียนได้ทำการวิเคราะห์มาทั้งหมดข้างต้นแล้วนั้น จึงสามารถ ที่จะให้ข้อสรุปได้ว่า การกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 4 วรรคสอง มาตรา 5 และมาตรา 6 ที่กฎหมายบัญญัติให้ถือว่ากระทำความผิดในราชอาณาจักรหรือให้ถือว่าความผิดนั้น ได้กระทำในราชอาณาจักร ไม่ใช่ความผิดที่อยู่ในเขตอำนาจของอัยการสูงสุดที่จะทำการสอบสวน ในความผิดต่างๆเหล่านี้ได้ หากแต่เป็นความผิดที่อยู่ในอำนาจสอบสวนของพนักงานสอบสวนตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 18 หรือมาตรา 19 แล้วแต่กรณี

แต่กรณีนั้นก็ดี เมื่อการกระทำความผิดต่างๆเหล่านี้ล้วนคาบเกี่ยวกับต่างประเทศ ซึ่งถือเป็นเรื่องละเอียดอ่อนและจำเป็นที่จะต้องควบคุมดูแลการสอบสวนให้มีประสิทธิภาพและมีขั้นตอน และวิธีการในการสอบสวนดำเนินคดีที่มีความพิเศษแตกต่างกับการสอบสวนคดีอาญาอื่นทั่วไป เพื่อให้การสอบสวนดำเนินคดีในความผิดเหล่านี้เกิดประสิทธิผลสูงสุด จึงจำเป็นต้องให้บุคคลที่ เปี่ยมล้นไปด้วยความรู้ความสามารถ มีความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่และไม่อาจถูกควบคุม หรือแทรกแซงได้ไม่ว่าจากองค์กรภาครัฐหรือเอกชน กรณีจึงสมควรที่จะให้อัยการสูงสุดเป็นผู้รับผิดชอบในการสอบสวนดำเนินคดีในกรณีของการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 4 วรรคสอง มาตรา 5 และมาตรา 6 ซึ่งผู้เขียนจะได้กล่าวถึงความสำคัญและความเหมาะสมที่ สมควรที่จะให้อัยการสูงสุดเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบในกรณีของการกระทำความผิด ต่างๆตามที่กล่าวมานี้ในหัวข้อถัดไป

#### 4.3 วิเคราะห์ความสำคัญและความเหมาะสมที่สมควรจะให้ อัยการสูงสุดเป็นพนักงานสอบสวน ผู้รับผิดชอบในการดำเนินการสอบสวนกรณีของการกระทำความผิดที่ถือว่าความผิดนั้นได้กระทำ ในราชอาณาจักรตามกฎหมายไทยกับกฎหมายต่างประเทศ

4.3.1 ความสำคัญและความเหมาะสมที่อัยการสูงสุดสมควรเป็นพนักงานสอบสวน ผู้รับผิดชอบโดยพิจารณาในแง่เหตุผลและความจำเป็น



กรณีปัญหาเรื่องเขตอำนาจสอบสวนของอัยการสูงสุดในการดำเนินการสอบสวนคดีของการกระทำความผิดที่ถือว่าความผิดนั้นได้กระทำในราชอาณาจักรตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 4 วรรคสอง มาตรา 5 และมาตรา 6 นี้ จากการที่ผู้เขียนได้ศึกษาและวิเคราะห์มานั้น ก็พบว่าปัญหาดังกล่าวก็เคยเป็นข้อถกเถียงและเป็นปัญหาในการปฏิบัติงานของสำนักงานอัยการสูงสุดเอง เช่นกันว่าหากมีการกระทำความผิดเหล่านี้แล้ว สมควรที่จะให้บุคคลใดเป็นพนักงานสอบสวน ผู้รับผิดชอบระหว่างอัยการสูงสุดหรือเจ้าพนักงานตำรวจ

กรณีดังกล่าว แต่เดิมกรมอัยการ(ในขณะนั้น) ได้กำหนดหลักปฏิบัติเกี่ยวกับการกระทำความผิดนอกราชอาณาจักรไว้ในกรณี อนุมติสอบสวนคดีความผิดนอกราชอาณาจักรของสถานีตำรวจอำเภอสงขลา โดยมีสาระดังนี้ คือ

สถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองสงขลาแจ้งว่า เมื่อวันที่ 26 มกราคม 2523 ผู้ต้องหาได้ใช้ก้อนเหล็กตีทำร้ายผู้มีชื่อถึงแก่ความตาย เหตุเกิดในเรือโชคกมลนาวา 3 ซึ่งจอดอยู่ในน่านน้ำสากล หลังเกิดเหตุผู้ควบคุมเรือได้นำเรือเข้าเทียบที่ท่าเทียบเรือสงขลา เจ้าพนักงานจับตัวผู้ต้องหาได้ นำส่งพนักงานสอบสวนสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองสงขลา เพื่อดำเนินคดีในข้อหาฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา สารวัตรใหญ่สถานีตำรวจอำเภอเมืองสงขลาเห็นว่า คดีนี้เกิดขึ้นนอกราชอาณาจักร ซึ่งอธิบดีกรมอัยการเป็นพนักงานสอบสวนที่รับผิดชอบตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 20 จึงส่งเรื่องมายังอธิบดีกรมอัยการเพื่อดำเนินการต่อไป

ขณะนั้นอธิบดีกรมอัยการ (อัยการสูงสุด) เคยถือหลักตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 4 วรรคสองที่บัญญัติว่า “การกระทำความผิดในเรือไทยหรืออากาศยานไทย ไม่ว่าจะอยู่ ณ ที่ใด ให้ถือว่ากระทำความผิดในราชอาณาจักร” เมื่อคดีนี้เกิดขึ้นในเรือไทยในน่านน้ำสากล ถือว่าความผิดได้เกิดขึ้นในราชอาณาจักร อธิบดีกรมอัยการจึงไม่ใช้พนักงานสอบสวนที่รับผิดชอบ<sup>53</sup>

แต่ ณ ขณะปัจจุบัน สำนักงานอัยการสูงสุด ได้วางแนวทางปฏิบัติในการดำเนินคดีความผิดที่มีโทษตามกฎหมายไทยได้กระทำลงนอกราชอาณาจักรตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 20 ไว้ว่า หมายถึงความผิดที่มีการกระทำทั้งหมดเกิดขึ้นนอกราชอาณาจักรตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 7 มาตรา 8 และมาตรา 9 และหมายความรวมถึงการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 4 วรรคสอง มาตรา 5 และมาตรา 6 ด้วย โดยแนวทางในการ

<sup>53</sup> จุลสิงห์ วสันตสิงห์ (เรียบเรียงเพิ่มเติมโดยโชคชัย สิริพิณฑกุล), อำนาจอัยการสูงสุดในการสั่งคดีความผิดซึ่งมีโทษตามกฎหมายไทยได้กระทำลงนอกราชอาณาจักร, วารสารกฎหมาย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ปีที่ 38, ฉบับที่ 1, (มีนาคม 2563).

ปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวนนั้น ในกรณีนี้ เมื่อพนักงานสอบสวนได้ทำการสอบสวนในเบื้องต้นแล้วพบว่า เป็นกรณีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 4 วรรคสอง มาตรา 5 และ 6 รวมถึง มาตรา 7 ถึง มาตรา 9 แล้วจะทำบันทึกถึงอัยการสูงสุดเพื่อมอบหมายให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ<sup>54</sup>

แต่ถึงกระนั้นก็ดีก็ยังคงถือได้ว่าปัญหาเรื่องเขตอำนาจสอบสวนของอัยการสูงสุดในกรณีดังกล่าว ยังคงมีความคลุมเครือและไม่ชัดเจนแน่นอน ทั้งในด้านการตีความกฎหมาย แนวการปฏิบัติงาน ตลอดจนบรรทัดฐานในการวินิจฉัยกฎหมายในเรื่องดังกล่าวของศาลฎีกา อันถือได้ว่ามีเหตุผลอันสมควรและมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่สมควรจะแก้ไขบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายอาญาหรือกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้มีความสอดคล้องและสร้างบรรทัดฐานที่ชัดเจนเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว

ในการนี้ แม้การกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 4 วรรคสอง มาตรา 5 และมาตรา 6 ประมวลกฎหมายอาญาจะได้บัญญัติว่าให้ถือว่าความผิดเหล่านี้ได้กระทำในราชอาณาจักร และจากการที่ผู้เขียนได้ทำการวิเคราะห์ที่ศึกษามาดังกล่าวข้างต้น ก็พบว่าการกระทำความผิดต่างๆเหล่านี้ มิใช่กรณีของความผิดซึ่งมีโทษตามกฎหมายไทยได้กระทำลงนอกราชอาณาจักรอันจะอยู่ในอำนาจสอบสวนของอัยการสูงสุดเช่นเดียวกัน

แต่แท้จริงแล้วความผิดเหล่านี้ล้วนแต่มีส่วนเกี่ยวข้องกับรัฐต่างประเทศด้วยทั้งสิ้น ซึ่งการที่กฎหมายกำหนดให้อัยการสูงสุดเป็นพนักงานสอบสวนที่รับผิดชอบคดีความผิดซึ่งมีโทษตามกฎหมายไทยที่ได้กระทำลงนอกราชอาณาจักรนั้น เพราะถือว่าเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศซึ่งเป็นเรื่องละเอียดอ่อน<sup>55</sup>

ดังนั้น เมื่อการกระทำความผิดที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับรัฐต่างประเทศด้วย ไม่ว่าจะเป็นกรณีของการกระทำความผิดที่เป็นความผิดนอกราชอาณาจักร โดยแท้จริงตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 7 มาตรา 8 และมาตรา 9 หรือจะเป็นกรณีของการกระทำความผิดที่ประมวลกฎหมายอาญาให้ถือว่าได้กระทำในราชอาณาจักรตามมาตรา 4 วรรคสอง มาตรา 5 และมาตรา 6 ก็ตาม แต่ในการกระทำความผิดดังกล่าวนี้ ย่อมกระทบกระเทือนต่อความสงบสุขทั้งภายในราชอาณาจักรไทยเอง

<sup>54</sup> สำเนาเรื่องกระบวนการพิจารณาเสนอความเห็นและแจ้งการมอบหมายกรณี que que เข้าหลักเกณฑ์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ อาญา มาตรา 20, ภาคผนวกในกลุ่มมือการสอบสวนและทำการสอบสวนคดีความผิดนอกราชอาณาจักรของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2557.

<sup>55</sup> คณิต ณ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, เพิ่งอ้าง, น. 505.

และต่อความสงบสุขภายในของรัฐต่างประเทศนั้นๆด้วย ไม่ว่าจะเป็นเพราะสถานที่ในการกระทำ ความผิดได้กระทำลงในดินแดนของรัฐอื่น หรือว่าผลแห่งการกระทำความผิดนั้นได้ส่งผลเสียหาย ต่อบุคคลในรัฐหรือสร้างความเสียหายต่อรัฐอื่นนั้น โดยตรง ซึ่งการกระทำความผิดที่มีส่วนเกี่ยวพัน กันระหว่างในราชอาณาจักรและนอกราชอาณาจักรอันเป็นดินแดนของรัฐอื่นนี้ หากไม่ดำเนินการ สอบสวนแสวงหาข้อเท็จจริง ตลอดจนดำเนินการกระบวนการยุติธรรมทางอาญาอย่างมีความเป็นภว ุติสัย โดยให้เป็นที่ไปโดยโปร่งใส ถูกต้อง มีประสิทธิภาพและสามารถตรวจสอบได้แล้ว ก็อาจส่งผล กระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของรัฐ เศรษฐกิจและสังคม หรือความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ระหว่างราชอาณาจักรไทยและรัฐอื่นอันเป็นดินแดนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเหล่านี้ ได้ ซึ่งการสอบสวนดำเนินคดีในความผิดที่มีความสำคัญเช่นนี้ จึงสมควรที่จะให้อัยการสูงสุดเป็นผู้ รับผิดชอบในการสอบสวน มิใช่เจ้าพนักงานตำรวจดังเช่นในกรณีของการกระทำความผิดอาญา ทั่วไป

อีกทั้งในการกระทำความผิดที่ประมวลกฎหมายอาญาถือว่าได้กระทำในราชอาณาจักร นั้น โดยส่วนมากตัวบุคคลผู้กระทำความผิดอาจจะมิได้มีถิ่นฐานอันเป็นที่อยู่ในขณะที่ยังกระทำความ ผิดอยู่ในประเทศไทย เช่นในกรณีของการกระทำความผิดบนเรือไทยหรืออากาศยานไทยใน ขณะที่อยู่ต่างประเทศ หรือการกระทำความผิดต่อเนื่องตั้งแต่ราชอาณาจักรไทยและไปสิ้นสุดที่ดิน แดนของรัฐอื่น เป็นต้น ซึ่งเมื่อความผิดเหล่านี้ผู้กระทำความผิดจะต้องรับโทษในราชอาณาจักรไทย ตามกฎหมายแล้ว จึงอาจจะต้องมีการประสานงานไปยังรัฐนั้นๆเพื่อขอให้ส่งตัวบุคคลผู้กระทำ ความผิดดังกล่าวมายังราชอาณาจักรไทย กรณีนี้เมื่อพิจารณาตามพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ. 2551 แล้วนั้น ก็ปรากฏว่าได้กำหนดให้ผู้ประสานงานกลางซึ่งมีอำนาจหน้าที่ประสานงานการ ส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้ประเทศผู้ร้องขอและการร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนแก่ประเทศไทยนั้น คือ อัยการสูงสุดหรือผู้ซึ่งอัยการสูงสุดมอบหมาย<sup>56</sup>

ประกอบกับเมื่อพิจารณาถึงลักษณะในการกระทำความผิดดังกล่าวที่เป็นเรื่องคาบเกี่ยว ระหว่างประเทศ ซึ่งอาจจะต้องมีการประสานงานเพื่อขอความช่วยเหลือหรือให้ความร่วมมือ ระหว่างประเทศในการดำเนินคดี โดยประเทศไทยอาจจะต้องมีการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน กับรัฐอื่นๆ ในการดำเนินคดีในความผิดต่างๆเหล่านี้ ซึ่งอาจจะเป็นรัฐที่มีสนธิสัญญาว่าด้วยความ

<sup>56</sup> ดู พระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ. 2551 มาตรา 5 “ผู้ประสานงานกลาง” หมายความว่า อัยการ สูงสุดหรือผู้ซึ่งอัยการสูงสุดมอบหมายซึ่งมีอำนาจหน้าที่ประสานงานการส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้ประเทศผู้ร้องขอ และการร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนแก่ประเทศไทย รวมทั้งการอื่นที่เกี่ยวข้อง”

ร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญาระหว่างกันหรือไม่ก็ได้ ไม่ว่าจะเป็นการสอบสวนและการสืบพยานหลักฐานการจับกุมและการให้ออกสารหรือข่าวสารที่อยู่ในความครอบครองของหน่วยงานรัฐ การจัดส่งเอกสาร การค้น อาัยด์ หรือยึด การโอนบุคคลซึ่งถูกคุมขังเพื่อช่วยเหลือในการดำเนินคดีขึ้นเจ้าพนักงานหรือศาล การสืบหาบุคคล การเริ่มกระบวนการคดีทางอาญา การอาัยด์ ยึด หรือริบทรัพย์สินและการบังคับชำระเงินแทนการริบทรัพย์สิน อันเป็นมาตรการให้ความช่วยเหลือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา ซึ่งในกรณีนี้ตามพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. 2535 ได้กำหนดให้ผู้ประสานงานกลาง ซึ่งเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ประสานงานในการให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศ หรือขอความช่วยเหลือจากต่างประเทศนั้น ก็คืออัยการสูงสุด หรือผู้ซึ่งอัยการสูงสุดมอบหมาย<sup>57</sup>

อีกทั้งตามกฎหมายพิเศษอื่นๆ เช่น ตาม พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534, พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551, พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542, พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 และพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 เป็นต้น นั้น ลักษณะแห่งการกระทำผิดส่วนใหญ่จะเป็นการกระทำผิดในราชอาณาจักรเกี่ยวพันกันกับการกระทำผิดนอกราชอาณาจักร แต่บทบัญญัติดังกล่าวข้างต้นล้วนแล้วแต่ให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 20 มาใช้บังคับ<sup>58</sup> ซึ่งล้วนแต่เป็นอำนาจหน้าที่ของอัยการสูงสุดเช่นเดียวกัน

ดังนั้นแล้ว จะเห็นได้ว่า การกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 4 วรรคสอง มาตรา 5 และมาตรา 6 เหล่านี้ ล้วนแต่เป็นการกระทำความผิดที่คาบเกี่ยวกับต่างประเทศ ซึ่งอาจจะต้องมีการประสานงานความร่วมมือระหว่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นการสอบสวนดำเนินคดีอาญากับผู้กระทำความผิด หรือการขอให้ส่งตัวผู้ร้ายข้ามแดนเพื่อมาดำเนินคดี ซึ่งอำนาจในการประสานงานในเรื่องต่างๆเหล่านี้ก็ล้วนแต่เป็นอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายได้กำหนดไว้เป็นการเฉพาะให้เป็นอำนาจของอัยการสูงสุด อยู่แล้ว ดังนั้น เพื่อให้การขอส่งตัวผู้ร้ายข้ามแดน

<sup>57</sup> ดู พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. 2535

มาตรา 4 “ผู้ประสานงานกลาง” หมายความว่า ผู้ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ประสานงานในการให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศ หรือขอความช่วยเหลือจากต่างประเทศตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 6 ให้อัยการสูงสุดหรือผู้ซึ่งอัยการสูงสุดมอบหมายเป็นผู้ประสานงานกลาง

<sup>58</sup> จุลสิงห์ วสันตสิงห์ (เรียบเรียงเพิ่มเติมโดยโชคชัย สิทธิผลกุล), อำนาจอัยการสูงสุดในการสั่งคดีความผิดซึ่งมีโทษตามกฎหมายไทยได้กระทำลงนอกราชอาณาจักร, *เพิ่งอ้าง*.

การประสานงานความร่วมมือระหว่างประเทศ และการสอบสวนดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดในความผิดลักษณะดังกล่าวนี้เป็นกระบวนการที่อยู่ในความรับผิดชอบของบุคคลคนเดียวกัน เพื่อให้มีการควบคุมดูแลการสอบสวนที่คาบเกี่ยวกับต่างประเทศซึ่งถือเป็นเรื่องละเอียดอ่อนและอาจกระทบกระเทือนถึงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศได้นั้นให้เป็นไปได้ไปอย่างมีประสิทธิภาพ รวดเร็ว กรณีจึงถือว่ามีเหตุผลอันสมควรที่จะให้การสอบสวนดำเนินคดีในความผิดต่างๆเหล่านี้อยู่ในอำนาจสอบสวนของอัยการสูงสุด

4.3.2 พิจารณาโดยนำบทบาทขององค์กรที่ทำหน้าที่สอบสวนในลักษณะคดีประเภทดังกล่าวในต่างประเทศมาปรับใช้กับประเทศไทย

ในกรณีอำนาจสอบสวนของอัยการสูงสุดในกรณีของการกระทำความผิดที่ถือว่าได้กระทำในราชอาณาจักรนี้ แม้ในภาคพื้นยุโรป เช่น ฝรั่งเศสและเยอรมนีจะไม่ได้มีแนวคิดในการแบ่งแยกอำนาจในการสอบสวนกับอำนาจฟ้องร้องออกจากกันเหมือนดังเช่นประเทศไทย อันส่งผลให้การกระทำความผิดที่ไม่ว่าจะเกิดขึ้นในดินแดนของรัฐหรือเกิดนอกดินแดนของรัฐที่มีผลกระทบกระเทือนถึงรัฐอันเป็นผิดความต่อกฎหมายภายในรัฐนั้นล้วนอยู่ในอำนาจสอบสวนดำเนินคดีของพนักงานอัยการทั้งสิ้น โดยไม่จำเป็นต้องพิจารณาว่าหากเป็นความผิดในราชอาณาจักรจะอยู่ในอำนาจสอบสวนของพนักงานสอบสวนที่เป็นเจ้าพนักงานตำรวจหรือหากเป็นการกระทำความผิดนอกราชอาณาจักรจะอยู่ในอำนาจสอบสวนของอัยการสูงสุดเช่นประเทศไทยก็ตาม แต่หากพิจารณาถึงบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายอาญามาตรา 4 วรรคสอง มาตรา 5 และมาตรา 6 แล้วนั้นจะพบว่าบทบัญญัติดังกล่าวไม่ใช่กฎหมายอาญา เนื่องจากไม่ใช่กฎหมายที่ระบุถึงความผิดอาญาไทย วิธีการเพื่อความปลอดภัยและมาตรการบังคับทางอาญาอื่น<sup>59</sup> แต่เป็นกฎหมายว่าด้วยการบังคับใช้กฎหมายอาญา (Strafrechts-anwendungsrecht)<sup>60</sup> ดังนั้นกรณีตามมาตรา 4 วรรคสอง มาตรา 5 และมาตรา 6 นี้ โดยสภาพและพฤติการณ์ในการกระทำความผิดนั้น อาจเป็นไปได้ทั้งความผิดตามบททั่วไปในประมวลกฎหมายอาญา ความผิดร้ายแรง และความผิดต่อความมั่นคงของรัฐ เช่น การที่ผู้กระทำความผิดได้ทำการลักทรัพย์บนอากาศยานขนส่งคนโดยสารของประเทศไทยขณะที่อากาศยานนั้นอยู่นอกราชอาณาจักรตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 4 วรรคสอง ที่ถือเป็นการกระทำความผิดทั่วไปตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 335 (9)

<sup>59</sup> คณิต ฒ นคร, กฎหมายอาญา ภาคทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ 7 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2563), น. 49.

<sup>60</sup> เพิ่งอ้าง, น. 106.

การที่ผู้กระทำความผิดได้ทำการล่องหนบุคคลจากประเทศไทยไปยังต่างประเทศเพื่อทำการหลบหนีขังไว้และบังคับให้ทำการค้าประเวณียังต่างประเทศอันเป็นการกระทำความผิดที่ส่วนหนึ่งได้กระทำในราชอาณาจักร และอีกส่วนหนึ่งได้กระทำนอกราชอาณาจักรตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 5 วรรคแรก อันถือเป็นการกระทำความผิดตาม พ.ร.บ.ป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.2551 มาตรา 6, 52 พ.ร.บ.ป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ.2539 มาตรา 9 และประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 283 ซึ่งถือเป็นการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์หรือการค้าประเวณีซึ่งถือเป็นการผิดร้ายแรง หรือ

การที่ผู้กระทำความผิดได้ทำการสะสมกำลังพลและอาวุธ ณ ประเทศมาเลเซียเพื่อที่จะเตรียมการเข้าทำการยึดและแบ่งแยกดินแดนใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นอำนาจอธิปไตยของตน ซึ่งถือเป็นการเตรียมกระทำการเป็นกบฏในราชอาณาจักรไทย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 5 วรรคสอง ซึ่งเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 114 อันเป็นความผิดต่อความมั่นคงของรัฐ เป็นต้น

หากพิจารณาถึงอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนดำเนินคดีในความผิดต่างๆ เหล่านี้ที่กล่าวมาข้างต้นอันเป็นความผิดที่มีจุดเกาะเกี่ยวกับภายในราชอาณาจักรไทย โดยศึกษาจากกฎหมายของต่างประเทศซึ่งพฤติการณ์ในการกระทำความผิดนั้นอาจเป็นไปได้ทั้งความผิดร้ายแรงหรือความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งรัฐ โดยเมื่อศึกษาทั้งในสาธารณรัฐฝรั่งเศส สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และอังกฤษ สามารถที่จะกล่าวถึงอำนาจในการสอบสวนดำเนินคดีในความผิดประเภทดังกล่าวเพื่อที่จะนำมาใช้ศึกษาว่า อัยการสูงสุดสมควรเป็นพนักงานสอบสวนในกรณีของการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 4 วรรคสอง มาตรา 5 และมาตรา 6 หรือไม่ ดังนี้

#### 1) สาธารณรัฐฝรั่งเศส

โครงสร้างของระบบอัยการในฝรั่งเศสนั้น มีความสัมพันธ์กับ โครงสร้างของศาล ดังนั้น โครงสร้างการทำงานของอัยการจะมีลักษณะที่ผูกพันอยู่กับอำนาจหน้าที่ของศาล ซึ่งอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการในฝรั่งเศสนั้นเป็นอำนาจเฉพาะตัวของอัยการแห่งสาธารณรัฐ<sup>61</sup> ซึ่งถือเป็นบุคคลที่มีหน้าที่ควบคุมดูแลกำกับดูแลการสืบสวนสอบสวนทุกเรื่องภายในเขตท้องที่ของตน

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาในฝรั่งเศสนั้น องค์กรอัยการถือเป็นองค์กรหลักที่ทำหน้าที่รับผิดชอบและควบคุมการสอบสวนดำเนินคดี แต่นอกเหนือจากองค์กรอัยการแล้ว องค์กร

<sup>61</sup> อุทัย อาทิวา, “ตำรวจกับการสอบสวนคดีอาญาในประเทศฝรั่งเศส,” *เพ็ญอ้าง*, น. 136.

ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในฝรั่งเศสที่ทำหน้าที่ในการสอบสวนดำเนินคดีในการกระทำ ความผิดอาญาก็ยังมีอยู่อีก 2 องค์กรหลักๆด้วยกัน กล่าวคือ ตำรวจฝ่ายคดี และผู้พิพากษาไต่สวน

ในการสอบสวนโดยตำรวจฝ่ายคดีนั้น เมื่อพนักงานอัยการได้รับคำร้องทุกข์หรือคำ กล่าวโทษแล้ว ก็จะส่งเรื่องให้เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีดำเนินการสอบสวน หรืออาจเป็นกรณีที่เจ้า พนักงานตำรวจฝ่ายคดีได้คำร้องทุกข์หรือกล่าวโทษไว้ด้วยตนเอง แล้วรายงานให้พนักงาน อัยการทราบ และพนักงานอัยการได้มีคำสั่งเป็นลายลักษณ์อักษรให้เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดี ดำเนินการสอบสวนต่อไป โดยวัตถุประสงค์ของการสอบสวนเบื้องต้น คือ เพื่อค้นหา พยานหลักฐานที่จำเป็นสำหรับการพิสูจน์ความจริง เป็นการสอบสวนที่มีความมุ่งหมายเพื่อแสวงหา ข้อเท็จจริงซึ่งเกี่ยวข้องกับการกระทำผิดอาญาให้พนักงานอัยการ

ความสัมพันธ์ระหว่างพนักงานอัยการและตำรวจฝ่ายคดีนั้น มีลักษณะของการบังคับ บัญชาในการปฏิบัติงาน โดยถือว่าพนักงานอัยการเป็นผู้ควบคุมดูแลการสอบสวนและเจ้าพนักงาน ตำรวจเป็นผู้ช่วยเหลือพนักงานอัยการ ดังจะเห็นได้จากหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

ตำรวจฝ่ายคดีปฏิบัติหน้าที่ภายใต้การอำนวยการของอัยการแห่งสาธารณรัฐ (ประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 12(1))

ตำรวจฝ่ายคดีอยู่ภายใต้การสอดส่องดูแลของอัยการและอยู่ภายใต้การควบคุมของ ศาลไต่สวน (Chambre de l' instruction) สอดคล้องกับที่บัญญัติไว้ในมาตรา 224 (ประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 13)

ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้วว่าอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนดำเนินคดีอาญาของ พนักงานอัยการในฝรั่งเศสนั้นเป็นอำนาจเฉพาะตัวของอัยการแห่งสาธารณรัฐ แต่หากปรากฏว่าใน การดำเนินการสอบสวนคดีใดๆ ของอัยการแห่งสาธารณรัฐนั้น หากคดีดังกล่าวเป็นคดีความผิด ความผิดประเภทอุกฤษฏ์โทษ (Les Crime) ซึ่งเป็นความผิดที่มีโทษจำคุกตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป หรือคดี ความผิดมัจฉิมโทษ (Les délites) ซึ่งเป็นความผิดที่มีโทษจำคุกมากกว่า 2 เดือน ถึง 10 ปี อันเป็นคดี ที่มีความยุ่งยากซับซ้อน เป็นคดีร้ายแรงหรือเป็นคดีที่เกี่ยวกับความมั่นคงแห่งรัฐฝรั่งเศส นอกจาก อัยการแห่งสาธารณรัฐจะมีหน้าที่รับผิดชอบในการสอบสวนดำเนินคดีดังกล่าวเหล่านี้แล้ว อัยการ แห่งสาธารณรัฐก็อาจที่จะร้องขอให้ผู้พิพากษาไต่สวนเปิดการสอบสวนได้ ซึ่งผู้พิพากษาไต่สวน จะเข้ามามีบทบาทในการสอบสวนคดีต่างๆ เหล่านี้ได้ก็เฉพาะแต่เมื่อมีคำร้องขอเปิดการไต่สวน (Le réquisitoire introductif) หรือคำร้องขอเพิ่มเติม (Le réquisitoire supplétif) ในภายหลัง จาก อัยการแห่งสาธารณรัฐเท่านั้น

เหตุที่ฝรั่งเศสได้สร้างระบบผู้พิพากษาไต่สวนขึ้นมาก็เพื่อจุดประสงค์ในการสอบสวนคดีที่ยุ่งยากซับซ้อน ซึ่งเป็นการกระทำโดยบุคคลที่มีความชำนาญทั้งในด้านตัวบทกฎหมายและเป็นบุคคลที่มีความสามารถที่จะหาสาเหตุของการกระทำความคิด<sup>62</sup>

ดังนั้น ในคดีความผิดร้ายแรงหรือคดีความผิดที่เกี่ยวกับความมั่นคงแห่งรัฐนั้น นอกจากอัยการแห่งสาธารณรัฐจะเป็นผู้รับผิดชอบในการสอบสวนดำเนินคดีดังกล่าวแล้ว ฝรั่งเศสก็ยังได้กำหนดให้ความผิดเหล่านี้ อัยการแห่งสาธารณรัฐสามารถที่จะยื่นคำร้องขอให้ผู้พิพากษาไต่สวนดำเนินการสอบสวนในคดีความผิดดังกล่าวได้เช่นกัน เช่นนี้ บุคคลที่รับผิดชอบในการสอบสวนในกรณีนี้ก็คือ อัยการแห่งสาธารณรัฐและผู้พิพากษาไต่สวน (โดยคำร้องขอของอัยการแห่งสาธารณรัฐ)

เมื่อพิจารณาต่อไปถึงอำนาจในการสอบสวนดำเนินคดีในความผิดที่มีจุดเกาะเกี่ยวกับสาธารณรัฐฝรั่งเศส เช่น ในกรณีของการกระทำความคิดที่ได้กระทำลงนอกสาธารณรัฐฝรั่งเศส แต่เป็นความผิดที่กระทำลงบนอากาศยานที่จดทะเบียนเป็นของสาธารณรัฐฝรั่งเศส หรือกระทำบนอากาศยานรบ<sup>63</sup> พบว่า ในกรณีดังกล่าว ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 693 ได้บัญญัติให้ศาลที่มีเขตอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีในความผิดที่กระทำลงบนเรือที่ชักธงชาติฝรั่งเศส หรือบนอากาศยานที่จดทะเบียนเป็นของสาธารณรัฐฝรั่งเศสเหล่านี้ คือศาลที่อากาศยานนั้นได้ลงจอด

ในกรณีที่ไม้อาจดำเนินคดีในศาลที่อากาศยานดังกล่าวได้ลงจอดได้ ให้ศาลที่มีเขตอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีประเภทดังกล่าวนี้ คือศาลปารีส<sup>64</sup>

<sup>62</sup> ณรงค์ ใจหาญ และคณะ. โครงการวิจัยเรื่องสิทธิของผู้ต้องหาและผู้ต้องโทษในคดีอาญา. เพิ่งอ้าง, น. 71.

<sup>63</sup> ดู ประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศส มาตรา 113-4 (Article 113-4 French Criminal law is applicable to offences committed on board aircraft registered in France, or committed against such aircraft, wherever they may be. It is the only applicable law in relation to offences committed on board French military aircraft, or against such aircraft, wherever they may be)

<sup>64</sup> ดู ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 693 (Article 693 The court with jurisdiction is the one where the accused resides, that of his last known residence, that of the place where he was found, that of the residence of the victim or, if the offence was committed aboard or against an aircraft, that of the place where the aircraft landed. These provisions do not preclude the eventual application of the specific rules of jurisdiction set out in articles 697-3, 705, 706-1 and 706-17



เช่นนี้แล้ว เมื่ออำนาจในการควบคุมดูแลการสืบสวนสอบสวนนั้นเป็นอำนาจเฉพาะของอัยการแห่งสาธารณรัฐ โดยมีลักษณะสัมพันธ์กับเขตอำนาจศาล ดังนั้น พนักงานอัยการที่รับผิดชอบในการสอบสวนดำเนินคดีในความผิดที่กระทำลงบนอากาศยานที่จดทะเบียนเป็นของสาธารณรัฐฝรั่งเศสดังกล่าวนี้ ก็คืออัยการแห่งสาธารณรัฐในท้องที่ที่อากาศยานดังกล่าวได้ลงจอด และหากเป็นกรณีที่ไม่อาจดำเนินคดีในเขตศาลที่อากาศยานได้ทำการลงจอดได้ ในกรณีนี้ พนักงานอัยการที่เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการสอบสวนก็คืออัยการแห่งสาธารณรัฐประจำศาลปารีสนั่นเอง

## 2) สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

ในสหพันธ์รัฐเยอรมนีได้จัดลักษณะขององค์กรอัยการให้มีความเกี่ยวพันกับการปกครองของรัฐและตามระดับของศาล โดยแบ่งองค์กรอัยการเป็น 4 ระดับ กล่าวคือ สำนักงานอัยการประจำศาลสูงสุดของสหพันธ์รัฐ ที่ถือว่าอัยการสูงสุดเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุด , สำนักงานอัยการประจำศาลสูง มลรัฐ ที่ถือว่า อัยการเขตเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุด , สำนักงานอัยการประจำศาลจังหวัด ที่ถือว่าอัยการจังหวัดเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุด และสำนักงานอัยการประจำศาลแขวง ที่ถือว่าอัยการจังหวัดเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุด ซึ่งการที่องค์กรอัยการในเยอรมนีแบ่งแยกหน่วยงานอัยการออกเป็นหลายระดับนี้ ส่งผลให้อัยการสูงสุดมิใช่บุคคลผู้เป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดขององค์กร เฉกเช่นดังในประเทศไทย

โดยปกติแล้วในการสอบสวนฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาทั่วไปในเยอรมนีนั้น จะอยู่ในความผิดรับชอบของอัยการระดับมลรัฐ<sup>65</sup> แต่หากปรากฏว่าคดีดังกล่าวเป็นความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งรัฐ เยอรมนีได้มีการนำคดีดังกล่าวมาพิจารณาพิพากษาที่ศาลสูงมลรัฐ โดยอัยการประจำศาลสูงสุดของสหพันธ์รัฐมีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนฟ้องร้อง ดังนั้นจึงถือว่าคดีที่เกี่ยวกับความมั่นคงแห่งรัฐนั้น อยู่ในความรับผิดชอบของอัยการสูงสุดของสหพันธ์รัฐเยอรมนี

อีกทั้งหากปรากฏว่าเป็น คดีที่เกี่ยวข้องที่ความเกี่ยวข้องกับต่างประเทศซึ่งอาจกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของสหพันธ์รัฐเยอรมนี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมนี มาตรา 153D ก็ได้กำหนดให้เป็นอำนาจของอัยการสูงสุดแห่งสหพันธ์รัฐเยอรมนีที่

---

Where the provisions of the previous paragraph cannot be implemented, the court with jurisdiction is that of Paris, unless the case is sent for trial by the Court of Cassation to a court nearer to the place of the offence, upon the application of the public prosecutor or the request of the parties.)

<sup>65</sup> VGL Wolfgang Heyde. อ้างถึงใน คณิต ณ นคร, “อัยการเยอรมันและการดำเนินคดีอาญาของอัยการเยอรมันก่อนฟ้อง,” *เพ็ญอังก*, น. 20.

อาจปฏิเสธไม่ดำเนินคดีในข้อหาที่เกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐ โดยตรงได้หากพิจารณาแล้วเห็นว่า การดำเนินคดีดังกล่าวจะนำผลเสียหายอย่างยิ่งมาสู่ประเทศในแง่ของความปลอดภัยหรือความมั่นคงของประเทศ หรือการดำเนินคดีนั้นจะขัดต่อผลประโยชน์อันสำคัญของประเทศ

ดังนั้น แม้อำนาจโดยทั่วไปในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีจะอยู่ในอำนาจสอบสวนดำเนินคดีของอัยการระดับมลรัฐก็ตาม แต่หากเป็นคดีความผิดที่เกี่ยวกับความมั่นคงแห่งรัฐ หรือคาบเกี่ยวกับต่างประเทศด้วยแล้ว อัยการสูงสุดแห่งสหพันธ์รัฐย่อมเป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินคดีประเภทดังกล่าวนี้ ตลอดทั้งยังมีอำนาจที่จะปฏิเสธไม่ดำเนินคดีดังกล่าวได้อีกด้วย

### 3) อังกฤษ

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาในอังกฤษนั้น แต่เดิมอำนาจหน้าที่ในการดำเนินคดีจะเป็นอำนาจโดยส่วนใหญ่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ที่นอกจากมีหน้าที่สืบสวนสอบสวนจับกุมผู้กระทำผิดในคดีอาญาทั่วไปแล้ว ยังมีหน้าที่ฟ้องผู้ต้องหาต่อศาล Magistrate ซึ่งเป็นศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่มีโทษเบา แต่ถ้าคดีมีข้อยุ่งยากตำรวจก็จะส่งสำนวนคดีให้ Solicitor ซึ่งถือเป็นผู้ทำหน้าที่ดำเนินการฟ้องร้องและว่าความในศาลที่มีคณะลูกขุนในฐานะทนายโจทก์และตำรวจ<sup>66</sup>

ต่อมาในปีค.ศ. 1986 ได้มีการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมครั้งใหญ่ในประเทศอังกฤษ และเวลส์ โดยมีการตั้งสถาบันอัยการแห่งชาติขึ้นเป็นครั้งแรก ใช้ชื่อว่า Crown Prosecution Service (CPS)<sup>67</sup> สถาบันอัยการแห่งนี้เป็นองค์กรอิสระ มีหน้าที่ควบคุมเกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีหรือปฏิบัติงานตามขั้นตอนของกระบวนการทางอาญาทั้งหมดที่เคยอยู่ภายใต้การดำเนินการของตำรวจ<sup>68</sup>

หน้าที่หลักของ CPS คือให้คำแนะนำหน่วยงานของรัฐในการบังคับใช้กฎหมายอาญาอื่นๆ คำแนะนำต่อตำรวจในทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความผิดทางอาญา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง CPS มีอำนาจตรวจพิจารณาพยานหลักฐานที่ตำรวจได้สอบสวนมาว่า มีมาตรฐานเพียงพอที่จะฟ้องคดีหรือไม่ ในปัจจุบัน CPS เป็นองค์กรที่มีอำนาจเด็ดขาดในการพิจารณาสำนวนการสอบสวนของ

<sup>66</sup> สัตยา อรุณธานี. อำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการเกี่ยวกับการสอบสวนคดีอาญา. อ้างแล้ว. หน้า 48.

<sup>67</sup> กิตติพงษ์ กิตติยารักษ์, “กระบวนการยุติธรรมไทย,” บทความประกอบการสัมมนาทางวิชาการ จัดโดยคณะกรรมการบริหารและการยุติธรรมมุขนิสภา คณะกรรมการยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน สภาผู้แทนราษฎร คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขานิติศาสตร์ และคณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ ระหว่างวันที่ 27-31 มีนาคม 2538 ณ รัฐสภา.

<sup>68</sup> Julia Flonda, Public Prosecutors and Discretion : A Comparative. Clarendon Press, (Oxford, 1995), p.140.

ตำรวจและสิทธิเด็ดขาดที่จะสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องคดีอาญาเหล่านั้น โดยผู้บังคับบัญชาของ CPS ก็คือ Director of Public Prosecutions (DPP)<sup>69</sup>

เมื่อพิจารณาถึงอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนดำเนินคดีในความผิดที่คาบเกี่ยวกับต่างประเทศ หรือความผิดร้ายแรง หรือกระทบต่อความมั่นคงแห่งรัฐในอังกฤษนั้น พบว่าอาชญากรรมระหว่างประเทศที่เป็นภัยคุกคามอย่างร้ายแรงต่อความมั่นคงหรือเศรษฐกิจของสหราชอาณาจักร อยู่ในอำนาจหน้าที่ดำเนินคดีของ CPS โดยหน่วยงานเฉพาะที่ชื่อว่า International Justice and Organised Crime Division (IJOCD) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่รับผิดชอบในความผิดที่มีจุดเกาะเกี่ยวระหว่างประเทศใน สหราชอาณาจักร<sup>70</sup> แต่ IJOCD นั้น ไม่ใช่องค์กรที่มีอำนาจโดยสมบูรณ์ในการสอบสวนและฟ้องร้องดำเนินคดีในความผิดประเภทดังกล่าว หากแต่กระบวนการในชั้นสอบสวนในอังกฤษนั้น ได้มีการจัดตั้งสำนักงานอาชญากรรมแห่งชาติ (National Crime Agency (NCA))<sup>71</sup> โดยเป็นหน่วยงานมีหน้าที่ในการดำเนินการสอบสวนในความผิดที่อาจมีผลกระทบต่อความมั่นคงหรือเศรษฐกิจของสหราชอาณาจักร ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมที่ร้ายแรงและติดตามอาชญากรที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงสูงสุดต่อสหราชอาณาจักร<sup>72</sup>

สำนักงานอาชญากรรมแห่งชาติ หรือ NCA นั้น จะมีอำนาจในการสืบสวนสอบสวนความผิดหลายประเภทด้วยกัน เช่น การค้าทาสและการค้ามนุษย์ การฉ้อโกงและการแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากเด็ก ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด การฟอกเงิน การทุจริตซึ่งมีความคาบเกี่ยวกับต่างประเทศ เป็นต้น

NCA นั้นเปรียบเสมือนหน่วยงานของเจ้าพนักงานตำรวจจะเป็นผู้ดำเนินการสืบสวนสอบสวน โดยจะทำงานร่วมกับ CPS International Justice and Organised Crime Division (IJOCD) ซึ่งในการดำเนินคดีในความผิดร้ายแรง ความผิดที่กระทบต่อความมั่นคงแห่งรัฐหรือคาบเกี่ยวกับต่างประเทศเหล่านี้ ในชั้นเริ่มต้นคดี NCA จะรายงานหรือแจ้งไปยัง Director of Public Prosecutions (DPP) ให้รับทราบ ซึ่งในการดำเนินการสอบสวนความผิดดังกล่าว CPS จะส่งอัยการที่มีความ

<sup>69</sup> นักกฎหมายของไทยบางท่านเรียกตำแหน่งนี้ว่า อธิบดีกรมอัยการ, ออมร จันทรสมบูรณ์, “อำนาจสืบสวน สอบสวน ฟ้องร้อง ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย,” น. 634.

<sup>70</sup> The Inspection of CPS International Justice and Organised Crime Division , An inspection of governance, leadership, resilience and stakeholder relationships January 2019 , No 29.

<sup>71</sup> <https://www.cps.gov.uk/international-justice-and-organised-crime-division-ijocd>

<sup>72</sup> <https://www.nationalcrimeagency.gov.uk/what-we-do/how-we-work>

ผู้เชี่ยวชาญในคดีประเภทต่างๆ ไปร่วมสอบสวน ให้คำแนะนำแก่ตำรวจตั้งแต่ชั้นเริ่มต้นคดี ดังนั้น แม้อัยการของอังกฤษ โดยปกติจะไม่มีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนคดีอาญาตามกฎหมายก็ตาม แต่ในคดีต่างๆเหล่านี้ อัยการอังกฤษก็ได้เข้าร่วมสอบสวนกับตำรวจตามความเป็นจริง

ดังนั้นแล้ว จะเห็นได้ว่า แม้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาในประเศอังกฤษนั้น จะมีความคล้ายคลึงกับประเทศไทยเป็นอย่างมาก กล่าวคือ ได้มีการแบ่งแยกกระบวนการในชั้นสอบสวนและกระบวนการในชั้นฟ้องร้องออกจากกัน โดยให้เจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นผู้รับผิดชอบในการสอบสวน ส่วน CPS หรือพนักงานอัยการของอังกฤษนั้นจะรับผิดชอบในการฟ้องร้องดำเนินคดีในชั้นศาล แต่ในการสอบสวนคดีร้ายแรง คดีที่เกี่ยวกับความมั่นคงแห่งรัฐหรือคาบเกี่ยวกับต่างประเทศในอังกฤษนั้น แม้สำนักงานอัยการแห่งชาติ หรือ NCA ซึ่งถือเป็นเจ้าพนักงานตำรวจ จะเป็นผู้รับผิดชอบในการสอบสวนดำเนินคดีก็ตาม แต่ NCA นั้น ก็เป็นองค์กรที่มีวัตถุประสงค์และมีบุคลากรและเจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมที่ร้ายแรงหรือก่อให้เกิดความเสียหายสูงเป็นการเฉพาะ

อีกทั้งกระบวนการในชั้นสอบสวนนั้น ยังปรากฏว่า CPS ก็ได้ส่งอัยการเข้าร่วมในการสอบสวนและให้คำแนะนำแก่เจ้าพนักงานตำรวจตั้งแต่ชั้นเริ่มต้นคดี จึงอาจกล่าวได้ว่า แม้การกระทำความคิดเหล่านี้จะอยู่ในอำนาจสอบสวนของ NCA ที่เป็นตำรวจก็ตาม แต่พนักงานอัยการก็มีบทบาทในการเข้าร่วมสอบสวนดำเนินคดีมาตั้งแต่ต้น ซึ่งการสอบสวนร่วมกันระหว่าง เจ้าพนักงานตำรวจของ NCA และพนักงานอัยการของ CPS นี้ ทำให้การสอบสวนดำเนินคดีนั้นประสบผลสำเร็จและเป็นไปโดยมีประสิทธิภาพ เช่น คดีเกี่ยวกับการก่อการร้าย (The Animal Liberation Front) เป็นต้น

4) ข้อสรุปที่อัยการสูงสุดสมควรเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบจากการนำแนวทางของต่างประเทศมาปรับใช้

เมื่อได้พิจารณาถึงบทบาทขององค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนดำเนินคดีในลักษณะของการกระทำความคิดที่เทียบเคียงได้กับกรณีของการกระทำความคิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 4 วรรคสอง มาตรา 5 และมาตรา 6 ซึ่งอาจเป็นไปได้ทั้งความคิดที่เกี่ยวกับความมั่นคงแห่งรัฐ ความคิดร้ายแรง หรือคาบคิดที่มีส่วนคาบเกี่ยวระหว่างประเทศแล้วนั้น พบว่า

บทบาทของพนักงานอัยการในในสาธารณรัฐฝรั่งเศสและสหพันธ์รัฐเยอรมนี แม้จะมีความสัมพันธ์กับโครงสร้างของศาล และอำนาจในการสอบสวนดำเนินคดีจะเป็นอำนาจเฉพาะของอัยการแห่งสาธารณรัฐฝรั่งเศสและอัยการระดับมลรัฐแห่งสหพันธ์รัฐเยอรมนี ที่อาจกล่าวได้ว่าหาก

การกระทำความผิดตามบททั่วไปในประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศสและเยอรมนีอยู่ในอำนาจสอบสวนของอัยการแห่งสาธารณรัฐและอัยการระดับมลรัฐตามที่ และการกระทำความผิดตามบททั่วไปในประมวลกฎหมายอาญาของไทยอยู่ในอำนาจสอบสวนของพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 18 หรือ มาตรา 19 แล้วแต่กรณีก็ตาม แต่ในฝรั่งเศสนั้น หากปรากฏว่าเป็นความผิดที่มีความยุ่งยากซับซ้อน ความผิดที่เกี่ยวกับความมั่นคงแห่งรัฐ หรือเป็นความผิดร้ายแรงแล้วนั้น อำนาจในการสอบสวนดำเนินคดีก็ไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะแต่กับพนักงานอัยการแห่งสาธารณรัฐดังเช่นการกระทำความผิดอาญาทั่วไปแต่อย่างใด หากแต่กฎหมายฝรั่งเศสยังเปิดช่องให้อัยการแห่งสาธารณรัฐสามารถใช้ดุลพินิจยื่นคำร้องขอเปิดการไต่สวนเพื่อให้บุคคลที่มีความรู้ความสามารถ มีความชำนาญทั้งในด้านของกฎหมายและการหาสาเหตุในการกระทำความผิดเพื่อค้นหาความจริงแห่งคดี ซึ่งก็คือ ผู้พิพากษาไต่สวนเข้ามาเป็นผู้สอบสวนดำเนินคดีในความผิดดังกล่าวได้

ส่วนในเยอรมนีนั้น การกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับรัฐต่างประเทศอันเกี่ยวกับความมั่นคงของสหพันธรัฐเยอรมนี ระบบกฎหมายเยอรมนีก็ได้มอบอำนาจในการดำเนินคดีดังกล่าวให้อยู่ในอำนาจของอัยการสูงสุดแห่งสหพันธรัฐ มิให้อยู่ในอำนาจสอบสวนดำเนินคดีของอัยการระดับมลรัฐเช่นการกระทำความผิดอาญาทั่วไป

อีกทั้งในอังกฤษนั้น แม้ระบบในการดำเนินคดีอาญาจะมีความคล้ายคลึงกับประเทศไทย กล่าวคือ พนักงานสอบสวนที่เป็นตำรวจในอังกฤษเป็นผู้สอบสวนดำเนินคดี และพนักงานอัยการของ CPS เป็นผู้ฟ้องร้องดำเนินคดีในชั้นศาลก็ตาม แต่หากปรากฏว่า ในการกระทำความผิดใดที่อาจกระทบต่อความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร หรือเป็นความผิดร้ายแรงหรือคาบเกี่ยวกับต่างประเทศ สำนักงานอัยการแห่งชาติ (NCA) ที่เป็นองค์กรที่รับผิดชอบในการสอบสวนความผิดดังกล่าว ก็จะต้องรายงานให้ DPP ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาของ CPS ทราบ และ CPS ก็จะส่งพนักงานอัยการที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในประเภทคดีดังกล่าวไปสอบสวนร่วมกับพนักงานสอบสวนของสำนักงานอัยการแห่งชาติ ทำให้การสอบสวนร่วมกันระหว่างเจ้าพนักงานตำรวจและพนักงานอัยการในอังกฤษนี้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นกว่าการสอบสวนดำเนินคดีอาญาตามปกติทั่วไป

ดังนั้น แม้ว่าในประเทศไทยจะแบ่งแยกอำนาจสอบสวนและอำนาจฟ้องร้องออกจากกัน ซึ่งผิดแผกแตกต่างไปจากหลักสากลเช่นในฝรั่งเศสหรือเยอรมนีที่กำหนดให้อำนาจสอบสวนและอำนาจฟ้องร้องเป็นกระบวนการเดียวกันและไม่อาจแบ่งแยกออกจากกันได้ก็ตาม แต่ก็คงกล่าว

ได้ว่า อัยการสูงสุดในฐานะผู้บังคับบัญชาขององค์กรข้าราชการอัยการนั้น เป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถในระดับสูง ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของความรู้ความสามารถทางด้านกฎหมาย ประสบการณ์ในการทำงานหรือแนวทางในการปฏิบัติงาน อีกทั้งตามพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ. 2551 ก็ได้บัญญัติไว้ให้อำนาจหน้าที่ในการร้องขอตัวบุคคลผู้กระทำความผิดมายังประเทศไทยเป็นอำนาจหน้าที่ของอัยการสูงสุด รวมถึงพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. 2535 ก็ได้กำหนดมาตรการความช่วยเหลือระหว่างประเทศให้อยู่ในอำนาจของอัยการสูงสุด ตลอดจนกฎหมายพิเศษอื่นๆ ที่มีลักษณะในการกระทำความผิดในราชอาณาจักรเกี่ยวพันกันกับการกระทำความผิดนอกราชอาณาจักรนั้น ก็ยังกำหนดให้อำนาจหน้าที่ดังกล่าวเป็นของอัยการสูงสุด และในฝรั่งเศส เยอรมนี และอังกฤษ ก็ยังได้กำหนดให้การสอบสวนดำเนินคดีในความผิดต่างๆ เหล่านี้มีวิธีการที่พิเศษ รัดกุมและมีความแตกต่างกับการสอบสวนดำเนินคดีอาญาอื่นๆ ทั่วไป

ดังนั้น เมื่อกรณีตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 4 วรรคสอง มาตรา 5 และมาตรา 6 เหล่านี้ ล้วนแต่เกี่ยวข้องกับรัฐต่างประเทศและอาจเป็นการกระทำความผิดที่ร้ายแรง หรือกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรไทยได้ และเมื่อได้พิจารณาจากการสอบสวนดำเนินคดีในลักษณะของการกระทำความผิดประเภทดังกล่าวนี้ ทั้งในฝรั่งเศส เยอรมนี และอังกฤษ เช่นนี้ ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า ในการสอบสวนดำเนินคดีในความผิดตามมาตรา 4 วรรคสอง มาตรา 5 และมาตรา 6 นี้ ก็จำเป็นต้องใช้วิธีการในการสอบสวนที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากการสอบสวนดำเนินคดีอาญาต่างๆ ไปด้วยเช่นเดียวกัน เพื่อให้การสอบสวนนั้นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ดังนั้น อำนาจในการสอบสวนดำเนินคดีในการกระทำความผิดต่างๆ เหล่านี้จึงสมควรที่จะอยู่ในความรับผิดชอบของอัยการสูงสุดเท่านั้น

แต่กระนั้นก็ดี เมื่อกฎหมายลายลักษณ์อักษร ซึ่งก็คือประมวลกฎหมายอาญาได้บัญญัติให้การกระทำความผิดเหล่านี้ถือว่าได้กระทำในราชอาณาจักรไทย อันทำให้เกิดปัญหาและข้อโต้แย้งว่า เมื่ออัยการสูงสุดมีอำนาจสอบสวนดำเนินคดีเฉพาะความผิดที่ได้กระทำลงนอกราชอาณาจักรเท่านั้น และเมื่อการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 4 วรรคสอง มาตรา 5 และมาตรา 6 ต่างๆ เหล่านี้ ไม่ใช่การกระทำความผิดนอกราชอาณาจักรไทยทั้งในแง่ของการตีความกฎหมาย สถานที่เกิดเหตุในการกระทำความผิดตามความเป็นจริง และตามบทสันนิษฐานของกฎหมายโดยเด็ดขาดหรือหลักกฎหมายปิดปากแล้ว การกระทำความผิดดังกล่าวจึงไม่อาจอยู่ในอำนาจสอบสวนของอัยการสูงสุดที่จะทำการเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบได้

กรณีจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องแก้ไขบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 20 ที่บัญญัติให้อัยการสูงสุดเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบเฉพาะแต่ในความคิดที่ได้กระทำลงนอกราชอาณาจักรไทยเสียใหม่ เพื่อเป็นการสร้างบรรทัดฐานแห่งกฎหมายให้เป็นที่ไปในทิศทางเดียวกัน ตลอดจนเพื่อให้สอดคล้องกับอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรมและสร้างความเป็นภววิสัยและบรรทัดฐานที่ชัดเจนแน่นอน เพื่อพัฒนาให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยนั้นเป็นที่ไปโดยมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น



## บทที่ 5

### บทสรุปและข้อเสนอแนะ

#### 5.1 บทสรุป

ตามหลักการดำเนินคดีโดยรัฐ (Public Prosecution) ที่ให้พนักงานอัยการเป็นบุคคลผู้มีอำนาจสอบสวนและฟ้องร้อง ซึ่งถือว่าเป็นกระบวนการเดียวกันที่ไม่อาจแบ่งแยกออกจากกันได้ แต่ด้วยเหตุที่ประเทศไทยนั้น แม้จะยึดถือปฏิบัติในหลักการดังกล่าว แต่กลับได้แบ่งอำนาจในการสอบสวนและอำนาจในการฟ้องร้องออกจากกัน กล่าวคือให้พนักงานสอบสวนที่โดยส่วนใหญ่แล้วเป็นเจ้าพนักงานตำรวจเป็นบุคคลที่มีอำนาจทำการสอบสวน และให้พนักงานอัยการเป็นผู้ฟ้องร้องดำเนินคดีในชั้นศาล แต่สำหรับในกรณีความผิดที่มีโทษตามกฎหมายไทยได้กระทำความผิดนอกราชอาณาจักรไทย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 20 นั้น บัญญัติให้อัยการสูงสุดหรือผู้รักษาราชการแทนเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ หรือจะมอบหมายหน้าที่ในการสอบสวนนั้นให้พนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวนคนใดกระทำการแทนก็ได้

กรณีจึงอาจถือได้ว่าการกระทำความผิดนอกราชอาณาจักรไทยนี้ อัยการสูงสุดมีทั้งอำนาจสอบสวนและอำนาจฟ้องร้องที่เป็นกระบวนการเดียวโดยไม่ได้แบ่งแยกออกจากกันเช่นในกรณีของการกระทำความผิดทั่วไป แต่กรณีกลับพบว่ามีปัญหาในแง่ของการตีความและบังคับใช้กฎหมายตามบทบัญญัติดังกล่าว ว่าหากเป็นกรณีของการกระทำความผิดที่มีส่วนคาบเกี่ยวกับในราชอาณาจักรไทยและนอกราชอาณาจักรตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 4 วรรคสอง มาตรา 5 และมาตรา 6 อำนาจในการสอบสวนดำเนินคดีจะเป็นของอัยการสูงสุดหรือพนักงานสอบสวนที่เป็นตำรวจ ซึ่งจากการศึกษาถึงแนวคิด ทฤษฎี หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนบทบาทขององค์กรที่ทำหน้าที่สอบสวนในกรณีของการกระทำความผิดที่เทียบเคียงได้กับความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 4 วรรคสอง มาตรา 5 และมาตรา 6 ในต่างประเทศ สามารถที่จะให้ข้อสรุปได้ ดังนี้

กรณีของการกระทำความผิดที่ถือว่ากระทำในราชอาณาจักรตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 4 วรรคสอง มาตรา 5 และมาตรา 6 นั้น ถือเป็นความผิดที่มีส่วนเกี่ยวพันกันระหว่าง



ราชอาณาจักรไทยและดินแดนของรัฐอื่น ซึ่งถือเป็นความผิดที่มีความเกี่ยวข้องกับต่างประเทศ ซึ่งในกรณีนี้ อัยการสูงสุดจะถือเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบสอบสวนในความผิดดังกล่าว เหล่านี้ด้วยหรือไม่ นั้น ตามที่ผู้เขียนได้ทำการวิเคราะห์ถึงอำนาจในการสอบสวนของอัยการสูงสุด แล้วนั้น เห็นว่าสามารถพิจารณาถึงอำนาจสอบสวนของอัยการสูงสุด โดยแบ่งแยกออกได้เป็น 3 ประการด้วยกันคือ

- 1) พิจารณาตามลักษณะและพฤติการณ์ของการกระทำความผิดตามความเป็นจริง
- 2) พิจารณาตามหลักและทฤษฎีกฎหมาย
- 3) พิจารณาตามความสำคัญและความเหมาะสมและจากผลสรุปจากการนำแนวทางของต่างประเทศมาปรับใช้

โดยหากพิจารณาตามเงื่อนไข 3 ประการดังกล่าวข้างต้น จะได้ผลลัพธ์ที่มีความเหมือนหรือแตกต่างกันออกไป ดังนี้

- 1) ประการที่หนึ่ง หากพิจารณาตามลักษณะและพฤติการณ์ของการกระทำความผิดตามความเป็นจริง จะถือว่าความผิดที่ประมวลกฎหมายอาญาถือว่ากระทำในราชอาณาจักรนั้น อยู่ในอำนาจสอบสวนของอัยการสูงสุดหรือไม่ นั้น หากพิจารณาตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 4 วรรคสอง ซึ่งเป็นการกระทำความผิดบนเรือไทยหรืออากาศยานไทย พบว่า ความผิดดังกล่าวถือว่าได้กระทำลงนอกราชอาณาจักรตามความเป็นจริง เนื่องจากเรือไทยหรืออากาศยานไทยนั้น มิใช่ดินแดนอันเป็นส่วนหนึ่งของราชอาณาจักรไทย ดังนั้น อัยการสูงสุดจึงมีอำนาจสอบสวนในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 4 วรรคสอง

ต่อมา ในกรณีตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 5 ซึ่งเป็นการกระทำความผิดส่วนหนึ่งในราชอาณาจักร แต่อีกส่วนหนึ่งกระทำนอกราชอาณาจักร หรือในการกระทำความผิดนั้นผลจะเกิดขึ้นในราชอาณาจักร พบว่า ในกรณีดังกล่าวนี้ สถานที่ในการกระทำความผิดคือทั้งในราชอาณาจักรไทยและนอกราชอาณาจักรไทยทั้งสองกรณี ซึ่งเมื่อถือว่าเป็นทั้งการกระทำความผิดในราชอาณาจักรและการกระทำความผิดนอกราชอาณาจักรในขณะเดียวกันแล้ว การที่จะแปลความว่ากรณีนี้เป็นความผิดที่ได้กระทำลงนอกราชอาณาจักรตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 20 ก็คงรับฟังได้ไม่ถนัดนัก ดังนั้น จึงถือว่าอัยการสูงสุดไม่มีอำนาจสอบสวนในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 5 ดังกล่าวนี้นี้

ในกรณีตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 6 ซึ่งเป็นกรณีที่ความผิดได้กระทำลงในราชอาณาจักร หรือประมวลกฎหมายอาญาถือว่าได้กระทำในราชอาณาจักร แต่การกระทำความผิด

ดังกล่าว ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการกระทำความผิด กล่าวคือ ตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุนให้กระทำความผิดได้กระทำการดังกล่าวนั้นนอกราชอาณาจักร ในกรณีนี้ สถานที่ในการกระทำการเป็นตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุนได้กระทำความผิดนอกราชอาณาจักร ดังนั้น อัยการสูงสุดจึงมีอำนาจสอบสวนในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 6

2) ประการที่สอง หากพิจารณาตามหลักและทฤษฎีกฎหมายแล้ว พบว่า เมื่อตีความตามหลักเกณฑ์การตีความกฎหมายอาญา ในกรณีตามมาตรา 4 วรรคสอง มาตรา 5 และมาตรา 6 ประกอบกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 20 ตามหลักภาษา และตามหลักความสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบของกฎหมายแล้ว ต้องถือว่า ทั้งกรณีตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 4 วรรคสอง มาตรา 5 และมาตรา 6 นั้น เป็นความผิดในราชอาณาจักรหรือได้กระทำการในราชอาณาจักร อันจะส่งผลให้ไม่ใช่ความผิดที่ได้กระทำความผิดนอกราชอาณาจักรตามนัยแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 20 ซึ่งอัยการสูงสุดย่อมไม่มีอำนาจในการสอบสวนในกรณีของความผิดเหล่านี้

แต่หากพิจารณาตามเจตนารมณ์ของประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 4 วรรคสอง มาตรา 5 และมาตรา 6 ซึ่งเป็นหลักกฎหมายที่ตราขึ้นสอดคล้องกับการขยายอำนาจลงโทษของรัฐตามหลักดินแดน อันเป็นเรื่องของการใช้กฎหมายอาญาบังคับแก่บุคคลเท่านั้น แต่ไม่ได้มุ่งประสงค์จะกำหนดว่าความผิดดังกล่าวเกิดขึ้นภายในราชอาณาจักรหรือนอกราชอาณาจักร ซึ่งหากพิจารณาตามเจตนารมณ์ที่แท้จริงของบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวนี้ พบว่า ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 4 วรรคสอง และมาตรา 6 จะอยู่ในอำนาจสอบสวนของอัยการสูงสุด แต่ไม่รวมถึงกรณีตามมาตรา 5 ด้วย เนื่องจาก แม้ตามความมุ่งหมายหรือเจตนารมณ์ของหลักดินแดนจะไม่ได้ประสงค์ที่จะกำหนดสถานที่ที่ความผิดได้กระทำความผิดก็ตาม แต่กรณีตามมาตรา 5 นั้น สถานที่ในการกระทำความผิดส่วนหนึ่งนั้นคือราชอาณาจักรไทยด้วย ดังนั้น จึงไม่อยู่ในอำนาจสอบสวนของอัยการสูงสุดที่จะเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ

แต่เมื่อพิจารณาตามบทสันนิษฐานเด็ดขาดหรือหลักกฎหมายปิดปากแล้ว พบว่า บทบัญญัติมาตรา 4 วรรคสอง มาตรา 5 และมาตรา 6 นี้ ล้วนแต่เป็นกรณีที่กฎหมายบัญญัติโดยใช้ถ้อยคำว่า “ให้ถือว่า” ทั้งสิ้น อันถือเป็นกรณีที่กฎหมายบัญญัติบทสันนิษฐานไว้เป็นลายลักษณ์อักษรโดยเด็ดขาดว่า การกระทำความผิดตามบทบัญญัติดังกล่าวได้กระทำความผิดในราชอาณาจักร แม้ความเป็นจริงจะไม่อาจเป็นเช่นนั้นได้ เพราะกรณีตามมาตรา 4 วรรคสอง และมาตรา 6 ตามความเป็นจริงได้กระทำความผิดนอกราชอาณาจักรก็ตาม แต่เมื่อเป็นกรณีที่กฎหมายได้บัญญัติไว้โดยเด็ดขาด

แล้วว่าให้ถือข้อเท็จจริงเป็นไปอย่างนั้น ไม่ว่าจะผิดพลาดหรือคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริงหรือไม่ก็ตาม เช่นนี้แล้วจึงไม่อาจกล่าวอ้าง โต้แย้ง หรือตีความหมายให้ผิดแผกแตกต่างไปจากข้อสันนิษฐานโดยเด็ดขาดตามกฎหมายได้

ดังนั้นเอง เมื่ออัยการสูงสุดมีเขตอำนาจในการสอบสวนในกรณีของความผิดที่ได้กระทำลงนอกราชอาณาจักร แต่กรณีตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 4 วรรคสอง มาตรา 5 และมาตรา 6 ต้องด้วยบัญญัติในข้อสันนิษฐาน โดยเด็ดขาดของกฎหมายว่า “ให้ถือว่า” เป็นการกระทำความผิดในราชอาณาจักร ดังนั้น อัยการสูงสุดจึงไม่อาจเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบในกรณีของการกระทำความผิดต่างๆดังกล่าวเหล่านี้ได้

3) ประการที่สาม หากพิจารณาตามความสำคัญและความเหมาะสมว่าอัยการสูงสุดสมควรเป็นพนักงานสอบสวนในกรณีของการกระทำความผิดที่ถือว่าได้กระทำในราชอาณาจักรหรือไม่นั้น พบว่า ความผิดที่ประมวลกฎหมายอาญาถือว่าได้กระทำนอกราชอาณาจักรนี้ ย่อมมีลักษณะและพฤติการณ์ในการกระทำความผิดที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับรัฐต่างประเทศด้วยทั้งสิ้น ดังนั้น เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ความมั่นคงของรัฐ ตลอดจนเศรษฐกิจและสังคมในวงกว้าง ตลอดจนตามพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ. 2551 ก็ได้กำหนดให้เป็นหน้าที่ของอัยการสูงสุดในการประสานงานเพื่อขอให้ส่งตัวบุคคลผู้กระทำความผิดมายังราชอาณาจักรไทย ประกอบกับพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. 2535 ก็ได้กำหนดมาตรการความช่วยเหลือระหว่างประเทศให้อยู่ในอำนาจของอัยการสูงสุด โดยให้อัยการสูงสุดเป็นผู้ประสานงานกลางเช่นกัน ตลอดจนกฎหมายพิเศษอื่นๆที่มีลักษณะในการกระทำความผิดเกี่ยวพันกันทั้งในราชอาณาจักรและนอกราชอาณาจักรก็ได้กำหนดให้กรณีของความผิดเหล่านี้อยู่ในบังคับของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 20 ซึ่งเป็นอำนาจสอบสวนของอัยการสูงสุด ดังนั้น อัยการสูงสุดจึงสมควรเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบในกรณีของการกระทำความผิดต่างๆเหล่านี้

ประกอบกับเมื่อพิจารณาถึงบทบาทและอำนาจหน้าที่ขององค์กรที่ทำหน้าที่สอบสวนในกรณีของการกระทำความผิดที่เทียบเคียงหรือเป็นความผิดในลักษณะเดียวกันกับกรณีตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 4 วรรคสอง มาตรา 5 และมาตรา 6 ในต่างประเทศแล้วนั้น พบว่าในสาธารณรัฐฝรั่งเศส แม้อำนาจในการสอบสวนดำเนินคดีจะเป็นอำนาจเฉพาะตัวของอัยการแห่งสาธารณรัฐก็ตาม แต่หากเป็นกรณีของความผิดร้ายแรงหรือคดีความผิดที่เกี่ยวกับความมั่นคงแห่งรัฐนั้น นอกจากอัยการแห่งสาธารณรัฐจะเป็นผู้รับผิดชอบในการสอบสวนดำเนินคดีดังกล่าวแล้ว

ฝรั่งเศสก็ยังได้กำหนดให้ความผิดเหล่านี้ อัยการแห่งสาธารณรัฐสามารถที่จะยื่นคำร้องขอให้ผู้พิพากษาไต่สวนดำเนินการสอบสวนในคดีความผิดดังกล่าวได้

ส่วนในเยอรมันนั้น แม้ในสหพันธรัฐเยอรมันจะได้จัดลักษณะขององค์กรอัยการให้มีความเกี่ยวพันกับการปกครองของรัฐและตามระดับของศาล โดยอำนาจสอบสวนดำเนินคดีจะเป็นอำนาจของอัยการระดับมลรัฐ แต่หากปรากฏว่า ความผิดใดที่เป็นคดีที่เกี่ยวข้องกับต่างประเทศซึ่งอาจกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของสหพันธรัฐเยอรมันแล้ว อัยการสูงสุดก็เป็นผู้มีอำนาจในการดำเนินคดีหรือมีอำนาจที่จะปฏิเสธไม่ดำเนินคดีดังกล่าว ดังนั้นการกระทำความผิดเหล่านี้ จะอยู่ในความรับผิดชอบของอัยการสูงสุด มิใช่อัยการระดับมลรัฐเลยเช่นการกระทำความผิดอื่นทั่วไป

ส่วนในอังกฤษนั้น แม้จะปรากฏว่าสำนักงานอาชญากรรมแห่งชาติ (NCA) จะเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการดำเนินการสอบสวนในความผิดที่อาจมีผลกระทบต่อความมั่นคงหรือเศรษฐกิจของสหราชอาณาจักรก็ตาม แต่ก็ต้องมีการรายงานให้ Director of Public Prosecutions (DPP) ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาขององค์กรอัยการ (CPS) ทราบ และ CPS ก็ส่งพนักงานอัยการเข้าไปร่วมสอบสวนด้วยตั้งแต่ในชั้นเริ่มต้นคดี

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าในกรณีของการกระทำความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งรัฐ ความผิดร้ายแรง หรือความผิดที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับต่างประเทศ ทั้งในสาธารณรัฐฝรั่งเศส สหพันธรัฐเยอรมนี และอังกฤษนั้น พนักงานอัยการต่างเป็นผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการสอบสวนดำเนินคดีหรือมีส่วนร่วมในการสอบสวนในความผิดต่างๆเหล่านี้ทั้งสิ้น อีกทั้งในเยอรมนี ยังกำหนดไว้เป็นการเฉพาะให้อัยการสูงสุดแห่งสหพันธรัฐเป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินคดี ซึ่งถือว่าการสอบสวนดำเนินคดีในความผิดเหล่านี้ ประเทศต่างๆที่กล่าวมาข้างต้น ล้วนแต่กำหนดวิธีการในการสอบสวนไว้ให้มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากการสอบสวนคดีอาญาอื่นๆทั่วไป เช่นนี้ เมื่อกรณีตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 4 วรรคสอง มาตรา 5 และมาตรา 6 เหล่านี้ ล้วนแต่เกี่ยวข้องกับรัฐต่างประเทศและในการกระทำความผิดดังกล่าวยังอาจเป็นความผิดที่กระทบกระเทือนต่อความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรไทยหรือเป็นความผิดร้ายแรงได้ ดังนั้นแล้ว การกระทำความผิดต่างๆเหล่านี้ จึงมีเหตุผลอันสมควรที่จะอยู่ในอำนาจสอบสวนของอัยการสูงสุดเช่นเดียวกัน

## 5.2 ข้อเสนอแนะ

การกระทำความคิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 4 วรรคสอง มาตรา 5 และมาตรา 6 นั้นกฎหมายได้กำหนดให้การกระทำความคิดต่างๆเหล่านี้ถือว่าได้กระทำในราชอาณาจักร และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 20 กำหนดให้อัยการสูงสุดเป็นพนักงานสอบสวน ผู้รับผิดชอบในความคิดที่มีโทษตามกฎหมายไทยได้กระทำลงนอกราชอาณาจักร แต่เมื่อการกระทำความคิดดังกล่าวนั้นล้วนแต่มีส่วนเกี่ยวพันกันกับรัฐต่างประเทศด้วยทั้งสิ้น ซึ่งอัยการสูงสุดเป็นบุคคลที่มีความเหมาะสมและสมควรที่จะเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบในการดำเนินคดีอันมีส่วนเกี่ยวพันกับรัฐต่างประเทศ

ดังนั้น หากได้มีการแก้ไขบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายอาญาหรือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในเรื่องดังกล่าวให้มีความสอดคล้องกับอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรม เพื่อให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยมีบรรทัดฐานที่เป็นไปในแนวทางเดียวกันอย่างเป็นภววิสัยและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้อัยการสูงสุดเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบในกรณีของความคิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 4 วรรคสอง มาตรา 5 และมาตรา 6 อย่างสิ้นกระแสความและไร้ซึ่งข้อโต้แย้งนั้น ผู้เขียนสามารถเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ดังนี้ กล่าวคือ

เสนอแนะให้มีการแก้ไข บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 20 เฉพาะความในวรรคแรก จากเดิมที่บัญญัติว่า “ถ้าความคิดซึ่งมีโทษตามกฎหมายไทยได้กระทำลงนอกราชอาณาจักรไทย ให้อัยการสูงสุดหรือผู้รักษาการแทนเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ หรือจะมอบหมายหน้าที่นั้นให้พนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวนคนใดเป็นผู้รับผิดชอบทำการสอบสวนแทนก็ได้”

เสนอแนะให้แก้ไขเป็น “ถ้าความคิดซึ่งมีโทษตามกฎหมายไทยได้กระทำลงนอกราชอาณาจักรไทยหรือความคิดที่ถือว่ากระทำในราชอาณาจักรไทย ให้อัยการสูงสุดหรือผู้รักษาการแทนเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ หรือจะมอบหมายหน้าที่นั้นให้พนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวนคนใดเป็นผู้รับผิดชอบทำการสอบสวนแทนก็ได้”



บรรณานุกรม

## บรรณานุกรม

### ภาษาไทย

กรมอัยการ. อัยการกับการสอบสวนคดีอาญา : รวมบทความเกี่ยวกับการสอบสวนคดีอาญาในนานาประเทศ. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์บริการเอกสารและวิชาการ กรมอัยการ, 2533.

กิตติพงษ์ กิตติยารักษ์. “กระบวนการยุติธรรมไทย.” บทความประกอบการสัมมนาทางวิชาการ จัดโดยคณะกรรมการบริหารและการยุติธรรมวุฒิสภา คณะกรรมการยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน สภาผู้แทนราษฎร คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขานิติศาสตร์ และคณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ ระหว่างวันที่ 27-31 มีนาคม 2538 ณ รัฐสภา, 2538.

กุมพล พลวัน. พัฒนาการสิทธิมนุษยชน. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2538.

เกียรติจักร วัจนะสวัสดิ์. คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1 บทบัญญัติทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: พลสยาม พรินติ้ง, 2551.

เกียรติจักร วัจนะสวัสดิ์. คำอธิบายหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยการดำเนินคดีในชั้นตอนก่อนการพิจารณา. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ห้างหุ้นส่วนจำกัด พลสยามพรินติ้ง (ประเทศไทย), 2553.

คณิต ณ นคร. “การอภิปรายเรื่อง “การตีความกฎหมายอาญา.” วารสารนิติศาสตร์. ฉบับที่ 4. ปีที่ 14. (ธันวาคม 2527).

คณิต ณ นคร. “วิธีพิจารณาความอาญาของไทย: หลักกฎหมายกับทางปฏิบัติที่ไม่ตรงกัน.” วารสารนิติศาสตร์. (2538).

คณิต ณ นคร. การสอบสวนผู้ต้องหา. ภูมิธรรมและบทบาทของพนักงานอัยการ. ม.ป.ท: ม.ป.พ, 2551.

คณิต ณ นคร. กฎหมายอาญา ภาคความผิด. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2559.

คณิต ณ นคร. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2561.

คณิต ณ นคร. กฎหมายอาญา ภาคทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2563.

- คณิง ภาชัย. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2561.
- คะนิง ภาไชย. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1. พิมพ์ครั้งที่ 9. โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2551.
- จรรย์ ภักดีธนากุล. คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน. พิมพ์ครั้งที่ 13. กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2561.
- จิตติ ดิงศภัทย์. กฎหมายอาญาภาค 1. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2529.
- จุมพต สายสุนทร. คำอธิบายกฎหมายทะเลว่าด้วยอาณาเขตทางทะเล. กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม, 2532.
- จุมพต สายสุนทร. กฎหมายระหว่างประเทศ เล่ม 1. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2550.
- จุลสิงห์ วสันตสิงห์ (เรียบเรียงเพิ่มเติมโดยโชคชัย สิทธิผลกุล). “อำนาจอัยการสูงสุดในการสั่งคดีความผิดซึ่งมีโทษตามกฎหมายไทยได้กระทำลงนอกราชอาณาจักร.” วารสารกฎหมายจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ปีที่ 38. ฉบับที่ 1. (มีนาคม 2563).
- ชัยเกษม นิตสิริ. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาภาค 2 สออบสวน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2552.
- ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒน์สานต์. “บทสันนิษฐานตามกฎหมายในคดีอาญา.” วารสารอัยการ. (กรกฎาคม 2534).
- ณรงค์ ใจหาญ และคณะ. โครงการวิจัยเรื่องสิทธิของผู้ต้องหาและผู้ต้องหาโทษในคดีอาญา. ม.ป.ท: ม.ป.พ, 2540.
- ณรงค์ ใจหาญ. หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1. พิมพ์ครั้งที่ 10. ม.ป.ท: ม.ป.พ, 2552.
- ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ. รวมกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีอาญา. กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม, 2538.
- ธานีศ เกศวพิทักษ์. คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 1-2. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พลสยามพรีนติ้ง, 2551.
- นันทวัฒน์ บรมานนท์. รัฐบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฝรั่งเศส : ข้อคิดเพื่อการปรับปรุงรัฐบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญไทย. กรุงเทพมหานคร: สุขุมและบุตรจำกัด, 2541.
- นาถอนงค์ ขำเจริญ. “อำนาจการสอบสวนคดีความผิดที่ได้กระทำนอกราชอาณาจักร : ศึกษากรณีพนักงานอัยการกับดีเอสไอ.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2558.



- ปกป้อง ศรีสนิท. คำอธิบายกฎหมายอาญาระหว่างประเทศ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2564.
- ปกป้อง ศรีสนิท. “ฎีกาวิเคราะห์.” นิติศาสตร์. ปีที่ 39. ฉบับที่ 1. (2553).
- ปวีณี ไพรทอง. “ปัญหาการนำบทสันนิษฐานเด็ดขาดมาใช้ในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.
- ปัญญา สุทธิบดี. กฎหมายลักษณะพยาน. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2547.
- ปิยพร เกษมศักดิ์พงษ์. “บทบาทของอัยการในการควบคุมการสอบสวน : ศึกษากรณีการตรวจสอบการขอลอออกหมายอาญาในชั้นเจ้าพนักงาน.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2556.
- เพชร ยุติธรรมดำรง. “ทหารเรือกับอำนาจการสอบสวนการกระทำผิดทางอาญาที่เกิดขึ้นทางทะเล.” เอกสารประจำภาค. ม.ป.ท: ม.ป.พ, 2532.
- พิมพ์เพ็ญ พัฒโน. “กลไกกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ศึกษากรณีการจับ.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- ภาสกร ชุมหอุไร. “ปัญหาบางประการในกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีอาญา.” วารสารนิติศาสตร์. ปีที่ 20. (2533).
- ยิ่งพริณัฐ คำภูเวียง. “เขตอำนาจการสอบสวนคดีอาญา.” อัยการนิเทศ (หนังสือราชการของสำนักงานอัยการสูงสุด. เล่มที่ 77. (2555)
- รชฎ เจริญน้ำ. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา 1. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2545.
- วิศิษฐ์ มหารัศมี. “การจัดตั้งหน่วยงานสอบสวนคดีพิเศษในประเทศไทย.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.
- สมพร พรหมहितธร. พยานหลักฐานในคดีอาญา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2537.
- สัตยา อรุณธานี. “อำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการเกี่ยวกับการสอบสวนคดีอาญา.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520.
- สุเทพ อัดถากร. กฎหมายระหว่างประเทศกับการเมืองระหว่างประเทศ พฤติกรรมและเอกสาร เล่ม 1 ภาคสันติ. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2516.

- สุผานิต มั่นสุข. “เขตอำนาจศาลในคดีอาญา.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517.
- สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ฉบับอ้างอิง: คำอธิบายย่อ และเอกสารอ้างอิงเรียงมาตรา. พิมพ์ครั้งที่ 18. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2561.
- เสนีย์ ปราโมช. กฎหมายลักษณะทรัพย์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรสาสน์, 2520.
- แสวง บุญเฉลิมภาส. หลักกฎหมายอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2546.
- แสวง บุญเฉลิมภาส และคณะ. รายงานวิจัยเรื่อง การศึกษาพันธกรณีและความพร้อมของประเทศไทยในการปฏิบัติตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003. กรุงเทพมหานคร. สำนักงาน ป.ป.ช, 2551.
- หยุด แสงอุทัย. กฎหมายอาญา ภาค 1. พิมพ์ครั้งที่ 16. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2537.
- หยุด แสงอุทัย. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาศึกษาทางคำพิพากษาศฎีกา. พระนคร: สำนักพิมพ์แม่บ้านการเรือน, 2507.
- อรรถพล ใหญ่สว่าง. คำอธิบายวิชาสัมมนากฎหมายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2561.
- อรุณี กระจ่างแจ้ง. “บทบาทของอัยการในการสอบสวนคดีอาญา : ศึกษาเปรียบเทียบเยอรมัน สหรัฐอเมริกาและไทย.” วารสารนิติศาสตร์. (2533).
- อังกริยา ชูตินันท์. “นิติวิธีในการตีความกฎหมายอาญาของประเทศไทย.” วารสารสุทธิปริทัศน์. ปีที่ 33. ฉบับที่ 107. (2562).
- อุทัย อาทิวา. “คำร่วกับการสอบสวนคดีอาญาในประเทศฝรั่งเศส.” รวมบทความกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส. พิมพ์ครั้งที่ 1. ม.ป.ท: ม.ป.พ, ม.ป.ป.
- แอล คูปลาตร์และวิจิตร ลุคิตานนท์. กฎหมายลักษณะพยานและจิตวิทยา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรนิติ, 2475.

## ภาษาต่างประเทศ

Anthony Roy Taylor. "A Provincial English Prosecutor." View Organized Crime.

Clark & Marshall ed. 5, 1988.

Controlling Criminal Prosecutions : The Attorney General The Crown Prosecutor Working.

Law Reform Commission of Canada.

D.J.harris. Cases and Materials on International, 3rd Ed., London: Sweet & Maxwell, 1983.

Etwa Paul Bockemann. Strafrecht : Allgemeiner Teil, 3. Auflage: München, 1979.

G.D. Nokes. An Introduction to Evidence 3 th ed. London: Sweet & Maxwell, 1962.

Great Britain. Court of Criminal Appeal. 11 Cox's Criminal Cases, 1868.

Hans-Heinrich Jescheck. Lehrbuch des Strafrechts : Allgemeiner Teil. 4. Auflage:

Munchen, 1988.

Hans-Heinrich. Jescheck. Lehrbuch des Strafrechts : Allgemeiner Teil. 4. Auflage: Berlin, 1988.

Harro Otto. Grundkur Strafrecht : Allgemein Strafrechtslehre. 7. Auflage. Berlin, 2004.

Hubert AMIEL. Les lois organiques. Revue du Droit Public: Paris, 1989.

Jean PRADAL. "Procédure pénale." (Cujas), 2002.

Julia Flonda. Public Prosecutors and Discretion : A Comparative. Clarendon Press:

Oxford, 1995.

R.J. Walker and M.J. Walker. The English Legal System 5 th ed. London: Butterworths, 1989.

R.v.Smith. (Wallace Duncan. No.4 (2004).

Rupert Cross and Nancy Willkins. An Outline of the law of Evidence 5 the ed.

London: Butterworths, 1980.

Sandford H.Kadish "Prosecutor : Comparative Aspect" Encyclopedia of Crime and Justice

Editor in Chief Volume 3.

The Inspection of CPS International Justice and Organised Crime Division. An inspection of

Governance. Leadership. resilience and stakeholder relationships January 2019.

Wolfgang Heyde. Die Rechtspflege in der Bundesrepublik Deutschland. 3 Auflage.

Konigshofen 972.

**ประวัติผู้เขียน**

ชื่อ-นามสกุล

นายกษิต์เดช จินฟูง

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2559 นิติศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับ 2)

มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

พ.ศ. 2559 ประกาศนียบัตรวิชาว่าความ

จากสภาทนายความ รุ่นที่ 45

พ.ศ. 2560 เนติบัณฑิตไทย สมัยที่ 70

ตำแหน่งและสถานที่ทำงานปัจจุบัน

ทนายความ

